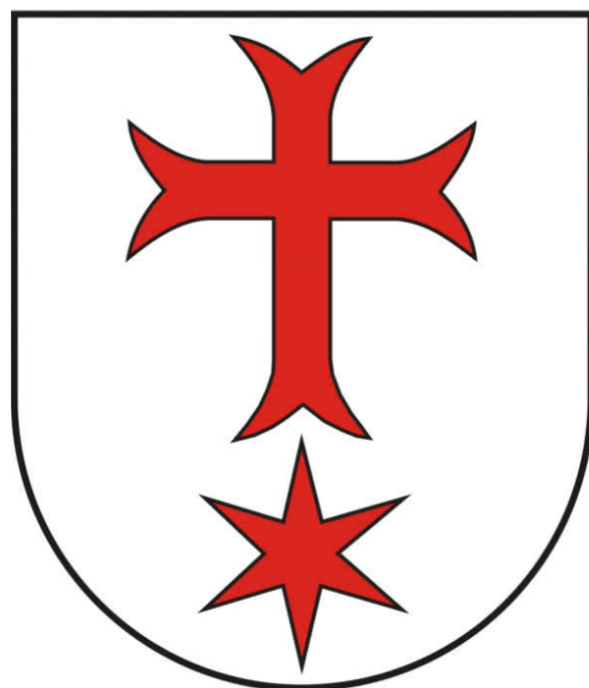

DIAGNOZA PROBLEMÓW UZALEŻNIEŃ I PRZEMOCY

na terenie

G m i n y

SIECHNICE

2022

Badanie realizowane
na zlecenie i we współpracy:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Siechnicach
ul. Żernicka 17
55-010 Święta Katarzyna

Wykonawca badania:

Centrum Profilaktyki i Reedukacji Atelier
ul. Ignacego Krasickiego 27/1
30-513 Kraków

Zespół badawczy:

mgr Barbara Bialik
mgr Magdalena Cyran
mgr Ewa Ścigaj
mgr Agata Kurzawa
mgr Marta Gleń

Termin wykonania:

Październik 2022 roku

GOPS SIECHNICE
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

Spis treści

Wprowadzenie	5
Metodologia	6
Cel badania	6
Problematyka badania	6
Metody, techniki i narzędzia badawcze	7
Dobór próby	8
Problem uzależnień na terenie Gminy Siechnice	
Wyniki badań uczniów	12
Wyniki badań kadry pedagogicznej.....	35
Wyniki badań rodziców uczniów	50
Wyniki badań dorosłych mieszkańców	67
Wyniki badań sprzedawców napojów alkoholowych	88
Wyniki badań focusowych przedstawicieli służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej	99
Analiza danych zastanych - dokumentacja dotycząca czynności podejmowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i procedury sądowego zobowiązania do leczenia odwykowego	138
Porównanie do <i>Diagnozy problemów uzależnień oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie Gminy Siechnice (2018 rok)</i>	143
Analiza danych statystycznych - sprawozdawczość instytucji i podmiotów świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	145
Wnioski.....	150
Rekomendacje w obszarze uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych.....	163

Problem przemocy na terenie Gminy Siechnice

Wyniki badań uczniów	173
Wyniki badań kadry pedagogicznej.....	182
Wyniki badań rodziców uczniów	191
Wyniki badań dorosłych mieszkańców	195
Wyniki badań focusowych przedstawicieli służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej	200
Analiza danych zastanych - dokumentacja dotycząca procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021	222
Porównanie do <i>Diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice na podstawie analizy procedury „Niebieskie Karty” (2017 rok)</i>	253
Analiza danych statystycznych - sprawozdawczość instytucji i podmiotów świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.....	256
Wnioski.....	259
Rekomendacje w obszarze przeciwdziałania przemocy	268
Bibliografia.....	272
Spis tabel, wykresów i rysunków.....	273

Wprowadzenie

Uwarunkowania gospodarcze oraz zmiany struktury społeczno-ekonomicznej, które miały miejsce na przestrzeni ostatnich kilku lat mają niebagatelny wpływ na jakość życia i funkcjonowanie społeczności lokalnej. Wynikiem pewnych przeobrażeń jest nawarstwianie się problemów społecznych występujących na poziomie lokalnym.

Problemy społeczne „to ogólne wzory zachowania ludzkiego lub warunków społecznych, które są postrzegane jako zagrożenia dla społeczeństwa przez znaczącą liczbę ludzi, przez silne grupy bądź przez charyzmatyczne jednostki oraz które mogą być rozwiązane czy też którym można jakoś zaradzić”¹. Należy pamiętać, iż skutki problemów społecznych dotyczą nie tylko osób dotkniętych nimi bezpośrednio, ale również często członków ich rodzin. Konsekwencjami problemów społecznych może być pogorszenie standardu życia, prawidłowego rozwoju jednostek, a także brak możliwości zaspokojenia podstawowych potrzeb.

Sposobem na zbadanie i określenie występujących problemów w danej zbiorowości jest **Diagnoza problemów społecznych dotycząca uzależnień oraz przemocy**. Jest ona pewnego rodzaju oceną aktualnego stanu rzeczy, która pozwala na identyfikację i opis zjawisk ograniczających lub stwarzających zagrożenie niezaspokojenia potrzeb danej społeczności.

¹ K. Frysztański, Socjologia problemów społecznych, Warszawa 2009, s. 20.

Metodologia

Cel badania

Niniejsza Diagnoza ma na celu zidentyfikowanie problemów społeczności lokalnej Gminy Siechnice w zakresie problemów uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz przemocy.

Problematyka badania

ALKOHOLIZM, czyli spożywanie alkoholu w sposób, który wykracza poza powszechnie uznawane wzorce picia okazjonalnego, obyczajowego i towarzyskiego. Dodatkowo u osób pijących alkohol występują zauważalne zaburzenia prawidłowego funkcjonowania psychospołecznego i fizycznego².

NARKOMANIA, która obejmuje stałe lub okresowe zażywanie środków odurzających, substancji psychotropowych, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, tzw. dopalaczy, w celach pozamedycznych³.

UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE - to inaczej uzależnienie od czynności, należą do nich np. uzależnienie od hazardu, nowych mediów (komputer, tablet, smartfon), gier komputerowych, zakupów, seksu, czy nawet opalania się. Tego typu zachowania są traktowane jako zachowania nałogowe, nad którymi człowiek nie jest w stanie zapanować i które w sposób negatywny wpływają na wiele obszarów jego funkcjonowania. Amerykańskie Towarzystwo Psychiatryczne formalnie potwierdziło istnienie uzależnień/nałogów behawioralnych w maju 2013 roku poprzez opublikowanie piątej rewizji klasyfikacji DSM i włączenie zaburzenia uprawiania hazardu do kategorii zaburzeń i nałogów.

PRZEMOC W RODZINIE to intencjonalne działanie lub zaniechanie jednej osoby wobec drugiej, które wykorzystując przewagę sił narusza prawa i dobra osobiste jednostki, a także powoduje cierpienia i szkody⁴.

PRZEMOC RÓWIEŚNICZA, która w szerokiej definicji oznacza każde nieprzypadkowe działanie godzące w godność osoby i wykraczające poza ramy prawidłowego życia towarzyskiego. Zachowania przemocowe mogą przyjmować formę psychiczną, fizyczną, materialną, ale i relacyjną i elektroniczną⁵.

WPŁYW PANDEMII COVID-19 na zmiany zachowań w zakresie picia alkoholu, używania substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych oraz problemu przemocy.

² Pilch T., Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003, s. 92.

³ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. 2020 poz. 2050 z późn. zm.).

⁴ <http://www.niebieskalinia.info/> [dostęp: 02.09.2022]

⁵ Przewłocka, J., Bezpieczeństwo uczniów i klimat społeczny w polskich szkołach. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015, s. 9-11.

Metody, techniki i narzędzia badawcze

Metoda badawcza - „określony, powtarzalny i wyuczony sposób - schemat lub wzór - postępowania, świadomie skierowanego na realizację pewnego celu poprzez dobór środków odpowiednich do tego celu”⁶. **Rodzaje metod badawczych:**

- jakościowe - uzyskiwane są tutaj przede wszystkim odpowiedzi na pytanie „dlaczego”?
- ilościowe - uzyskiwane są tutaj przede wszystkim odpowiedzi na pytania „ile”?
- triangulacja metod badawczych - metoda mieszana wykorzystująca dwie lub więcej metod jakościowych lub ilościowych.

Techniki badawcze:

- PAPI (ang. *Paper and Pencil Interview*) - technika, w której respondent samodzielnie wypełnia papierowy kwestionariusz ankiety,
- CATI (ang. *Computer Assisted Telephone Interview*) - wywiad telefoniczny prowadzony przez ankietera,
- CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interviewing*) - technika, w której respondent samodzielnie wypełnia kwestionariusz ankiety dostępny online.

Narzędzia badawcze:

- **kwestionariusz ankiety** użyty do zebrania danych miał podobną konstrukcję niezależnie od badanej grupy. Składał się z pytań zamkniętych jednego lub wielokrotnego wyboru. Ze względu na specyfikę poszczególnych grup dokonano spersonalizowania pytań, dostosowując ich charakter do profilu respondenta;
- **kwestionariusz wywiadu** składał się z logicznie ułożonych i odpowiednio sformułowanych pytań, na które odpowiadali respondenci w trakcie realizowanego wywiadu grupowego.

⁶ S. Nowak, Metodologia badań społecznych, Warszawa 2007, s. 19.

Dobór próby

Próba badawcza - jest to część populacji, którą chcemy zbadać.

Dobór próby badawczej, czyli zdefiniowanie jaka część danej zbiorowości będzie badana, może być on losowy albo nielosowy. W przypadku badań ilościowych zastosowano dobór losowy, ponieważ badana zbiorowość jest zbyt liczna, aby zbadać wszystkich jej członków. W badaniach jakościowych wykorzystano celowy dobór próby, który umożliwił wybranie takich respondentów, aby stanowili oni jak najbardziej wartościowe źródło informacji na temat problematyki badawczej.

Diagnoza problemów uzależnień i przemocy na terenie Gminy Siechnice

METODA ILOŚCIOWA	METODY JAKOŚCIOWE
<p>badanie ankietowe</p> <p>1 150 osób</p> <ul style="list-style-type: none"> • dorośli mieszkańcy Gminy (266 osób) • uczniowie klas VI-VIII (316 osób) • rodzice uczniów (407 osób) • kadra pedagogiczna (115 osób) • sprzedawcy napojów alkoholowych (46 osób) 	<p>zogniskowane wywiady grupowe (FGI)</p> <p>7</p> <ul style="list-style-type: none"> • pracownicy GOPS • specjaliści Punktu Konsultacyjnego • Personel Zakładu Opieki Zdrowotnej • Policja i Straż Miejska • członkowie GKRPA • przedstawiciele Zespołu Interdyscyplinarnego • Radni Rady Miejskiej <p>analiza danych zastanych (ang. desk research)</p> <ul style="list-style-type: none"> • procedury „Niebieskie Karty” prowadzone w latach 2019-2021 • procedury z postępowań prowadzonych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2019-2021.
<p>Badania wśród dorosłych mieszkańców zostały przeprowadzone za pomocą techniki PAPI i CAWI. Badania wśród uczniów, rodziców oraz przedstawicieli kadry pedagogicznej przeprowadzono za pomocą techniki CAWI, z kolei ankietę wśród sprzedawców napojów alkoholowych przeprowadzono techniką CATI.</p>	<p>W badaniach zastosowano triangulację metod badawczych oraz danych.</p> <p>Triangulacja pozwala na uzyskanie bardziej wiarygodnych i pogłębionych wniosków.</p>

Źródło: opracowanie własne

Badania zostały przeprowadzone w terminie od lipca do października 2022 roku.

Badania wśród części mieszkańców zostały przeprowadzone zgodnie z **metodą ilościową**, za pomocą techniki PAPI (17 osób). Badania wśród 249 dorosłych mieszkańców Gminy, 316 uczniów klas VI-VIII, 407 rodziców, 115 przedstawicieli kadry pedagogicznej przeprowadzono za pomocą techniki CAWI, z kolei ankietę wśród 46 sprzedawców napojów alkoholowych przeprowadzono techniką CATI. W badaniach ankietowych wzięło udział łącznie 1 150 osób.

*Wyniki przedstawione w raporcie mają charakter procentowy.
Ewentualne dysproporcje związane są z zaokrągleniem
do liczb całkowitych (maksymalnie +/- 2%).*

W celu pogłębienia uzyskanego materiału badawczego, przeprowadzono także **badania jakościowe**. W tym celu zrealizowano Zogniskowane Wywiady Grupowe FGI (ang. *Focus group interview*) wśród 7 grup badawczych: pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Punktu Konsultacyjnego, Zakładu Opieki Zdrowotnej, Policji i Straży Miejskiej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Radnymi Rady Miejskiej w Siechnicach. Wywiad grupowy to technika badawcza polegająca na prowadzeniu opartej o scenariusz rozmowy w niewielkiej grupie uczestników. Wywiad jest ukierunkowywany przez moderatora dyskusji, dzięki czemu w krótkim czasie uzyskuje się dużą ilość pogłębionych informacji, opinii i ocen z różnych źródeł. Dodatkowym atutem wywiadu grupowego jest powstająca dynamika grupowa - osoby badane reagują na wzajemnie wyrażane opinie, przez co uzyskujemy wieloaspektowy obraz badanej sytuacji. Wywiady pozwoliły na eksplorację obszaru działania i współpracy instytucji związanych z profilaktyką i przeciwdziałaniem problemom uzależnień i przemocy na terenie Gminy dzięki udziałowi ekspertów reprezentujących te podmioty.

Dodatkowo badania uzupełniono o **analizę danych zastanych** (ang. *desk research*), która sprowadza się do analizy zapisów dostępnych źródeł danych, obejmującej w szczególności ich kompilację, wzajemną weryfikację i przetwarzanie. Dokumentami poddanymi analizie w niniejszej diagnozie były:

- dokumentacja dotycząca procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021,
- dokumentacja dotycząca czynności podejmowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i procedury sądowego zobowiązania do leczenia odwykowego prowadzonych w latach 2019-2021.

Analizie poddano również dane dotyczące problemu przemocy pozyskane z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Punktu Konsultacyjnego, Policji, Zespołu Interdyscyplinarnego i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych za okres 2019-2021.

Etapy przeprowadzenia badania diagnostycznego problemy społeczne

1 etap

Planowanie

- planowanie badania diagnostycznego problemy
- określenie obszarów tematycznych
- wskazanie możliwości realizacji diagnozy

2 etap

Przygotowanie

- opracowanie metodologii badań
- przygotowanie narzędzi badawczych
- dobór próby

3 etap

Przeprowadzenie

- zrealizowanie badań
- analiza danych zastanych
- analiza i interpretacja wyników

4 etap

Zakończenie

- opracowanie raportu z badania
- sformułowanie wniosków i rekomendacji

Źródło: opracowanie własne

WYNIKI
BADAŃ
ORAZ
ANALIZ

Problem uzależnień na terenie Gminy Siechnice

Analiza problemu uzależnień od alkoholu, narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych

Wyniki badań uczniów

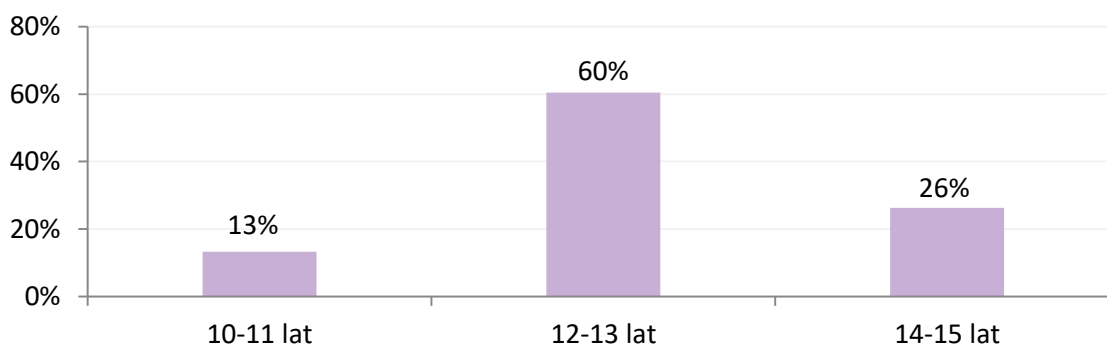
W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień z perspektywy dzieci i młodzieży. Pytania zawarte w kwestionariuszu ankiety, miały na celu oszacowanie występujących wśród uczniów problemów związanych ze spożywaniem alkoholu, zażywaniem narkotyków oraz uzależnieniami behawioralnymi, a także poznanie opinii młodych mieszkańców na temat realizowanych w szkole działań profilaktycznych. Uczniowie ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Siechnice wypełnili 316 kwestionariuszy ankiet. Poniższy rysunek przedstawia strukturę badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że w badaniu diagnozującym problemy uzależnień i przemocy, niewielką przewagę miały dziewczynki - stanowiły one 58% ogółu. Chłopcy wypełnili 42% kwestionariuszy.

Rysunek 1. Płeć: N=316

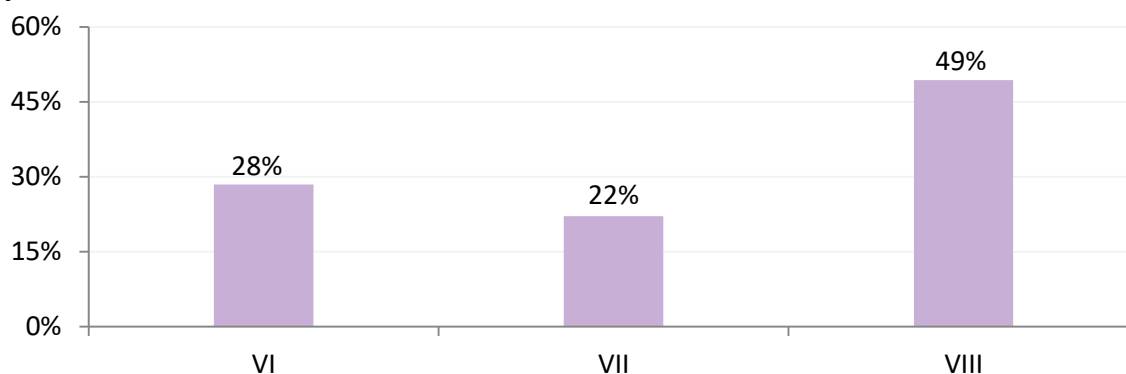
Wśród uczniów biorących udział w badaniu 13% kwestionariuszy ankiet wypełnili respondenci w wieku 10-11 lat, z kolei największy odsetek kwestionariuszy - uczniowie w wieku 12-13 lat (60%). Co czwarty ankietowany wypełniający ankietę miał 14-15 lat (26%).

Wykres 1. Wiek: N=316

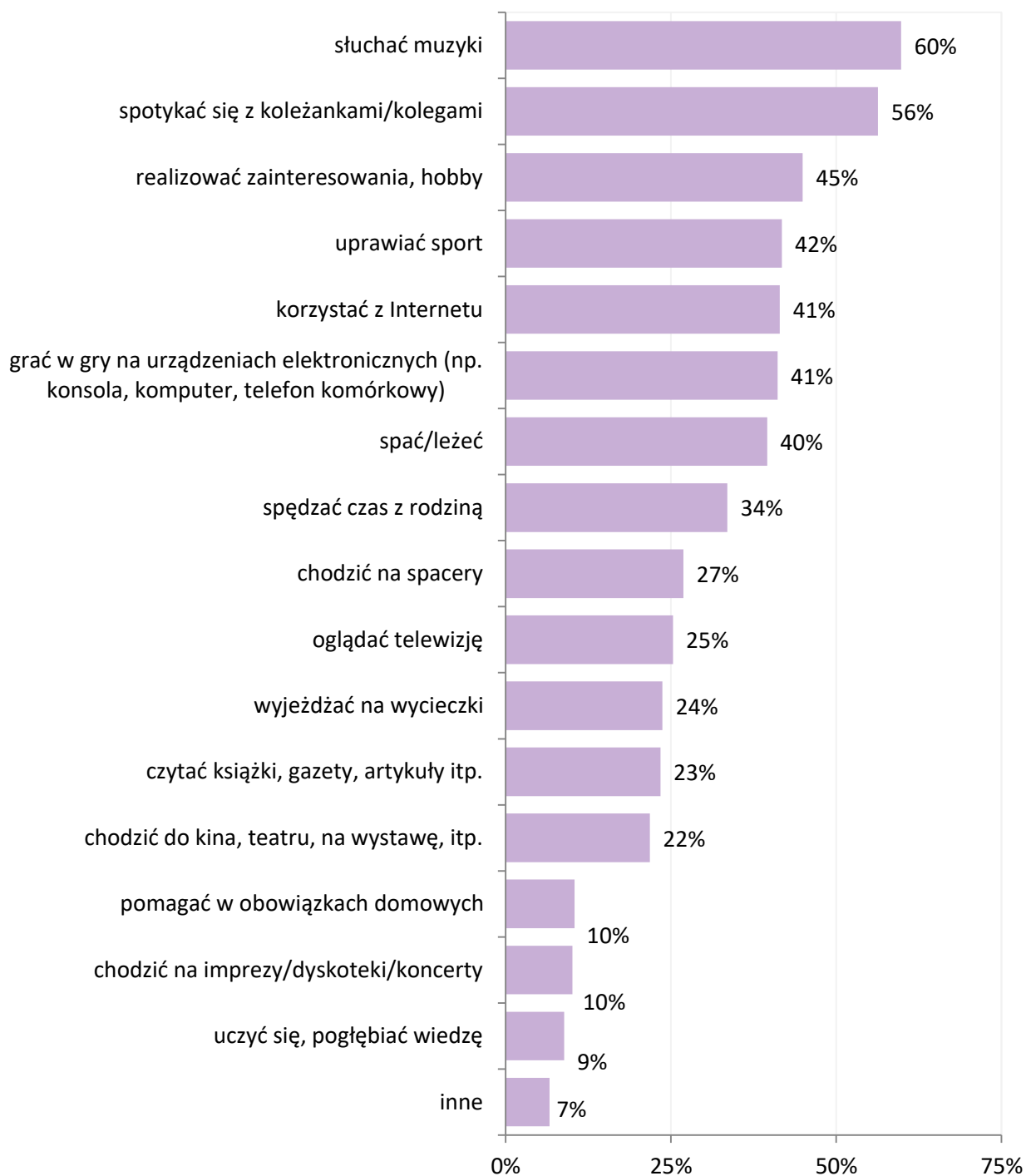
Kolejny wykres prezentuje strukturę badanej próby w podziale na przynależność do poszczególnej klasy. Największa część ankiet została przekazana przez uczniów VIII klasy podstawowej (49%), z kolei 28% badanych uczęszcza do VI klasy, a 22% do klasy VII szkoły podstawowej.

Wykres 2. Klasa: N=316

Pierwsze z pytań skierowanych do uczniów odnosiło się do tego, w jaki sposób lubią spędzać swój czas wolny. Z badań wynika, że najczęściej odpowiedzi padło na słuchanie muzyki - odpowiedziało w ten sposób 60% badanych. Spotykanie z koleżankami/kolegami jest jedną z najbardziej lubianych form spędzania wolnego czasu dla 56% ankietowanych, z kolei 45% wskazało na realizację zainteresowań, 42% - uprawianie sportu, po 41% - korzystanie z Internetu, a także granie w gry na urządzeniach elektronicznych, 40% - spanie, leżenie, 34% - spędzanie czasu z rodziną, 27% - chodzenie na spacer, 25% - oglądanie telewizji, 24% - wyjeżdżanie na wycieczki, 23% - czytanie, 22% - chodzenie do kina, teatru, na wystawę itp. Po 10% respondentów w wolnym czasie lubi pomagać w obowiązkach domowych oraz chodzić na imprezy/dyskoteki/koncerty, 9% - uczyć się, zgłębiać wiedzę, natomiast 7% podało inne odpowiedzi, takie jak: *rysowanie, myślenie, gotowanie, granie na gitarze, tańczenie, śpiewanie, jedzenie*.

Wykres 3. W jaki sposób najbardziej lubisz spędzać swój czas wolny? N=316

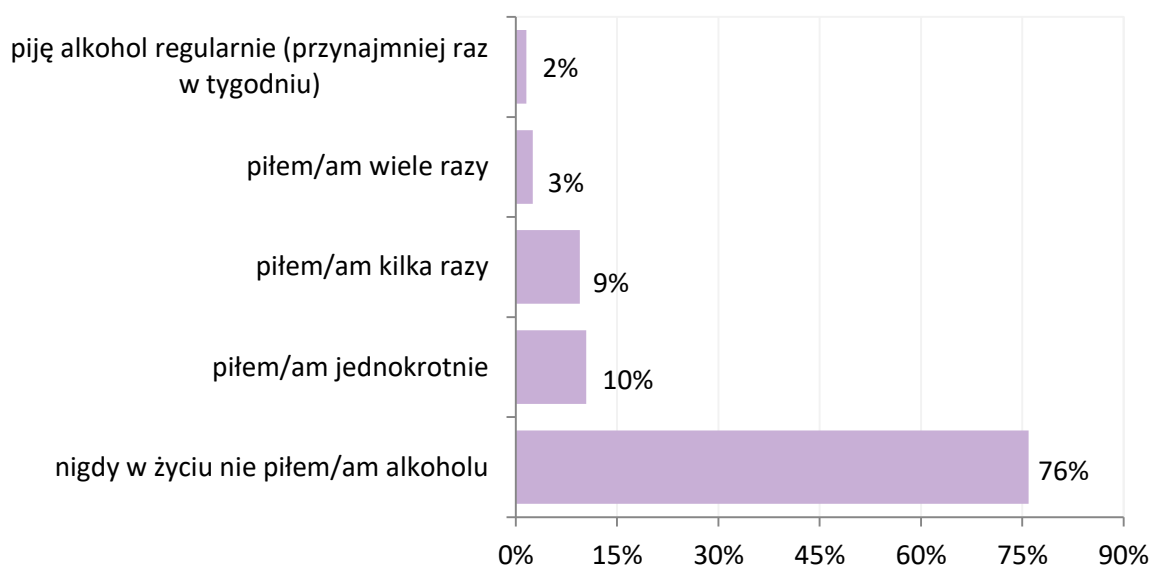

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Problem alkoholowy

Pierwsze pytanie z obszaru problemu alkoholowego odnosiło się do spożywania alkoholu wśród uczniów. Zebrany materiał badawczy wykazał, że kontakt z nim w ciągu ostatnich 3 lat miało 24% badanych. W grupie osób, które zadeklarowały sięgnięcie po alkohol większość stanowią uczniowie, którzy spożywali go jednokrotnie (10%) lub kilka razy (9%). Rzadziej respondenci wskazywali na picie alkoholu wiele razy w życiu (3%), natomiast regularnie, czyli przynajmniej raz w tygodniu robi to 2%.

Wykres 4. Czy kiedykolwiek spożywałeś/aś alkohol w przeciągu ostatnich 3 lat? N=316

Kolejne pytanie skierowane do respondentów dotyczyło sposobów, za pomocą których uczniowie otrzymują bądź zdobywają alkohol w celu spróbowania go po raz pierwszy. Badania wykazały, że 37% badanych było nim poczęstowanych (28 osób), a 36% dostało go do spróbowania od rodziców (27 osób). 21% uczniów nie pamięta w jaki sposób spożywało po raz pierwszy alkohol (16 osób), z kolei 11% wyznaje, że podkraδαło go rodzicom (8 osób). Ponadto 8% ankietowanych kupiło alkohol samodzielnie, po 5% poprosiło kogoś o kupno lub zaznaczyło odpowiedź „inne” podając odpowiedzi np.: *myślałam, że to soczek*. 4% ankietowanych odpowiedziało, że dostało alkohol od starszych kolegów.

Tabela 1. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol po raz pierwszy? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś mnie poczęstował	37%	28
rodzice dali mi spróbować	36%	27
nie pamiętam	21%	16
podkradłem/am rodzicom	11%	8
kupiłem/am sobie sam/a	8%	6
poprosiłem/am kogoś o kupno	5%	4
inne	5%	4
dostałem/am od starszych kolegów	4%	3

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Uczniowie, którzy spożywali alkohol zostali poproszeni o określenie w jakim wieku pierwszy raz po niego sięgnęli. Odpowiedzi respondentów są następujące: 26 badanych uczniów wskazało na 14-15 lat (34%), połowa ankietowanych miała 10-13 lat (38 osób, tj. 50%), natomiast 12 osób - mniej niż 10 lat (16%).

Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	16%	12
10-13 lat	50%	38
14-15 lat	34%	26

Kolejne pytanie zadane uczniom ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Siechnice, odnosiło się do częstotliwości spożycia alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni poprzedzających badanie. Ponad połowa uczniów nie piła alkoholu w tym okresie (45 osób, tj. 59%). Wśród osób, które sięgnęły wtedy po alkohol 21 respondentów spożywało go 1-2 razy (28%), 4 badanych - 3-4 razy (5%), 5 uczniów - 5-7 razy (7%), z kolei 1 ankietowany - więcej niż 7 razy (1%).

Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie piłem/am alkoholu w ciągu ostatnich 30 dni	59%	45
1 – 2 razy	28%	21
3 – 4 razy	5%	4
5 – 7 razy	7%	5
więcej niż 7 razy	1%	1

Następnie uczniowie zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie dotyczące rodzaju alkoholu, którego próbowali. Z badań wynika, że respondenci najczęściej spożywali piwo (46 osób, tj. 61%), z kolei 31 ankietowanych próbowało wina (41%), 26 badanych - wódki (34%), 22 respondentów - szampana (29%), 13 uczniów - nalewki (17%), a 12 osób - whisky (16%). Najmniejszy odsetek ankietowanych wybrał likier (10 osób, tj. 13%) oraz „inne”, gdzie podano odpowiedzi typu: *sangria*, *Burbon* lub nie odpowiadali, że nie pamiętają rodzaju alkoholu, który pili (8 os osób, tj. 11%).

Tabela 4. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	61%	46
wino	41%	31
wódka	34%	26
szampan	29%	22
nalewka	17%	13
whisky	16%	12
likier	13%	10
inny	11%	8

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Jak pokazują badania, uczniowie najczęściej spożywali alkohol podczas uroczystości rodzinnej (31 osób, tj. 43%), a także ze znajomymi na podwórku (18 osób, tj. 25%). 13 osób zaświadczyło, że piło alkohol u kolegi/koleżanki w domu (18%), a 11 ankietowanych podało inne odpowiedzi, np. *nie pamiętam*, *wakacje*, *w domu rodzice dali mi spróbować* (15%). Po 9 badanych odpowiedziało, że najczęściej spożywało alkohol pod nieobecność rodziców w domu, w pubie/klubie/barze oraz w czasie imprezy (po 13%). Najmniej odpowiedzi padło na wycieczki szkolne (4 osoby, tj. 6%).

Tabela 5. Gdzie najczęściej dotychczas spożywałeś/aś napoje alkoholowe? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
w czasie uroczystości rodzinnej	43%	31
ze znajomymi na podwórku	25%	18
u kolegi/koleżanki w domu	18%	13
inne	15%	11
pod nieobecność rodziców w domu	13%	9
w pubie/klubie/barze	13%	9
w czasie imprezy towarzyskiej	13%	9
w czasie wycieczki szkolnej	6%	4

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu dotyczącym spożywania alkoholu uczniowie mieli wskazać z jakich powodów po niego sięgnęli. Najczęstszą przyczyną picia alkoholu jest ciekawość (38 osób, tj. 51%), a następnie chęć dobrej zabawy (16 osób, tj. 22%). Odpowiedź „inne” zaznaczyło 12 osób podając np.: *niechcący, rodzice mi dali, na weselu, lub brak powodu* (16%). Na przyjemność/relaksację jako powód sięgania po alkohol, wskazało 11 osób (15%), natomiast na zły nastrój - 9 ankietowanych (12%). Po 4 respondentów podało namowy kolegów/koleżanek, zaimponowanie w towarzystwie lub trudną sytuację życiową (po 5%). Najmniej uczniów odpowiedziało, że chęć bycia modnym jest powodem dla którego sięgają lub sięgnęli po alkohol (2 osoby, tj. 3%).

Tabela 6. Z jakich powodów sięgnąłeś/aś lub sięgasz po alkohol? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ciekawość	51%	38
chęć dobrej zabawy	22%	16
inne	16%	12
przyjemność/relaksacja	15%	11
zły nastrój	12%	9
namowy kolegów/koleżanek	5%	4
zaimponowanie w towarzystwie	5%	4
trudna sytuacja życiowa (np. problemy rodzinne, w szkole)	5%	4
chęć bycia modnym	3%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy spożywali alkohol, większość nie doświadczyła z tego powodu żadnych przykrych konsekwencji (56 osób, tj. 75%). Największy odsetek badanych doświadczył kłótni lub bójki (6 osób, tj. 8%) oraz innych konsekwencji (5 osób, tj. 7%). W dalszej kolejności respondenci wskazali na problemy rodzinne i finansowe (po 4 osoby, tj. 5%). Wypadku lub uszkodzenia ciała doświadczyły 3 osoby (4%), z kolei pogorszenia relacji koleżeńskich - 2 ankietowanych (3%). Po 1 badanym doznało problemów w szkole lub z Policją (po 1%).

**Tabela 7. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu?
 N=76**

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	75%	56
kłótnia lub bójka	8%	6
inne	7%	5
problemy w rodzinie	5%	4
problemy finansowe	5%	4
wypadek lub uszkodzenie ciała	4%	3
pogorszenie relacji koleżeńskich	3%	2
problemy w szkole	1%	1
problemy z Policją	1%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

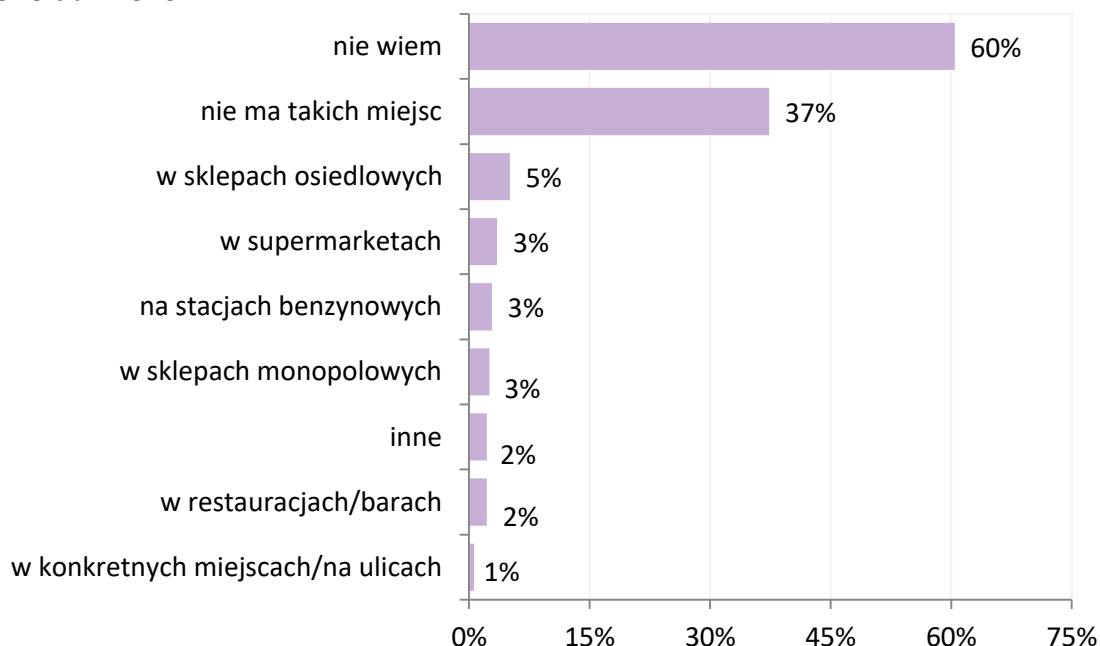
Przeprowadzone badania wykazały, że większość uczniów nie sięgała po alkohol częściej niż zwykle podczas trwającej pandemii COVID-19 (59 osób, tj. 78%). Częstotliwość sięgania po alkohol zwiększyła się w przypadku 7 osób (9%), natomiast 10 respondentów miało trudność w określeniu tendencji w tym zakresie (13%).

Tabela 8. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po alkohol częściej niż zwykle? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	9%	7
nie	78%	59
trudno powiedzieć	13%	10

Ostatnie pytanie zadane uczniom w obszarze problemu alkoholowego dotyczyło tego w jakich miejscach na terenie Gminy mają oni możliwość samodzielnego zakupu alkoholu. 37% badanych stwierdza, że takich miejsc na terenie Gminy nie ma, 5% podało sklepy osiedlowe, z kolei po 3% supermarkety, stacje benzynowe i sklepy monopolowe. Po 2% ankietowanych wskazało inne miejsca, takie jak: *żabka*, czy *przy kasach elektronicznych* lub restauracje/bary. Ostatni 1% badanych odpowiedział, że alkohol można kupić w konkretnych miejscach/na ulicach.

Wykres 5. W jakich miejscach na terenie Gminy masz możliwość samodzielnego zakupu alkoholu? N=316

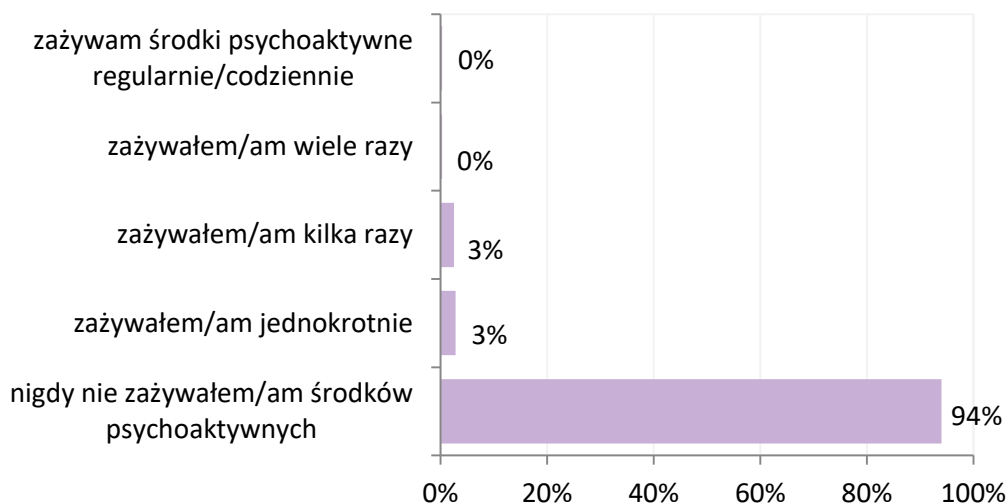

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Problem narkotykowy

Następny z analizowanych w Diagnozie obszarów dotyczył zażywania narkotyków, dopalaczy i innych środków psychoaktywnych. W celu dogłębnej analizy tego problemu respondentom zadano pytanie o to, jak często w przeciągu ostatnich 3 lat zdarzyło im się zażywać tego typu substancje. Z odpowiedzi uczniów wynika, że 6% z nich sięgnęło po substancje psychoaktywne, w tym po 3% - jednokrotnie lub kilka razy.

Wykres 6. Jak często zażywałeś środki psychoaktywne w przeciągu ostatnich 3 lat (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=316

Poprosiliśmy uczniów o wskazanie okoliczności, podczas których zażywali środki psychoaktywne po raz pierwszy. Większość badanych zaznaczyła odpowiedź „inne” podając, że robili to np. *w domu, czy samemu* (7 osób, tj. 37%). Po 3 ankietowanych odpowiedziało, że zażywało środki psychoaktywne podczas imprezy, spotkania ze znajomymi, w czasie wycieczki szkolnej/kolonii lub na wagarach (po 16%).

Tabela 9. W jakich okolicznościach zażyłeś/aś środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia) po raz pierwszy? N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
inne	37%	7
podczas imprezy	16%	3
podczas spotkania ze znajomymi	16%	3
w czasie wycieczki szkolnej/kolonii itp.	16%	3
na wagarach	16%	3

W ramach badań możliwe było również określenie wieku inicjacji narkotykowej uczniów, którzy mieli kontakt z tego typu substancjami. 47% respondentów wskazało, iż miało wówczas 14-15 lat (9 osób), 42% podało wiek 10-13 lat (8 osób), natomiast 11% odpowiedziało, że pierwszy kontakt ze środkami psychoaktywnymi miało w wieku poniżej 10 lat (2 osoby).

Tabela 10. Ile miałeś/aś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia? N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mniej niż 10 lat	11%	2
10-13 lat	42%	8
14-15 lat	47%	9

Kolejna tabela przedstawia częstotliwość zażywania substancji psychoaktywnych przez uczniów, w ciągu 30 dni poprzedzających badanie. Możemy zauważyć, że w tym okresie kontakt z nimi miało 8 uczniów po inicjacji (43%), w tym 2 osoby zażywały substancje psychoaktywne więcej niż 10 razy (11%), natomiast 6 badanych 1-2 razy (32%).

Tabela 11. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie zażywałem/am narkotyków/dopalaczy/leków w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni	58%	11
1 – 2 razy	32%	6
3 – 4 razy	0%	0
5 – 10 razy	0%	0
więcej niż 10 razy	11%	2

Kolejnym zagadnieniem ujętym w badaniu były rodzaje substancji, po które sięgnęli uczniowie z Gminy Siechnice. Jak wynika z analizy, młodzi mieszkańcy eksperymentują z szeregiem różnych nielegalnych substancji, a najpopularniejsze z nich to: marihuana i haszysz, po które sięgnęło 44% badanych (8 osób). 4 uczniów zażywało leki w celu odurzenia (22%), natomiast po 3 ankietowanych wskazało na mefedron i inne substancje (po 17%). Pojedyncze osoby podały takie substancje jak amfetamina i ekstazy (po 1 osobie, tj. 6%).

Tabela 12. Jakie były to substancje N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana lub haszysz	44%	8
leki w celu odurzenia	22%	4
mefedron	17%	3
inne	17%	3
amfetamina	6%	1
ekstazy	6%	1
dopalacze	0%	0
LSD	0%	0

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Badania wykazały, że spośród uczniów, którzy zażywali narkotyki lub dopalacze, ponad połowa nie doświadczyła z tego powodu żadnych przykrych konsekwencji (10 osób, tj. 56%). Największy odsetek badanych doznał problemów w szkole (4 osoby, tj. 22%). Po 2 ankietowanych wskazało na problemy w rodzinie, kłótnie lub bójkę oraz inne konsekwencje (po 11%). 1 badany odpowiedział, że w związku z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy pogorszyły się jego relacje koleżeńskie (6%).

Tabela 13. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy? N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie miałem/am przykrych doświadczeń	56%	10
problemy w szkole	22%	4
problemy w rodzinie	11%	2
kłótnia lub bójka	11%	2
inne	11%	2
pogorszenie relacji koleżeńskich	6%	1
problemy finansowe	0%	0
problemy z Policją	0%	0
wypadek lub uszkodzenie ciała	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

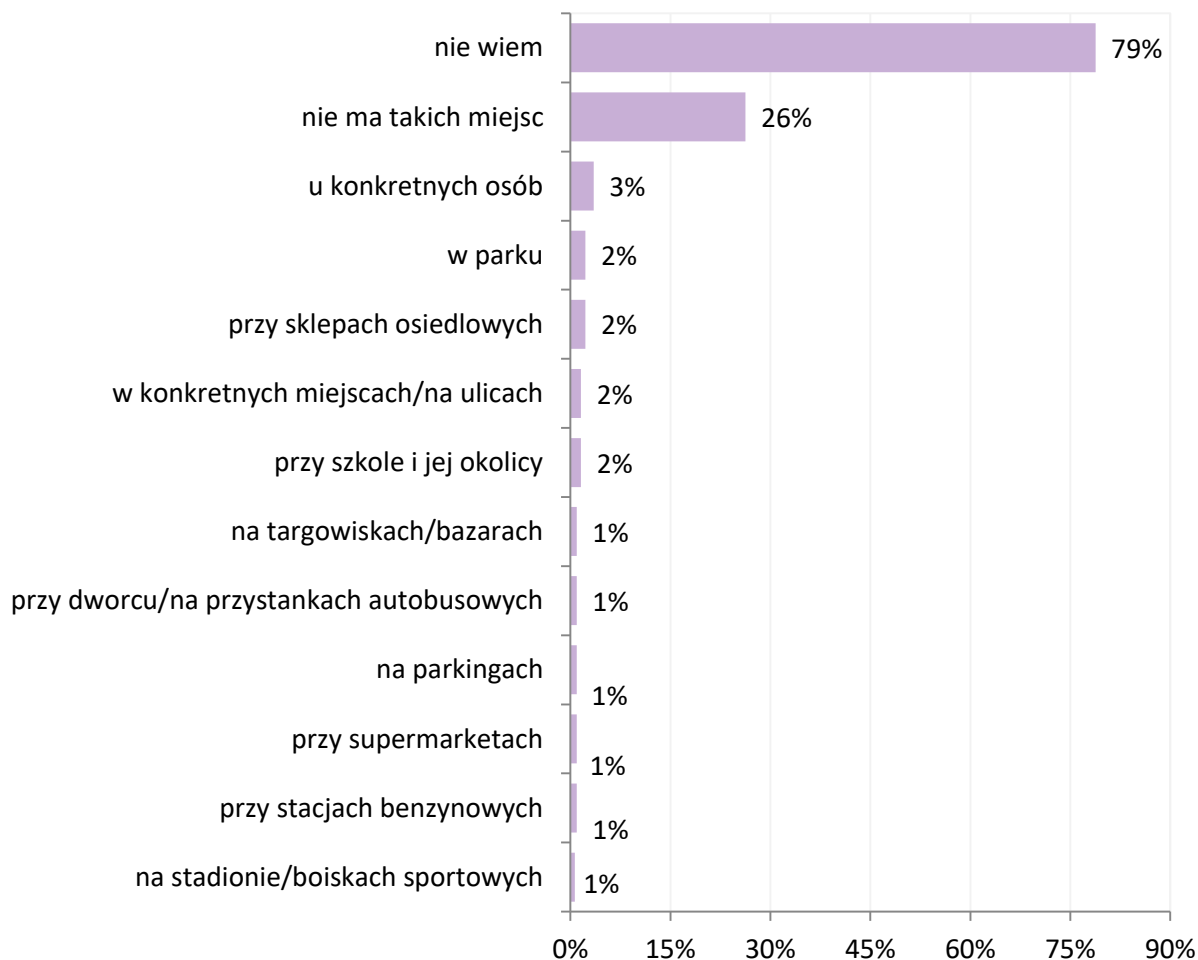
Przeprowadzone badania wykazały, że uczniowie w większości nie sięgali po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle podczas trwającej pandemii COVID-19 (14 osób, tj. 78%), a pozostałe 4 osoby miały problemy z udzieleniem odpowiedzi na to pytanie (22%).

Tabela 14. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=19

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	0%	0
nie	78%	14
trudno powiedzieć	22%	4

W ostatnim pytaniu w tym bloku tematycznym uczniowie mieli wskazać miejsca na terenie Gminy, w których mają możliwość samodzielnie zakupić narkotyki i dopalacze. Zdecydowana większość badanych odpowiedziała, że nie zna takich miejsc (79%), z kolei co czwarta osoba jest zdania, że na terenie Gminy Siechnice nie ma takich miejsc (26%). 3% ankietowanych deklaruje, że zna konkretne osoby, dodając odpowiedzi: *wszędzie można dostać, osób które biorą jest bardzo dużo i od każdej z nich można mieć, a także wszędzie tam gdzie są osoby uzależnione, a jest ich bardzo dużo wbrew pozorom*. Po 2% respondentów odpowiedziało, że takimi miejscami są: park, okolice sklepów osiedlowych oraz szkoły, a także konkretne miejsca/ulice. Po 1% badanych wskazało, że narkotyki lub dopalacze samodzielnie zakupić można w miejscach takich jak: targowiska/bazary, przy dworcu/na przystankach autobusowych, na parkingu, przy supermarketach, stacjach benzynowych, na stadionie /boiskach sportowych.

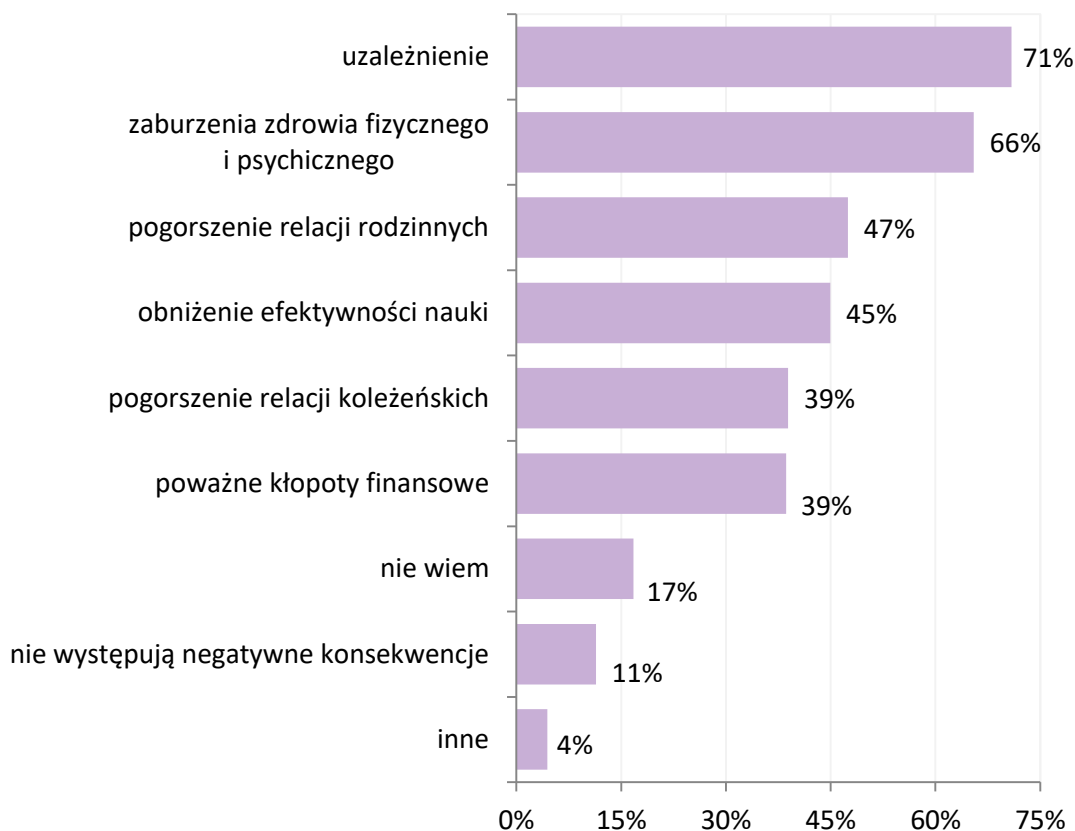
Wykres 7. W jakich miejscach na terenie Gminy masz możliwość samodzielnego zakupu narkotyków/dopalaczy? N=316

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniów z Gminy Siechnice poproszono również o wskazanie, jakie według nich mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków i dopalaczy. Najwięcej odpowiedzi padło na uzależnienie (71%) oraz zaburzenia zdrowia fizycznego i psychicznego (66%). Prawie połowa uczniów zwróciła również uwagę na pogorszenie relacji rodzinnych (47%), a także obniżenie efektywności nauki (45%). Po 39% ankietowanych podało, że negatywnymi konsekwencjami zażywania alkoholu, narkotyków i dopalaczy jest pogorszenie relacji koleżeńskich i poważne kłopoty finansowe. 17% respondentów nie zna negatywnych skutków z tym związanych, z kolei 11% uważa, że takie konsekwencje nie występują. Najmniejszy odsetek badanych podał inne konsekwencje: *po dłuższym czasie problemy z pamięcią, brak uczuć u osoby uzależnionej, śmierć oraz depresja osób współuzależnionych* (4%).

Wykres 8. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków i dopalaczy? N=316

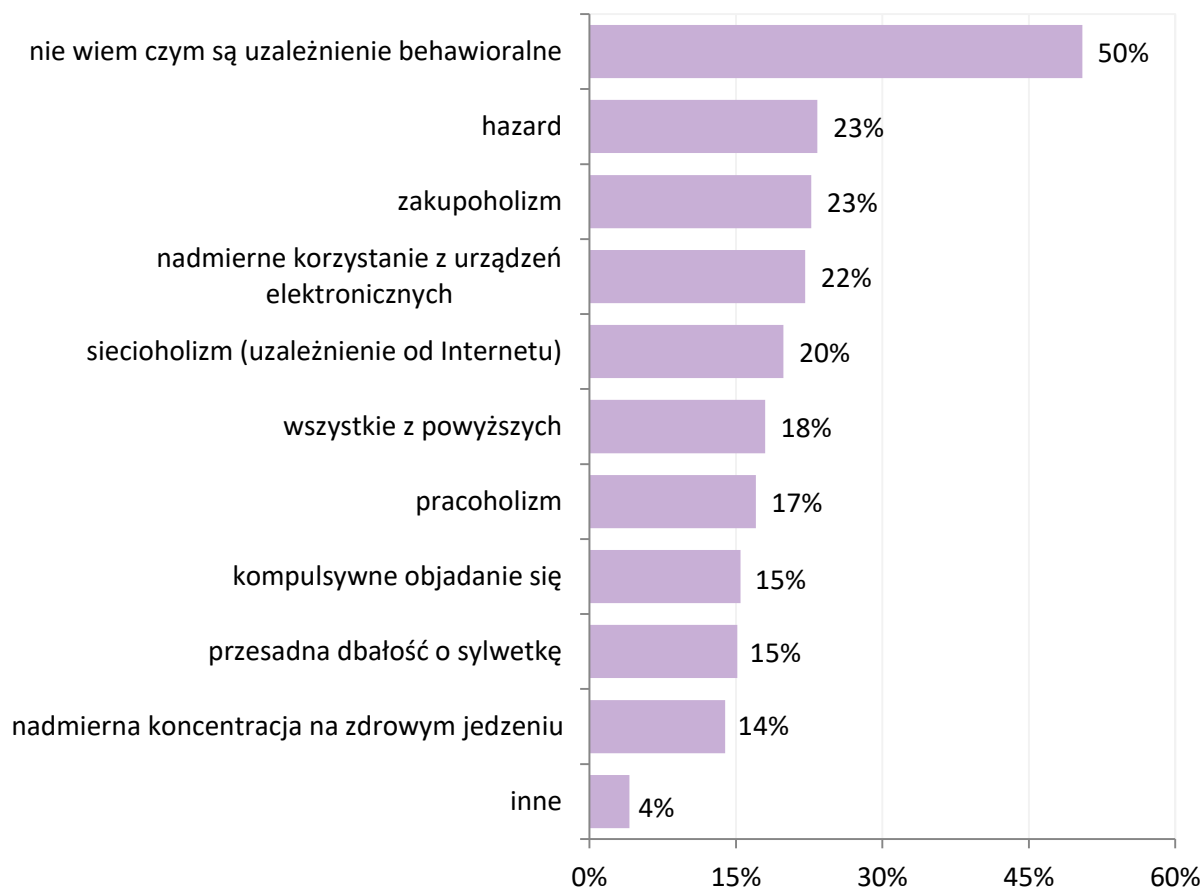

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uzależnienia behawioralne z perspektywy uczniów

Wśród problemów objętych badaniem znalazły się również uzależnienia behawioralne. Uczniowie zostali poproszeni o wskazanie zachowań, które w ich opinii można zaliczyć do uzależnień behawioralnych. Jak wynika z odpowiedzi uczniów, połowa z nich nie wie czym są uzależnienia behawioralne (50%), natomiast po 23% ankietowanych wskazało na hazard i zakupoholizm. W opinii 22% osób uzależnieniem behawioralnym jest nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych, z kolei co piąty badany stwierdził, że jest to sieciholizm (uzależnienie od Internetu), tj. 20%. 17% respondentów wybrało pracoholizm jako uzależnienie behawioralne, po 15% - kompulsywne objadanie się i przesadną dbałość o sylwetkę, 14% - nadmierną koncentrację na zdrowym jedzeniu, a 4% wskazało na inne uzależnienia, np. *sexoholizm*, *papierosy*. Należy zauważyć, że odsetek 18% ankietowanych wybrał odpowiedź „wszystkie z powyższych”.

Wykres 9. Które z poniższych uzależnień Twoim zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=316

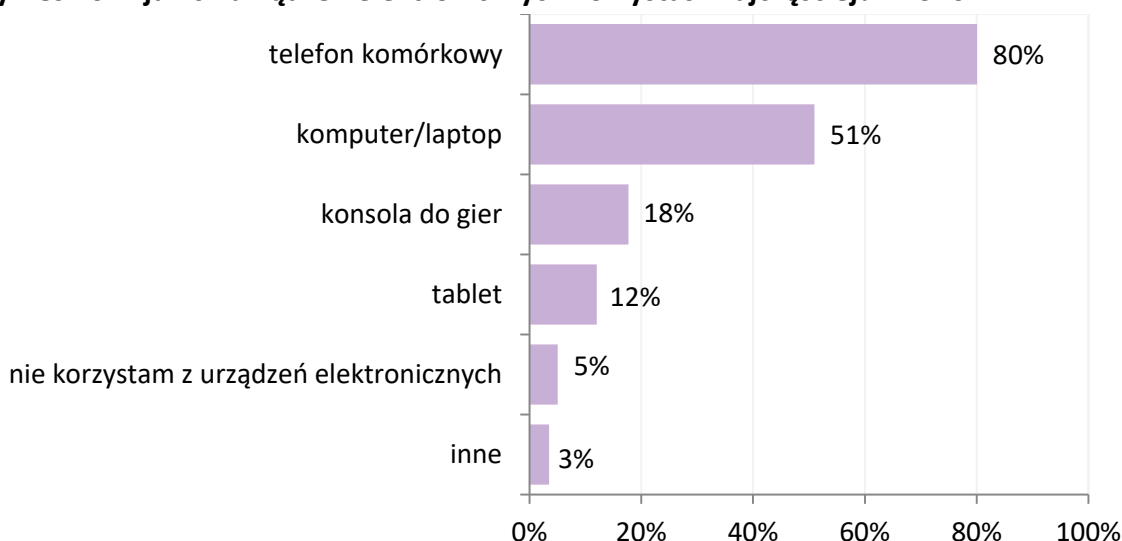

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Korzystanie z urządzeń elektronicznych

Kolejnym obszarem tematycznym ujętym w badaniu było korzystanie z urządzeń elektronicznych przez uczniów, w celu zweryfikowania sposobu oraz częstotliwości przeznaczania na nie czasu wolnego przez dzieci i młodzież. Zebrany materiał badawczy wykazał, że korzystają z nich niemal wszyscy respondenci (95%), a największą popularnością cieszą się telefony komórkowe (80%) oraz komputery/laptopy (51%). 18% badanych korzysta również z konsoli do gier, a 12% odpowiedzi dotyczyło użytkowania tabletu. 5% respondentów podało, iż nie korzysta z żadnych urządzeń elektronicznych, natomiast 3% zaznaczyło odpowiedź „inne” podając np. *telewizor*.

Wykres 10. Z jakich urządzeń elektronicznych korzystasz najczęściej? N=316

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Duża część młodych mieszkańców Gminy Siechnice przyznała, że poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych znaczne ilości czasu w ciągu dnia. Jak można wnioskować z udzielonych odpowiedzi, problemowe korzystanie z urządzeń dotyczy 37% respondentów. 23% odpowiedzi padło na przedział od 3 do 5 godzin dziennie użytkowania (70 osób), na przedział powyżej 5 do 7 godzin wskazało 8% uczniów (25 osób), a 6% badanych zadeklarowało, iż korzysta z urządzeń elektronicznych więcej niż 7 godzin dziennie (17 osób). Blisko co drugi uczeń wskazał na przedział bezpieczny dla prawidłowego rozwoju, tzn. powyżej 1 do 3 godzin (135 osób, tj. 45%), a 12% respondentów poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych do 1 godziny dziennie (36 osób). 5% ankietowanych stwierdziło, iż nie korzysta z tego rodzaju urządzeń codziennie (15 osób).

Tabela 15. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=300

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godziny	12%	36
powyżej godziny do 3 godzin	45%	135
powyżej 3 godzin do 5 godzin	23%	70
powyżej 5 godzin do 7 godzin	8%	25
powyżej 7 godzin	6%	17
nie korzystam z urządzeń elektronicznych codziennie	5%	15

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej korzystają oni z urządzeń elektronicznych w celu kontaktowania się ze znajomymi (204 osoby, tj. 68%) oraz słuchania muzyki (187 osób, tj. 63%). Częstym powodem jest również oglądanie filmów/seriali (153 osoby, tj. 51%), a także korzystanie z portali społecznościowych (143 osoby, tj. 48%). Po 45% uczniów wskazuje na nudę (135 osób) oraz granie w gry (134 osoby). W dalszej kolejności, odpowiedzi respondentów padły na naukę (106 osób, tj. 35%), poszukiwanie informacji/wiadomości (98 osób, tj. 33%), robienie zakupów (63 osoby, tj. 21%), a także poznawanie nowych osób (50 osób, tj. 17%). Na prowadzenie bloga lub własnej strony wskazał co piąty badany (22 osoby, tj. 7%), natomiast inne powody wybrało 2% ankietowanych (6 osób). Wśród nich znalazły się: *projekty hobbistyczne, czy programowanie*.

Tabela 16. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych? N=300

Odpowiedź	%	Liczba odp.
kontakt ze znajomymi	68%	204
słuchanie muzyki	63%	187
oglądanie filmów/seriali	51%	153
korzystanie z portali społecznościowych (np. Facebook, Instagram, Snapchat, Tik Tok itp.)	48%	143
z nudów	45%	135
granie w gry	45%	134
nauka	35%	106
poszukiwanie informacji/wiadomości	33%	98
robienie zakupów	21%	63
poznawanie nowych osób	17%	50
prowadzenie bloga lub własnej strony	7%	22
inne	2%	6

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ostatnie pytanie skierowane do uczniów korzystających z urządzeń elektronicznych miało na celu przybliżenie trudności i negatywnych konsekwencji, jakich doświadczają z związku z tym. Analiza materiału badawczego wskazuje, iż negatywnych skutków doznało 42% badanych. Średnio co czwarty uczeń, który korzysta z urządzeń elektronicznych stwierdził, że zaniedbywał obowiązki szkolne/domowe (64 osoby, tj. 22%) lub miał problemy z zasypianiem (51 osób, tj. 17%). Ponadto odpowiedzi 16% ankietowanych padły na pogorszenie stanu zdrowia np. ból kręgosłupa, pogorszenie wzroku (48 osób), 10% na pogorszenie się relacji rodzinnych (29 osób), a 5% wskazań dotyczyło osłabienia relacji

koleżeńskich (14 osób). Ponadto 3% respondentów wskazało, że występują inne, negatywne konsekwencje, np.: *zwiększenie wady wzroku* (9 osób).

Tabela 17. Czy doświadczyłeś/aś któryś z poniższych negatywnych konsekwencji związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych? N=300

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doświadczyłem/am takich konsekwencji	58%	171
zaniedbywanie obowiązków szkolnych/domowych	22%	64
problemy z zasypianiem	17%	51
pogorszenie stanu zdrowia (np. ból kręgosłupa, pogorszony wzrok)	16%	48
pogorszenie relacji rodzinnych	10%	29
pogorszenie relacji koleżeńskich	5%	14
inne	3%	9

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W kolejnym pytaniu dotyczącym korzystania z urządzeń elektronicznych, uczniowie zostali poproszeni o stwierdzenie, czy kiedykolwiek zdarzyło im się kłamać, aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na ich użytkowaniu, np. przed rodzicami/opiekunami. Takie zachowanie zostało potwierdzone przez blisko połowę z nich (48%), w tym 15% respondentów zadeklarowało, że miało to miejsce jeden raz (43 osoby), 26% badanych zdarza się to czasami (78 osób), 4% - często (13 osób), natomiast 3% ankietowanych przyznało, że są to bardzo częste sytuacje (10 osób).

Tabela 18. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami? N=300

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak, bardzo często	3%	10
tak, często	4%	13
tak, czasami	26%	78
tak, jednokrotnie	15%	43
nie, nigdy	51%	151

W dalszej kolejności uczniowie mieli odpowiedzieć, czy okres trwania pandemii COVID-19 przyczynił się do częstszego korzystania z urządzeń elektronicznych. Ponad połowa badanych odpowiedziała twierdząco na to pytanie (169 osób, tj. 56%), z kolei przecząco - co piąty uczeń (66 osób, tj. 22%). Trudności w jednoznacznej odpowiedzi na to pytanie miało 22% badanych (65 osób).

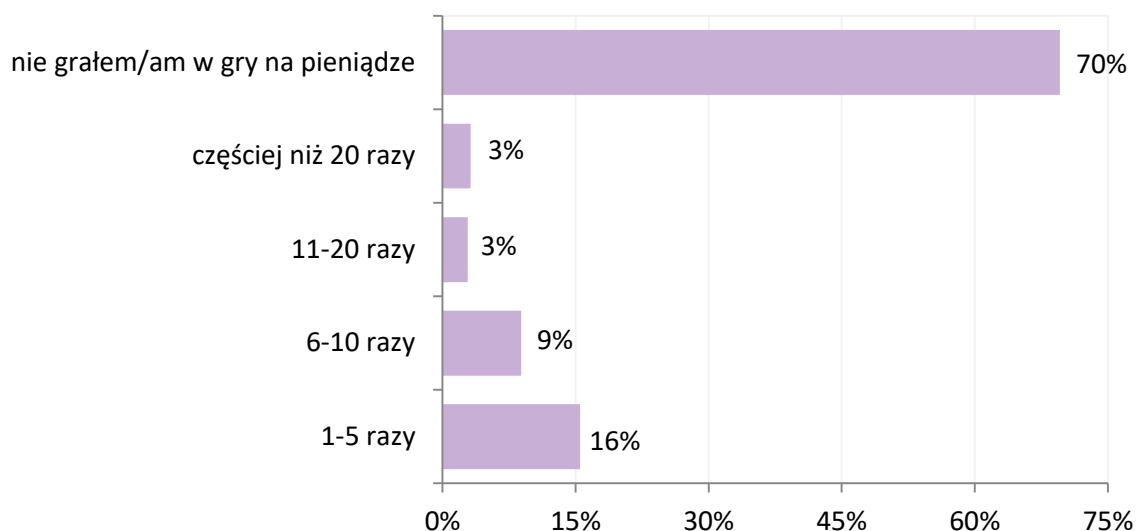
Tabela 19. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 korzystałeś/aś z urządzeń elektronicznych częściej niż zwykle (nie wliczając nauki zdalnej)? N=300

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	56%	169
nie	22%	66
nie wiem	22%	65

Uczestnictwo w grach hazardowych

Badanie przeprowadzone wśród uczniów Gminy Siechnice miało na celu również oszacowanie skali problemu grania w gry hazardowe. Respondenci zostali zapytani, czy w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających badanie zdarzyło im się grać w gry na pieniądze. Zebrany materiał badawczy wykazał, że w omawianym okresie kontakt z tego rodzaju grami miał znaczny odsetek badanych, gdyż niemal co trzecia osoba udzieliła twierdzącej odpowiedzi (31%). Największy odsetek spośród nich grał w gry 1-5 razy (16%), a 9% osób wskazało na 6-10 razy. Po 3% badanych przyznało się do uczestniczenia w grach hazardowych 11-20 razy i częściej niż 20 razy. 70% respondentów deklaruje, że w ciągu ostatnich 3 lat nie grało w gry na pieniądze.

Wykres 11. Jak często w ciągu ostatnich 3 lat grałeś/aś w gry na pieniądze? (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=316

W ramach badania określono również formy gier, z jakimi mieli kontakt ankietowani. Na pytanie o rodzaj gry na pieniądze w jaką grali, większość badanych wskazała na zdraпки (58 osób, tj. 61%), natomiast co piąty ankietowany zaznaczył odpowiedź „inne”, gdzie znalazły się takie odpowiedzi jak, np. *automaty do gier* (19 osób, tj. 20%). Podobnie było w przypadku kuponów lotto, na które padło 19% odpowiedzi (18 osób). Mniejszą popularnością wśród uczniów Gminy cieszą się maszyny do gier hazardowych (13 osób, tj. 14%), zakłady bukmacherskie (10 osób, tj. 11%), czy gry karciane np. poker (5 osób, tj. 5%).

Tabela 20. W jakie gry na pieniądze zdarzyło Ci się grać? N=96

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdraпки	61%	58
inne	20%	19
lotto	19%	18
maszyny do gier hazardowych (w tym online)	14%	13
zakłady bukmacherskie	11%	10
gry karciane, np. poker (w tym online)	5%	5

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej części badania uczniowie udzielili odpowiedzi na temat spożywania alkoholu, zażywania substancji psychoaktywnych, korzystania z urządzeń elektronicznych przez swoich rówieśników oraz rodziców. Z przeprowadzonego badania wynika, iż:

- 28% uczniów uważa, że osoby w ich wieku piją alkohol, a 31% jest przeciwnego zdania, natomiast 41% wskazało odpowiedź „nie wiem”,
- 15% respondentów jest zdania, że ich rówieśnicy zażywają substancje psychoaktywne, 38% jest odmiennego zdania, natomiast prawie połowa zaznaczyła odpowiedź „nie wiem” (47%),
- 71% ankietowanych twierdzi, że osoby w ich wieku spędzają duże ilości czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych, 9% temu zaprzeczyło, a pozostałe 20% nie wie czy tak jest,
- 3% uczniów uważa, że ich rodzice spożywają duże ilości alkoholu, natomiast 80% jest odmiennego zdania, a 17% wybrało odpowiedź „nie wiem”,
- 1% respondentów jest zdania, że ich rodzice zażywają substancje psychoaktywne, 82% uważa odwrotnie, z kolei 16% nie wie czy tak jest,

- 11% ankietowanych twierdzi, że ich rodzice spędzają duże ilości czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych, 64% jest odmiennego zdania, a pozostałe 23% wybrało odpowiedź „nie wiem”.

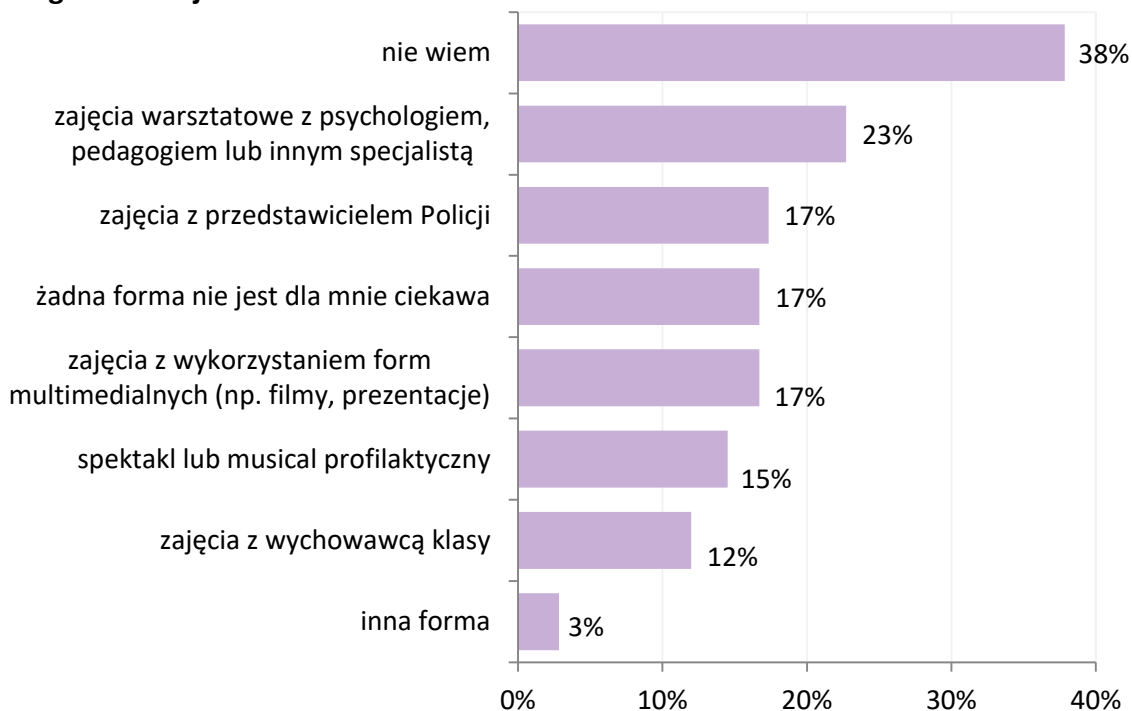
Tabela 21. Proszę się ustosunkować do poniższych twierdzeń: N=316

Odpowiedź	tak	nie	nie wiem
Osoby w moim wieku piją alkohol	28%	31%	41%
Osoby w moim wieku zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki/dopalacze)	15%	38%	47%
Osoby w moim wieku spędzają duże ilości czasu na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. telefon komórkowy, laptop, tablet	71%	9%	20%
Moi rodzice spożywają duże ilości alkoholu (np. piwo, wódka, wino)	3%	80%	17%
Moi rodzice zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)	1%	82%	16%
Moi rodzice spędzają duże ilości czasu na korzystaniu z telefonu komórkowego, komputera	11%	65%	23%

Działania profilaktyczne

W następnej kolejności uczniowie Gminy Siechnice zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie dotyczące najciekawszych, według nich form zajęć profilaktycznych na temat uzależnień i przemocy. Niemal co czwarty badany wybrał zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą (23%), po 17% respondentów wskazało na zajęcia z przedstawicielem Policji, zajęcia z wykorzystaniem form multimedialnych (np. filmy, prezentacje) lub żadna forma nie byłaby dla nich ciekawa. 15% młodych mieszkańców najchętniej wybrałoby się na spektakl lub musical profilaktyczny, 12% - zajęcia z wychowawcą, a 3% wskazało na inną formę, np. zajęcia dotyczące *świadomości nt. innego rodzaju spędzenia wolnego czasu*, a także *spotkania z psychologiem sam na sam*. Wśród badanych 38% nie wiedziało jaka forma zajęć profilaktycznych jest według nich najciekawsza.

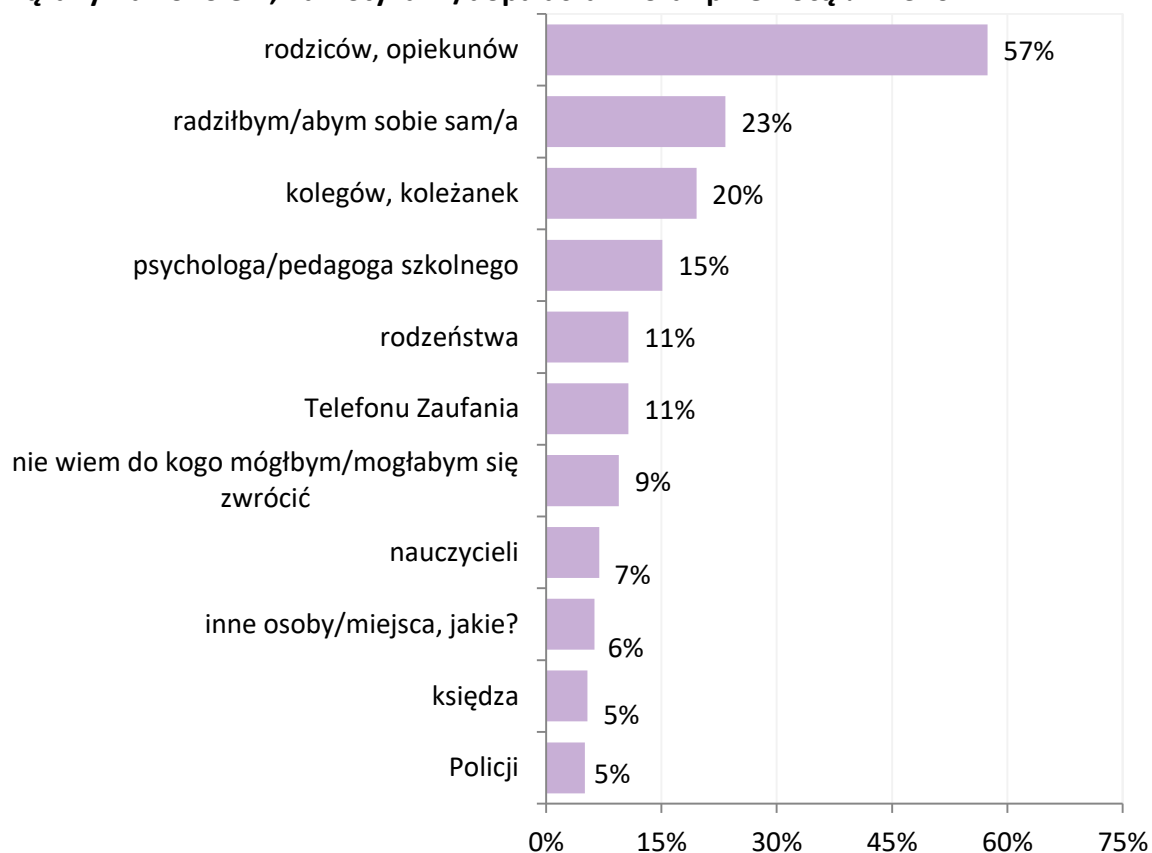
Wykres 12. Jaka forma zajęć profilaktycznych dotyczących uzależnienia i przemocy jest według Ciebie najciekawsza? N=316

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejne pytanie dotyczyło tego do kogo młodzi mieszkańcy zwracają się lub zwróciliby się o pomoc w razie problemów związanych z alkoholem, narkotykami/dopalaczami czy przemocą. Ponad połowa ankietowanych wybrała rodziców (57%), a prawie co czwarty uczeń odpowiedział, że radziłby sobie sam (23%). 20% respondentów wskazało na kolegów, koleżanki, 15% - psychologa/pedagoga szkolnego, natomiast po 11% - rodzeństwo i Telefon Zaufania. 9% osób nie wie do kogo mogłoby się zwrócić, 7% wskazało na nauczycieli, 6% - inne osoby/miejsca, a po 5% ankietowanych zwraca się lub zwróciłoby się z takimi problemami do księdza i Policji.

Wykres 13. Do kogo najczęściej zwracasz się lub zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami/dopalaczami oraz przemocą ? N=316

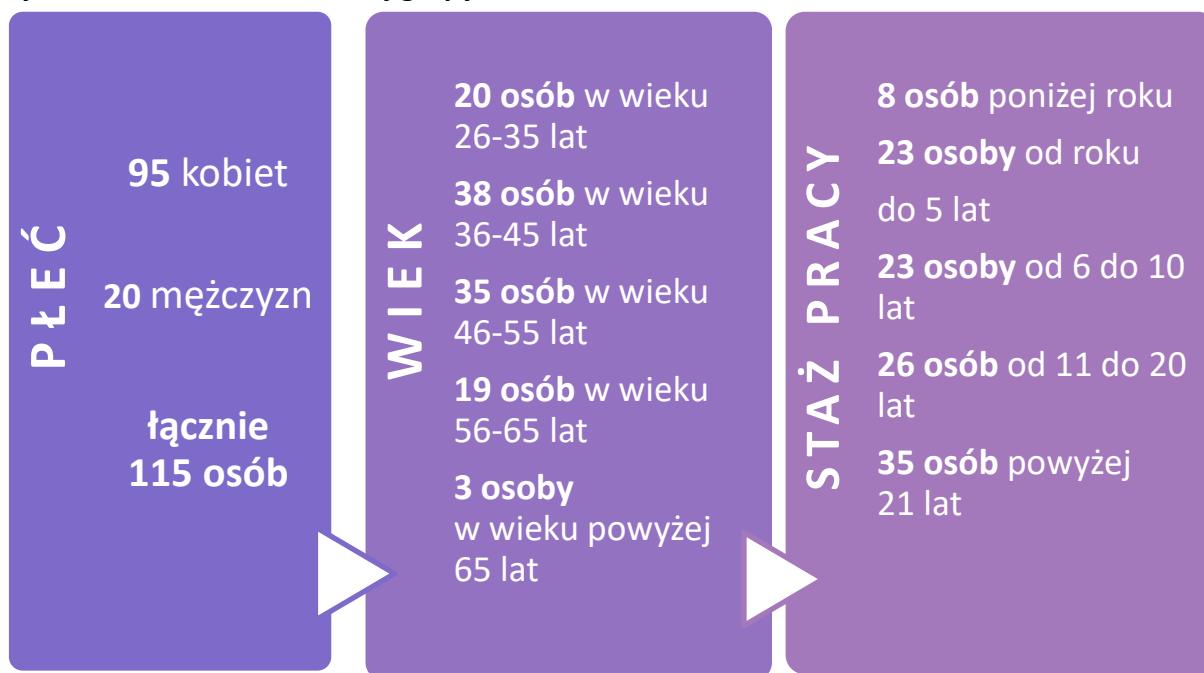
*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Wyniki badań kadry pedagogicznej

Kolejną grupą badawczą, która wzięła udział w badaniach ankietowych byli nauczyciele pracujący w jednostkach oświatowych na terenie Gminy Siechnice. Pytania skierowane do tej grupy badawczej dotyczyły przede wszystkim problemów występujących na terenie szkół związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i przemocą rówieśniczą, przyczyn podejmowania przez dzieci i młodzież zachowań ryzykownych, wiedzy na temat występowania przemocy domowej w rodzinach uczniów i podejmowanych w tym zakresie działań interwencyjnych, uzależnień behawioralnych oraz skutków pandemii COVID-19.

W badaniu diagnozującym problemy społeczne w zakresie przemocy, używania substancji psychoaktywnych, problemów uzależnień oraz związanych z nimi zagrożeń wzięło udział 115 nauczycieli. Z załączonego poniżej rysunku wynika, że **w strukturze płci osób biorących udział w badaniu dominują kobiety** - wypełniły one 95 kwestionariuszy (83%), natomiast mężczyźni tylko 20 (17%). **Znaczne zróżnicowanie grupy można zauważyć w zakresie wieku.** Najwięcej osób było w wieku 36-45 lat (38 osób, tj. 33%), drugą w kolejności grupą byli respondenci mający 46-55 lat (35 osób, tj. 30%), natomiast na trzecim miejscu uplasowały się osoby w wieku 26-35 lat (20 osób, tj. 17%). Nieco mniej kwestionariuszy ankiet wypełnili nauczyciele w wieku 56-65 lat (19 osób, tj. 17%), natomiast najmniejszy odsetek stanowią respondenci powyżej 65 roku życia (3 osoby, tj. 3%). W badaniu nie wzięli udziału nauczyciele do 25 roku życia. Równie **zróżnicowane odpowiedzi kształtują się w obszarze stażu pracy** kadry pedagogicznej. Większość respondentów wskazała na staż pracy powyżej 21 lat (35 osób, tj. 30%) lub 11-20 lat (26 osób, tj. 23%). Mniejszą aktywnością w badaniu wykazali się nauczyciele, którzy pracują w szkole od 6 do 10 lat oraz od roku do 5 lat (po 23 osoby, tj. 20%). Najmniej ankiet zostało uzupełnionych przez nauczycieli, który staż pracy wynosi mniej niż rok (8 osób, tj. 7%). Dane w tym zakresie przedstawia kolejny rysunek.

Rysunek 2. Struktura badanej grupy

Problemy społeczne wśród uczniów z perspektywy nauczycieli

W pierwszym pytaniu nauczyciele mieli ocenić, jak często wśród uczniów szkoły, w której pracują dochodzi do agresji i przemocy, cyberprzemocy, picia alkoholu, zażywania dopalaczy i narkotyków, a także używania urządzeń elektronicznych na lekcji. Wyniki respondentów przedstawiają się następująco:

- 59% badanych bardzo często lub często zauważa problem przemocy wśród uczniów, 34% osób - rzadko, 8% trudno było to ocenić, z kolei żaden z respondentów nie uważa, aby ten problem nie występował wcale;
- przemoc w stosunku do nauczycieli występuje rzadziej - 15% nauczycieli bardzo często lub często dostrzega ten problem w szkole, w której pracuje, 64% osób - rzadko, 11% stwierdziło, że takie sytuacje nigdy się nie zdarzają, z kolei 10% nie potrafiło tego ocenić;
- cyberprzemoc wśród uczniów to bardzo częsty lub częsty problem w opinii co czwartego nauczyciela (27%), a zdaniem co trzeciego badanego występuje on rzadko (36%). Tylko 6% uważa, iż nie występuje on wcale, natomiast blisko co trzeci respondent wskazał na odpowiedź „trudno powiedzieć” (31%);

- żaden z nauczycieli nie uważa, aby picie alkoholu było bardzo częstym lub częstym problemem wśród uczniów, 17% osób oceniło go jako rzadki, zdaniem 25% nigdy się on nie zdarza, z kolei 58% wskazało na odpowiedź „nie wiem”;
- zażywanie dopalaczy to problem rzadko zauważalny, gdyż co czwarty respondent go nie zauważa (28%), a ponad połowa nie wie, czy on występuje (64%), z kolei 8% twierdzi, iż występuje on rzadko, a żaden z ankietowanych nie uważa, iż występuje on często lub bardzo często;
- zażywanie narkotyków przez uczniów w opinii nauczycieli nie występuje bardzo często lub często, z kolei jako rzadki postrzega go 8%, zdaniem 28% nauczycieli uczniowie nie podejmują się takich czynności wcale, z kolei 64% wskazało na odpowiedź „nie wiem”;
- używanie telefonu komórkowego lub innych urządzeń elektronicznych na lekcji bardzo często lub często dostrzega 34% nauczycieli, rzadko - 47%, nigdy - 10%, natomiast 8% trudno było to ocenić.

Tabela 22. Jak często dochodzi do występowania poniższych zachowań wśród uczniów ze szkoły, w której Pan/i pracuje? N=115

Odpowiedź	bardzo często	często	rzadko	nigdy	nie wiem
Przemoc i agresja pomiędzy uczniami	9%	50%	34%	0%	8%
Cyberprzemoc	1%	26%	36%	6%	31%
Przemoc i agresja w stosunku do nauczycieli	2%	13%	64%	11%	10%
Picie alkoholu przez uczniów	0%	0%	17%	25%	58%
Zażywanie dopalaczy przez uczniów	0%	0%	8%	28%	64%
Zażywanie narkotyków przez uczniów	0%	0%	8%	28%	64%
Używanie telefonu komórkowego, urządzeń elektronicznych na lekcji	17%	17%	47%	10%	8%

W kolejnym pytaniu nauczyciele mieli wskazać, skąd uczniowie ze szkoły w której pracują pozyskują alkohol, narkotyki i dopalacze. Większość badanych jest zdania, iż uczniowie nie sięgają po takie substancje (alkohol – 49%, narkotyki – 66%, dopalacze – 60%) lub nie wiedzą skąd je biorą (alkohol – 68%, narkotyki – 81%, dopalacze – 83%). W przypadku zażywania narkotyków i dopalaczy nauczyciele są zdania, iż uczniowie zdobywają je w inny sposób, niż te wymienione w kafeterii (33% - narkotyki, 42% - dopalacze), częstują ich koledzy (21% - narkotyki, 31% - dopalacze) lub kupują sami (29% - narkotyki, 25% - dopalacze).

Najbardziej zróżnicowane odpowiedzi uzyskano w zakresie spożywania przez uczniów alkoholu. W opinii 96% nauczycieli, biorą go od rodziców, bez ich wiedzy, 91% jest alkoholem częstowanych przez kolegów, 83% kupuje sobie samodzielnie, a 75% zdobywa go w inny sposób.

Tabela 23. Skąd Pana/i uczniowie ze szkoły, w której Pan/i pracuje biorą: N=115

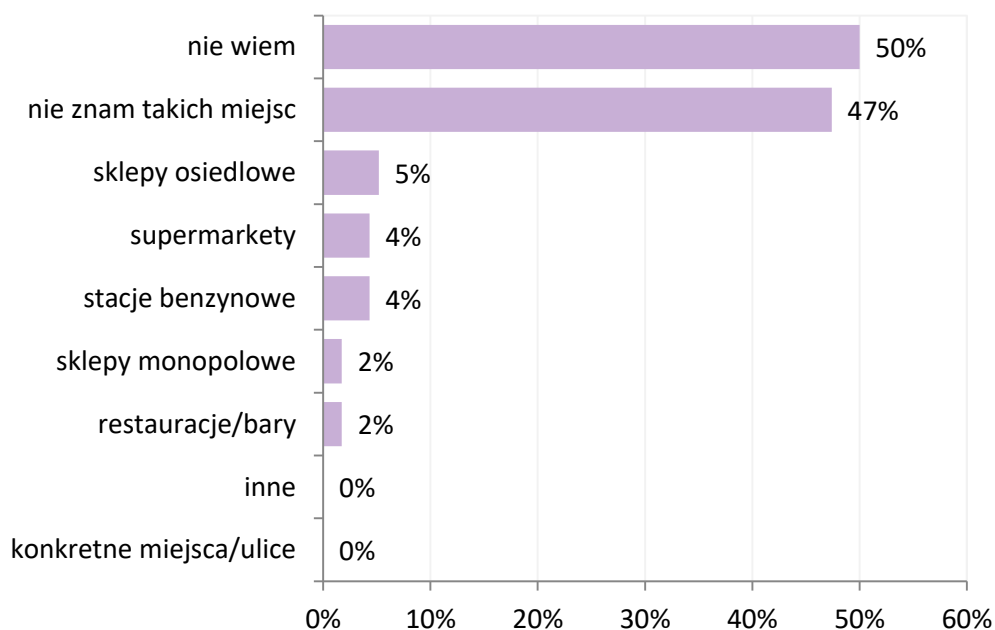
Odpowiedź	alkohol	narkotyki	dopalacze
Kupują sami	83%	29%	25%
Częstują ich koledzy	91%	21%	31%
Biorą od rodziców bez ich wiedzy	96%	10%	10%
Zdobywają w inny sposób	75%	33%	42%
Nie wiem	68%	81%	83%
Nie sięgają po takie substancje	49%	66%	60%

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Problem alkoholowy

W pytaniu dotyczącym znajomości miejsc, gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie kupić alkohol, ankietowani najczęściej odpowiadali, że nie znają takich miejsc (47%) lub nie mają w tym zakresie wiedzy (50%). W dalszej kolejności respondenci wskazywali na sklepy osiedlowe (5%), supermarkety, stacje benzynowe (po 4%), sklepy monopolowe oraz restauracje/bary (po 2%).

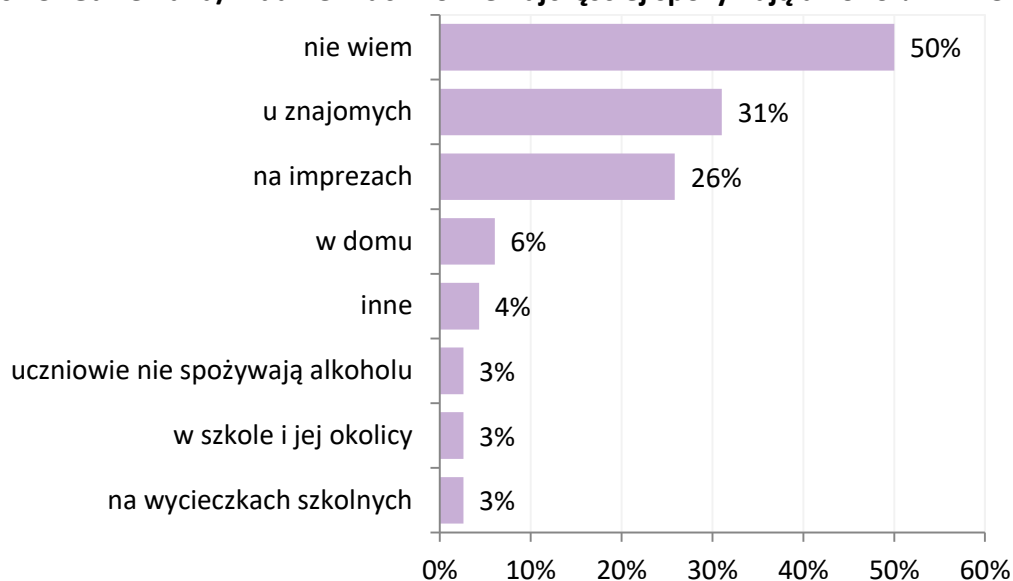
Wykres 14. Czy wie Pan/i gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu nauczyciele mieli określić, gdzie uczniowie najczęściej spożywają alkohol. Połowa ankietowanych nie ma w tym zakresie wiedzy (50%), co trzeci jest zdania, że u znajomych (31%), z kolei co piąty z nich uważa, że uczniowie piją na imprezach (26%). Mniejszy odsetek wskazał na dom (6%), szkołę i jej okolice oraz wycieczki szkolne (po 3%). W opinii zaledwie 3% ankietowanych uczniowie nie spożywają alkoholu, natomiast 4% wskazało na inne miejsca, w tym głównie park.

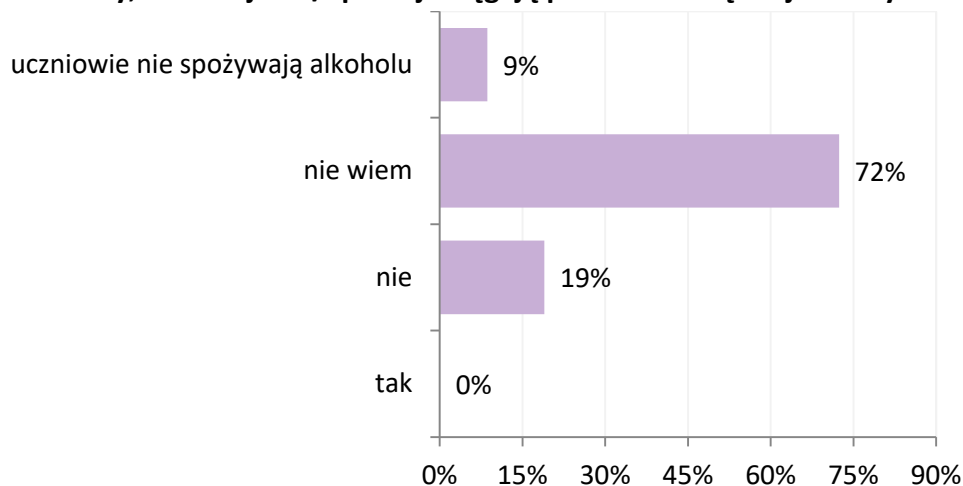
Wykres 15. Gdzie Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej spożywają alkohol? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

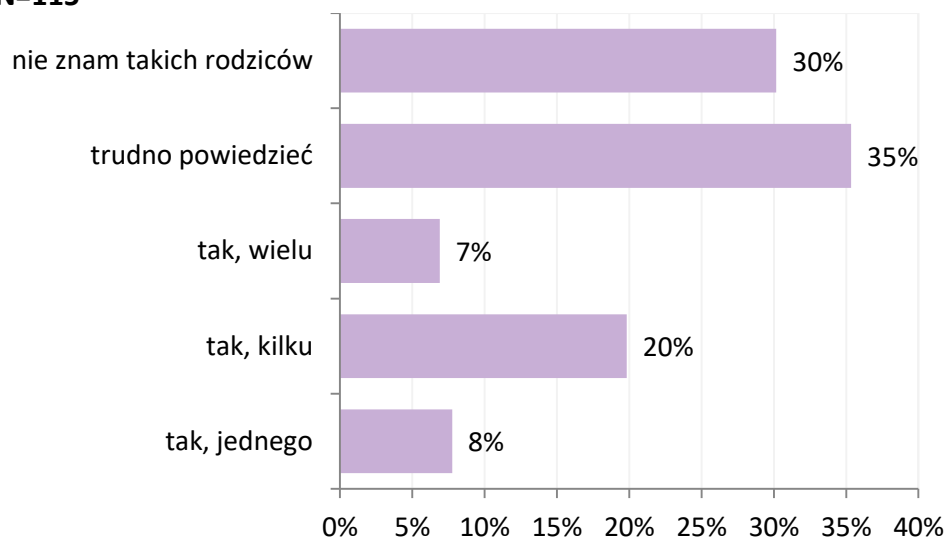
Żaden z ankietowanych nauczycieli nie uważa, aby okres trwania pandemii COVID-19 przyczynił się do częstszego picia alkoholu przez uczniów, z kolei większość badanych wskazało na odpowiedź „nie wiem” (72%). Zdaniem 9% uczniowie nie spożywają alkoholu.

Wykres 16. Czy po okresie trwania pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i, że uczniowie ze szkoły, w której Pan/i pracuje sięgają po alkohol częściej niż zwykle? N=115

Znajomość rodziców uczniów, którzy nadużywają alkoholu wykazało 35% nauczycieli, w tym: 8% zna jednego, 20% - kilku, natomiast 7% - wielu. Średnio co trzeciemu respondentowi trudno było odpowiedzieć na to pytanie (35%), natomiast 30% nie zna takich rodziców.

Wykres 17. Czy zna Pan/i w swoim otoczeniu rodzica/rodziców, którzy nadużywają alkoholu? N=115

W przypadku nadużywania alkoholu przez rodziców, 17 nauczycieli wskazało na podejmowanie interwencji przez szkołę w tym zakresie (43%). Blisko co druga osoba, która zauważyła problem nadużywania alkoholu przez rodziców ucznia nie wie, czy szkoła podejmowała jakieś kroki (19 osób, tj. 48%), natomiast 4 respondentów było zdania, że szkoła nie zrobiła nic w tym zakresie (10%).

Tabela 24. Czy szkoła w związku z nadużywaniem alkoholu przez rodzica/rodziców podejmowała interwencje? N=40

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	43%	17
nie	10%	4
nie wiem	48%	19

Kolejne pytanie dotyczyło tego, jaki wpływ na ucznia miało spożywanie alkoholu przez rodziców. W opinii 47% badanych odbiło to swoje piętno na dzieciach, a wśród konsekwencji wymieniano: *nerwowość, zaniedbanie, agresję, depresję, słabsze wyniki w nauce, przemoc rówieśniczą, nadpobudliwość, brak koncentracji, zamknięcie się w sobie, wstyd, poczucie niższości oraz absencję* (18 osób). Tylko 5% nauczycieli nie zauważyło negatywnych konsekwencji (2 osoby), z kolei 47% miało trudność w odpowiedzi na to pytanie (18 osób).

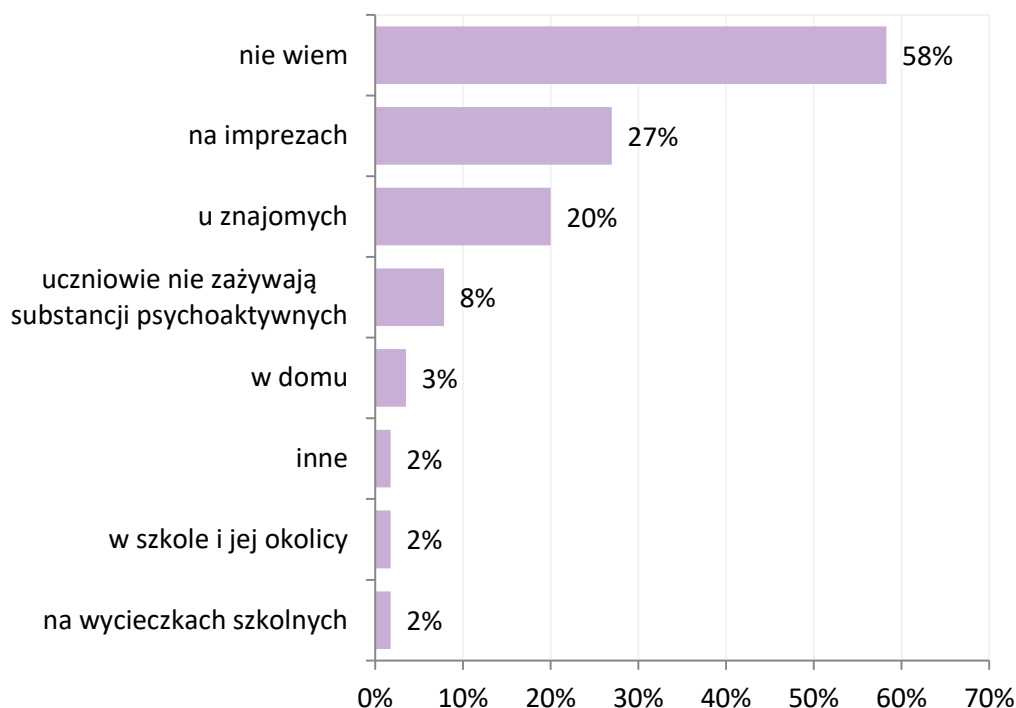
Tabela 25. Czy zauważył/a Pan/i negatywny wpływ spożywania alkoholu przez rodziców na funkcjonowanie ucznia? N=40

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	47%	18
nie	5%	2
trudno powiedzieć	47%	18

Problem narkotykowy

W kolejnym pytaniu nauczyciele mieli określić, gdzie uczniowie najczęściej zażywają substancje psychoaktywne. Ponad połowa ankietowanych nie ma w tym zakresie wiedzy (58%), co czwarty jest zdania, że na imprezach (27%), z kolei co piąty z nich uważa, że uczniowie zażywają narkotyki lub dopalacze u znajomych (20%). Mniejszy odsetek wskazał na dom (3%), szkołę i jej okolice oraz wycieczki szkolne (po 2%). W opinii zaledwie 8% ankietowanych uczniowie nie zażywają substancji psychoaktywnych, natomiast 2% wskazało na inne miejsca, w tym głównie park.

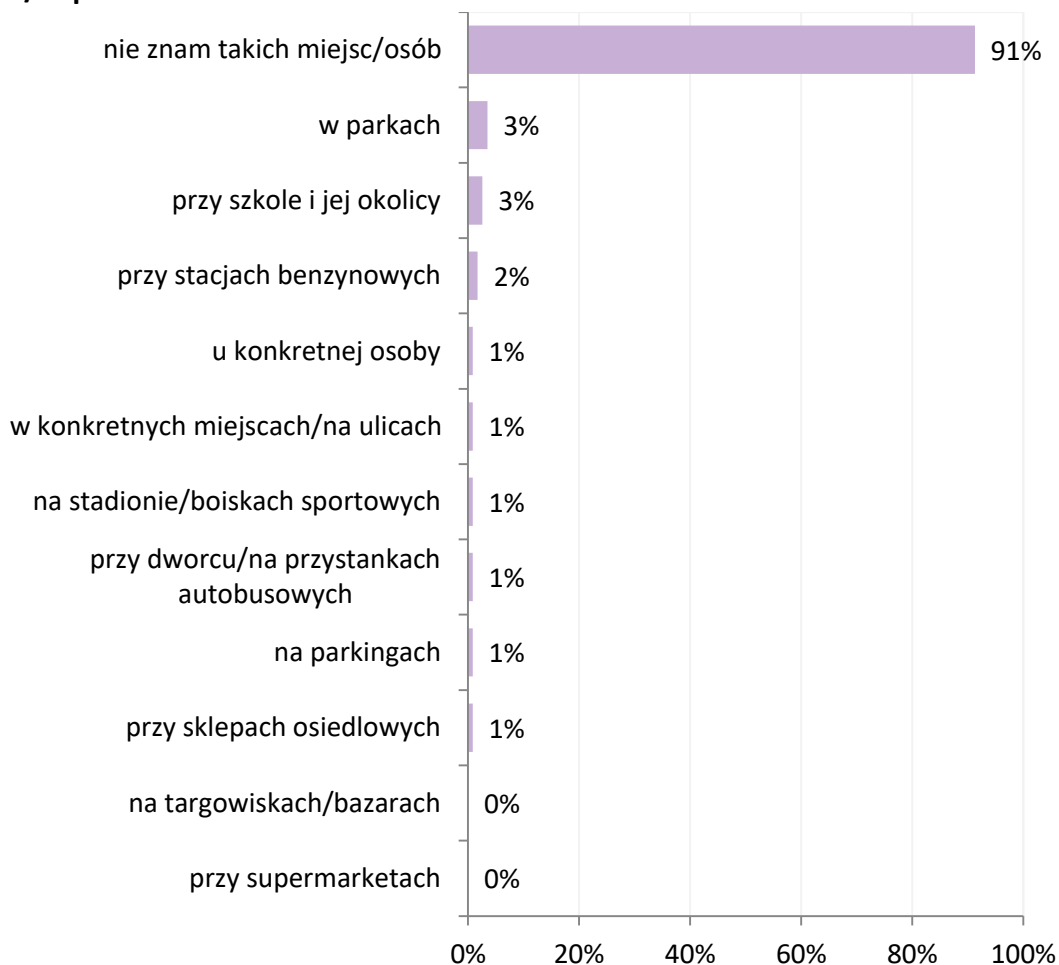
Wykres 18. Gdzie Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W pytaniu dotyczącym znajomości miejsc, gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie kupić narkotyki lub dopalacze, ankietowani najczęściej odpowiadali, że nie znają takich miejsc/osób (91%). Po 3% badanych wskazało na parki i szkołę oraz jej okolice, 2% na stacje benzynowe, a po 1% na konkretną osobę i miejsca (*cmentarz*), stadion/boiska sportowe, dworzec/przystanki autobusowe, parkingi oraz okolice sklepów osiedlowych.

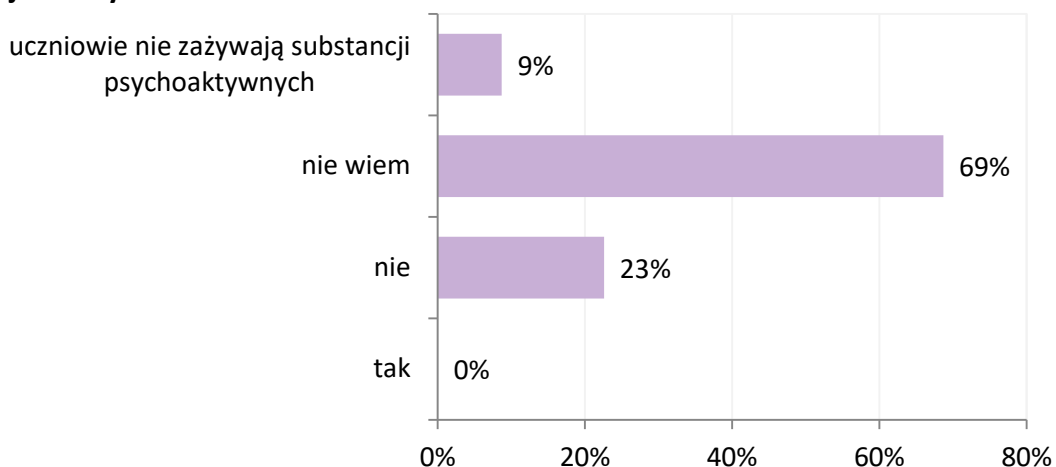
Wykres 19. Czy wie Pan/i gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

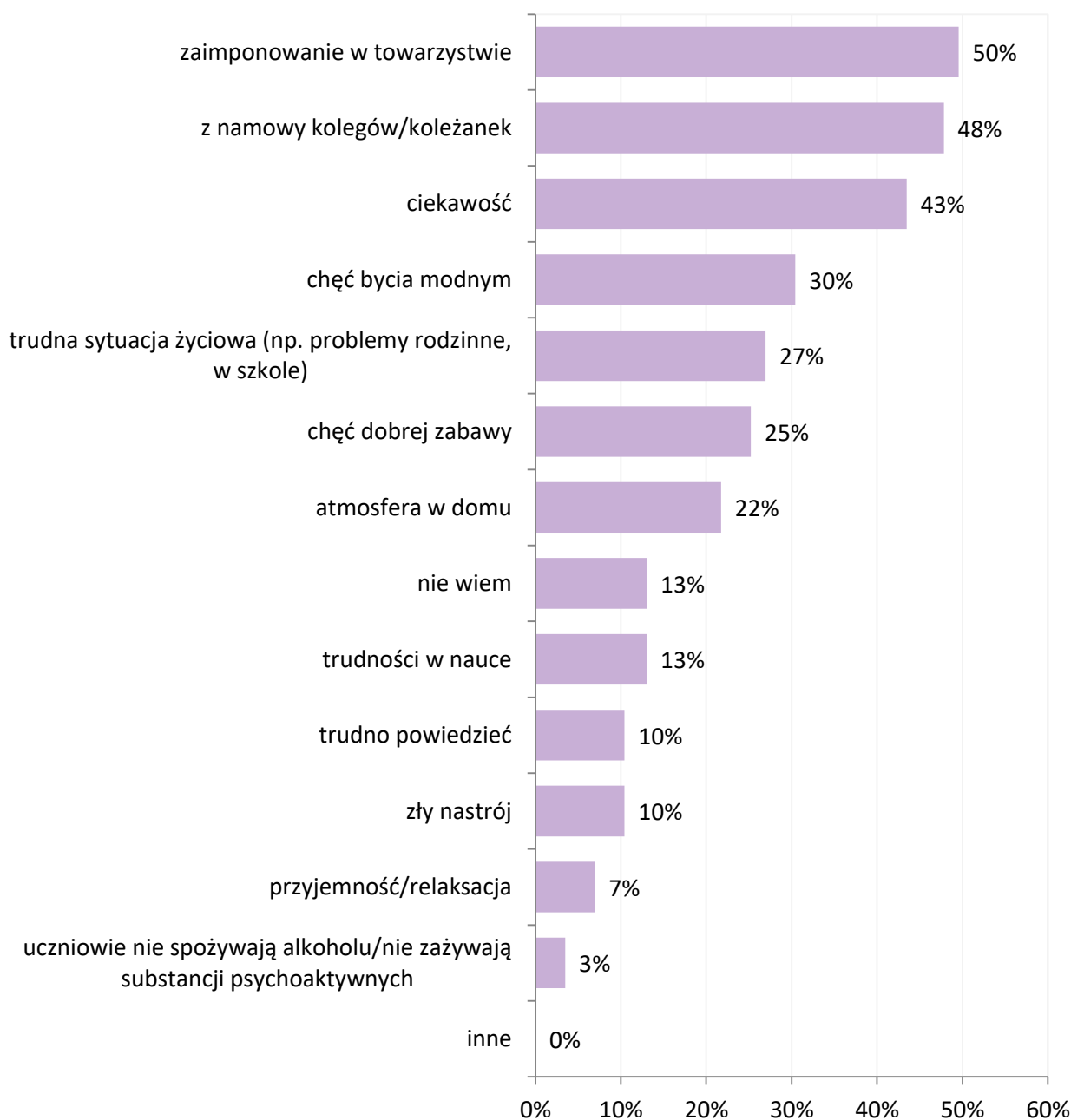
Żaden z ankietowanych nauczycieli nie uważa, aby okres trwania pandemii COVID-19 przyczynił się do częstszego zażywania substancji psychoaktywnych przez uczniów, z kolei większość badanych wskazała na odpowiedź „nie wiem” (69%). Zdaniem 9% uczniowie nie zażywają narkotyków i dopalaczy.

Wykres 20. Czy po okresie trwania pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i, że uczniowie z Pana/i szkoły sięgają po substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze) częściej niż zwykle? N=115

W następnym pytaniu pedagodzy odpowiadali dlaczego ich zdaniem uczniowie piją alkohol oraz zażywają substancje psychoaktywne. Najczęściej zaznaczanymi odpowiedziami były kolejno: zaimponowanie w towarzystwie (50%), namowa ze strony kolegów/koleżanek (48%), ciekawość (43%) oraz chęć bycia modnym (30%). Zdaniem co czwartego nauczyciela uczniowie sięgają po powyższe substancje ze względu na trudną sytuację życiową np. problemy rodzinne lub w szkole (27%) oraz chęć dobrej zabawy (25%), z kolei co piąty wyróżnił atmosferę w domu (22%). 13% respondentów nie wie, dlaczego uczniowie piją alkohol i zażywają substancje psychoaktywne, a co dziesiątemu trudno było odpowiedzieć na to pytanie (10%).

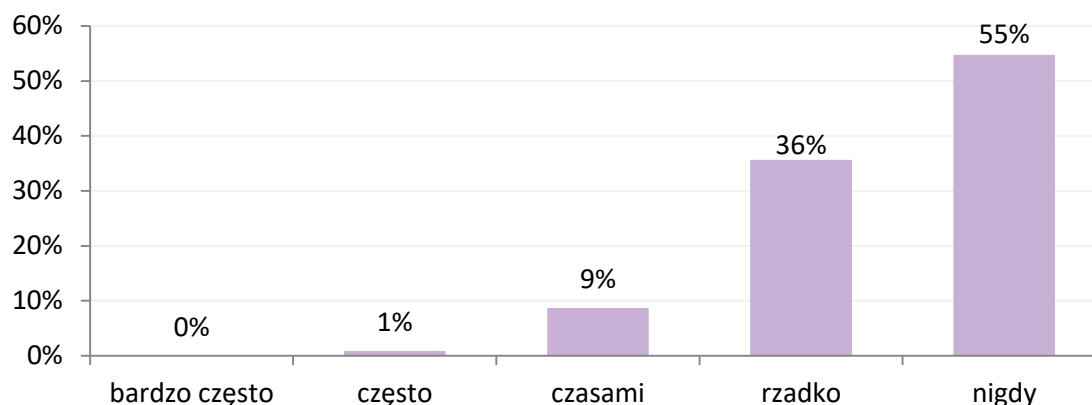
Wykres 21. Z jakich powodów Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej spożywają alkohol oraz zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)?

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu nauczyciele mieli określić, jak często uczniowie zgłaszają się do nich z potrzebą rozmowy na temat uzależnień np. w rodzinie. 36% odpowiedziało, że zdarza się to rzadko, a 9% respondentów stwierdziło, że ma to miejsce czasami. 55% nigdy nie zdarzyło się, aby uczeń zgłaszał potrzebę rozmowy na temat uzależnień, z kolei zaledwie 1% wskazał, iż zdarza się to często.

Wykres 22. Jak często uczniowie zgłaszają Panu/i potrzebę rozmowy na temat uzależnień (np. w rodzinie)? N=115

W kolejnym pytaniu nauczyciele mieli ocenić swoją wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych oraz problemu przemocy i cyberprzemocy, których doświadczają dzieci i młodzież. Z uzyskanych odpowiedzi wynika, że znaczna część respondentów posiada wiedzę dużą lub bardzo dużą wiedzę na temat wymienionych w pytaniu problemów uczniów (77% w przypadku alkoholu, 40% - dopalaczy, 60% - narkotyków, 73% - przemocy oraz 61% - cyberprzemocy). Znaczna część nauczycieli wskazała, że nie jest pewna, czy posiada wystarczającą wiedzę na temat szkodliwości dopalaczy (49%), narkotyków (34%), alkoholu (17%), problemu przemocy (20%) i cyberprzemocy (31%). Ponadto po 6% nauczycieli określiło swoją wiedzę w zakresie narkotyków i alkoholu jako małą lub bardzo małą, w przypadku dopalaczy - 11%, cyberprzemocy - 8%, a przemocy - 7%. Szczegółowe dane przedstawia kolejna tabela.

Tabela 26. Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat szkodliwości poniższych substancji oraz konsekwencji związanych z występowaniem wymienionych problemów, których doświadczają dzieci i młodzież? N=115

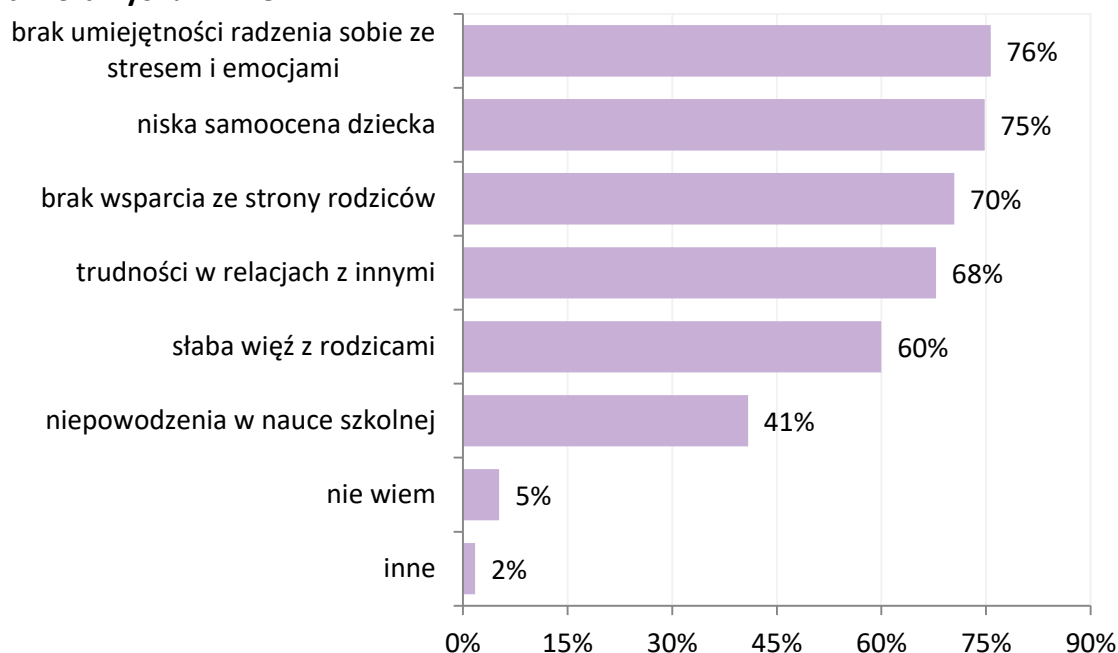
1 - nie znam się, 2 - raczej nie mam wiedzy na ten temat, 3 - nie jestem pewien czy mam wystarczającą wiedzę, 4 - posiadam dużą wiedzę, 5 - posiadam bardzo dużą wiedzę.

Odpowiedź	1	2	3	4	5
narkotyki	3%	3%	34%	41%	19%
alkohol	3%	3%	17%	42%	35%
dopalacze	4%	7%	49%	29%	11%
cyberprzemoc	2%	6%	31%	42%	19%
przemoc	2%	5%	20%	47%	26%

Uzależnienia behawioralne

W kolejnym pytaniu pedagodzy mieli wskazać na czynniki ryzyka powstawania uzależnień behawioralnych. Zdaniem najwyższego odsetka badanych to brak umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami jest głównym czynnikiem powstawania uzależnień behawioralnych (76%). Na drugim miejscu znalazła się niska samoocena dziecka (75%), z kolei na trzecim - brak wsparcia ze strony rodziców (70%). Na trudności w relacjach z innymi wskazało 68% osób, na słabą więź z rodzicami - 60%, natomiast na niepowodzenia w nauce szkolnej - 41% nauczycieli. Ponadto, 5% respondentów nie wie, jakie są czynniki ryzyka powstawania uzależnień behawioralnych.

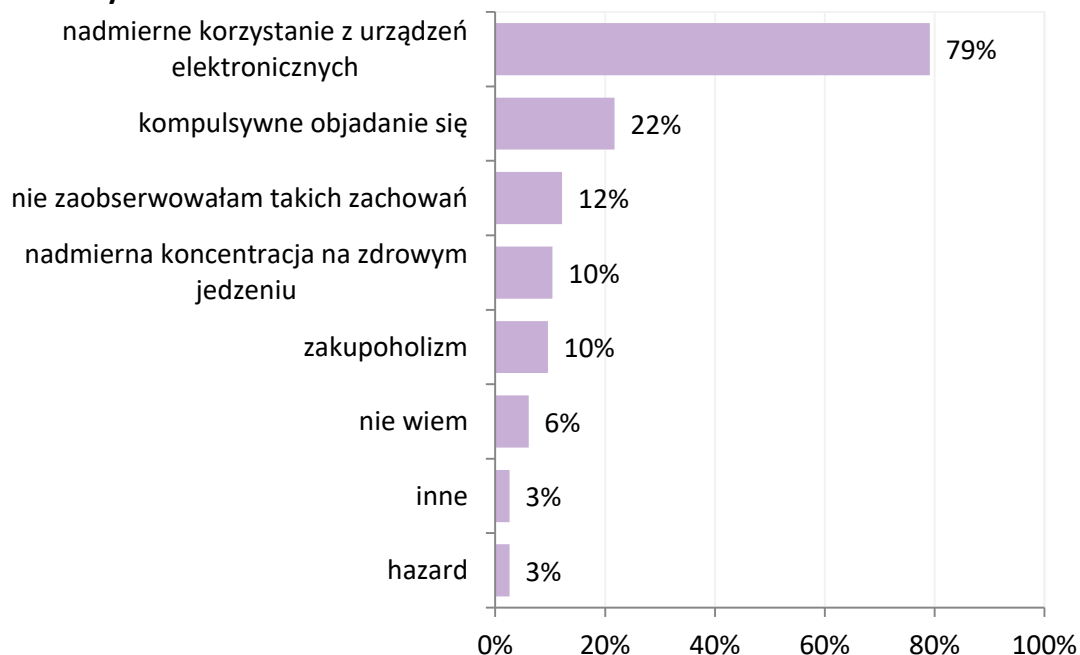
Wykres 23. Co Pana/i zdaniem należy do czynników ryzyka powstawania uzależnień behawioralnych? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Z przeprowadzonego badania ankietowego wynika, iż 79% nauczycieli zauważa wśród uczniów problem nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych, z kolei co piąty z nich wskazał na kompulsywne objadanie się (22%). Znacznie mniej odpowiedzi padło na nadmierną koncentrację na zdrowym jedzeniu oraz zakupoholizm (po 10%), natomiast 12% nie zaobserwowało takich zachowań. Zaledwie 3% wskazało na hazard, a wśród innych odpowiedzi nauczyciele wyróżnili samookaleczanie się i obgryzanie paznokci (3%).

Wykres 24. Czy zaobserwował Pan/i, któryś z poniższych problemów uzależnień behawioralnych wśród uczniów? N=115

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

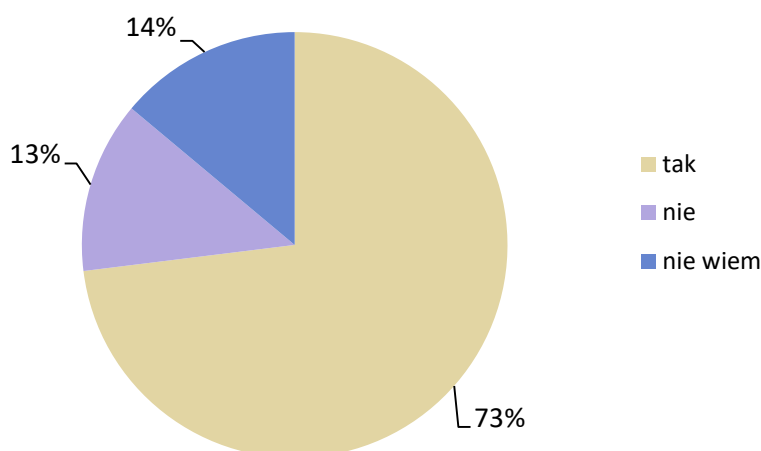
W przypadku wystąpienia problemu uzależnień behawioralnych wśród uczniów szkoła podejmowała następujące kroki: kontaktowała się z rodzicami (73 osoby, tj. 78%), przeprowadzała indywidualną rozmowę z uczniem (62 osoby, tj. 66%) oraz kontaktowała się ze specjalistami uzależnień (29 osób, tj. 31%). Blisko co piąty respondent nie wie w jaki sposób szkoła interweniowała (17 osób, tj. 18%), a wśród innych odpowiedzi jedna z osób wskazała na szkolenia dla nauczycieli (1%).

Tabela 27. W jaki sposób szkoła interweniowała w przypadku wystąpienia problemu uzależnień behawioralnych wśród uczniów? N=94

Odpowiedź	%	Liczba odp.
kontaktowała się z rodzicami	78%	73
przeprowadzała indywidualną rozmowę z uczniem	66%	62
kontaktowała się z specjalistami uzależnień	31%	29
nie wiem	18%	17
inne	1%	1
nie interweniowała	0%	0

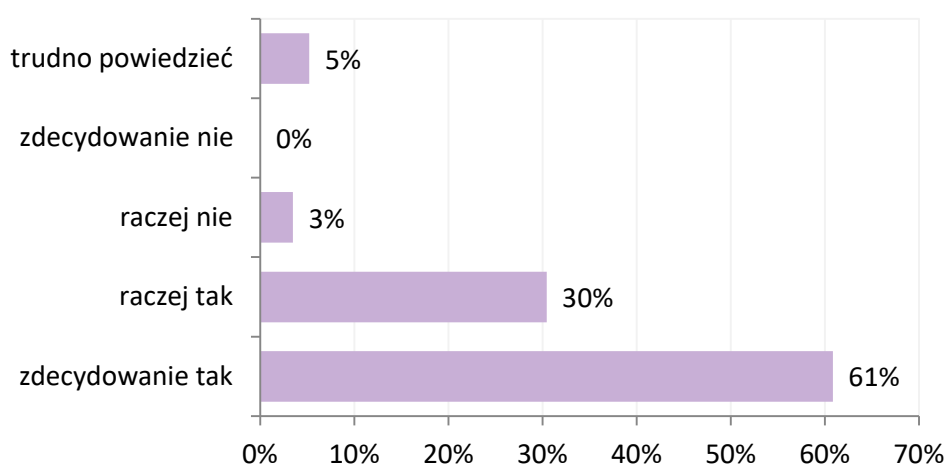
Zdaniem aż 73% nauczycieli korzystanie z urządzeń elektronicznych stanowi istotny problem wśród uczniów, którzy uczęszczają do szkoły, w której uczą. 13% jest przeciwnego zdania, z kolei 14% nie ma w tym zakresie wiedzy.

Wykres 25. Czy Pana/i zdaniem korzystanie z urządzeń elektronicznych stanowi istotny problem wśród uczniów z Pana/i szkoły? N=115

W obszarze problemów społecznych wśród uczniów zapytano również o znaczenie, jakie miała pandemia COVID-19 w zakresie czasu poświęconego przez nich na korzystanie z urządzeń elektronicznych. Zdecydowana większość badanych jednoznacznie stwierdziła, że sytuacja epidemiologiczna przyczyniła się do tego, że dzieci i młodzież poświęcają zdecydowanie więcej czasu na korzystanie z urządzeń elektronicznych (61%). Zdaniem 30% pandemia COVID-19 raczej przyczyniła się do natężenia czasu spędzonego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przez uczniów, według 3% osób - raczej nie, natomiast 5% respondentów trudno było to ocenić.

Wykres 26. Czy Pana/i zdaniem sytuacja epidemiologiczna (pandemia COVID-19) przyczyniła się do tego, że dzieci i młodzież poświęcają więcej czasu na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=115

Wyniki badań rodziców uczniów

W badaniu diagnozującym skalę problemu uzależnień udział wzięli również rodzice uczniów z Gminy Siechnice. Zapytaliśmy ich głównie o wiedzę na temat problemów związanych z papierosami, narkotykami, alkoholem, dopalaczami, przemocą oraz cyberprzemocą, działań profilaktycznych organizowanych przez szkołę, a także co należy zrobić ich zdaniem, aby młodzi ludzie nie sięgali po wyżej wymienione używki oraz nie dopuszczali się zachowań przemocowych wobec innych osób. Dodatkowo analizie poddano obszar uzależnień behawioralnych w aspekcie korzystania z urządzeń elektronicznych.

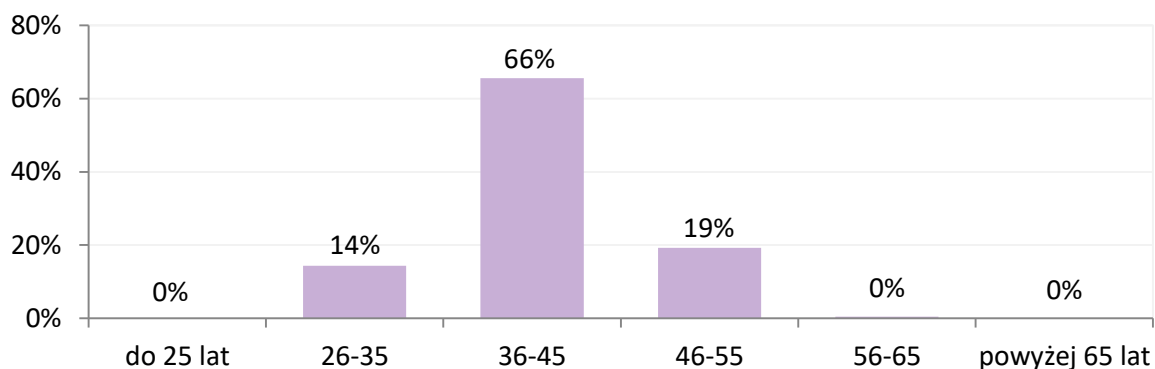
Kwestionariusze ankiet zostały uzupełnione przez 407 rodziców dzieci z Gminy Siechnice, a zdecydowaną większość z nich stanowiły kobiety, które uzupełniły 88% ankiet. Udział mężczyzn w badaniu był znacznie mniejszy, niemniej ojcowie przekazali 12% kwestionariuszy.

Rysunek 3. Podział respondentów ze względu na płeć: N=407

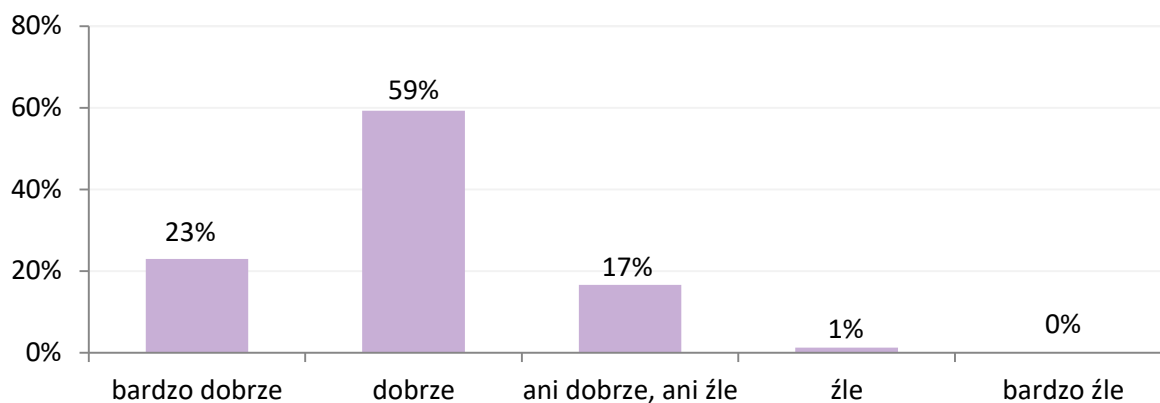
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż badani rodzice są nieznacznie zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią respondenci między 36-45 rokiem życia (66%). Natomiast co piąty uczestnik badania miał 46-55 lat (19%). Pozostałe 14% kwestionariuszy wypełnili respondenci między 26 a 35 rokiem życia.

Wykres 27. Wiek: N=407

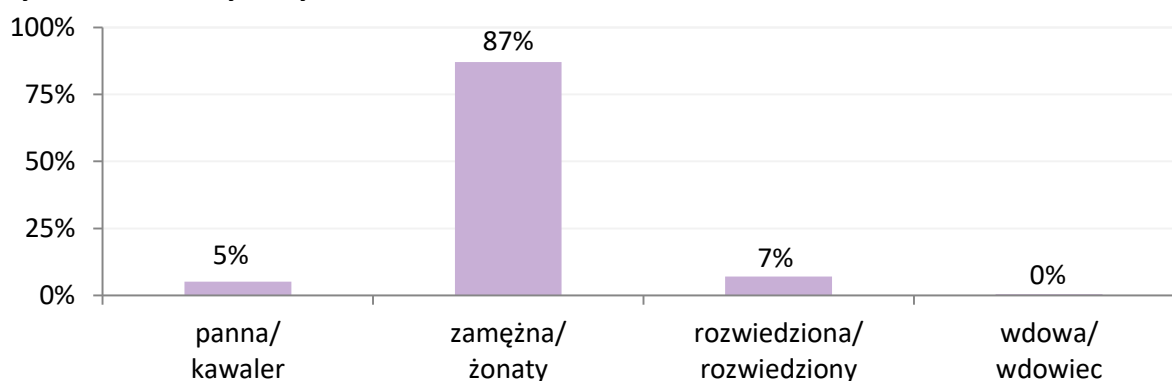
Zdecydowana większość badanych rodziców pozytywnie ocenia swoją sytuację materialną, gdyż na odpowiedź „dobrze” padło 59% wskazań, natomiast 23% respondentów stwierdziło, iż jest ona bardzo dobra. W opinii 17% ankietowanych ich sytuacja finansowa nie jest ani dobra, ani zła. Swoją sytuację finansową jako złą ocenił odsetek 1% badanych, natomiast żaden z ankietowanych nie wskazał, aby była ona „bardzo zła”.

Wykres 28. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną? N=407

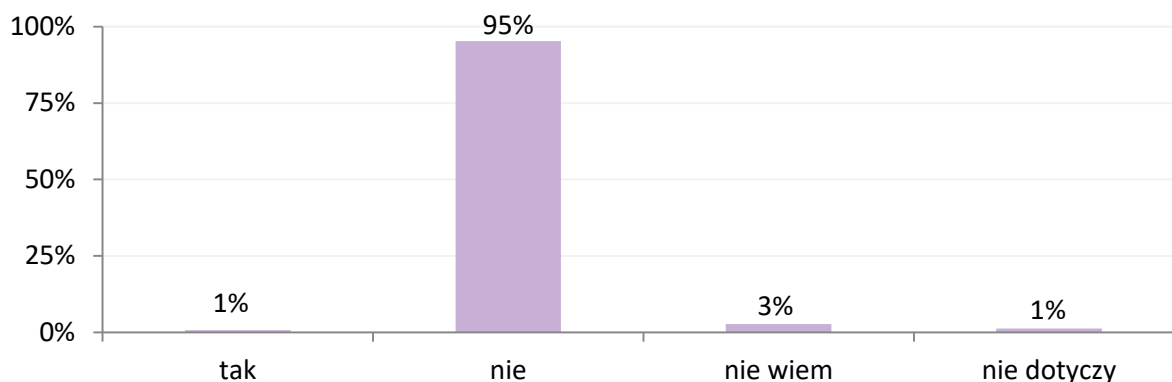
Jak wynika z deklaracji respondentów, zdecydowana większość z nich jest osobami zamężnymi/żonatymi, co potwierdzało 87% respondentów. W badaniu udział wzięło również 5% osób deklarujących bycie panną/kawalerem, a 7% ankietowanych jest po rozwodzie.

Wykres 29. Stan cywilny: N=407

W pierwszej kolejności rodzice zostali zapytani o to, czy mają wiedzę na temat tego, czy ich dziecko piło kiedykolwiek alkohol. Twierdząco na to pytanie odpowiedział tylko 1% badanych, z kolei przecząco - zdecydowana większość, bo aż 95% badanych. 3% rodziców nie wie, czy ich dzieci piły alkohol, a 1% ankietowanych nie dotyczy to zagadnienie.

Wykres 30. Czy Pana/i dziecko kiedykolwiek spożywało alkohol? N=407

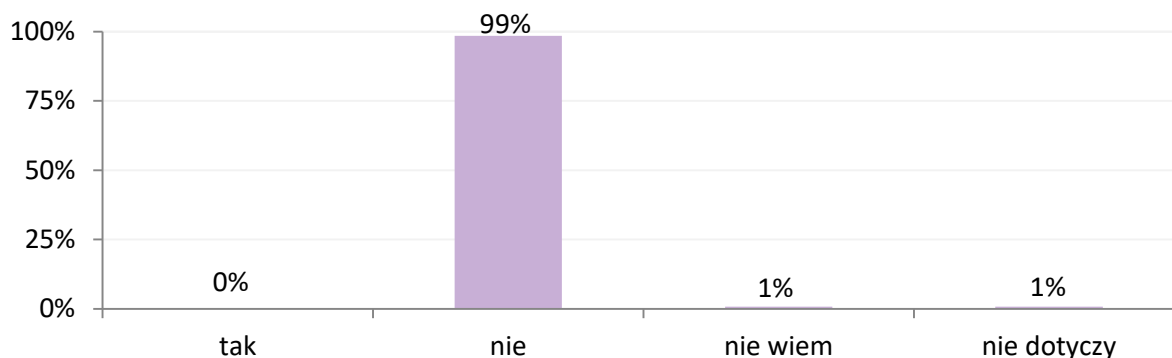
Rodzice, którzy przyznali, iż posiadają wiedzę w zakresie spożycia przez swoje dziecko alkoholu zostali również zapytani o to, w jaki sposób zareagowali na takie zachowanie. Jak wynika z odpowiedzi jednego respondenta, przeprowadził on z dzieckiem rozmowę (33%). Ponadto, dwa wskazania dotyczyły innych reakcji, wśród których badani przyznali, iż spożycie alkoholu przez dziecko miało miejsce w obecności rodzica i za jego przyzwoleniem, a także nie podjęli stanowczych działań, gdyż była to jedynie próba niewielkiej ilości samodzielnie spożytego napoju alkoholowego (67%).

Tabela 28. Jak zareagował/a Pan/i na spożywanie przez dziecko alkoholu? N=3

Odpowiedź	%	Liczba odp.
inne	67%	2
przeprowadziłem/am z dzieckiem rozmowę	33%	1
zdenerwowałem/am się i wyznaczyłem/am karę	0%	0
szukałem/am pomocy u specjalisty	0%	0
nie podjąłem/ęłam żadnych kroków	0%	0

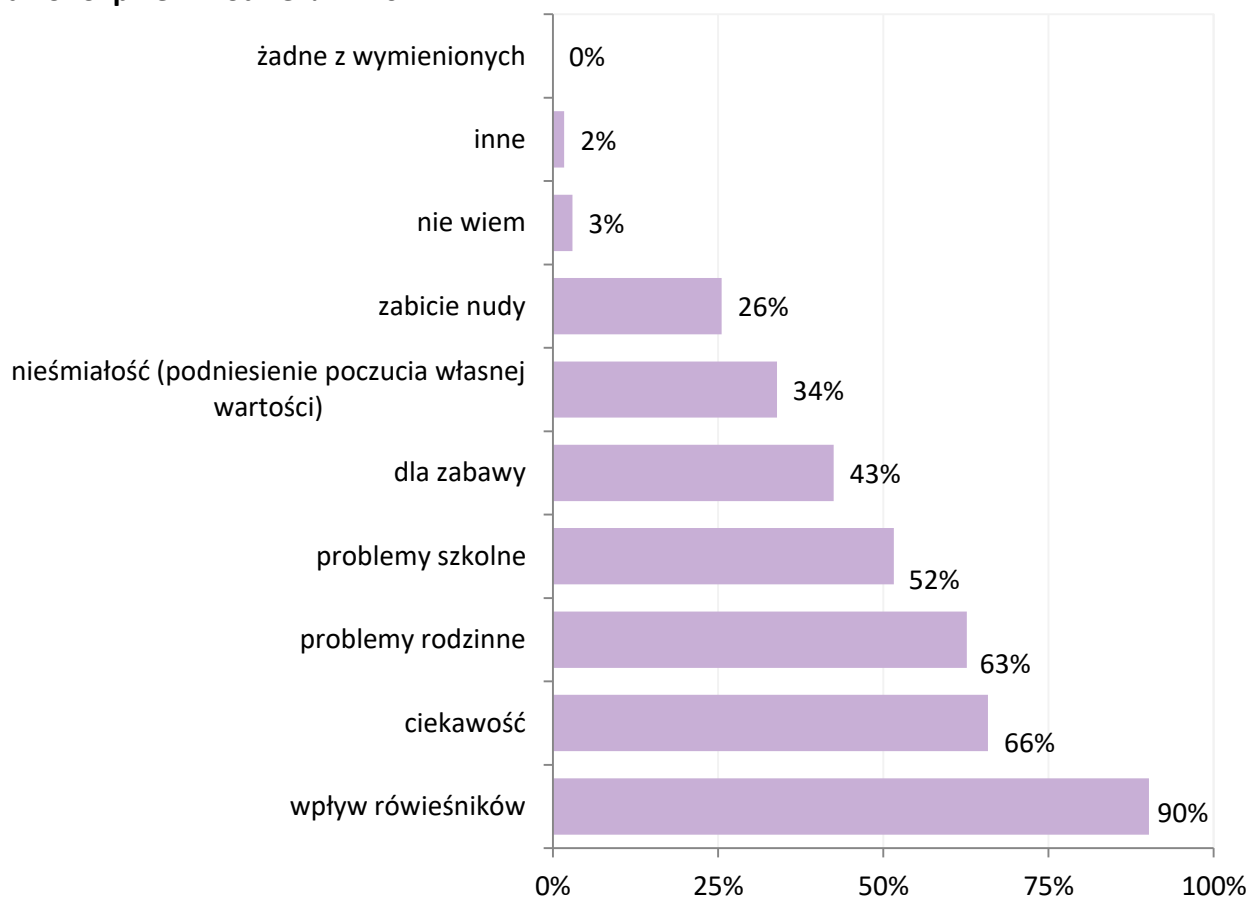
W kolejnym pytaniu rodzice zostali poproszeni o wskazanie, czy mają wiedzę na temat tego, aby ich dziecko kiedykolwiek w życiu zażywało narkotyki lub dopalacze. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, aż 99% rodziców zaprzeczyło, aby ich dziecko podjęło się eksperymentowania z narkotykami lub dopalaczami, a żaden z respondentów nie udzielił twierdzącej odpowiedzi. Niemniej, 1% stwierdził, iż nie posiada wiedzy w tym zakresie, a kolejny 1% wskazał, iż ten problem go nie dotyczy.

Wykres 31. Czy Pana/i dziecko kiedykolwiek zażywało narkotyki/dopalacze? N=407

W następnym pytaniu, rodzice mieli określić jakie ich zdaniem są przyczyny sięgania po środki psychoaktywne przez dzieci i młodzież. Według zdecydowanej większości ankietowanych głównym powodem zażywania takich substancji jest wpływ rówieśników (90%), natomiast znaczna część odpowiedzi padła również na ciekawość (66%), a także problemy rodzinne (63%) oraz w szkole (52%). Zdaniem 43% ankietowanych, młodzież sięga po alkohol i narkotyki dla zabawy, co trzeci stwierdził, iż przestanką ku takim zachowaniom jest chęć podniesienia poczucia własnej wartości i przewyciężenia nieśmiałości (34%), natomiast 26% wskazań padło na chęć zabicia nudy. Jak wynika z analizy materiału badawczego, 3% rodziców stwierdziło, że nie wie jakie czynniki determinują decyzję o sięgnięciu po niniejsze używki, a 2% ankietowanych wskazało na inne powody, wśród których wyróżniono *niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze rodziców, negatywne wzorce kulturowe, brak wystarczającego zaangażowania i zainteresowania rodziców dzieckiem*, a także *chęć zwrócenia na siebie uwagi rodziców*.

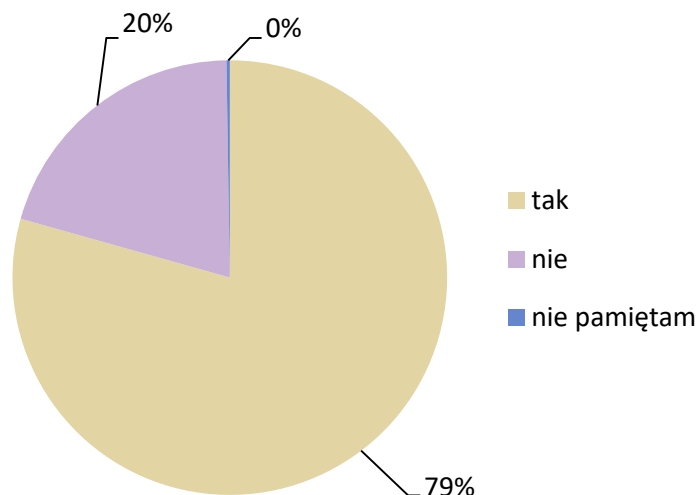
Wykres 32. Jakie są Pan/i zdaniem przyczyny sięgania po środki psychoaktywne oraz alkohol przez młodzież? N=407

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

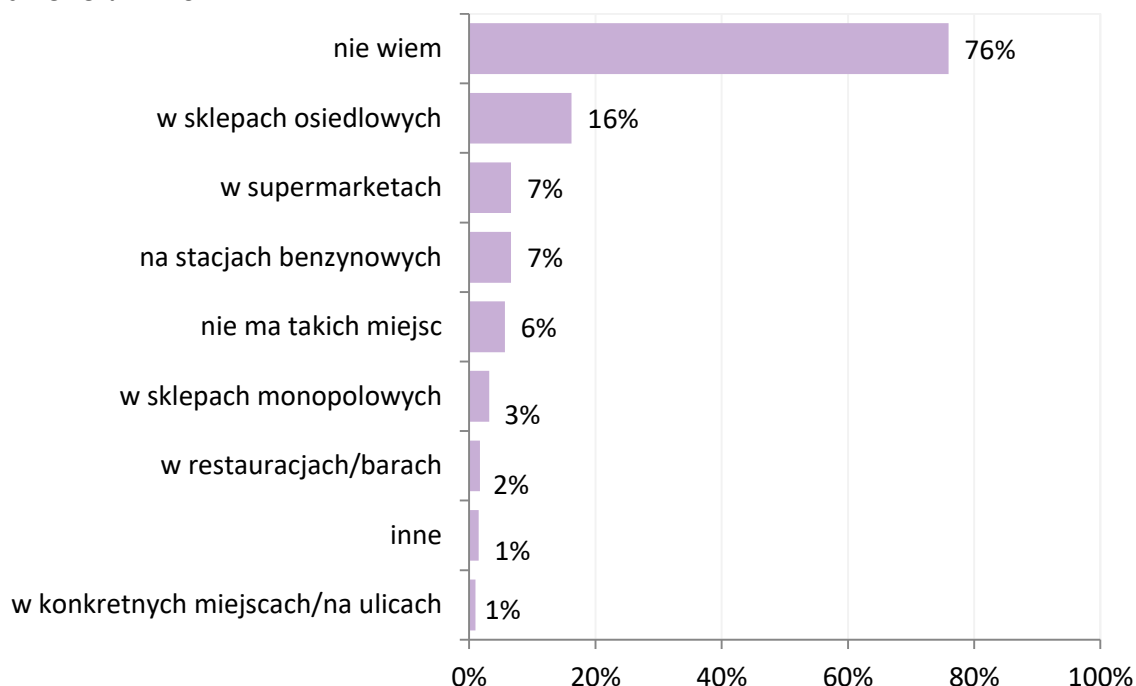
Zdecydowana większość rodziców zadeklarowała, iż rozmawiała ze swoim dzieckiem o zagrożeniach związanych z alkoholem i nielegalnymi używkami, jak narkotyki oraz dopalacze, tj. 79% ankietowanych. Z deklaracji wynika, że pozostali respondenci zaprzeczyli, aby taka rozmowa miała miejsce (20%), co wskazuje na potrzebę rozwijania kompetencji opiekunów w zakresie edukacji i profilaktyki zachowań ryzykownych prowadzonych w środowisku domowym, bowiem atmosfera w rodzinie i domu jest jednym z głównych czynników chroniących, które warunkują postawy asertywne i wstrzeźliwość od niniejszych substancji.

Wykres 33. Czy rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o zagrożeniach związanych z alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi (narkotyki/dopalacze)? N=407

Rodzice zostali również zapytani o znajomość miejsc na terenie Gminy, gdzie dzieci i młodzież przed 18 rokiem życia mogą zdobyć alkohol. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, większość badanych nie wie, gdzie osoby niepełnoletnie mogą zakupić napoje alkoholowe (76%), jednakże średnio co siódma odpowiedź padła na osiedlowe sklepiki (16%). Po 7% wskazań dotyczyło supermarketów i stacji benzynowych, 3% - sklepów monopolowych, 2% - restauracji i barów, a 1% - konkretnych miejsc i ulic. W opinii 6% badanych na terenie Gminy Siechnice nie występują miejsca w których umożliwia się osobom niepełnoletnim zakup alkoholu. Ponadto, 1% ankietowanych stwierdził, że są to inne miejsca, wśród których wskazano na zakup alkoholu przez starszych kolegów oraz osoby dorosłe, które za opłatą dokonują zakupu alkoholu dla dzieci, a także na *jedną ze stacji benzynowych*.

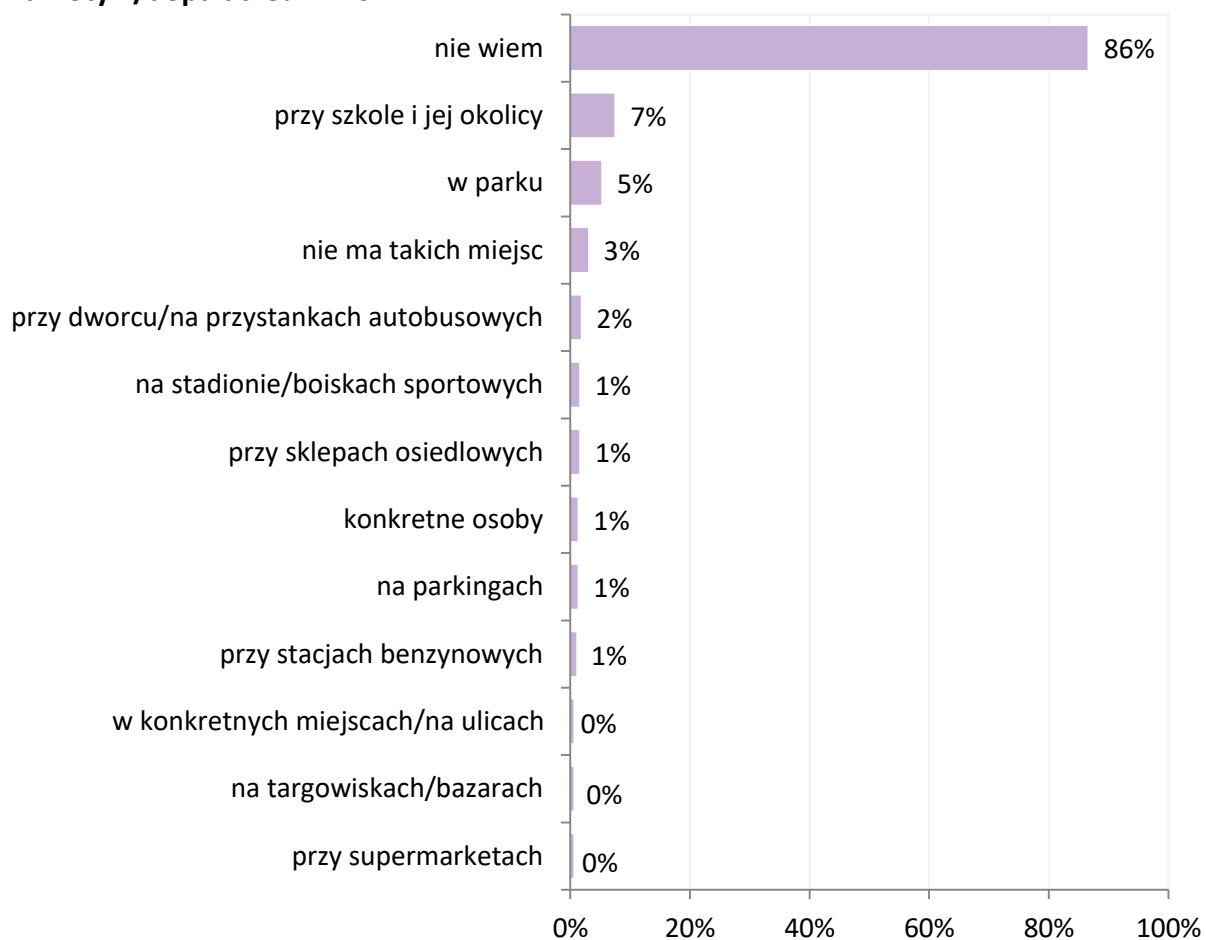
Wykres 34. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=407

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W dalszej kolejności rodzice zostali zapytani o miejsca, w których dzieci i młodzież zdobywają narkotyki i dopalacze. Jak wynika z analizy materiału badawczego zdecydowana większość z nich nie powiada wiedzy, gdzie dzieci mogą zakupić nielegalne substancje (86%). W opinii 7% dystrybucja takich substancji odbywa się w szkole i jej okolicy, zdaniem 5% - w parku, 2% - przy dworcu i przystankach autobusowych, a pojedyncze odpowiedzi padły na parkingi, stacje benzynowe, sklepiki osiedlowe, stadion i boiska sportowe oraz konkretne osoby (po 1%). W opinii 3% ankietowanych na terenie Gminy nie ma miejsc, w których możliwy jest zakup narkotyków i dopalaczy, a wśród dodatkowych odpowiedzi, rodzice wskazali na zdobywanie ich od znajomych i starszych kolegów, którzy posiadają bezpośredni kontakt z dilerami, a także na ich sprzedaż w okolicach miejsc publicznych, jak kościół i park oraz toalety szkolne.

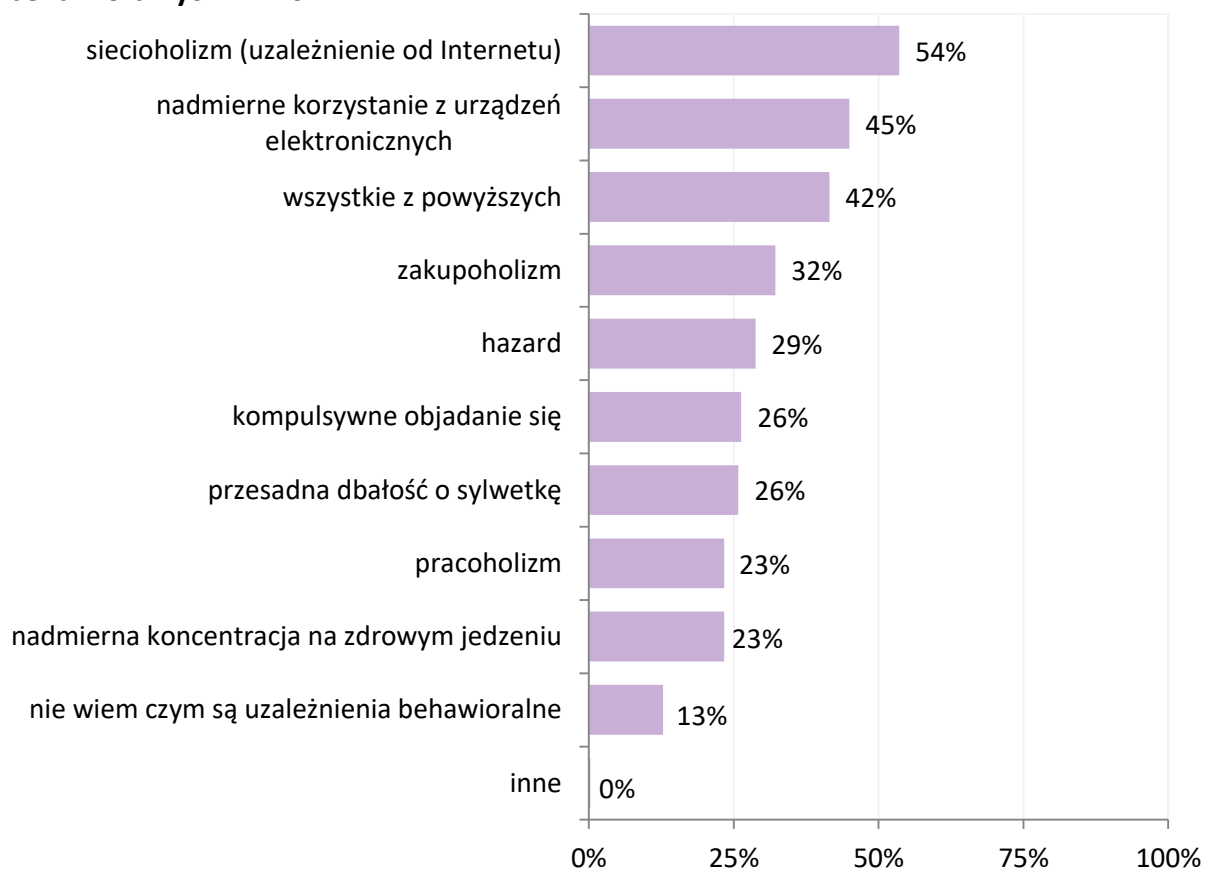
Wykres 35. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=407

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Wśród problemów objętych badaniem znalazły się również uzależnienia behawioralne, polegające na niekontrolowanym podejmowaniu określonych czynności. W pierwszym pytaniu rodzice zostali poproszeni o wskazanie zachowań, które w ich opinii można zaliczyć do uzależnień behawioralnych. Jak wynika z odpowiedzi ponad połowy ankietowanych, takim problemem jest sieciorholizm, czyli uzależnienie od Internetu (54%), a 45% odpowiedzi padło na nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych. W opinii średnio co trzeciej osoby uzależnieniem behawioralnym jest zakupoholizm (32%), a niewiele mniejszy odsetek odpowiedzi padł na hazard (29%), kompulsywne objadanie się i przesadną dbałość o sylwetkę (po 26%) oraz na pracoholizm i nadmierną koncentrację na zdrowym jedzeniu (po 23%). Należy zauważyć, że odsetek 13% ankietowanych nie wie, czym są uzależnienia behawioralne i jakie zachowania są przejawem ich występowania.

Wykres 36. Które z poniższych uzależnień Pana/i zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=407

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Rodzice, którzy wcześniej zadeklarowali wiedzę na temat poszczególnych przejawów i form uzależnień behawioralnych zostali poproszeni o wskazanie czynników, które wpływają na wystąpienie takich problemów. Jak przyznała większość z nich, uzależnienia behawioralne są wynikiem braku umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami (281 osób, tj. 80%). Niewiele mniejszy odsetek badanych wskazał na trudności w relacjach z innymi (269 osób, tj. 76%), niską samoocenę dziecka (265 osób, tj. 75%) oraz brak wsparcia ze strony rodziców (251 osób, tj. 71%). Wśród znacznej części badanych istnieje również przekonanie, że problemy w zakresie uzależnień behawioralnych są efektem słabych więzi rodzinnych (207 osób, tj. 59%) oraz niepowodzeń w nauce (171 osób, tj. 48%). Brak wiedzy na ten temat zadeklarowało 5% rodziców (18 osób), a 1% wskazał na inne przyczyny, wśród których wyróżnił stres (2 osoby).

Tabela 29. Jakiego Pana/i zdaniem można wyróżnić czynniki powstawania uzależnień behawioralnych? N=355

Odpowiedź	%	Liczba odp.
brak umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami	80%	281
trudności w relacjach z innymi	76%	269
niska samoocena dziecka	75%	265
brak wsparcia ze strony rodziców	71%	251
słaba więź z rodzicami	59%	207
niepowodzenia w nauce szkolnej	48%	171
nie wiem	5%	18
inne	1%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej części badania rodzice udzielili odpowiedzi na temat poziomu swojej wiedzy na temat poszczególnych problemów uzależnień, przemocy oraz cyberprzemocy. Jak wynika z analizy zebranych danych, brak wiedzy (suma odpowiedzi „nie znam się” oraz „raczej nie mam wiedzy na ten temat”) zadeklarowało:

- 32% w aspekcie dopalaczy,
- 31% w zakresie hazardu,
- 18% w przypadku narkotyków,
- 17% w zakresie cyberprzemocy,
- 14% w przypadku zaburzeń odżywiania,
- 10% w obszarze nadmiernego korzystania z urządzeń elektronicznych,
- 8% w zakresie alkoholu.

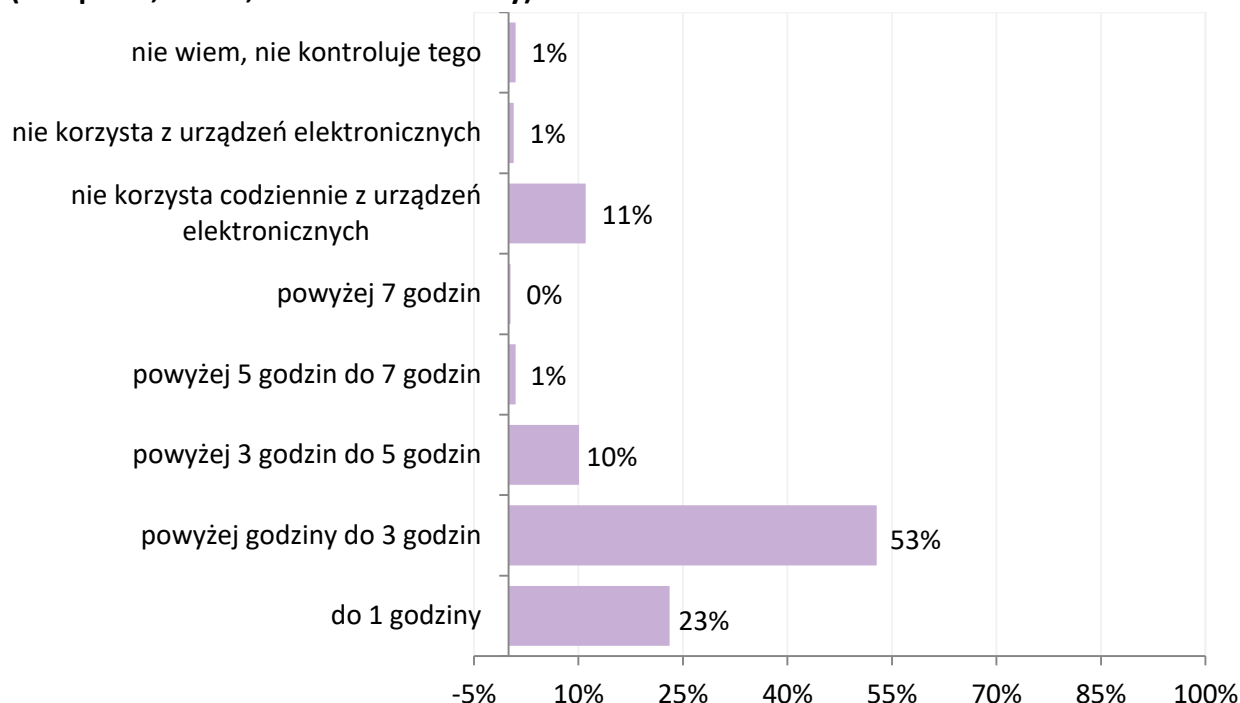
Tabela 30. Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat niżej wymienionych problemów? N=407

Odpowiedź	nie znam się	raczej nie mam wiedzy na ten temat	nie jestem pewien czy mam wystarczającą wiedzę	posiadam dużą wiedzę	posiadam bardzo dużą wiedzę
narkotyki	7%	11%	45%	29%	9%
alkohol	2%	6%	26%	44%	22%
dopalacze	13%	19%	44%	18%	6%
cyberprzemoc	6%	11%	49%	28%	7%
przemoc	3%	7%	33%	41%	15%
zaburzenia odżywiania	6%	8%	42%	33%	10%

nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych	2%	8%	33%	43%	14%
hazard	12%	19%	40%	22%	7%

Respondenci zostali również poproszeni o wskazanie, ile czasu ich dzieci poświęcają na korzystanie z urządzeń elektronicznych w ciągu dnia. Jak wynika z ich deklaracji, z urządzeń elektronicznych korzystają niemal wszystkie dzieci (99%), a 87% robi to codziennie. Ponad połowa dzieci korzysta z nich od 1 do 3 godzin (53%), a co czwarty badany stwierdził, że jest to do 1 godziny (23%). 10% wskazań dotyczyło korzystania przez dzieci z urządzeń od 3 do 5 godzin dziennie, a 1% - od 5 do 7 godzin. Pozytywny jest fakt, iż żaden z badanych nie podał, aby jego dziecko spędzało na nich więcej niż 7 godzin każdego dnia, natomiast 11% rodziców odpowiedziało, iż ich dzieci nie korzystają z urządzeń elektronicznych codziennie. Ponadto, 1% respondentów przyznał, że nie wie ile czasu jego dziecko spędza na tej czynności, bo go nie kontroluje, a kolejny 1% zaprzeczył, aby dziecko korzystało z nich w ogóle.

Wykres 37. Ile czasu w ciągu dnia Pana/i dziecko korzysta z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy)? N=407

Rodzice, którzy wcześniej zadeklarowali, iż ich dzieci korzystają z urządzeń elektronicznych zostali następnie zapytani o to, czy w ich opinii czas ten jest zbyt długi. Ponad połowa ankietowanych przyznała, że czas jaki ich dzieci przeznaczają na użytkowanie takich urządzeń jest za długi (223 osoby, tj. 54%), a zaprzeczył temu co czwarty badany (95 osób, tj. 24%). Należy zauważyć, iż co piąta osoba miała trudność w określeniu, czy czas spędzany przez jej dziecko na korzystaniu z niniejszych urządzeń jest odpowiedni (80 osób, tj. 20%).

Tabela 31. Czy Pana/i zdaniem czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przez Pana/i dziecko jest zbyt długi? N=400

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	56%	223
nie	24%	95
trudno powiedzieć	20%	80

Respondenci zostali poproszeni także o swoją ocenę wpływu pandemii COVID-19 na czas spędzany przez dzieci na korzystaniu z urządzeń elektronicznych. Jak wynika z ich deklaracji, zdecydowana większość potwierdziła, że w okresie izolacji społecznej ich dzieci znacznie częściej niż zwykle animowały swój czas za pomocą urządzeń elektronicznych, co potwierdziło 72% z nich (287 osób). Odmiennego zdania było z kolei 28% badanych (110 osób), a 1% rodziców nie wie, czy okres pandemii wpłynął na jego dziecko w omawianym zakresie (2 osoby).

Tabela 32. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 Pana/i dziecko korzystało z urządzeń elektronicznych częściej niż zwykle (nie wliczając nauki zdalnej)? N=400

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	72%	287
nie	28%	110
nie wiem	1%	2

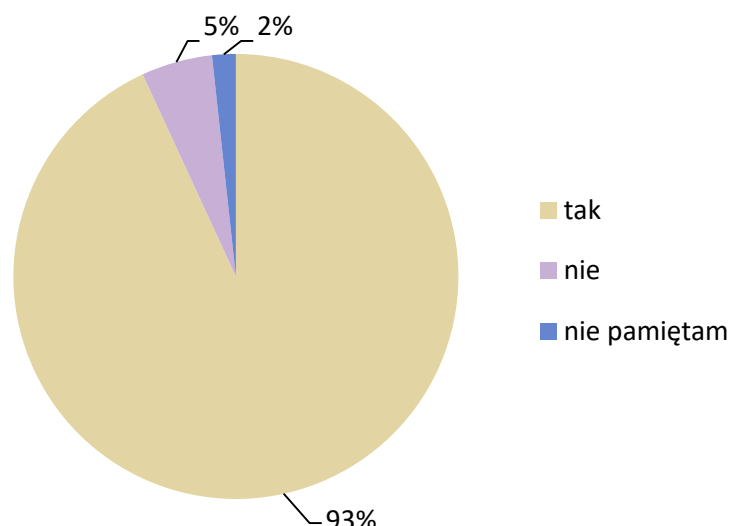
Jak wynika z analizy materiału badawczego w zakresie kontrolowania czasu spędzanego przez dzieci na korzystaniu z urządzeń elektronicznych, w przypadku zdecydowanej większości rodziców wystąpiła potrzeba ograniczania go dziecku, a takie działania podjął odsetek 87% respondentów (346 osób). 4% badanych nie zainicjowało działań w zakresie ograniczenia częstotliwości korzystania z urządzeń przez dziecko (16 osób), natomiast pozostałe 10% ankietowanych stwierdziło, iż nie ma potrzeby podejmowania działań w takim zakresie (38 osób).

Tabela 33. Czy podejmował/a Pan/i próby kontrolowania lub ograniczenia ilości czasu jaką Pana/i dziecko poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=400

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	87%	346
nie	4%	16
nie ma takiej potrzeby	10%	38

Zdecydowana większość rodziców przyznała, że przeprowadziła rozmowę profilaktyczną ze swoim dzieckiem w zakresie zagrożeń wynikających z korzystania z urządzeń elektronicznych, tj. 93%, natomiast odsetek 5% badanych zaprzeczył, aby kiedykolwiek taka rozmowa miała miejsce. Dodatkowo, 2% respondentów przyznało, że nie pamięta czy kiedykolwiek podjęło rozmowę w tym obszarze ze swoim dzieckiem. Z uwagi na poziom rozpowszechnienia urządzeń elektronicznych oraz Internetu, a także deklaracji części badanych w zakresie niepodjęcia rozmów informujących z dzieckiem, zasadne jest kierowanie działań uświadamiających, zarówno do dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców, gdyż brak odpowiedniej wiedzy w tym obszarze może skutkować wystąpieniem uzależnień behawioralnych, a także doznawaniem szeregu innych, negatywnych konsekwencji.

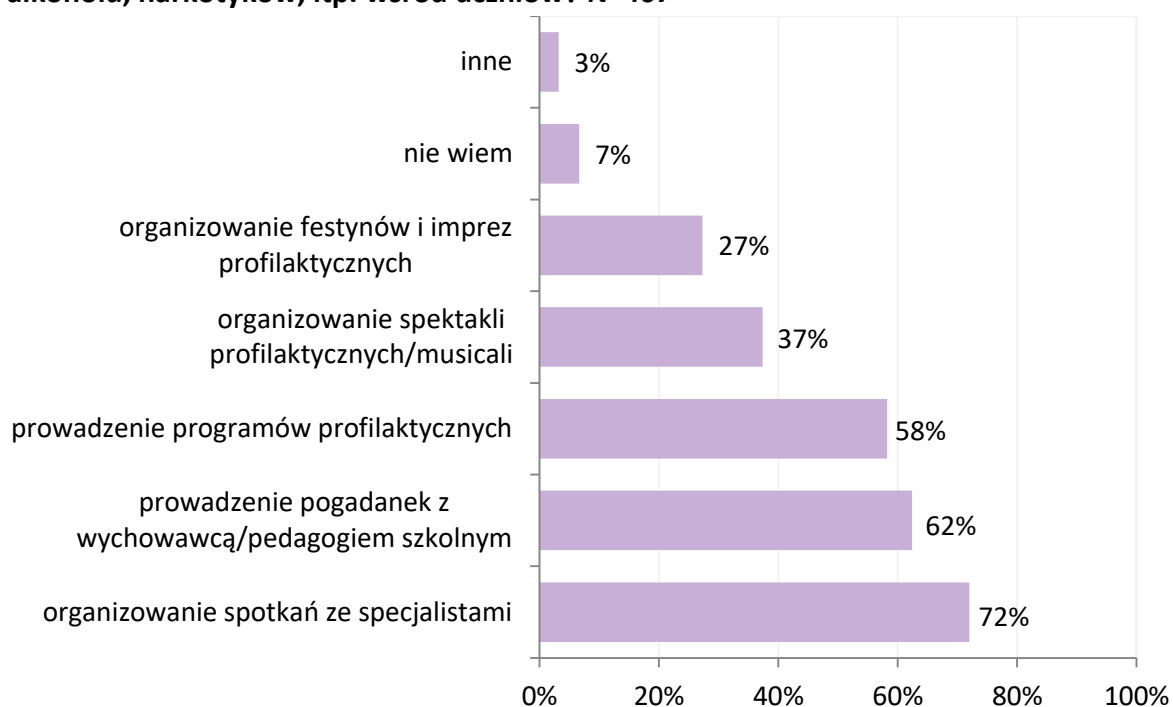
Wykres 38. Czy rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o zagrożeniach związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych? N=407

Następnie zapytano rodziców o opinię na temat tego, jakie ich zdaniem działania powinna podejmować szkoła, aby ograniczyć takie problemy jak przemoc, spożywanie alkoholu, czy zażywanie narkotyków oraz dopalaczy. Większość odpowiedzi padła na organizowanie spotkań ze specjalistami (72%), prowadzenie pogadanek z wychowawcą/pedagogiem

szkolnym (62%) oraz wdrażanie programów profilaktycznych (58%). Co trzecia odpowiedź padła również na organizowanie spektakli profilaktycznych/musicali (37%), a co czwarta na festyny i inne imprezy profilaktyczne (27%). Brak wiedzy w obszarze działań, które powinny podejmować szkoły zadeklarowało 7% rodziców, natomiast 3% wskazało na inne działania profilaktyczne. Wśród wymienianych przez nich inicjatyw pojawiły się te z zakresu prowadzenia szerokiej działalności profilaktycznej oraz prewencyjnej i obejmowały m.in. *spotkania z osobami, które wyszły z nałogu, organizowanie rozmów z osobami spoza szkoły, gdyż uczniowie nie mają zaufania do nauczycieli, wizyty w ośrodku terapii uzależnień, rozwijanie zajęć sportowych i kół zainteresowań, aby animować czas wolny dzieci, a także wdrożenie ogólnych zasad jak zakaz korzystania z telefonów na terenie szkoły.*

Wykres 39. Jakie działania powinna podejmować szkoła, do której uczęszcza Pana/i dziecko w celu ograniczenia skali występowania problemu przemocy oraz uzależnień od alkoholu, narkotyków, itp. wśród uczniów? N=407

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W ostatnim pytaniu skierowanym do rodziców uczniów z Gminy Siechnice zostali oni poproszeni o wskazanie sposobów, w jaki szkoły do których uczęszczają ich dzieci mogą zwiększyć skuteczność i efektywność podejmowanych przez nie działań ukierunkowanych na ograniczenie skali przemocy i/lub uzależnień od alkoholu, narkotyków, dopalaczy oraz uzależnień behawioralnych wśród uczniów. Wśród wskazanych działań, rodzice najczęściej opowiadali się za częstszą organizacją spotkań, warsztatów i pogadarek, zarówno ze

specjalistami w omawianym zakresie, ale i osobami, które przezwyciężyły swój problem. Co ważne, spotkania powinny być prowadzone przez osoby z zewnątrz, gdyż dzieci nie mają pełnego zaufania do nauczycieli i nie chcą dzielić się z nimi swoimi problemami:

- *Dodatkowe lekcje o tematyce uzależnień.*
- *Zajęcia ze specjalistami, w ramach godzin lekcyjnych.*
- *Uświadamianie dzieci o zagrożeniach i konsekwencjach uzależnień oraz uświadamianie co jest przemocą a co nie.*
- *Organizowanie spotkań z autorytetami, znanymi osobami.*
- *Nauczyciele w szkole nie są dobrym wyborem do prowadzenia takich pogadarek, dzieci im nie ufają, a często właśnie to przez-nauczycieli dziecko ma problemy i przez nich dziecko sięga po różne "rozwiązania" Szkoła generuje większość problemów emocjonalnych, nauczyciele są niekonsekwentni, manifestują postawy odmienne w zakresie zasad dla nauczycieli i dla uczniów*
- *Rozmowy z osobami z zewnątrz szkoły (nie znane), które doświadczyły przemocy.*
- *Indywidualne spotkania z psychologiem.*
- *Przez warsztaty lub spotkania z osobami, których ten problem dotyczył lub dotyczył. Dla starszych uczniów (od 6 klasy) poprzez organizowanie wyjazdów do miejsc uzależnień, spotkań AA lub wolontariatu.*
- *Psychoedukacja dzieci od najmłodszych klas.*
- *Częste wprowadzanie na różnych lekcjach tematyki problemów wyżej wymienionych.*
- *Organizowanie spotkań, dyskusji.*

Respondenci zwrócili również uwagę, że zajęciami i oddziaływaniami profilaktycznymi powinni zostać także **rodzice**, gdyż klimat i atmosfera w domu determinuje szereg zachowań w środowisku rówieśniczym:

- *Szkolenie nie tylko dzieci ale i rodziców co do konsekwencji agresywnych/przemocowych zachowań ich dzieci, także tych prawnych.*
- *Stałe konsultacje z psychologiem, spotkania z rodzicami w ramach programu przeciwdziałania przemocy, warsztaty dla rodziców. Uważam, że przede wszystkim należy zwrócić uwagę na postawę rodziców.*
- *Edukowanie rodziców.*

Ważnym elementem oddziaływań profilaktycznych w opinii rodziców są również działania w zakresie wzmocnienia zainteresowań i umiejętności dzieci. Z uwagi na to, konieczne jest organizowanie zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych umożliwiających im rozwijanie swojego potencjału oraz zachowań asertywnych.

- *Szkoła powinna wspierać mocne strony dzieci (test Galloupa), powinny być przeprowadzane zajęcia związane z większą samodzielnością jak zarządzanie czasem czy finansami.*
- *Aktywności dostosowane do poziomu dziecka zamiast niezrozumiałych wykładów.*
- *Organizowanie zajęć z umiejętności społecznych dla dzieci w szkole, aby nauczyły się rozpoznawać problem i ćwiczyć asertywność jak i szanować decyzje i siebie nawzajem. Praca psychologa z dziećmi na lekcji wychowawczej.*
- *Ciekawe zajęcia pozalekcyjne, odwracające uwagę od używek, zajęcia sportowe np. sekcja siatkówki, lekkoatletyczna, zajęcia na temat profilaktyki ww. problemów.*
- *Rozwijanie czytelnictwa, wprowadzenie biblioterapii i polecanie dzieciom oraz rodzicom książek o działaniu terapeutycznym, zajęcia w bibliotece na których dzieci mogą dyskutować i same wyciągać wnioski na podstawie przeczytanego przez prowadzącego fragmentu książki.*

Znaczna część odpowiedzi na to pytanie dotyczyła intensyfikacji działań zmierzających do ujawnienia sprawców przemocy rówieśniczej oraz skuteczniejszego rozwiązywania problemów wśród uczniów, poprzez m.in. zachowanie poufności osób zgłaszających problemy, adekwatne stosowanie kar i wspieranie osób doznających i dopuszczających się niepożądanych zachowań:

- *Szybciej reagować gdy dzieci są nękanie w szkole.*
- *Unikanie karania całej grupy/klasę za przemoc występująca w danym środowisku, ewidentne karanie sprawcy, a nie przysłowiowe „zamiatanie pod dywan”.*
- *Pełne zaangażowanie w wyjaśnienie przyczyn konfliktu między dziećmi, wsparcie szkoły dla obu stron.*
- *Zachowanie poufności co do ofiary zamiast ukrywania sprawcy.*
- *Zwracanie uwagi na dzieci i reagowanie na sytuacje, w których występuje zagrożenie.*

- *Na przemoc trzeba reagować. Szczególnie przemoc psychiczna jest lekceważona. Nagminnie zdarzają się w szkole przypadki nękania, a nauczyciele się nie wtrącają, uważając, że dzieci muszą sobie same radzić. A niestety dręczone dzieci rzadko potrafią obronić się same.*

Rodzice z Gminy Siechnice opowiedzieli się również za koniecznością podejmowania działań kontrolujących, które uniemożliwią zaistnienie problemu, w tym objęcie szkół monitoringiem:

- *Monitoring.*
- *Kamery.*
- *W szkole powinno się zadbać o monitorowanie szatni (przed lekcją w-f uczniowie w szkole podstawowej palą elektroniczne papierosy), a także na lekcji nauczyciele powinni być bardziej czujni.*
- *Nadzorowanie osób wchodzących do budynku, jak i starszych uczniów, mogących wносить różne substancje na teren szkoły.*

Wyniki badań dorosłych mieszkańców

W niniejszym rozdziale przedstawiony został problem uzależnień od alkoholu i narkotyków wśród dorosłych mieszkańców Gminy Siechnice, a także skala zjawiska przemocy, korzystania z urządzeń elektronicznych i grania w gry na pieniądze. Zbadaniu poddana została ponadto opinia respondentów na temat działań profilaktycznych podejmowanych w Gminie.

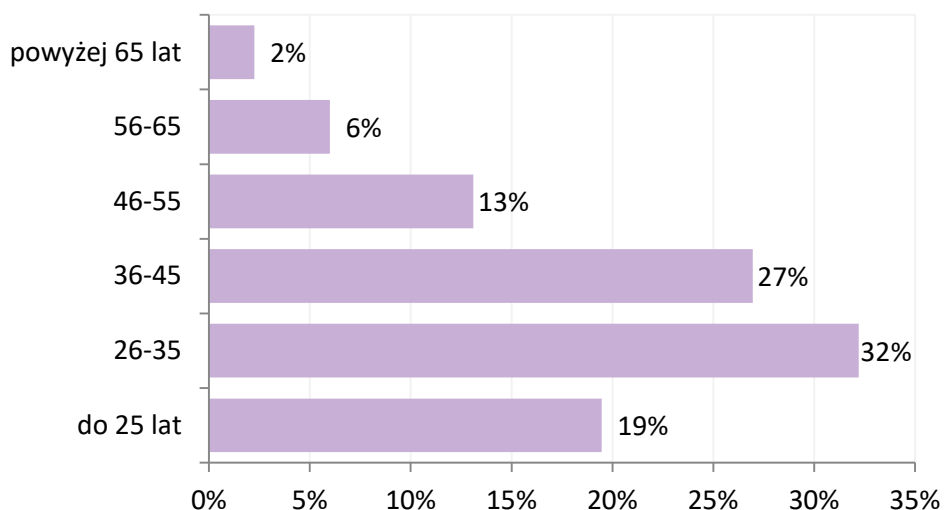
W badaniu diagnozującym problem uzależnień i przemocy na terenie Gminy Siechnice wzięło udział 266 mieszkańców mających powyżej 18 lat. Poniżej przedstawiona została struktura badanej próby ze względu na płeć. Można zauważyć, że pod względem liczby wypełnionych ankiet, w badaniu przewagę miały kobiety - stanowiły one 67% ogółu, zaś mężczyźni - 33%.

Rysunek 4. Płeć: N=266

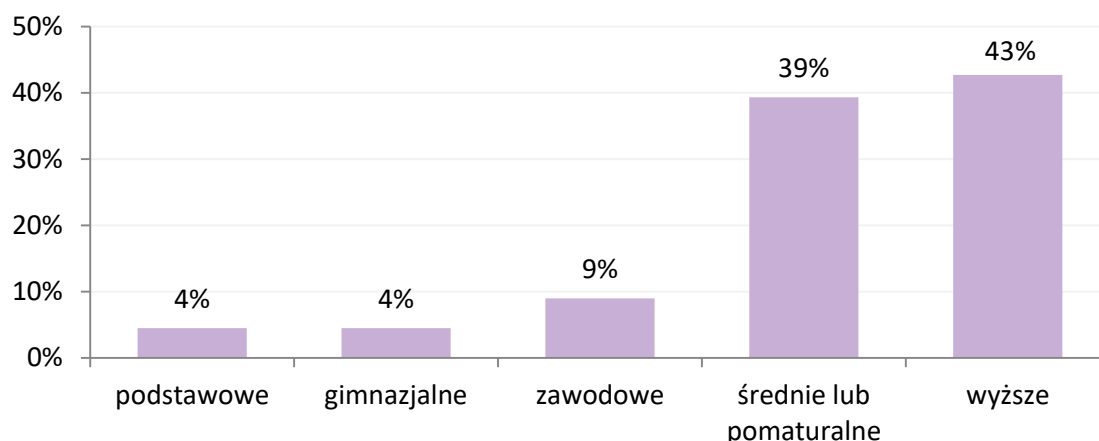
Analiza struktury badanej grupy pokazuje, iż respondenci są mocno zróżnicowani pod względem wieku. Najliczniejszą grupę stanowią ankietowani mający 26-35 lat (32%) oraz 36-45 lat (27%). Wśród osób biorących udział w badaniu byli również mieszkańcy będący przed 25 rokiem życia (19%), w wieku 46-55 lat (13%), 56-65 lat (6%), natomiast najmniejszy odsetek respondentów stanowiły osoby powyżej 65 lat (2%).

Wykres 40. Wiek: N=266

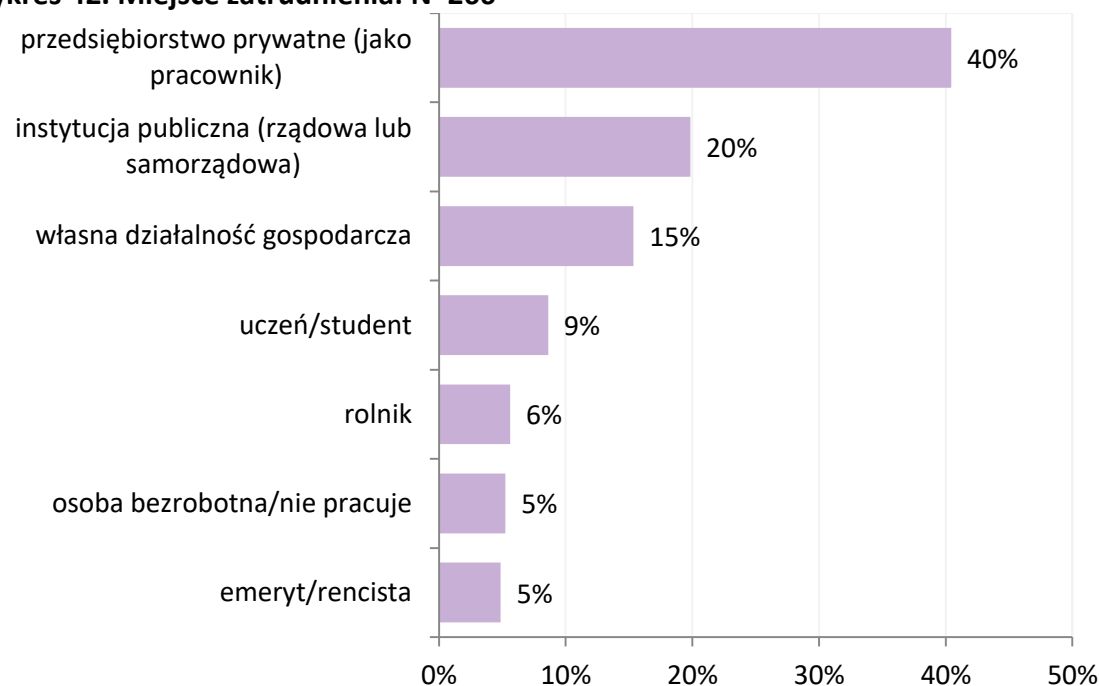
Na poniższym wykresie zaprezentowane zostało wykształcenie respondentów. Największy udział w badaniu mieli dorośli mieszkańcy legitymujący się wykształceniem wyższym (43%) oraz średnim lub pomaturalnym (39%). Mniejszy odsetek badanych posiada wykształcenie zawodowe (9%), a po 4% zakończyło swoją edukację na poziomie podstawowym lub gimnazjalnym.

Wykres 41. Wykształcenie: N=266

Największy odsetek ankietowanych zadeklarował, że pracuje w przedsiębiorstwie prywatnym jako pracownik (40%), natomiast co piąty w instytucji publicznej (20%). 15% stanowili respondenci prowadzący własną działalność gospodarczą, 9% - uczniowie/studenci, 6% - rolnicy, natomiast po 5% - emeryci/renciści oraz osoby bezrobotne.

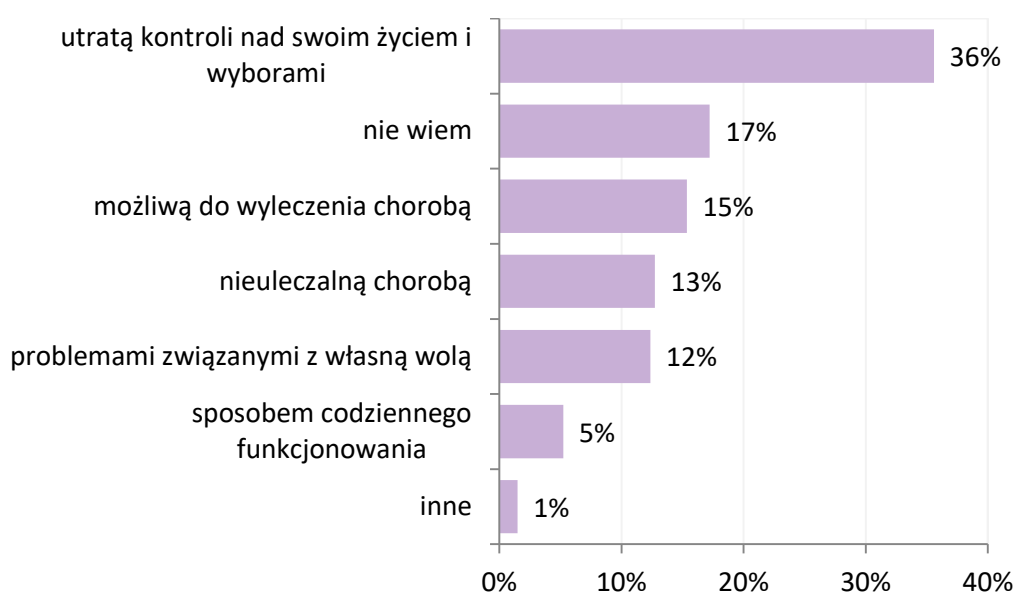
Wykres 42. Miejsce zatrudnienia: N=266

Problem alkoholowy

W pierwszym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć, czym według nich jest alkoholizm. Największy odsetek respondentów wskazał na utratę kontroli nad swoim życiem i wyborami (36%), z kolei co szósty badany nie wie, czym to zjawisko jest (17%). W dalszej kolejności wyróżniono możliwą do wyleczenia chorobę (15%), nieuleczalną chorobę (13%) oraz problemy związane z własną wolą (12%). Najmniejszy odsetek mieszkańców wskazał na sposób codziennego funkcjonowania (5%). Wśród innych odpowiedzi ankietowani odpowiadali następująco: *okropna choroba psychiczna; bardzo ciężka do wyleczenia; oprócz chorego cierpią najbliżsi; najgorsza choroba jaka może być, która zatruwa alkoholika i jego rodzinę w jeszcze większym stopniu oraz okropna choroba trudna do wyleczenia, która niszczy chorego i jego rodzinę* (1%).

Wykres 43. Czym w Pana/i opinii jest alkoholizm? Proszę zaznaczyć najtrafniejszy opis. N=266

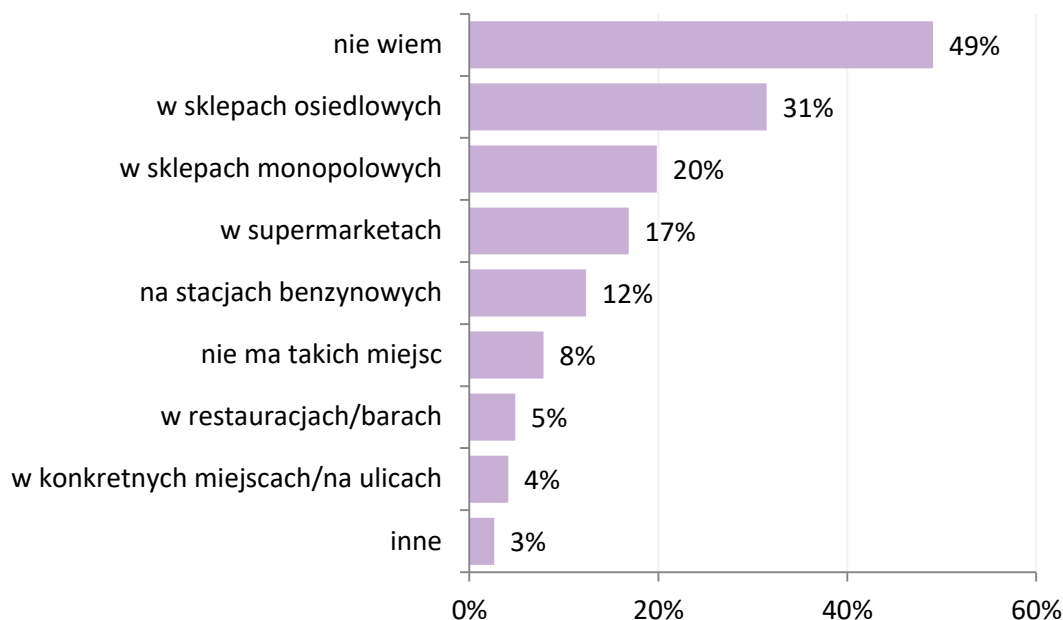

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W dalszej kolejności mieszkańcy mieli wskazać, gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol. Blisko połowa respondentów wskazała na odpowiedź „nie wiem” (49%), z kolei zdaniem średnio co trzeciego badanego dzieci mogą kupić alkohol w sklepach osiedlowych (31%), a co piątego – w sklepach monopolowych (20%). Mniejszy odsetek mieszkańców wskazał na supermarkety (17%), stacje benzynowe (12%), restauracje/bary (5%), a 4% osób wyróżniło konkretne miejsca/ulice wymieniając: starszych kolegów,

pełnoletnich znajomych. W opinii 8% respondentów na terenie Gminy nie ma takich miejsc, gdzie dzieci mogą samodzielnie kupić alkohol.

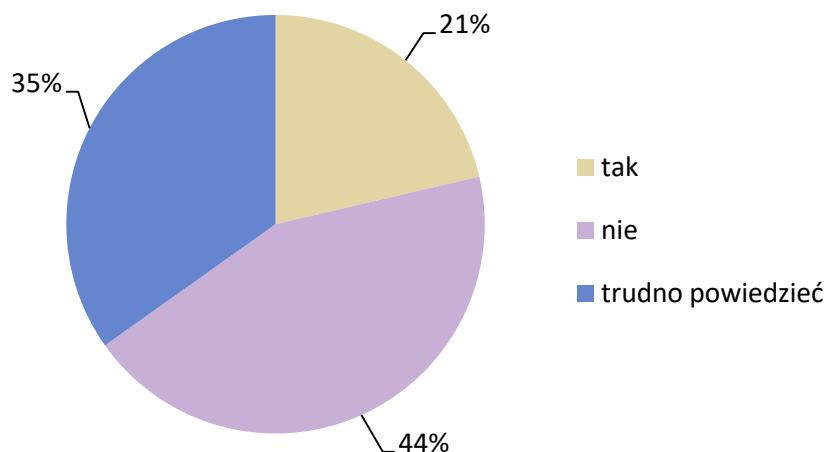
Wykres 44. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=266

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

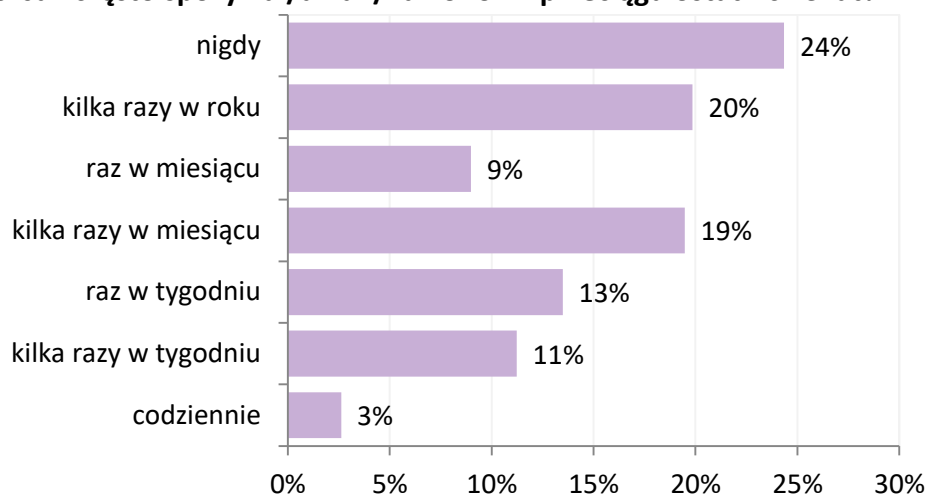
W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć, czy ich zdaniem na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych. Średnio co piąty badany zgodził się z tym stwierdzeniem (21%), a 44% jest odmiennego zdania. Co trzeci respondent wskazał na odpowiedź „trudno powiedzieć” (35%).

Wykres 45. Czy Pana/i zdaniem na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych (sklepy, lokale gastronomiczne)? N=266

Następne pytanie dotyczące uzależnienia od alkoholu odnosiło się do częstotliwości jego spożywania w przeciągu ostatnich 3 lat. Można zauważyć dosyć zróżnicowane odpowiedzi, gdyż 11% badanych sięgało po alkohol kilka razy w tygodniu, 13% - raz w tygodniu, 19% - kilka razy w miesiącu, z kolei 3% respondentów pije alkohol codziennie. 9% ankietowanych sięga po alkohol raz w miesiącu, a 20% - kilka razy w roku. Na abstynencję wskazał średnio co czwarty respondent (24%).

Wykres 46. Jak często spożywał/a Pan/i alkohol w przeciągu ostatnich 3 lat? N=266

Następne pytanie zadane respondentom dotyczyło rodzajów napojów alkoholowych, które dorośli mieszkańcy piją najczęściej. Można zauważyć dużą różnorodność odpowiedzi. Najwięcej ankietowanych sięga po piwo (113 osób, tj. 56%), wino (105 osób, tj. 52%) oraz wódkę (67 osób, tj. 33%). Nieco mniej popularne w wyborze dorosłych mieszkańców są: nalewki (27 osób, tj. 13%), whisky (26 osób, tj. 12%), likiery (25 osób, tj. 12%), alkohol własnej produkcji (20 osób, tj. 10%) oraz alkohol spoza legalnego źródła (1 osoba). Wśród 1% innych odpowiedzi znajdował się szampan.

Tabela 34. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
piwo	56%	113
wino	52%	105
wódka	33%	67
nalewki	13%	27
whisky	13%	26
likiery	12%	25
alkohol własnej roboty	10%	20
inne	1%	2
alkohol spoza legalnego źródła	0%	1

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela przedstawia ilość porcji alkoholu wypijanych przez ankietowanych w ciągu całego dnia, w którym go spożywają. Większość respondentów zadeklarowała, że w dniu, w którym spożywa alkohol wypija 1-2 jego porcje (80 osób, tj. 40%) lub 3-4 porcje (64 osoby, tj. 32%). Znacznie mniej mieszkańców wskazało na 5-7 porcji (26 osób, tj. 13%) oraz 8-10 porcji (17 osób, tj. 9%). Najmniej, bo 7% osób stwierdziło, że wypija 11 i więcej porcji (13 osób).

Tabela 35. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? N=202

Porcja to szklanka piwa (250ml), lampka wina (100 ml), kieliszek wódki (30 ml)

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-2	40%	80
3-4	32%	64
5-7	13%	26
8-10	9%	17
11-13 i więcej	7%	13

W kolejnym pytaniu respondenci mieli wskazać główne powody i okoliczności spożywania przez nich alkoholu. Największy odsetek respondentów wskazał, iż pije alkohol dla towarzystwa (114 osób, tj. 57%) lub dla poprawy nastroju (79 osób, tj. 39%). W dalszej kolejności wyróżniono takie powody jak: lepsza zabawa (56 osób, tj. 28%), picie dla smaku (35 osób, tj. 17%), aby zapomnieć o problemach oraz pozyskać energię i chęć do pracy i/lub wykonywania konkretnych czynności (po 34 osoby, tj. 17%). 16% badanych pije alkohol, aby dodać sobie odwagi (33 osoby), a 7% aby zwalczyć odczuwalny ból i/lub inne dolegliwości (15 osób). Najmniejszy odsetek ankietowanych zaznaczył, iż pije alkohol, aby zwrócić na siebie uwagę swoich bliskich lub otoczenia (4 osoby, tj. 2%), z kolei 8% badanych trudno było wskazać powód picia alkoholu (16 osób). Wśród innych odpowiedzi wskazano na okazjonalne picie w trakcie takich uroczystości jak urodziny, czy imieniny (3 osoby, tj. 1%).

Tabela 36. Z jakich powodów sięgnął/ęła lub sięga Pan/i po alkohol? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dla towarzystwa	57%	114
dla poprawy nastroju	39%	79
aby lepiej się bawić	28%	56
lubię jego smak	17%	35
aby zapomnieć o problemach (np. w pracy, rodzinie)	17%	34
dla pozyskania energii i chęci do pracy i/lub wykonywania konkretnych czynności	17%	34
aby dodać sobie odwagi	16%	33

trudno powiedzieć	8%	16
aby zwalczyć odczuwany ból i/lub inne dolegliwości	7%	15
chciałem/am zwrócić na siebie uwagę swoich bliskich/otoczenia	2%	4
inne	1%	3

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Respondenci pijący alkohol zostali następnie poproszeni o wskazanie okoliczności w jakich najczęściej go spożywają. Najwyższy odsetek badanych pije alkohol na spotkaniach towarzyskich (130 osób, tj. 65%) oraz podczas uroczystości rodzinnych (104 osoby, tj. 52%). Co piąty ankietowany pije alkohol w domu, razem z innymi członkami rodziny (45 osób, tj. 22%) lub samotnie (37 osób, tj. 18%). Odsetek 3% mieszkańców odpowiedział, że spożywa alkohol w pracy (7 osób), 8% - pod sklepem (17 osób), z kolei 9% na spotkaniach służbowych (18 osób).

Tabela 37. W jakich okolicznościach najczęściej spożywa Pan/Pani alkohol? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
na spotkaniach towarzyskich (np. ze znajomymi)	65%	130
podczas uroczystości rodzinnych	52%	104
w domu razem z innymi członkami rodziny	22%	45
samotnie w domu	18%	37
do obiadu/kolacji	15%	31
na świeżym powietrzu	13%	26
na spotkaniach służbowych	9%	18
pod sklepem	8%	17
w pracy	3%	7
inne	1%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć na pytanie, czy w trakcie trwania pandemii koronawirusa spożywali większe ilości alkoholu. Ponad połowa osób stwierdziła, że nie sięgała częściej po alkohol (118 osób, tj. 60%). Blisko co czwarty ankietowany zauważył, że podczas trwania pandemii COVID-19 spożywał większe ilości alkoholu (46 osób, tj. 23%), natomiast 16% respondentom trudno było odpowiedzieć na to pytanie (32 osoby).

Tabela 38. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgał/a Pan/i po alkohol częściej niż zwykle? N=202

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	23%	46
nie	60%	118
nie wiem	16%	32

Badania wykazały, że spośród mieszkańców, którzy spożywali alkohol, większość nie doświadczyła z tego powodu żadnych przykrych konsekwencji (140 osób, tj. 69%). Wśród osób, które doznały negatywnych skutków alkoholu, największa część badanych doświadczyła problemów finansowych (29 osób, tj. 14%) oraz problemów zdrowotnych (27 osób, tj. 13%). W dalszej kolejności respondenci wskazywali na problemy w pracy (15 osób, tj. 7%) oraz wypadek lub uszkodzenie ciała (11 osób, tj. 5%).

Tabela 39. Czy doznał Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem alkoholu? N=202

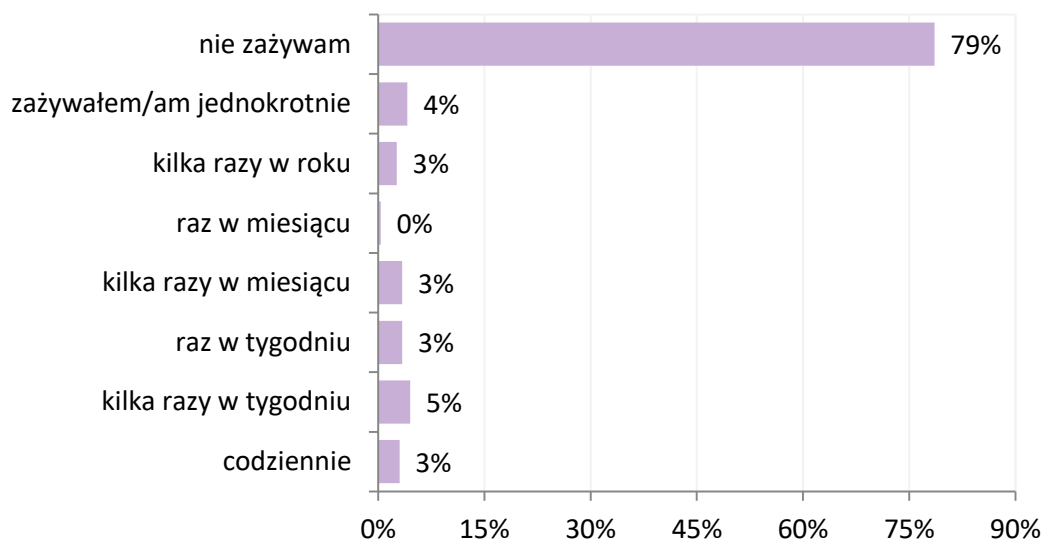
Odpowiedź	%	Liczba odp.
nie doznałem/am żadnych konsekwencji	69%	140
problemy finansowe	14%	29
problemy ze zdrowiem	13%	27
problemy w pracy	7%	15
wypadek lub uszkodzenie ciała	5%	11
inne	2%	4

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Problem narkotykowy

Następnym etapem badania było zidentyfikowanie skali spożywania narkotyków, dopalaczy lub innych środków psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Gminy. Sięgnięcie po tego typu substancje w ciągu ostatnich 3 lat zadeklarowało 21% badanych, w tym 4% zażywało je jednokrotnie, po 3% - kilka razy w roku, kilka razy w miesiącu, raz w tygodniu oraz codziennie. 5% wskazało, że zażywa substancje psychoaktywne kilka razy w tygodniu.

Wykres 47. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne w ciągu ostatnich 3 lat? N=266

Na podstawie odpowiedzi respondentów można stwierdzić, że najczęściej zażywaną substancją przez mieszkańców Gminy Siechnice jest marihuana - sięgnęło po nią 27 osób (50%). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się środki nasenne - 15 osób (28%), z kolei na trzecim LSD - 12 osób (22%). W dalszej kolejności wskazano: amfetaminę (10 osób, tj. 19%), ekstazy (9 osób, tj. 17%), leki w celu odurzania się (5 osób, tj. 9%) oraz dopalacze (2 osoby, tj. 4%). Wśród innych substancji wyróżniono haszysz (3 osoby, tj. 6%).

Tabela 40. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i? N=57

Odpowiedź	%	Liczba odp.
marihuana	50%	27
środki nasenne	28%	15
LSD	22%	12
amfetamina	19%	10
ekstazy	17%	9
leki w celu odurzania się	9%	5
inne	6%	3
dopalacze	4%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią było prowadzenie pojazdów pod wpływem substancji psychoaktywnych. Ponad połowa respondentów zadeklarowała, że nigdy nie kierowała pojazdem pod ich wpływem (31 osób, tj. 54%), na uwagę zasługuje jednak fakt, że 6 osobom zdarzyło się to raz (11%), 10 badanych zdarza się to sporadycznie (18%), natomiast kolejnym 6 ankietowanym zdarza się to często (6%). 4 respondentów odpowiadających na to pytanie nie posiada prawa jazdy (7%).

Tabela 41. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem narkotyków, dopalaczy bądź innych substancji psychoaktywnych? N=57

Odpowiedź	%	Liczba odp.
nigdy mi się to nie zdarzyło	54%	31
raz mi się to zdarzyło	11%	6
zdarza mi się to sporadycznie	18%	10
zdarza mi się to często	11%	6
nie posiadam prawa jazdy	7%	4

Respondenci, którzy zażywają substancje psychoaktywne zostali poproszeni o określenie, czy podczas trwającej pandemii COVID-19 zażywali większe ilości środków. Średnio co czwarty badany odpowiedział twierdząco na to pytanie (13 osób, tj. 23%), z kolei większość zadeklarowała, że nie sięgała po substancje psychoaktywne w trakcie pandemii częściej niż zwykle (36 osób, tj. 63%). 14% badanych mieszkańców miało trudność w odpowiedzi na to pytanie (8 osób).

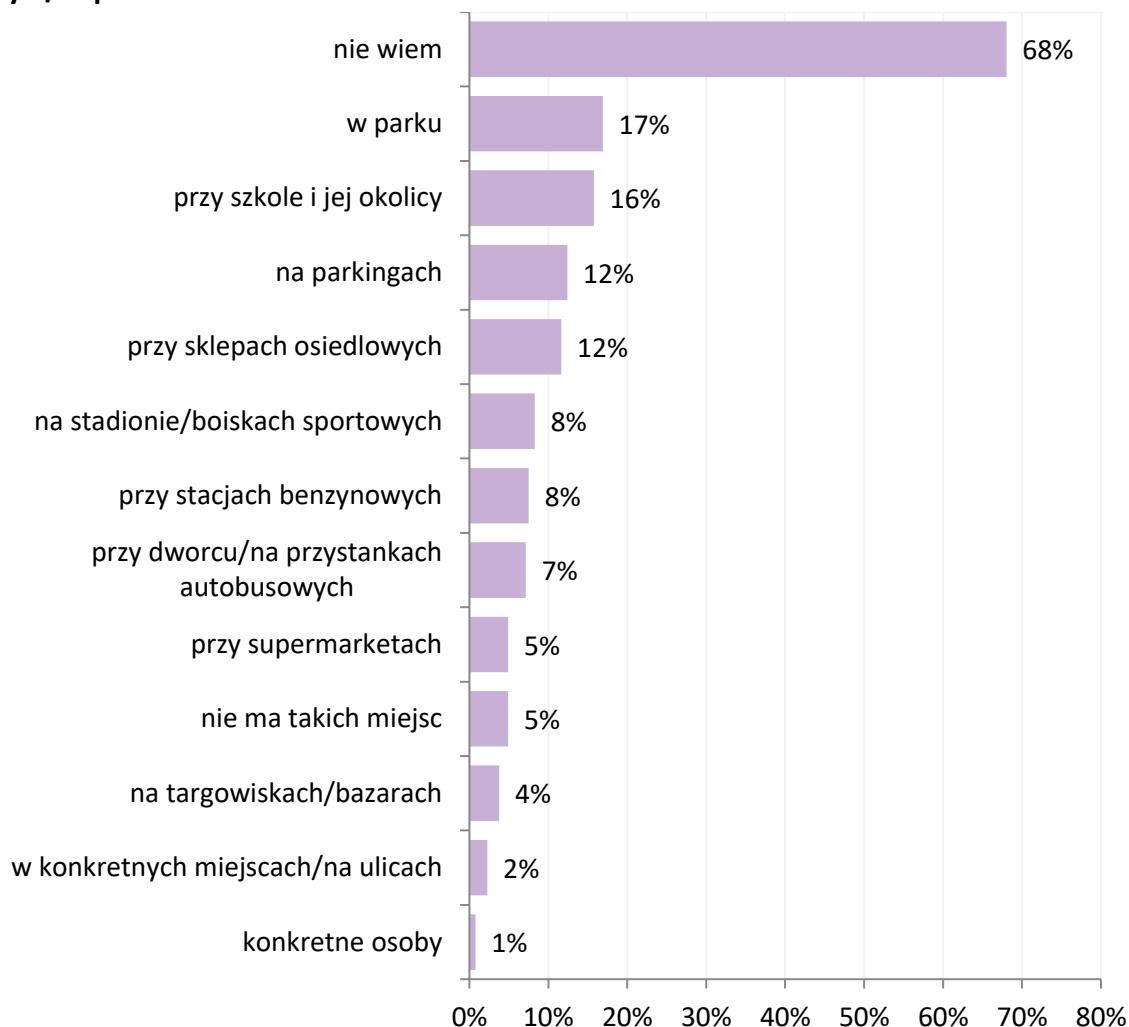
Tabela 42. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgał/a Pan/i po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=57

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	23%	13
nie	63%	36
trudno powiedzieć	14%	8

W przeprowadzonej ankiecie zostało zadane pytanie również o znajomość konkretnych miejsc na terenie swojej miejscowości, gdzie można pozyskać narkotyki lub dopalacze. Badania wykazały stosunkowo wysoki odsetek ankietowanych deklarujących znajomość takich miejsc (27%), przy czym przeważająca część spośród tych osób wskazała na park (17%), szkołę i jej okolice (16%), parkingi oraz okolice sklepów osiedlowych (po 12%). Mniejszy odsetek badanych uważa, że dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie kupić narkotyki lub dopalacze na stadionie/boiskach sportowych, przy stacjach benzynowych

(po 8%), przy dworcu/na przystankach autobusowych (7%), przy supermarketach (5%), na targowiskach/bazarach (4%) oraz w konkretnych miejscach: są ludzie którzy handlują narkotykami i sami dowożą do domu (2%). W opinii 5% osób na terenie Gminy nie ma takich miejsc, gdzie dzieci mogą zakupić środki psychoaktywne, natomiast 1% odpowiedzi padł na znajomość konkretnych osób.

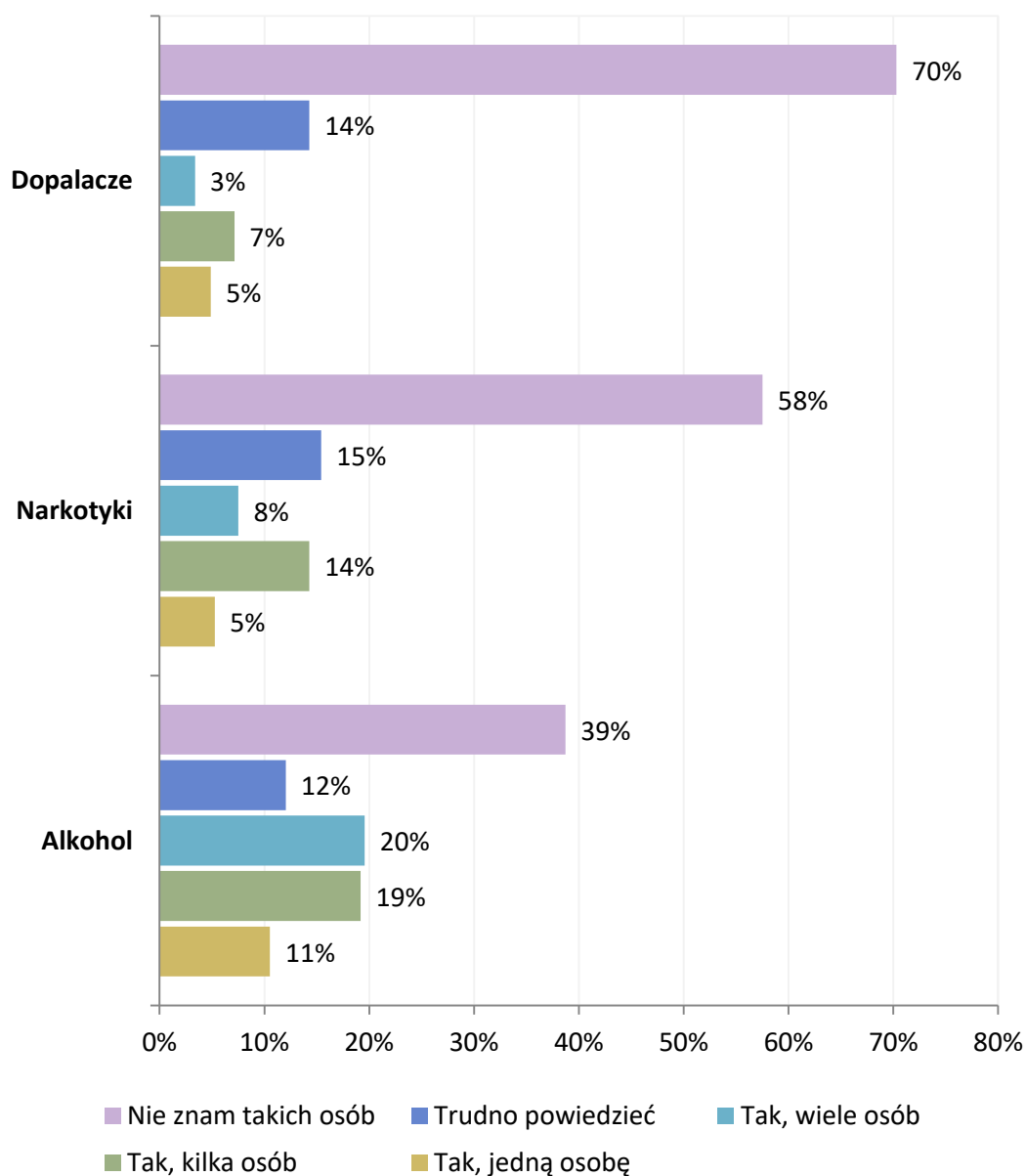
Wykres 48. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=266

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

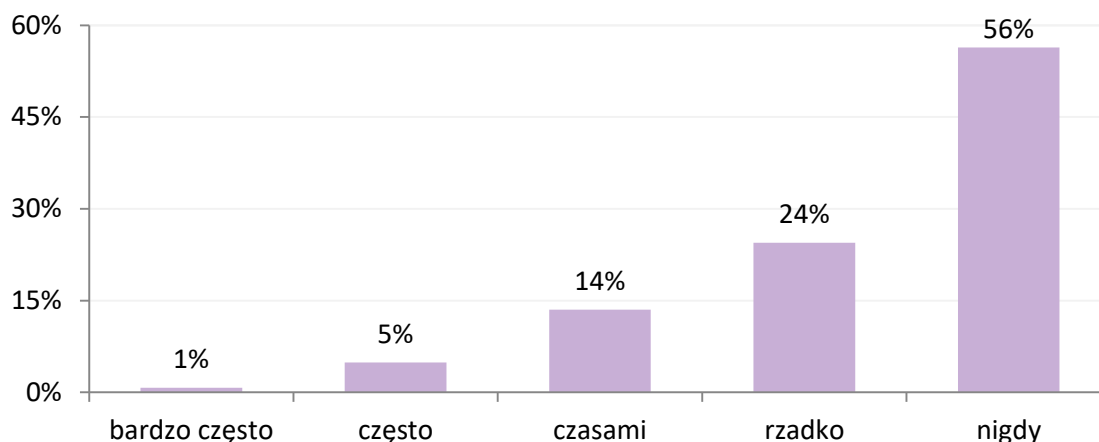
Z przeprowadzonego badania wśród dorosłych mieszkańców wynika, iż 15% z nich zna osoby w swoim otoczeniu, które nadużywają dopalaczy, w tym: 3% wiele osób, 7% - kilka, z kolei 5% - jedną osobę. W przypadku narkotyków taką znajomość wykazało 27% respondentów, w tym 5% zna jedną osobę, 14% - kilka, natomiast 8% - wiele osób. Najwyższy odsetek badanych zadeklarował znajomość osób, które nadużywają alkoholu, tj. 50%. Spośród nich co piąty zna wiele (20%) lub kilka osób (19%), z kolei 11% - jedną osobę.

Wykres 49. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa, którejś z poniższych substancji? N=266

W kolejnym pytaniu zapytaliśmy mieszkańców, jak często w ciągu ostatnich 3 lat zdarzyło im się być świadkiem sytuacji, w której ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych. Jak wynika z zebranych danych, 44% respondentów było świadkiem prowadzenia pojazdu przez osoby nietrzeźwe lub pod wpływem substancji psychoaktywnych. 24% badanych wskazało na odpowiedź „rzadko”, 14% stwierdziło, że było tego świadkiem czasami, 5% osób - często, z kolei 1% respondentów - bardzo często.

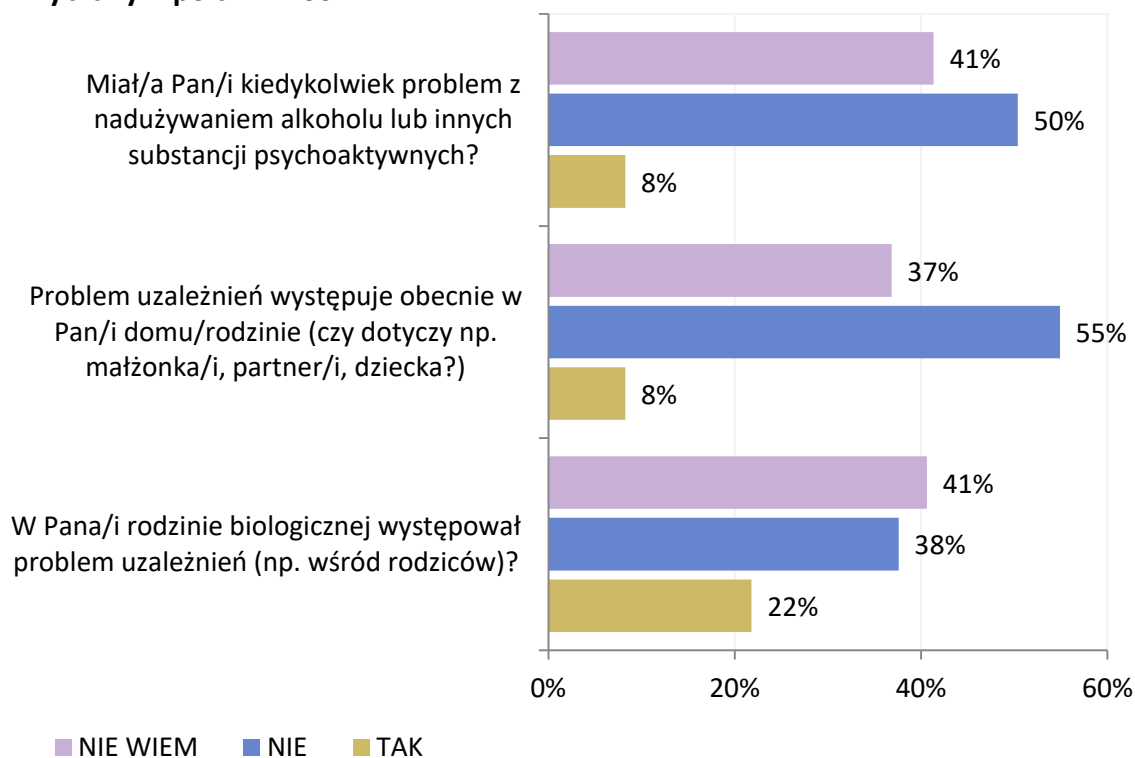
Wykres 50. Jak często w ciągu ostatnich 3 lat zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, kiedy ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych? N=266

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli odpowiedzieć, czy mieli kiedykolwiek problem z nadużywaniem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, czy problem uzależnień występuje obecnie w ich domu/rodzinie, a także czy w ich rodzinie biologicznej występował problem uzależnień. Zebrany materiał badawczy wykazał, że:

- 8% badanych miało problem z nadużywaniem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych, 50% nie zaobserwowało go u siebie, z kolei 41% wskazało na odpowiedź „nie wiem”;
- problem uzależnień występuje obecnie w domu/rodzinie 8% respondentów, ponad połowa badanych odpowiedziała przecząco na to pytanie (55%), z kolei średnio co trzeci ankietowany miał trudność w ocenieniu tego (37%);
- w rodzinach biologicznych 22% badanych występował problem uzależnień, średnio co trzeci ankietowany odpowiedział przecząco na to pytanie (38%), natomiast 41% wskazało na odpowiedź „nie wiem”.

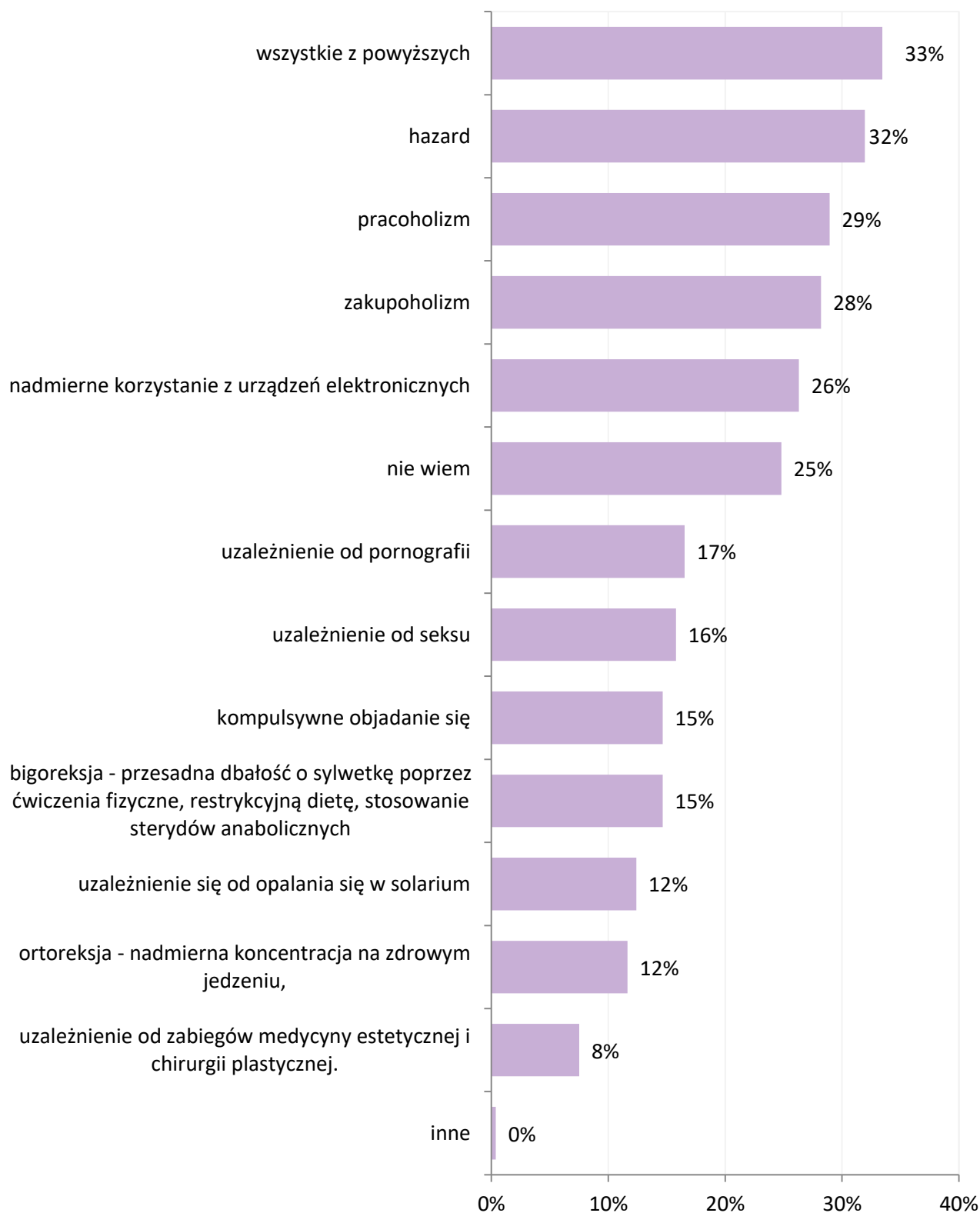
Wykres 51. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń. Proszę zaznaczyć X w wybranym polu. N=266

Uzależnienia behawioralne

Wśród problemów objętych badaniem znalazły się również uzależnienia behawioralne. Mieszkańcy zostali poproszeni o wskazanie zachowań, które w ich opinii można zaliczyć do uzależnień behawioralnych. Jak wynika z odpowiedzi 33% ankietowanych, uważają oni, iż wszystkie wymienione w kafeterii odpowiedzi to uzależnienia behawioralne. Następnie największy odsetek wskazał na hazard (32%), pracoholizm (29%), zakupoholizm (28%) oraz nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych (26%). W opinii 17% osób uzależnieniem behawioralnym jest nadmierne oglądanie filmów pornograficznych, 16% - uzależnienie od seksu, z kolei zdaniem po 15% badanych jest to kompulsywne objadanie się i bigoreksja. Najmniejszy odsetek respondentów wskazał na uzależnienie od zabiegów medycyny estetycznej (8%), ortoreksję oraz uzależnienie od opalania się w solarium (po 12%). Średnio co piąty ankietowany nie wie, czym są uzależnienia behawioralne.

Wykres 52. Które z poniższych uzależnień Pana/i zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=266

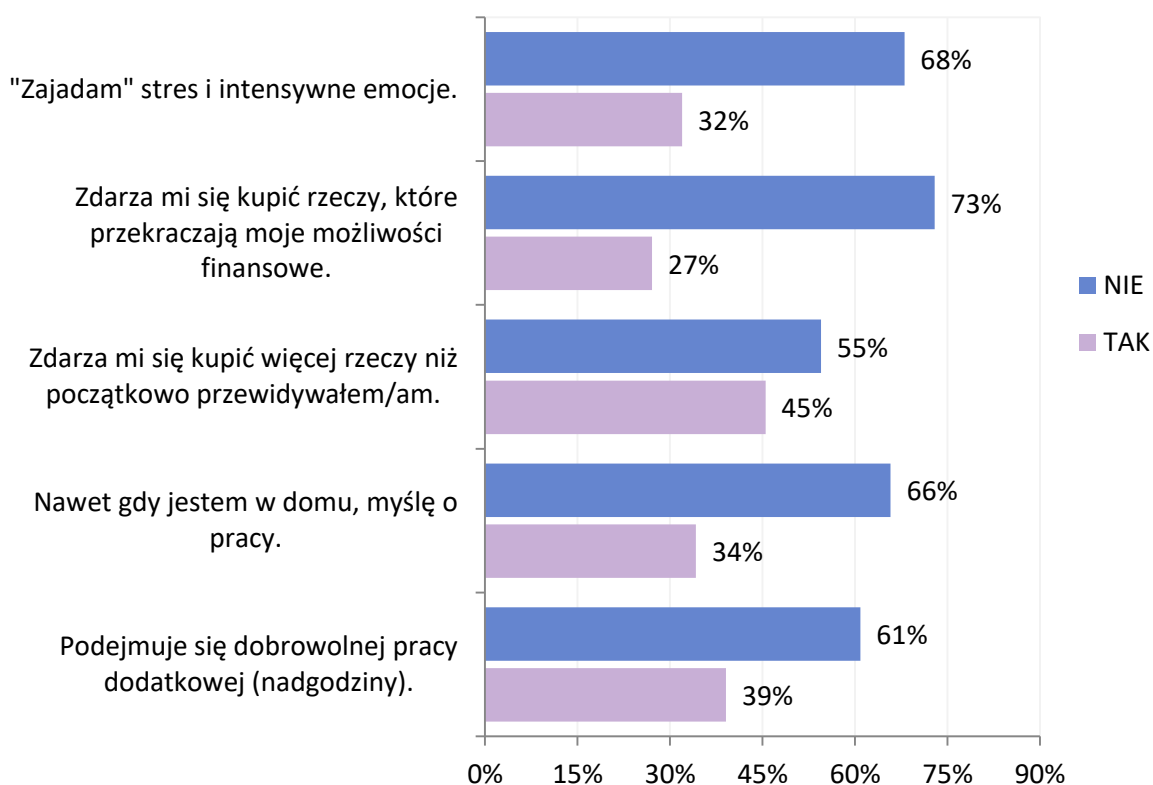

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu badani mieli ustosunkować się do kilku stwierdzeń. Z poniższego wykresu wynika, że:

- 39% badanych podejmuje się dobrowolnej pracy dodatkowej (nadgodziny),
- 34% respondentów nawet, gdy jest w domu to myśli o pracy,
- 45% ankietowanym zdarza się kupić więcej rzeczy, niż początkowo przewidywali,
- 27% badanych zdarza się kupić rzeczy, które przekraczają ich możliwości finansowe,
- 32% osób „zajada” stres i intensywne emocje.

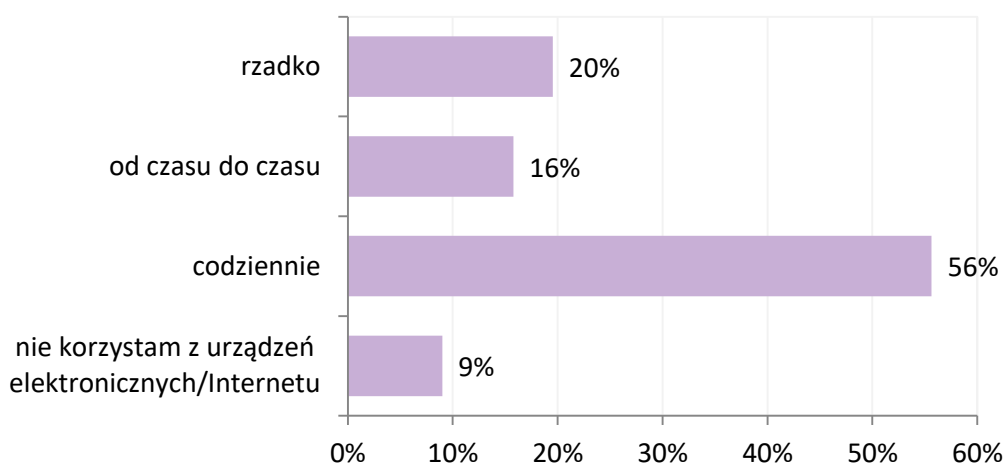
Wykres 53. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń zaznaczając X w odpowiednim miejscu. N=266

Korzystanie z urzędzeń elektronicznych

Kolejny blok pytań miał na celu sprawdzenie w jaki sposób oraz jak często mieszkańcy Gminy Siechnice korzystają z urzędzeń elektronicznych. Zebrany materiał badawczy wykazał, iż swój czas poświęca na to znaczna część mieszkańców (92%), wśród których większość badanych robi to codziennie (56%), 16% - od czasu do czasu, natomiast 20% - rzadko.

Wykres 54. Jak często korzysta Pan/i z urzędzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=266

Zadaliśmy respondentom pytanie również o to, ile czasu w ciągu dnia spędzają na korzystaniu z urzędzeń elektronicznych. Najwięcej osób poświęca temu powyżej godziny do 3 godzin (92 osoby, tj. 38%). 29% respondentów na korzystanie z urzędzeń elektronicznych poświęca do 1 godziny (71 osób), z kolei 21% ankietowanych powyżej 3 godzin do 5 godzin (51 osób). Powyżej 5 godzin do 7 godzin korzysta z urzędzeń elektronicznych 6% badanych (15 osób), natomiast powyżej 7 godzin - 5% (13 osób).

Tabela 43. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urzędzeń elektronicznych i Internetu w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy):N=242

Odpowiedź	%	Liczba odp.
do 1 godziny	29%	71
powyżej godziny do 3 godzin	38%	92
powyżej 3 godzin do 5 godzin	21%	51
powyżej 5 godzin do 7 godzin	6%	15
powyżej 7 godzin	5%	13

W opinii co drugiego badanego obecna sytuacja epidemiologiczna przyczyniła się do częstszego korzystania z urzędzeń elektronicznych (53 osoby, tj. 22% - zdecydowanie tak; 63 osoby, tj. 26% - raczej tak). Blisko co trzeci respondent zaprzeczył, aby taka sytuacja miała miejsce (23 osoby, tj. 10% - zdecydowanie nie; 51 osób, tj. 21% - raczej nie), natomiast 21% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (52 osoby).

Tabela 44. Czy w okresie trawa pandemii COVID-19 poświęcał Pan/i na korzystanie z urzędzeń elektronicznych więcej czasu niż przedtem (z wyłączeniem pracy zdalnej)? N=242

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdecydowanie tak	22%	53
raczej tak	26%	63
raczej nie	21%	51
zdecydowanie nie	10%	23
trudno powiedzieć	21%	52

W kolejnym pytaniu osoby korzystające z urzędzeń elektronicznych miały odpowiedzieć, czy zdarzyło im się kiedykolwiek korzystać z nich dłużej niż wstępnie zakładali. Do takiego zachowania przyznało się 81% respondentów (195 osób), w tym: 9% bardzo często (22 osoby), 22% - często (54 osoby), 32% - czasami (76 osób), z kolei 18% - rzadko (43 osoby). 19% badanych udzieliło odpowiedzi przeczącej (46 osób).

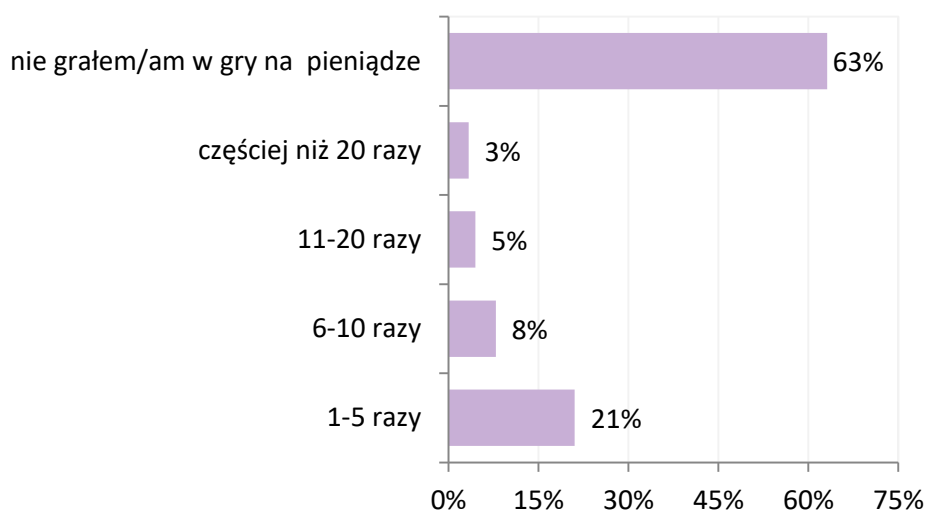
Tabela 45. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urzędzeń elektronicznych/Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=242

Odpowiedź	%	Liczba odp.
bardzo często	9%	22
często	22%	54
czasami	32%	76
rzadko	18%	43
nigdy	19%	46

Hazard

W celu określenia skali podejmowania zachowań hazardowych przez dorosłych mieszkańców Gminy, respondenci zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, jak często grali w gry na pieniądze w ciągu ostatnich 3 lat poprzedzających badanie. Zebrany materiał badawczy wykazał, że styczność z takimi grami miało 37% dorosłych mieszkańców, wśród których 21% wskazało, że grało w nie 1-5 razy, 8% badanych robiło to 6-10 razy, 5% - 11-20 razy, z kolei 3% - częściej niż 20 razy.

Wykres 55. Jak często grał/a Pan/i lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 3 lat (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=266

Analiza danych wskazuje na to, iż najwięcej osób deklarujących granie w gry na pieniądze przeznaczają na to niskie kwoty, tj. 1-5 zł (24 osoby, tj. 24%) oraz 6-20 zł (31 osób, tj. 32%). Rzadziej respondenci wskazywali na 21-50 zł (22 osoby, tj. 22%), 51-100 zł (12 osób, tj. 12%) oraz powyżej 100 zł (9 osób, tj. 9%).

Tabela 46. Jaką kwotę pieniężną jednorazowo przeznaczają Pan/i na gry na pieniądze? N=98

Odpowiedź	%	Liczba odp.
1-5 zł	24%	24
6-20 zł	32%	31
21-50 zł	22%	22
51-100 zł	12%	12
powyżej 100 zł	9%	9

Mieszkańcy, którzy zadeklarowali podejmowanie się gier na pieniądze, najczęściej kupowali zdraпки (58 osób, tj. 60%) oraz lotto (53 osoby, tj. 55%). 26% obstawiało zakłady bukmacherskie (25 osób), 19% grało na maszynach (18 osób), natomiast 13% w gry karciane np. pokera (13 osób).

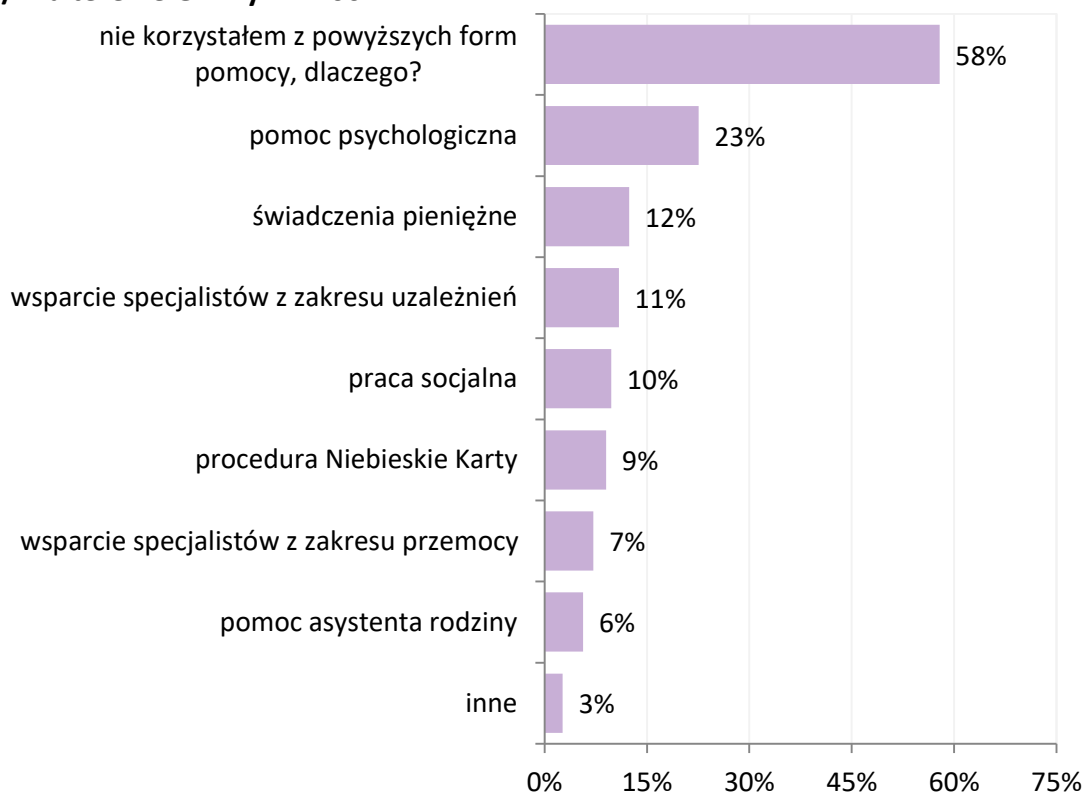
Tabela 47. W jakie gry na pieniądze zdarzyło Ci się grać? N=98

Odpowiedź	%	Liczba odp.
zdraпки	60%	58
lotto	55%	53
zakłady bukmacherskie	26%	25
maszyny do gier hazardowych (w tym online)	19%	18
gry karciane, np. poker (w tym online)	13%	13
inne	5%	5

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnym pytaniu mieszkańcy mieli wskazać z jakich form pomocy w zakresie uzależnień i przemocy korzystali na terenie Gminy Siechnice. Ponad połowa badanych nie korzystała z takiego wsparcia, a wśród powodów wymieniano między innymi: *brak takiej potrzeby, brak anonimowości oraz poczucie wstydu* (58%). Średnio co czwarty mieszkaniec korzystał z pomocy psychologicznej (23%), a co ósmy ze świadczeń pieniężnych (12%). Ze wsparcia specjalistów z zakresu uzależnień korzystało 11% osób, a pracą socjalną objęto 10% respondentów. Działania w ramach procedury „Niebieskie Karty” skierowano do 9% badanych, a wsparcie specjalistów z zakresu przemocy do 7%, z kolei pomocą asystenta rodziny objęto 6% badanych.

Wykres 56. Z jakich dostępnych form pomocy w zakresie uzależnień i przemocy korzystał Pan/i na terenie Gminy: N=266

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Ostatnie pytanie dotyczyło tego o jakie instytucje/podmioty Gmina powinna poszerzyć swoją ofertę w zakresie wspierania osób doświadczających problemu przemocy i/lub uzależnień. Mieszkańcy wskazywali na: grupy wsparcia, w tym: Al-Teen i Al-Anon, Całodobowy Ośrodek Wsparcia, szkolenia, większą dostępność do pomocy psychologicznej i psychiatrycznej, Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy, anonimową infolinię lub czat, świetlicę środowiskową, grupy AA oraz większą liczbę specjalistów udzielających pomocy.

Wyniki badań sprzedawców napojów alkoholowych

W badaniu diagnozującym problemy uzależnień i przemocy wzięły udział również osoby pracujące w punktach sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, które funkcjonują na terenie Gminy Siechnice. Ich udział w badaniu miał na celu sprawdzenie dostępności alkoholu dla mieszkańców niepełnoletnich oraz będących w stanie nietrzeźwości, a także zweryfikowanie wiedzy sprzedawców na temat ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu. Ich opinia była ważna również dla oceny skali uzależnienia od alkoholu w Gminie.

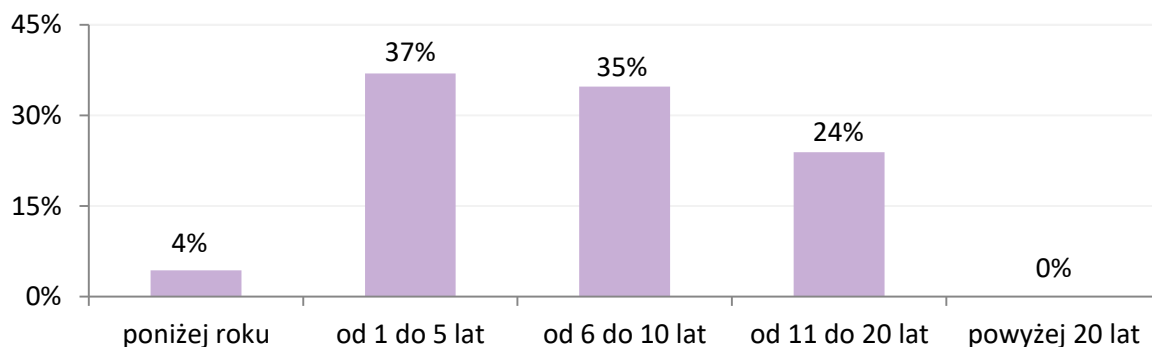
Kwestionariusze ankiet wypełniło łącznie 46 sprzedawców napojów alkoholowych, a większość z ankiet przekazały kobiety (88%). Mężczyźni wypełnili pozostałe 12% kwestionariuszy.

Rysunek 5. Podział respondentów ze względu na płeć. N=46

Na początek sprzedawcy napojów alkoholowych zostali poproszeni o określenie, od ilu lat pracują w sklepie lub lokalu, w którym odbywa się sprzedaż alkoholu. Zebrany materiał badawczy wykazał, że większość ankietowanych ma za sobą znaczny czas pracy w takim miejscu, gdyż 35% respondentów wskazało na okres od 6 do 10 lat, a 24% osób przyznało, że jest zatrudnionych w nim 11-20 lat. Kolejne 37% sprzedawców napojów alkoholowych zadeklarowało staż pracy mieszczący się w zakresie 1-5 lat, a 4% odpowiedzi padło na przedział poniżej roku. Wśród respondentów nie było osób pracujących powyżej 21 lat.

**Wykres 57. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu?
 N=46**

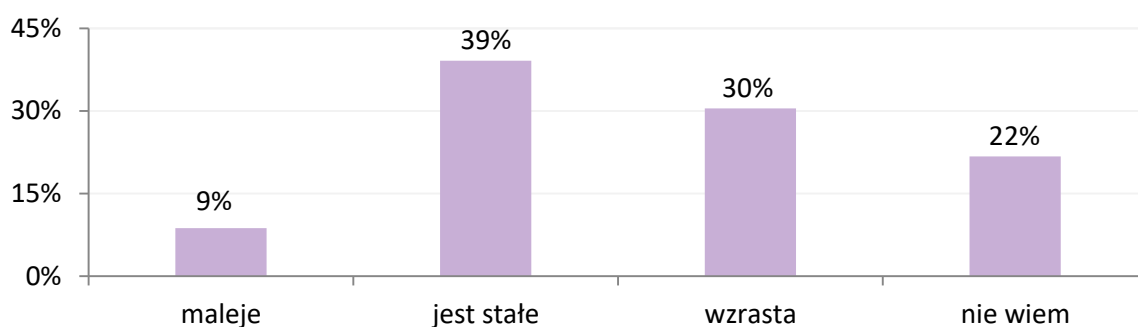

Skala problemu uzależnień w opinii sprzedawców napojów alkoholowych

Pytania skierowane do osób pracujących w sklepach na terenie Gminy Siechnice, miały na celu sprawdzenie ich opinii względem skali spożywania napojów alkoholowych przez mieszkańców, dostępności alkoholu dla osób niepełnoletnich oraz znajomości Ustawy z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.

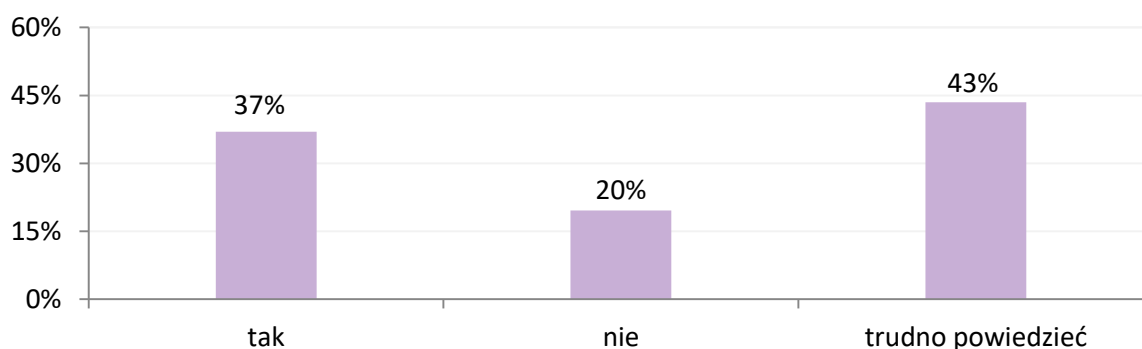
W pierwszym pytaniu respondenci zostali poproszeni o ocenę poziomu spożycia alkoholu na przestrzeni ostatnich 3 lat. Jak wynika z ich odpowiedzi, w opinii największego odsetka ankietowanych poziom sprzedaży alkoholu w ostatnich latach jest stały (39%), natomiast 30% badanych stwierdziło, iż wzrasta. Odsetek zaledwie 9% respondentów wskazał, że tendencja w Gminie jest malejąca, a średnio co czwarta osoba nie wie jaki kierunek przybiera sprzedaż alkoholu w gminie Siechnice (22%).

Wykres 58. Proszę ocenić czy sprzedaż alkoholu na przestrzeni ostatnich 3 lat w Pana/i miejscowości: N=46

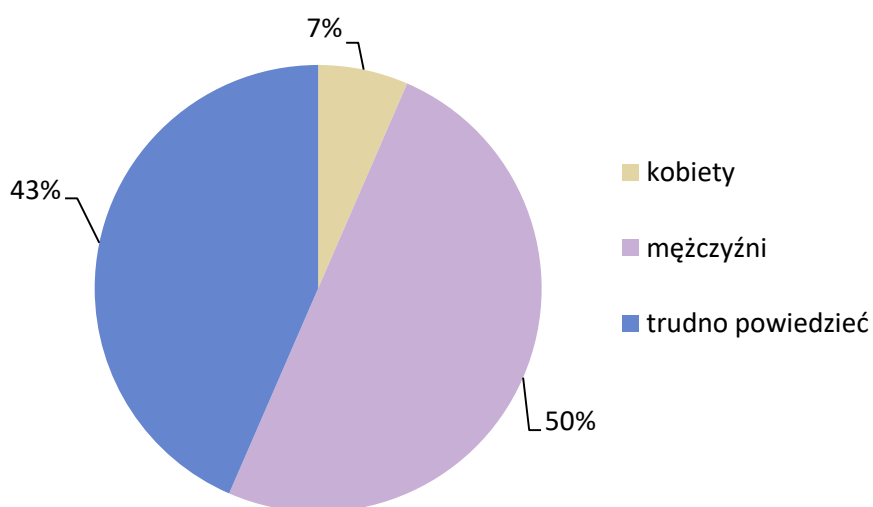
W dalszej kolejności sprzedawcy napojów alkoholowych zostali zapytani o poziom sprzedaży napojów alkoholowych o małej pojemności („małpek”) w okresie ostatnich 3 lat. Należy zauważyć, że co trzecia odpowiedź potwierdziła, że w tym okresie zwiększyła się sprzedaż tego rodzaju napojów (37%), natomiast 20% było odmiennego zdania. Trudność w określeniu zachodzącej tendencji zadeklarowała znaczna część badanych, tj. 43%.

Wykres 59. Proszę ocenić czy na przestrzeni ostatnich 3 lat wzrosła liczba sprzedaży napojów alkoholowych o małej pojemności tzw. „małpek”? N=46

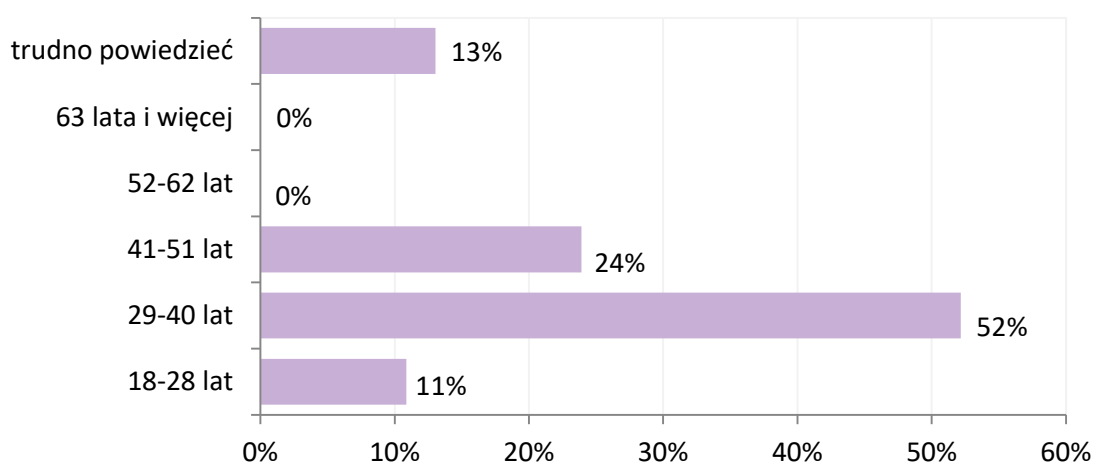
Respondenci zostali również poproszeni o wskazanie profilu osób dokonujących zakupu alkoholu w ich punkcie. Jak wynika z ich deklaracji, klientami najczęściej są mężczyźni, gdyż padło na nich 50% odpowiedzi, a na kobiety zaledwie 7% wskazań. Należy zauważyć, że znaczna część ankietowanych miała trudność w jednoznacznym scharakteryzowaniu osób dokonujących zakupu alkoholu (43%).

Wykres 60. Proszę wskazać kto najczęściej kupuje alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie: N=46

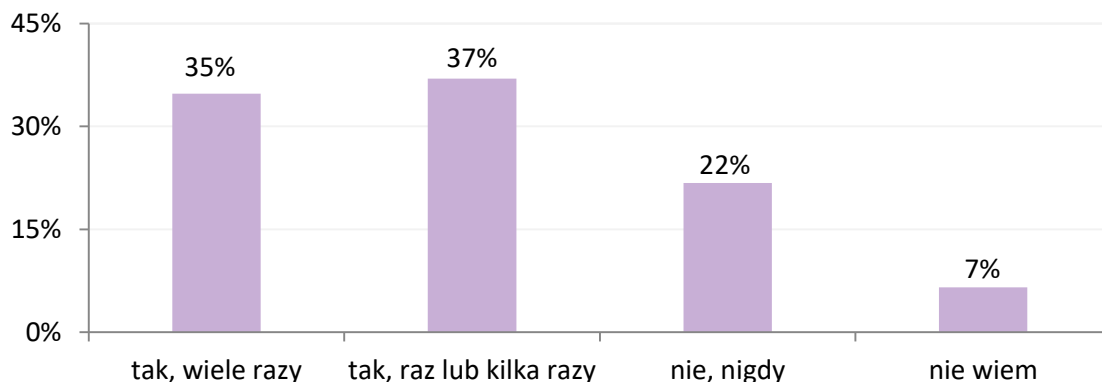
Sprzedawcy napojów alkoholowych przybliżyli w badaniu również wiek osób dokonujących zakupu alkoholu. W opinii większości klientami są osoby między 29 a 40 rokiem życia (52%), a co czwarty respondent wskazał na przedział pomiędzy 41-51 rokiem życia (24%). Na wiek 18-28 lat padło z kolei 11% odpowiedzi ankietowanych, a pozostałe 13% osób miało trudność w określeniu wieku klientów zakupujących alkohol. Należy zauważyć, że żaden z badanych nie wskazał, aby alkohol kupowały osoby w wieku powyżej 52 lat.

Wykres 61. Proszę wskazać w jakim przedziale wiekowym są najczęściej klienci kupujący alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie: N=46

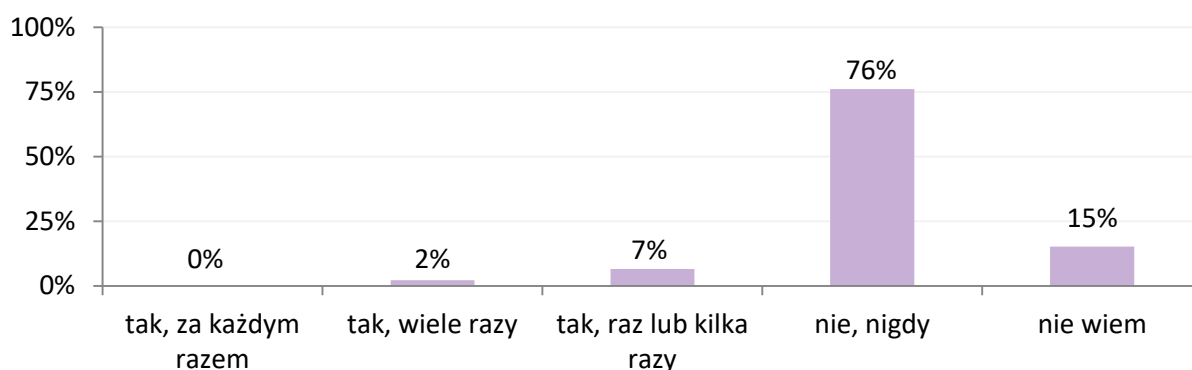
Ważnym aspektem badania przeprowadzonego wśród sprzedawców było również to, jak często zdarzają się sytuacje, kiedy osoby poniżej 18 roku życia podejmują próby zakupu alkoholu w obsługiwanym przez badanych punktach. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, z taką sytuacją spotkała się większość respondentów. 37% badanych stwierdziło, że miało to miejsce raz lub kilka razy, natomiast 35% wskazało, że zdarzyło się to wielokrotnie. Niemniej, średnio co piąty ankietowany zdecydowanie zaprzeczył, aby osoby niepełnoletnie podejmowały próby zakupu alkoholu w ich miejscu pracy (22%), a 7% respondentów stwierdziło, że nie wie czy takie zdarzenia miały miejsce.

Wykres 62. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsłużonym przez Pana/ią punkcie? N=46

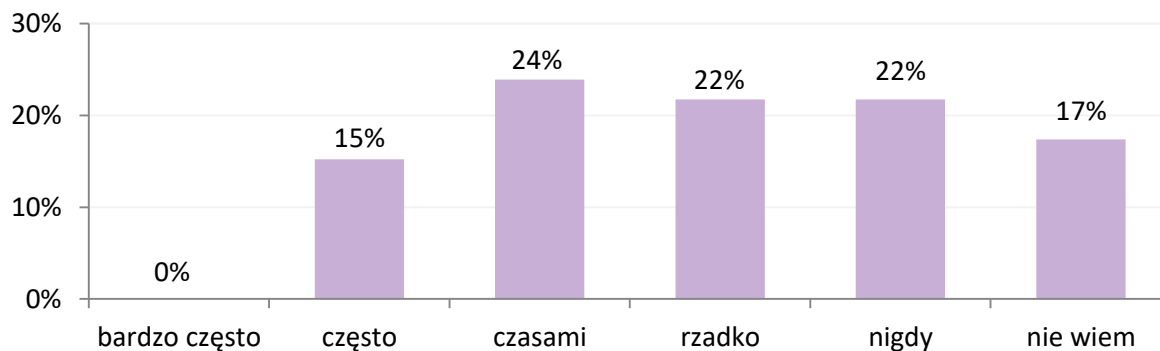
W dalszej kolejności sprzedawcy zostali zapytani o to, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie zdarzyło im się sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej. Większość respondentów zaprzeczyła, aby w tym okresie umożliwiła osobie poniżej 18 roku życia zakup alkoholu na terenie Gminy, tj. 76%, a 15% ankietowanych nie wie czy do takich sytuacji doszło. Należy zauważyć, że do jednorazowej lub kilkukrotnej sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim przyznało się 9% sprzedawców.

Wykres 63. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=46

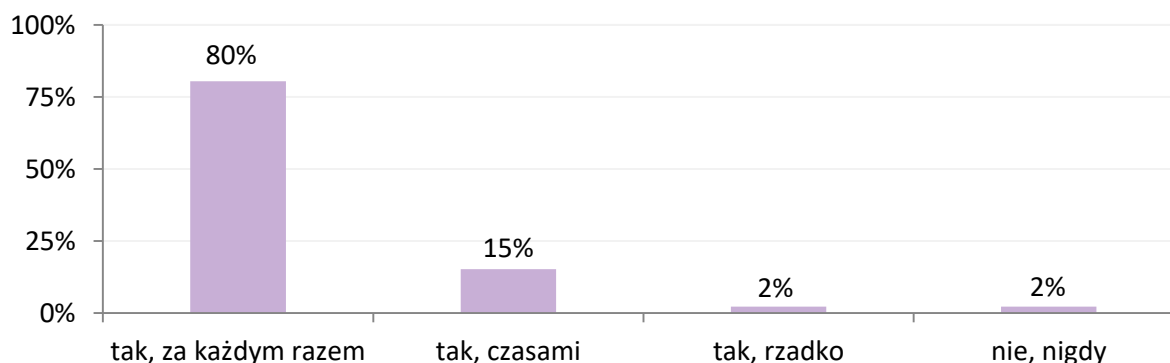
Mając na uwadze, że niekiedy osoby poniżej 18 roku życia proszą swoich pełnoletnich znajomych lub nieznaną im osobę dorosłą o zakup alkoholu, respondenci zostali zapytani również o to, czy w punkcie w którym pracują zdarzają się sytuacje, gdy osoby poniżej 18 roku życia proszą o zakup alkoholu dorosłych klientów. Takim zdarzeniom zaprzeczył średnio co piąty ankietowany (22%), natomiast 17% osób przyznało, iż nie ma wiedzy czy takie sytuacje miały miejsce. Obecność takich sytuacji potwierdziło z kolei aż 61% ankietowanych, wśród których 22% stwierdziło, że mają one miejsce rzadko, 24% badanych przyznało, że zdarzają się czasami, a w opinii 15% występują często.

Wykres 64. Czy często zdarza się, że nieletnie osoby proszą o kupno alkoholu dorosłych klientów? N=46

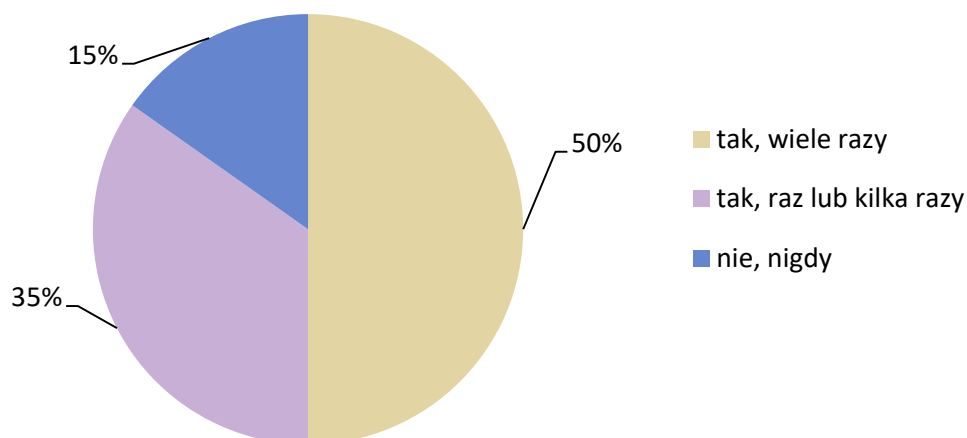
Zgodnie z Ustawą o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedawcy napojów alkoholowych, zobowiązani są do kontrolowania dokumentów tożsamości klientów, w celu weryfikacji ich pełnoletności. Jak wynika z analizy materiału badawczego, każdorazową weryfikację wieku osoby wyglądającej na niepełnoletnią zadeklarowało 80% ekspedientów, z kolei 15% badanych robi to czasami, a 2% - rzadko. Należy zauważyć, że 2% respondentów przyznało się do niekontrolowania wieku osób młodo wyglądających.

Wykres 65. Czy pyta Pan/i o dowód osobisty młodo wyglądających klientów? N=46

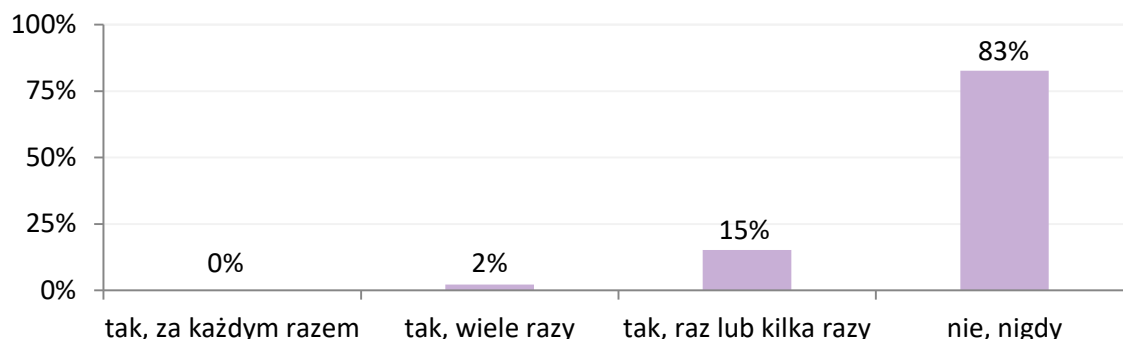
Ważnym elementem badania diagnozującego problemy uzależnień i przemocy w Gminie Siechnice było również podejmowanie prób zakupu alkoholu przez osoby będące pod jego wpływem w punktach, w których pracują respondenci. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, sytuacja w której osoba nietrzeźwa próbowała zakupić alkohol w obsługiwanym przez badanych miejscach, zaistniała w przypadku zdecydowanej większości osób, gdyż 35% respondentów przyznało, że miało to miejsce raz lub kilka razy, natomiast połowie ankietowanym zdarzyło się to wielokrotnie (50%). Tylko 15% badanych zaprzeczyło, aby na terenie ich miejsca pracy dochodziło do prób zakupu alkoholu przez osoby będące pod jego wpływem.

Wykres 66. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsłużanym przez Pana/ią punkcie? N=46

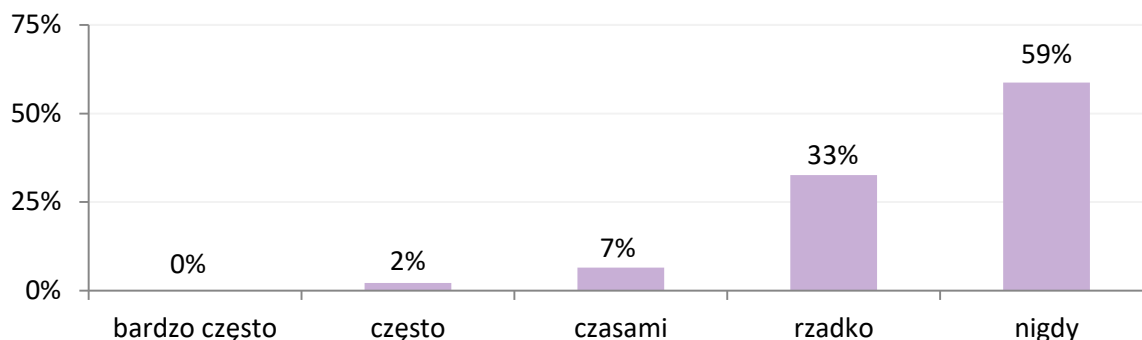
Respondenci udzielili również odpowiedzi na pytanie o podjętą przez nich decyzję w sytuacji próby zakupu alkoholu przez osoby nietrzeźwe. Jak wynika z zebranego materiału badawczego, część badanych umożliwiła zakup alkoholu osobom pod jego wpływem w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie. 15% ankietowanych stwierdziło, że miało to miejsce raz lub kilka razy, natomiast 2% przyznało, że takie sytuacje zdarzyły się wielokrotnie.

Wykres 67. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=46

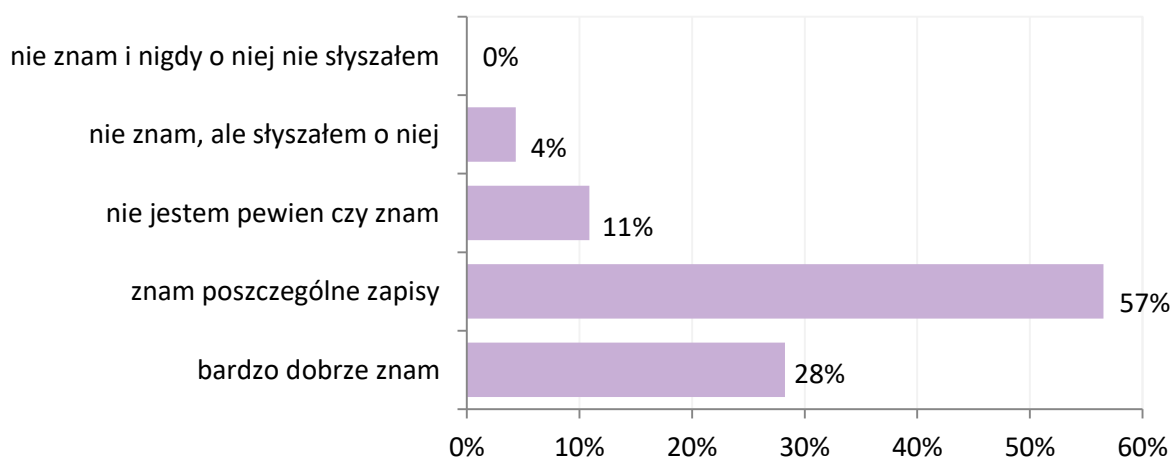
Następnie sprzedawcom napojów alkoholowych zadano pytanie o to, jak często zdarza im się wzywać funkcjonariuszy Policji z powodu zakłócenia porządku przez osoby pod wpływem alkoholu, na terenie punktów sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy. Jak wskazało 42% respondentów, takie sytuacje mają miejsce, w tym w opinii 33% zdarzają się rzadko, 7% - czasami, a zdaniem 2% - często. Brak potrzeby wzywania Policji na skutek spożywania alkoholu na terenie punktu lub w jego okolicy zadeklarowało 59% respondentów.

Wykres 68. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy? N=46

Analizując odpowiedzi respondentów w zakresie ich znajomości ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącej się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu można zauważyć, że większość badanych zadeklarowała znajomość poszczególnych zapisów tego aktu prawa (57%), a 28% badanych zna ją bardzo dobrze. Ponadto 11% osób nie jest pewnych, czy zna niniejszą ustawę, a 4% ankietowanych przyznało, że nie zna jej, ale o niej słyszało. Co ważne, żaden z respondentów nie stwierdził, że nigdy o niej nie słyszał.

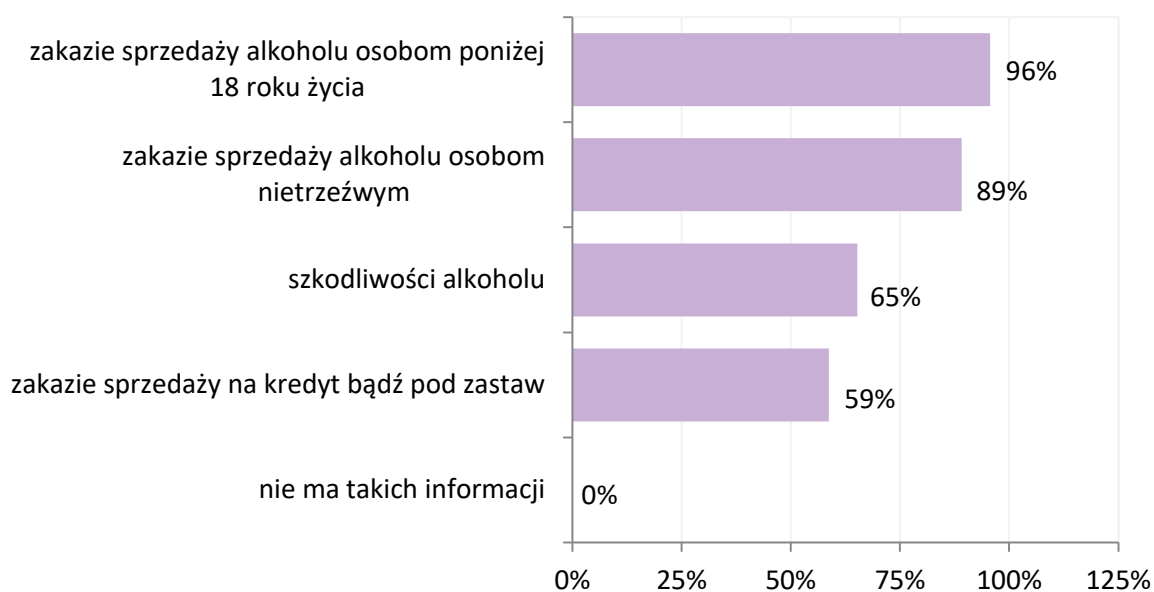
Wykres 69. Czy zna Pan/i ustawę o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=46

Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi nakłada na właścicieli punktów, w których odbywa się sprzedaż napojów alkoholowych, obowiązek zamieszczenia w widocznym miejscu w swoim sklepie lub lokalu informacji o szkodliwości alkoholu. Badanie ankietowe wykazało, że taka adnotacja widnieje w większości miejsc, ale nie jest ogólnie powszechna (65%). W niemal wszystkich miejscach występuje informacja o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia (96%), natomiast zakaz sprzedaży osobom

nietrzeźwym uwidoczniony jest w niewiele mniejszym odsetku miejsc, tj. w 89% punktów. Informacja o zakazie sprzedaży na kredyt bądź pod zastaw jest najslabiej rozpowszechniona, gdyż znajduje się w 59% lokali lub sklepów. Pozytywny jest fakt, iż żaden z respondentów nie stwierdził, aby w obsługiwanych przez niego punkcie nie znajdowały się żadne informacje o ograniczeniach w zakresie zakupu alkoholu.

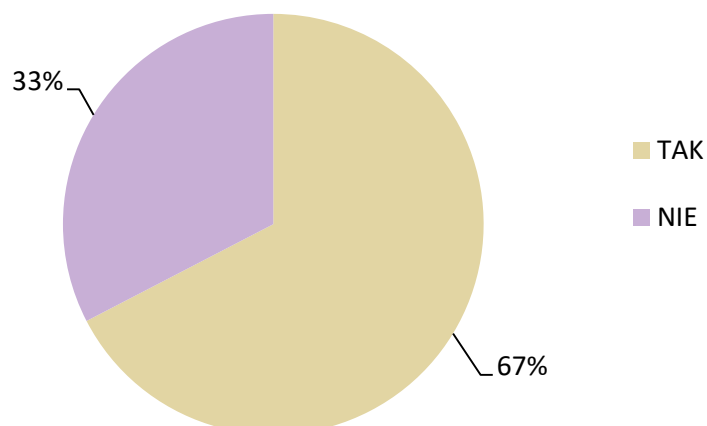
Wykres 70. Czy w obsługiwanych przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat: N=46

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

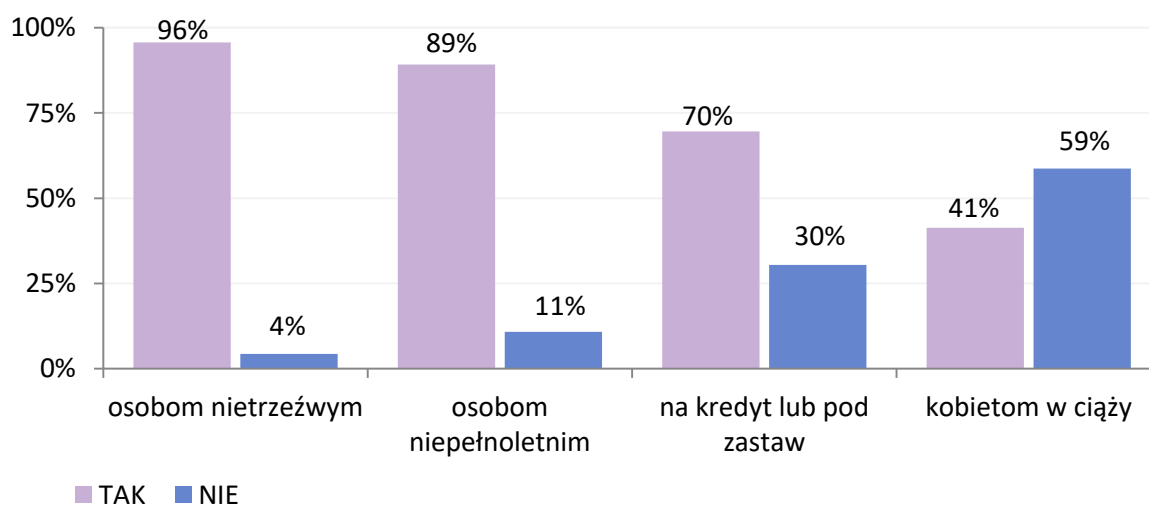
Poniżej przedstawione zostały odpowiedzi respondentów na pytanie o ich uczestnictwo w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu w okresie ostatnich 2 lat przed badaniem. Alarmującym wnioskiem z badania jest fakt, iż średnio co trzeci ankietowany nie brał udziału w takim szkoleniu w tym okresie (33%). Uczestnictwo w spotkaniu mającym na celu wypracowanie prawidłowych postaw w zakresie odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu potwierdziło z kolei 67% ankietowanych sprzedawców.

Wykres 71. Czy w ciągu ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=46

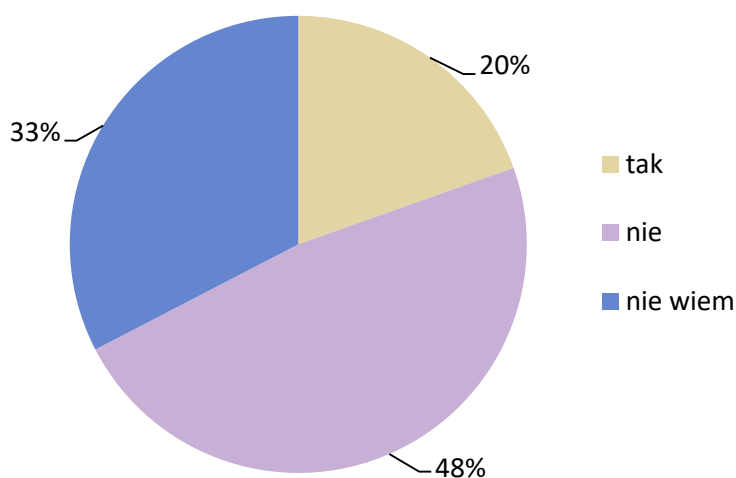
W kolejnym pytaniu skierowanym do sprzedawców napojów alkoholowych wykonujących swoją pracę na obszarze Gminy Siechnice, weryfikacji została poddana wiedza ankietowanych w obszarze ustawowych zakazów sprzedaży alkoholu. Na podstawie ich odpowiedzi można zauważyć, że niemal wszystkie osoby uczestniczące w badaniu mają prawidłową wiedzę na temat zakazu sprzedaży wyrobów alkoholowych osobom niepełnoletnim (89%) i nietrzeźwym (96%), a w przypadku sprzedaży alkoholu na kredyt lub pod zastaw prawidłowa wiedza dotyczy większości ankietowanych (70%). W aspekcie sprzedaży alkoholu kobietom w ciąży zauważyć można, iż 41% sprzedawców ma błędne przekonanie o zakazie podawania im takich wyrobów, a pozostałe 59% słusznie twierdzi, że ustawa nie reguluje kwestii związanych ze sprzedażą im napojów alkoholowych.

Wykres 72. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi? N=46

Ostatnie pytanie skierowane do sprzedawców napojów alkoholowych w punktach znajdujących się na terenie Gminy Siechnice dotyczyło wpływu pandemii COVID-19 na skalę sprzedaży alkoholu. Jak wynika z analizy materiału badawczego, co piąty respondent w okresie trwania pandemii zaobserwował wzrost ilości sprzedanego alkoholu w swoim punkcie (20%), a co trzeci nie wie czy w tym czasie zaistniały jakiegokolwiek tendencje (33%). Pozytywny jest fakt, iż blisko połowa ankietowanych zaprzeczyła, aby w czasie izolacji społecznej mieszkańcy Gminy częściej niż zwykle dokonywali zakupu alkoholu (48%).

Wykres 73. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) zaobserwował/a Pan/i wzrost ilości sprzedanego alkoholu w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=46

Wyniki badań focusowych przedstawicieli służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej

Niniejszy rozdział przedstawia analizę przeprowadzonych wywiadów grupowych wśród służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej w Siechnicach, które dotyczyły problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych i behawioralnych. Wyniki zostały przedstawione w celu pogłębienia analizy badań diagnozujących problemy uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych na terenie Gminy Siechnice.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o określenie skali spożywania alkoholu przez dorosłych mieszkańców oraz uczniów na terenie Gminy. Zarówno w kwestii uzależnień wśród dzieci i młodzieży, jak i dorosłych mieszkańców pojawiła się trudność w udzieleniu odpowiedzi, jednak na podstawie beneficjentów pomocy społecznej i osób, które są zgłaszane do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stwierdzili, że **na terenie Gminy istnieje problem osób uzależnionych od alkoholu**. W opinii uczestników badania, na problem uzależnienia od alkoholu wskazuje m.in. wzrost sprzedaży tzw. „małpek”. Zwrócono uwagę na grupę mężczyzn będących w wieku przedemerytalnym, którzy nadużywali alkoholu od lat, a czas emerytury i wiążącego się z nią czasu wolnego przyczynił się do nasilenia tego problemu. Ponadto, jeżeli Ośrodek Pomocy Społecznej wcześniej kierował takie osoby do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, to nie podejmowały one leczenia albo zobowiązanie sądowej procedury ulegało w systemie przedawnieniu. Te okoliczności wskazują na występowanie **problemu osób niezdiagnozowanych**. Zatem wiedza i działania pracowników Ośrodka w tym zakresie ograniczają się jedynie do podejrzenia uzależnienia wśród osób, które korzystają z ich pomocy.

Na pewno ten problem jest, też widzimy to po sprzedaży „małpek”. Jest ona coraz większa z roku na rok.

Nawiązując do „małpek” [...] to bardzo dużo osób dorosłych, dorosłych mężczyzn kupuje setki.

Myślę, że w pomocy społecznej jest spora grupa osób uzależnionych, które z niej korzystają i myślę, że to jest taka grupa mężczyzn, która jest w wieku takim przedemerytalnym. Gdzieś przed laty pracowali na czarnym rynku pracy i dzisiaj zostali w takiej pułapce trochę, ponieważ nie są w stanie podjąć zatrudnienia o pracę, a też uzależnienie, które się ciągnęło bardzo się aktualnie rozwinęło i dzisiaj nadużywają tego alkoholu. Myślę, że takich osób mamy całkiem sporo. To są osoby niezdiagnozowane, czyli my ich kierowaliśmy do Gminnej Komisji wiele lat temu, natomiast oni albo nie podejmowali tego leczenia albo „wypadli” z systemu, ponieważ zobowiązanie do leczenia uległo przedawnieniu w sądzie. Takich osób jest sporo, tylko my nie mamy badania zbytnio stopnia uzależnienia, tylko możemy napisać, że podejrzewamy uzależnienie - w skali osób dorosłych korzystających z pomocy społecznej [...].

Statystycznie trudno powiedzieć, ale według danych Komisji są osoby, które mają problem uzależnień od alkoholu [...].

Myślę, że osób nadużywających alkohol mamy, tylko nie mamy takiej pełnej diagnozy, nie wszyscy są kierowani do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Wiele osób zaczyna pić jak przejdą na emerytury. Mają dużo czasu, a nie mają za bardzo co robić. Jeżeli chodzi o osoby młodsze to wydaje mi się, że one popadają w taką spirale, tzn. zaczynają pić, nie mają pracy. Żeby pójść do pracy to ciężko im otrzeźwieć, żeby do tej pracy pójść.

Zwrócono uwagę na występujące uzależnienie od alkoholu wśród matek, w następstwie czego ich dzieci trafiają do pieczy zastępczej. W kontekście tej wypowiedzi, istnieją **problemy związane z leczeniem uzależnienia oraz czynniki, które go nasilają**. Pierwszym jest brak przyznania się do doświadczanego problemu. Składa się na nie również brak potrzeby kontynuowania terapii oraz wsparcia, przede wszystkim ze strony rodziny i osób bliskich, którzy w dużej mierze nie mają w tym obszarze wiedzy i szukają pomocy zbyt późno. Na pogłębianie się picia w sposób ryzykowny ma także przyzwolenie na takie zachowanie pracodawcy lub osoby zatrudniającej pracownika na tzw. „czarnym rynku” oraz charakterystyczne dla niego środowisko osób pracujących w zawodzie technicznym. Ponadto zaobserwowano, że picie alkoholu w sposób ryzykowny dotyczy również mieszkańców z tzw. wyższej warstwy społecznej.

W pierwszej kolejności nie uważają, że mają problem.

[...] w Niebieskich Kartach mamy bardzo elokwentnych, kulturalnych pijących. Zdarzają nam się osoby z grup ryzyka, typu policjanci, wojskowi [...] ale w zależności też lekarze, czy prawnicy. Wydaje mi się, że osoby bardziej elokwentne mają taką dużą samoświadomość swojego alkoholizmu, Mają perfekcyjnie opanowany mechanizm racjonalizacji problemu. Mają dużo ciekawych sposobów na usprawiedliwienie się i jednocześnie wytłumaczenie, że to nie jest problem [...]. Kiedy osoby te są

dopuszczane do głosu np. na poczet Niebieskiej Karty, to spotykam się z takim buntem i wyparciem tego problemu.

Dla mnie największym problemem są matki z dziećmi, które są uzależnione od alkoholu, bo jeżeli to uzależnienie jest, to dzieci trafiają do pieczy zastępczej i później istnieje ogromny problemem związany z tym, żeby te matki wyszły z tego uzależnienia i korzystały ze wsparcia oraz takiej dodatkowej terapii dla osób uzależnionych. One nie do końca czują, że jest potrzeba dalszego utrzymania terapii podtrzymującej. I wydaje mi się, że ogromnym problemem jest, kiedy mamy taką osobę, żeby ją wspierać i motywować do kontynuacji terapii.

Rodzina i znajomi nie znają procedur, jak to wszystko wygląda. Myślą, że jak przyjdą, zgłoszą, że przykładowo córka pije, czy tam dziecko czy mąż, czy znajomy, a my go bierzemy, zamykamy i od razu kierujemy na jakiś oddział odwykowy i to już go wyleczy.

Duża współpraca powinna być ze strony rodziny. Powinna być zaangażowana. Współpraca nie tylko od osób uzależnionych, ale całej rodziny.

[...] pracują nie na umowy tylko „na czarno”. Pracodawca nie zatrudnia, tylko umawia się z tymi osobami „na czarno”. Przymyka oczy, nie zauważa pewnych rzeczy - typu właśnie spożywanie alkoholu. [...] pracodawca pobłaża, a dla tej osoby jest ważne, że może pójść do pracy, zarobić mniej, ale się w takiej pracy napić.

Więcej osób pijących jest takich przy zawodach technicznych, fizycznych. To są osoby, które obracają się w takim towarzystwie, że nie wypada nie wypić, [...] a przed kolegami chcą się pokazać.

Jeżeli chodzi o picie alkoholu, to duże picie jest zarezerwowane zawsze dla tych niżej osób stojących, niepracujących, ale w tej chwili zauważam, że problem ten już wchodzi w wyższe warstwy [...].

Koleżanka, która pracuje w sklepie alkoholowym powiedziała mi kiedyś, że zdziwiłabym się kto kupuje „małpki” z samego rana. Nie tylko mężczyźni, też dużo kobiet [...]. Nie tylko fizyczny pracownik, który przychodzi i kupuje małpkę i piwo, ale też wysoko funkcjonujący [...].

Skala spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież z Gminy również pozostaje w opinii badanych trudna do określenia. O istniejącym problemie alkoholowym w gronie dzieci i młodzieży pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej dowiadują się przy okazji skorzystania mieszkańców z jego pomocy. Ponadto, na terenie Gminy funkcjonują wyłącznie szkoły podstawowe, zatem młodzież starsza uczęszcza do placówek znajdujących się we Wrocławiu. W związku z tym **problem stanowi trudność całościowego oszacowania problemu uzależnień wśród dzieci i młodzieży na poziomie lokalnym**. Z wiedzy respondentów wynika jednak, że inicjacja alkoholowa wśród uczniów następuje stosunkowo wcześnie, a istotny **problem w tym zakresie stanowi przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez rodziców oraz jego powszechność w domu, zwłaszcza podczas uroczystości**

rodzinnych. Ponadto, zdaniem uczestników wywiadu **problem tkwi w tym, że osoby dorosłe postrzegają spożywanie alkoholu przez ich dzieci jako „atrakcyjne” wejście w środowisko rówieśnicze, formę odstresowania oraz jako „wpisane” współcześnie w funkcjonowanie młodego człowieka.**

[...] Nie jesteśmy w stanie zauważyć jak to jest u młodzieży, ponieważ znika ta młodzież szkolna, nie mamy szkół średnich na terenie Gminy i ta młodzież jest we Wrocławiu, więc tak naprawdę o uzależnieniu dowiadujemy się kiedy przychodzi rodzic, kiedy korzystają z pomocy jakiejś - przy okazji czegoś. Dowiadujemy się, że mamy uzależnienie w rodzinie i młodzież ma problem. Wydaje się, że te problemy są, natomiast niezdiagnozowane, niepoliczone [...].

Jeśli chodzi o dzieci to wydaje się, że coraz częściej zauważamy, że ta inicjacja alkoholowa się pojawia wcześniej. Rodzice nie widzą problemu jeżeli dziecko w domu sięga po alkohol podczas uroczystości rodzinnej. To bardzo często wychodzi gdzieś w rozmowach w szkole, z nauczycielami, z rodzicami, że oni nie dostrzegają w tym problemu. Więc jakby sami przyzwalają na to, żeby to dziecko smakowało alkoholu. Rodzice nie powstrzymują przed tym, a wręcz przeciwnie [...].

[...] młodzież nie pije jakiś tam piw, jakiś tam win, tylko piją lepsze trunki. To jest częste. Muszą być imprezy i dobry alkohol. Wydaje mi się, że tego jest więcej niż jak ja byłam młoda. Nie wiem, czy dlatego, że myśmy mieli brak pieniędzy i na wycieczkach szkolnych nie było nawet piwa, nawet w średniej szkole, jak ktoś zdawał maturę to na wycieczce czy rajdzie nie można było wypić, bo się bało nauczyciela. A w tej chwili to jest właśnie takie wyluzowanie, dużo pracują i muszą się też odstresować.

[...] Moi podopieczni mówili, że ich starsze dzieci kiedy wychodzą na imprezę, wracają do domu pod wpływem alkoholu, ale to już jest troszeczkę tak wpisane jako część funkcjonowania młodych ludzi i również rodzice nie traktują tego jako problemu uzależnienia. Jest to przedstawiane jako część związana z atrakcyjnością wejścia młodzieży w środowisko rówieśnicze.

Z udzielonych odpowiedzi respondentów wynika, że **problem stanowi postrzeganie przez mieszkańców spożywania alkoholu jako rekompensaty na trudności, z którymi sobie nie radzą.** Wśród determinantów uzależnienia wskazano samotność i izolowanie się, czynniki finansowe, osobiste oraz zawodowe, w tym nadmiar czasu wolnego wśród osób starszych, który jest związany z przejściem na emeryturę. Nieświadomość konsekwencji nadużywania alkoholu przez dorosłych mieszkańców przyczynia się do rozwoju konfliktów na tle m.in. finansowym, które - według wiedzy respondentów - prowadzą często do rozpadu małżeństw.

Każdy szuka sobie sposobów, żeby rekompensować sobie pewne problemy, z którymi sobie nie radzi. Większość osób sięga po alkohol, który działa, uspokaja. Nie zdają sobie sprawy, że w perspektywie czasu prowadzi do poważnych konsekwencji, uzależnienia. [...] Myślę, że kobiety się bardziej

uzależniają właśnie dlatego, że są same, nie mają rodziny, odizolowały się. Dopóki pracowały, funkcjonowały w tym środowisku, były zmobilizowane do pracy. Może są to osoby, które lubią smak i piją zawsze po pracy, a później kiedy praca się kończy, zostają sami, bez rodziny, bez partnerów, a znajomi się odsunęli.

Samotność, takie odizolowanie się, [...] brak znajomych.

Problemy finansowe na pewno, różne czynniki i problemy zawodowe oraz osobiste.

Od nadmiaru czasu, na przykład wśród osób w wieku emerytalnym.

[...] na pewno na poziomie ekonomicznego zawiązania budżetu rodzinnego. [...] Co jakiś czas zdarzają się jakieś problemy, nieudomówienia i notoryczne konflikty na tle finansowym [...].

Na pewno rozpad małżeństwa, bo niektóre kobiety - myślę, że około 20% decyduje się na rozstanie z pijącym mężem.

Wyżej wymienione następstwa spożywania alkoholu są według uczestników badania jednoznacznym potwierdzeniem tego, jak negatywnie wpływa on na jednostkę i rodzinę. Ponadto, rodzice którzy doświadczają problemu uzależnienia przyczyniają się do rozwoju tych samych mechanizmów u swoich dzieci, a w konsekwencji syndromu Dorosłych Dzieci Alkoholików. **Zatem problemem jest wielopokoleniowy charakter choroby alkoholowej.**

[...] jako dzieci otrzymywały małe wsparcie i później nie korzystały z takiej pomocy psychoterapeutycznej DDA i w następstwie tego, w sytuacjach kryzysu funkcjonowania w rodzinie po prostu sięgają po alkohol, jak ich rodzice. Takie osoby wracają do tych samych schematów funkcjonowania jakie mieli w dzieciństwie w rodzinie.

Kolejną ważną kwestią poruszaną podczas wywiadu było sięganie po substancje psychoaktywne inne niż alkohol. Badanych poproszono o ocenę skali tego problemu uzależnienia wśród mieszkańców. Respondenci przyznali, że **na terenie Gminy występuje problem zażywania narkotyków, dopalaczy i leków odurzających, jednak pozostaje on niezdiagnozowany.** Z wiedzy badanych wynika, że również dzieci eksperymentują w tym zakresie, w tym młodzież z klas ponadpodstawowych, która uczęszcza do placówek poza terenem Gminy. Na kwestię rozdystrybuowania środków psychoaktywnych na terenie Gminy ma wpływ jej położenie w obrębie dużej aglomeracji miejskiej.

Są narkotyki i są dopalacze w naszej społeczności lokalnej. Problem jest taki jak w każdej gminie, że ktoś nadużywa, a później rusza ta cała procedura interdyscyplinarna, żeby zadziałać. Więc dopiero jest zgłaszane i potwierdzane, co ktoś sprzedaje, czy zażywa. To jest problem, który się pojawia, który nie jest zdiagnozowany. [...] Na pewno zażywanie dopalaczy było intensywne, kiedy one się pojawiały. [...] Są osoby które biorą leki, młodzi ludzie również biorą leki. Nie jest tego dużo, ale jednak te problemy u nas w gminie funkcjonują. Szkoły wdrażają programy rekomendowane, ale jednak nauczyciele mówią, że z przeprowadzanych badań wewnętrznych wynika, że dzieci eksperymentują.

W związku ze szkołami we Wrocławiu - mamy dzieci w Gminie, które stykały się z tym. Po prostu dilerzy podchodzą tam do dzieci ze szkół średnich i proponują im coś. Nie trzeba się wysilać, żeby gdzieś znaleźć te narkotyki, bo bezpośrednio dilerzy podchodzą pod szkoły i proponują.

[...] W Gminie podwrocławskiej jest chęć zarobienia. Osoby wchodzą w to, bo jest to łatwy biznes, osoby które handlują narkotykami bardzo szybko się dorabiają [...].

Badani wskazali także na **pogłębiający się problem uzależnień behawioralnych**, zwłaszcza po okresie pandemii COVID-19. Uzależnienie od urządzeń elektronicznych i od Internetu jest szczególnie widoczne wśród dzieci i młodzieży. Z obserwacji respondentów wynika, że **problem stanowi postawa rodziców wobec czasu jaki ich dzieci spędzają korzystając z urządzeń elektronicznych**. Zauważono, iż współcześnie zdarza się, że traktują go jako skuteczną formę zorganizowania czasu dziecka.

Problem z uzależnieniami behawioralnymi jest głęboki i myślę, że on się jakby pogłębił w pandemii, po prostu dzieci siedziały na Internetcie, grały w gry. Dzieci są uzależnione od telefonu, od gier, od mediów społecznościowych. Myślę, że wynika z tego, że rodzice nie zauważają tego problemu, a wręcz umożliwiają im wchodzenie w ten problem, ponieważ jest to chyba dla nich wygodne, bo nie muszą się zajmować dziećmi, zakupują im odpowiednie sprzęty i gry.

Z perspektywy pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej **problem stanowi w pewnych przypadkach brak podejmowanych działań przez funkcjonariuszy Policji**. Zaobserwowano również ich niestosowne zachowanie względem osób, które zgłaszają się do nich z doświadczanym problemem.

[...] Rodzina nam wyznaje, że członek rodziny coś stosuje i takie osoby w pomocy społecznej były i jak to zgłaszaliśmy Policji to ona nic z tym nie robiła, a jak robiła to mówiła, że przejmuje to wydział kryminalny. Osobiście miałam sytuację kiedy zgłaszałam przypadek, w którym poważnie chora osoba zażywała narkotyki, a Policja nic z tym kompletnie nie zrobiła.

Policjant potrafi powiedzieć osobie która zgłasza problem: „po co mówiła, po co zgłaszała”.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Z wypowiedzi członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że zakres ich pracy nie obejmuje kontaktu z dziećmi i młodzieżą, w związku z tym nie została przez nich określona skala problemu spożywania alkoholu przez młodych mieszkańców Gminy. W kwestii uzależnienia od alkoholu wśród dorosłych osób, z wiedzy respondentów wynika, że **do Komisji nie zgłaszają się wszystkie rodziny doświadczające problemu alkoholizmu**, zatem takie oszacowanie skali problemu nie będzie adekwatne do jego rzeczywistych rozmiarów.

My tak naprawdę - Komisja - z młodzieżą nie pracujemy. Nie mamy takich informacji, ani statystyk jeśli chodzi o młodzież. My tak naprawdę z młodzieżą nie mamy do czynienia chociażby z tego względu, że młodzież w tym czasie, kiedy my pracujemy jako pracownicy socjalni - są w szkołach, są poza domem.

Nie każda rodzina zgłasza problem alkoholowy, na pewno te rodziny, tam gdzie jest zła sytuacja materialna, jak większość kobiet jest uzależnionych od mężczyzn, od swoich mężów. Nie zawsze więc ten problem wychodzi.

Z danych statystycznych dotyczących osób zgłaszanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że wśród nich najczęściej znajdują się mężczyźni, zwłaszcza częsty przypadek stanowią dorośli synowie, którzy wychowywali się w domu z ojcem nadużywającym alkoholu i nadopiekuńczą matką. Zaobserwowano również, że okres pandemii przyczynił się picia alkoholu przez kobiety.

Jako gmina mamy około trzydziestu wniosków rocznie. [...] Problem często dotyczy mężczyzn, dopóki pije, przychodzi do domu i idzie spać to jest dobrze, ale w momencie kiedy zaczyna głośno podnosić, czy jest agresywny to wtedy szukają pomocy.

Najczęściej widać ten problem wśród synów, którzy mieszkają przy mamie i piją, a mają czterdzieści, a nawet sześćdziesiąt lat, ponieważ dość często - nie zawsze, ale dość często - właśnie w tym domu tak było, a oni nie potrafili sobie ułożyć życia, utrzymać związków i dalej mieszkają przy tej mamie i nie zostało im nic innego jak picie. Często mamy są takie wtedy nadopiekuńcze, był mąż, który pił więc one ogarniały tą rodzinę i te dzieci, później ten mąż zmarł, więc one przerzuciły całą swoją miłość na tych synków.

Zacęły pić kobiety, które nagle zostały na homeoffice'ie.

Podczas wywiadu uczestnicy zwrócili uwagę na najczęstsze okoliczności spożywania alkoholu, czyli **problem organizowanych w domu imprez, spotkań rodzinnych i towarzyskich, którym bardzo często towarzyszy przyzwolenie rodziców na „spróbowanie”, czy picie alkoholu przez ich niepełnoletnie dzieci.**

Ponadto, zauważono że współcześnie **problem stanowi kultywowanie tradycji spożywania alkoholu, którego wzorca dzieci i młodzież uczą się w domu.** Jednocześnie, zdaniem respondentów alkohol jest bagatelizowany, a przykładem tego są reklamy telewizyjne, w których kojarzy się on z zabawą, a niczym szkodliwym. **Propozycją rozwiązania tak postrzeganego alkoholu jest zdaniem członka Komisji przeprowadzanie kampanii społecznych,** które w głównej mierze będą uświadamiać mieszkańców o konsekwencjach jego spożywania i negatywnym wpływie. Zatem istotna jest rola profilaktyki wyższego rzędu.

Jak jest szykowana osiemnastka to są kupowane hektolitry alkoholu i pytanie, co rodzice mają w głowie? Przecież te dzieci jeszcze nie pracują pomimo, że mają osiemnaście lat. Rodzice się na to godzą i osiemnastki są „zakrapiane tak ostro”, że ja się zastanawiam właśnie gdzie w tym są rodzice. Oni dają ogromne przyzwolenie na to [...] Rodzic się na to godzi, że dziecko przyjdzie do domu pod wpływem alkoholu, a jest osobą nieletnią. Tak samo widzimy później w Komisji, że matki zgłaszają swoich synów na leczenie i jak pytam kiedy pierwszy raz syn zaczął pić, to jest coś takiego - wie pani, w domu na imprezie, to przecież jest chłopak, więc musi się napić.

[...] masz urodziny musisz mieć Piccolo. Od samego początku rodzice wpajają, że alkohol jest dla ludzi. Rodzice dają przykład swoim zachowaniem, bo na przykład koleżanka, która pracuje w przedszkolu powiedziała, że po weekendzie jak dzieci przychodzą, to często śpiewają sto lat albo udają, że się kieliszkami stukają.

Myślę, że ludzie nie widzą w tym nic złego. [...] Alkohol jest bagatelizowany. Rozmawialiśmy o związku reklamy napojów alkoholowych - jest postrzegany jako taki „lajtowy”, służący zabawie.

Najbardziej efektywne według mnie są kampanie społeczne, które pokazują szkody wywołane po spożyciu alkoholu. Profilaktyka, ale na poziomie takim wyższym - kampanie, które pokazują szkody dla rodziny i dla jednostki.

W nawiązaniu do powyższych wypowiedzi, zwrócono uwagę, że **problem stanowi również błędne postrzeganie przez rodziców działań profilaktycznych w szkołach.** Zaobserwowano, że rodzice traktują tę formę zajęć jako narzędzie naprawcze i nadrzędne w procesie kształtowania prawidłowych postaw ich dzieci. W opinii uczestników wywiadu przybiera to wręcz postać zrzucania przez nich odpowiedzialności, przy jednoczesnym umniejszaniu ich roli w zakresie profilaktyki zachowań ryzykownych dzieci i młodzieży.

Profilaktyka w szkole powinna być dopełnieniem tego, co jest w domu.

Rodzice zrzucają też odpowiedzialność na szkołę, a tak naprawdę nie zastanawiają się nad tym, że to od nich jest dużo zależne, przede wszystkim od nich.

W obszarze uzależnienia od alkoholu zadano również pytanie o to, czy zdaniem respondentów wpływa on na jednostkę i rodzinę. Z udzielonych odpowiedzi wynika, że **alkohol obecny w domu przyczynia się do generowania problemu wielopokoleniowego**. Z obserwacji badanych wynika, że dzieci wychowujące się w rodzinie doświadczającej uzależnienia od alkoholu mają tendencje do powielania zachowania swoich rodziców, w konsekwencji czego budują związki oparte o nieprawidłowy wzorzec.

Problem uzależnienia od alkoholu wpływa na kolejne pokolenia. Kolejne pokolenie też łączy się z ludźmi doświadczającymi takich problemów, tym samym tworząc kolejne. I tak naprawdę kolejne pokolenie do nas wraca, gdzie znowu jest uzależnienie, gdzie nie ma konsekwencji rodzicielskich. Mamy rodziny gdzie matka piła przez lata, teraz piją córki i mają też dzieci i my widzimy, że niestety tak to będzie trwało [...], a później złączą się też z chłopakami, którzy też będą alkoholikami.

Wiemy, że jeżeli ten problem uzależnienia w Gminie się pojawił, to najczęściej przez kolejne pokolenia się ciągnie.

Rodzice mają wpływ na to, jak wygląda życie późniejsze ich dzieci.

Z perspektywy członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, **na terenie Gminy rozwija się problem uzależnień behawioralnych**. Wskazano na uzależnienie od urządzeń elektronicznych i od Internetu, hazardu, zaburzeń odżywiania, uzależnienie od pornografii i seksu, a także problem nadmiernego dbania o sylwetkę i zdrowy tryb życia. Dodatkowo, wśród kobiet zauważa się coraz częstsze wykonywanie czynności służących upiększaniu ciała oraz korzystanie z zabiegów estetycznych.

Pojawił się problem nadmiernego grania w gry komputerowe przez mężczyzn, ale kobiety też się pojawiały. Dochodzi do takich sytuacji, właśnie przez pandemię na pewno, że ludzie siedzą na portalach społecznościowych w telefonie, mężczyźni grają i to do tego stopnia, że wracają z pracy siadają i grają. Właśnie w pandemii pojawiły się telefony od panów, którzy sami szukali pomocy w uzależnieniu od pornografii i od seksu.

Jesteśmy Gminą napływową i tutaj trochę inne uzależnienia się pojawiają. [...] Mamy mnóstwo osób uzależnionych behawioralnie - są uzależnieni od pracy na pewno, dużo osób jest uzależnionych od „bycia fit”, dużo kobiet się upiększa i na tym się skupia. Często te osoby są też pod opieką specjalistów, dzwoni do niej pani psycholog, a ona pisze - nie mogę teraz rozmawiać, bo jest na rękach albo na paznokciach. Zgłaszają się mężczyźni, którzy są uzależnieni od seksu. Widzimy to [...] szczególnie u osób dobrze sytuowanych, oni rozmawiają o tym wszem i wobec, nie czują żadnego skrępowania. [...] Też mają uzależnienia krzyżowe. Uzależnienia od alkoholu, zdarzają się im różne „odloty” nawet będąc z dziećmi w domu, do tego uzależnienia od różnych gadżetów, upiększania się, do tego jeszcze dochodzi seks, pornografia - wiemy o nagminnym wręcz nagrywaniu aktów seksualnych przez te osoby.

Specjaliści Punktu Konsultacyjnego

Pracownicy Punktu Konsultacyjnego w Siechnicach zostali w pierwszej kolejności poproszeni o określenie skali występowania problemu uzależnienia od alkoholu wśród osób dorosłych na terenie Gminy. Jak wynika z ich wypowiedzi, z uwagi na specyfikę miejsca ich pracy, jakim jest Punkt, **nie jest możliwe jednoznaczne określenie natężenia tego problemu**. Wskazali oni, że do Punktu zgłaszają się w szczególności osoby, wobec których zostały podjęte konkretne działania, np. interwencje z powodu nadużywania alkoholu lub dopuszczania się przemocy na jego skutek.

[...] Myślę, że nie można mierzyć tego problemu skalą tego, kto trafia do Punktu, ponieważ trafiają do niego nieliczni.

Wśród osób dorosłych ciężko jest zastosować jakąkolwiek skalę [...].

Do nas trafiają ludzie, którzy w wyniku problemu alkoholowego czy przemocowego byli gdziekolwiek zgłoszeni i była jakaś interwencja.

Określenie na podstawie tego, kto zgłasza się do Punktu nie będzie skalą adekwatną do problemu.

Zauważono również, iż rozpoznanie rzeczywistej skali problemu **utrudnia niechęć osób współuzależnionych**, w tym dzieci osób uzależnionych, **do upubliczniania informacji o tym problemie**. Powodem tego jest zarówno poczucie wstydu i bezradności w tym zakresie, ale również brak odpowiedniej wiedzy na temat alkoholizmu, w tym jego objawów oraz konsekwencji społecznych i zdrowotnych.

Dzieci nie mają do końca świadomości na temat tego, czy mają kogoś w rodzinie, kto doświadcza tego problemu, czy nie. Ponadto, nie są zbyt chętne do tego, żeby chcieć odpowiedzieć na takie pytania, dlatego ja unikam pytania o rodzinę.

W opinii pracowników Punktu Konsultacyjnego **skala problemu alkoholowego w Gminie na przestrzeni ostatnich lat nie uległa zmianie**. Jak zaznaczono podczas rozmowy, wynika to z **ograniczonych możliwości w zakresie czasu prowadzenia konsultacji**. W efekcie specjaliści stale spotykają się z osobami przeżywającymi trudności i nie obserwują zmniejszenia bądź zwiększenia się liczby osób chcących zasięgnąć ich pomocy.

Nie prowadzimy takich statystyk, do nas się zgłaszają konkretne osoby. Trudno powiedzieć, czy problem jest mniejszy, czy większy. Myślę, że skala jest cały czas podobna. W Punkcie jesteśmy określony czas i grafik jest zawsze wypełniony, niekoniecznie są to osoby uzależnione. Takie się zdarzają, ale są też osoby które sobie nie radzą z problemem. Wydaje mi się, że jeśli chodzi o ludzi zgłaszających się do Punktu, to jest to na takim samym poziomie.

Myślę, że to jest na takim samym poziomie. Jeśli chodzi o ludzi zgłaszających się do nas to jest to podobnie przez te trzy lata.

Podczas wywiadu uwidocznione zostały mechanizmy oraz czynniki determinujące problem alkoholowy wśród osób dorosłych, a wśród nich wskazano **korelację problemu uzależnienia z innymi problemami i trudnościami** doświadczanymi przez osobę lub całą jej rodzinę. Wśród najczęstszych powodów są te związane z życiem codziennym, czyli ograniczone zasoby finansowe, stres, niskie kompetencje opiekuńcze i wychowawcze, a także rozłąmy w związku. Zaistnienie takich okoliczności motywuje osoby dorosłe do szukania sposobów neutralizowania ich oddziaływania, które odnajdują w alkoholu, ale także innych używkach i zachowaniach. **Problem alkoholowy jest również efektem, a zarazem przyczyną innych uzależnień** – przykładowo uprawianie hazardu wpływa na jego nasilenie, a część osób zmagających się z narkomanią próbując zerwać z nałogiem zaczyna eksperymentować z alkoholem, co prowadzi do powstania dodatkowych, wieloaspektowych problemów, których rozwiązanie wymaga trafnej diagnozy i sukcesywnie podejmowanych działań.

Myślę, że problemy finansowe to jest taki główny czynnik. Wydaje mi się, że również zmaganie się z innymi problemami.

Jak myślę o rodzinach, z którymi ja pracuje to zdecydowanie to są takie problemy życiowe, problemy z dziećmi, problemy finansowe, problemy z pracą, problemy z partnerem/partnerką.

Jakieś problemy, bo każdy ma problemy. Nie da się żeby ich nie było i wtedy sięgają po ten alkohol.

[...] Z mężczyznami, z którymi ja pracuje - uzależnionymi od alkoholu, którzy przeszli uzależnienie, terapię uzależnień jedną, drugą i nie piją tego alkoholu - występują przykładowo inne problemy. Pojawiają się tendencje z narkotykami. W momencie, kiedy wychodzą z alkoholu, to idą w drugą stronę.

Tak się też dzieje jak ktoś przychodzi, jak zaczyna mieć problem z narkotykami i już na przykład nie bardzo się godzi żeby brać narkotyki, to wtedy wchodzi zakłady albo pornografia i tak sobie „pływa” w tych uzależnieniach.

Na eskalację problemu alkoholowego **wpływ mają również relacje międzyludzkie**, gdyż jak wskazano, **samotność i poczucie osamotnienia w związku** determinują większą skłonność do sięgania po alkohol. W przypadku części osób obserwuje się zaistnienie nieujawnionych problemów w związku, które powodują rozłam i zdrady, a w efekcie ich ujawnienia osoby te pozostają same w trudnej dla siebie sytuacji, którą próbują załagodzić używkami. Tak kreowane wielopoziomowe problemy są szczególnie trudne do rozwiązania, gdyż osoby w trudnej sytuacji nie chcą dzielić się ze specjalistami szczegółami swojego życia osobistego, co wydłuża a nawet uniemożliwia rozpoznanie rzeczywistego powodu sytuacji problemowej.

Jedna Pani ma problem alkoholowy twierdzi, że pije z samotności. Miała męża, mąż zmarł, nie mieli dzieci, wykonywała zawód „na poziomie”, w tym momencie jest na emeryturze i pije, bo jest samotna. W zasadzie nikt nie może jej pomóc, ponieważ ona dobrowolnie zgłosić się na leczenie nie chce, co do wsparcia z Komisją też nie do końca, dlatego że musi być powodowanie rozkładu życia rodzinnego, ale ona nie ma rodziny, więc tego nie powoduje. [...] problemem tutaj jest jej samotność.

Mnóstwo mężczyzn niszczy swoje związki. Portale w Internecie umożliwiają spotkania, umawianie się z kimś w domu - wystarczy tylko wpłacić pieniądze. Portale społeczne umożliwiają teraz kontakty i jest mnóstwo mężczyzn żonatych, którzy mają problemy nieujawnione. A pojawiają się kolejne, kiedy się one ujawnią.

Uczestnicy wywiadu podzielili się również swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi problemu sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież. W tym aspekcie ich wypowiedzi wskazały, że **problem ten występuje w znaczącym natężeniu, ale jedynie wśród starszych uczniów**, gdyż dzieci z klas 7-8 nawet w 50% są po inicjacji alkoholowej. Dodatkowo, w przypadku części dzieci eksperymentujących z alkoholem zauważyli zachowania, które powinny ich zdaniem zostać zakwalifikowane jako szczególnie niebezpieczne, a **osoby te należałoby objąć leczeniem odwykowym**. Problem został zauważony również w aspekcie obniżania się wieku osób dotkniętych uzależnieniem, które korzystają ze wsparcia pracowników Punktu.

Na terenie Gminy szkół ponadpodstawowych nie ma, ale wśród uczniów klas starszych podstawowych - siódmych i ósmych - to nie ma takiej klasy, w której mniej niż 50% uczniów nie było po inicjacji alkoholowej.

Nadużycia różnego rodzaju, ogólnie alkoholu. Zdarzają się epizody, które już kwalifikować powinny się do odwykowych.

[...] Pracując tutaj już kilka lat, widzę, że już przychodzą kolejne dzieci - młodsze, które korzystają z naszych usług, także rodzice małych dzieci. I te dzieci, osiemnastoletnie dziewczynki mają już swoje dzieci i one w taki sposób zaczynają przenosić problem z pokolenia na pokolenie.

Podczas dyskusji rozpoznane zostały również główne powody i uwarunkowania, które skłaniają osoby młode do inicjacji alkoholowej, a dalej – regularnego sięgania po tą substancję. Niewątpliwą **przesłanką takich zachowań jest aspekt środowiskowy**, czyli zachowania zaobserwowane i przeniesione ze środowiska rodzinnego do rówieśniczego. Zjawisko dziedziczenia uzależnienia jest w znaczącym stopniu również efektem „cichego przyzwolenia” na picie alkoholu udzielanego przez rodziców lub opiekunów, gdyż jak stwierdzili specjaliści, głównym miejscem inicjacji jest dom, a ona sama odbywa się w obecności i za zgodą osób dorosłych.

Przyzwolenie na sięganie po alkohol przez rodziców uwidacznia **problem niskiej świadomości części lokalnej społeczności w zakresie jego konsekwencji społecznych i zdrowotnych**. Problem ten został wskazany również we wcześniej omówionym aspekcie trudności związanych z określeniem przez osoby młode występowania uzależnienia w środowisku domowym skali. Należy zatem stwierdzić, że **brak postaw abstynenckich w środowisku domowym, chęć spożywania alkoholu w dorosłym życiu oraz aprobatą rodziców dotycząca sięgania po niego przez dziecko** negatywnie wpływa na postawy osób młodych, których percepcja w zakresie niepożądanych skutków uzależnienia jest zaburzona – nie potrafią oni odpowiednio zdiagnozować zachowań niebezpiecznych, wskazać ich i podejmować działań ograniczających destrukcyjny wpływ alkoholu w ich środowisku na nich samych. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na decyzję dzieci o picie alkoholu jest doświadczanie trudności w środowisku szkolnym – brak znajomości sposobów rozładowywania negatywnych emocji i rozwiązywania problemów determinuje chęć rozluźnienia się przy pomocy alkoholu, gdyż takie zachowanie wydaje się im być jedynym słusznym rozwiązaniem bądź też reakcją wyniesioną z domu.

Dzieci z domu wynoszą też spożywanie alkoholu jako „tradycję”.

Od najmłodszych lat, dzieci w szkole są do tego przyzwyczajane.

[...] Najczęściej miejscem inicjacji alkoholowej jest dom rodzinny, czyli dzieje się to za przyzwoleniem rodziny. Szczególnie bagatelizowana jest rola piwa. Dodatkowo, ponad 80% młodzieży deklaruje chęć używania z alkoholu w swoim przyszłym życiu. Nie ma takiej jakby gotowości do życia „na trzeźwo”, abstynencja nie jest preferowana.

Wśród dzieci dochodzą problemy w szkole - związane z funkcjami poznawczymi, czy intelektualnymi. Mam cały czas kontakt z pedagogiem szkolnym, który podsyła dzieci do Punktu Konsultacyjnego cały czas, dzieci z rodzin wieloproblemowych - alkoholowych, przemocowych. Niektórzy dla rozrywki, a niektórzy już odczuwają potrzebę wypicia alkoholu.

Zauważony został także **problem dostępności alkoholu na terenie Gminy dla dzieci i młodzieży**. Z wypowiedzi jednego z rozmówców wynika, iż część osób zatrudnionych w punktach sprzedaży alkoholu umożliwia osobom niepełnoletnim zakup takich napojów, niemniej skala takich zachowań nie jest bardzo duża. Powodem takich praktyk sprzedażowych jest jak wskazano obawa sprzedawców przed pewnymi zachowaniami młodzieży, które mogłyby zaistnieć w przypadku odmowy podania im alkoholu.

[...] Sprzedawcy napojów alkoholowych są tutaj uczeni i kontrolowani w punktach sprzedaży, ale wiem, że boją się w niektórych okolicznościach odmawiać sprzedaży tego alkoholu dzisiejszej młodzieży.[...] Nie proszą o dokumenty, nie legitymują, tylko ze strachu sprzedają ten alkohol - tak przynajmniej uzasadniali podczas szkolenia. Także na pewno są miejsca, gdzie alkohol może kupić osoba nieletnia, ale myślę, że tutaj nie jest z tym najgorzej.

Przedstawiciele Punktu Konsultacyjnego rozważaniom poddali również problem narkotykowy wśród mieszkańców gminy Siechnice. W przypadku osób dorosłych uzależnienie jest przede wszystkim wynikiem innych problemów jak alkoholizm czy hazard i występuje wśród tych mieszkańców, którzy zmagają się z daną trudnością. Niemniej, na kanwie ich wypowiedzi uwidacznia się problem sięgania po tego rodzaju substancje, w szczególności marihuanę, przez młodych rodziców, czyli osoby w wieku 30-40 lat. Należy również zauważyć, że **problem używek nie dotyczy jedynie środowisk dysfunkcyjnych**, a coraz częściej rodzin dobrze funkcjonujących i postrzeganych przez lokalną społeczność.

Ci młodzi rodzice w takim wieku trzydziestu, czterdziestu lat jarają marihuanę i nie tylko marihuanę. To są też rodziny takie bogate.

Zdecydowanie większa skala problemu narkotykowego została zaobserwowana wśród dzieci i młodzieży. Niepokojącym zjawiskiem jest także **obniżanie się wieku inicjacji narkotykowej wśród dzieci** – jak wynika z wypowiedzi pracowników Punktu, problem ten w przeszłości występował wśród starszych dzieci, natomiast obecnie zaczyna się już w ostatnich klasach szkoły podstawowej, a uczniowie szkół średnich przejawiają już niepokojące oznaki uzależnienia. Zauważa się również, że inicjacje odbywają dzieci w wieku zaledwie 12-14 lat, co skłania do stwierdzenia, że intensywna działalność profilaktyczna powinna być prowadzona już dla najmłodszych uczniów.

Zarówno wśród osób dorosłych, jak i dzieci **największą popularnością wśród narkotyków i dopalaczy odznacza się marihuana**, co związane jest również z jej znaczną dostępnością, w tym dla najmłodszych mieszkańców Gminy.

Jeśli chodzi o eksperymentowanie ze środkami psychoaktywnymi innymi niż alkohol, to na pewno są to o teraz coraz młodsze dzieci. Przynajmniej tak wynika z relacji rodziców. Wcześniej były to nastolatki szesnastoletnie, siedemnastoletnie, natomiast obecnie zdarzają się nawet dzieciaki w wieku dwunastu i czternastu lat.

[...] Jak przyjechałem do liceum to myślałem, że to się zaczyna w klasach szkół średnich, a okazało się, że to się zaczynało w klasie trzeciej gimnazjum. Obecnie już w klasach ósmych myślę, że między 10%, a nawet czasami 20% młodych osób ma już jakieś doświadczenia - głównie z marihuaną. To jest dzisiaj bardzo popularne, modne i coraz więcej tych młodych osób od tego zaczyna i już w szkołach podstawowych przyjmuje tendencje wzrostową.

Ja się zastanawiam, czy ci rodzice o wszystkim wiedzą. To nie zawsze jest tak, że oni wiedzą o takich rzeczach. Nie wiedzą nawet na co zwracać uwagę. Trzeba wypytywać konkretnie i wtedy się dopiero okazuje, czy rzeczywiście coś się dzieje.

Młodzi chłopacy, którzy mają na przykład 17 lat, to oni nie zaczęli „brać” wczoraj, to się zaczęło wcześniej. Nikt o tym nie wiedział, łącznie z rodzicami.

[...] Naprawdę mnie się wydaje, że jeśli chodzi o marihuanę i narkotyki to się staje coraz bardziej popularne i modne.

W kolejnej części badania w zakresie problemu uzależnień wśród osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży, specjaliści zostali poproszeni o stwierdzenie, czy na terenie Gminy zauważają występowanie uzależnień behawioralnych oraz o określenie konkretnych, problemowych zachowań. Jak wynika z udzielonych przez nich odpowiedzi, **osoby dorosłe zmagają się z problemami w zakresie uprawiania hazardu**, w szczególności grania na maszynach, a także

nadmiernego grania w gry komputerowe, z kolei **dzieci i młodzież powszechnie przejawiają oznaki problemowego korzystania z urządzeń elektronicznych**. Wskazano, że znaczącym problemem w obszarze uzależnień behawioralnych jest rozluźnianie się więzi społecznych i rodzinnych, gdyż osoby podejmujące określone zachowania przeznaczają na nie znaczące ilości czasu, ograniczając tym samym kontakt z innymi osobami. **Skala problemu związanego z urządzeniami i Internetem w opinii respondentów jest jedną z negatywnych konsekwencji izolacji społecznej**, która panowała podczas pandemii koronawirusa. W tym okresie problem samotności i potrzeby zagospodarowania sobie czasu poprzez Internet czy gry zwiększyła się. Jak zauważono, problem ten wpłynął również na skalę picia alkoholu przez część dzieci, które podczas rozgrywek ze znajomymi sięgały po niego, będąc *de facto* same.

[...] Na pewno do niedawna były to wszystkie maszyny. [...] W przypadku rodziców to wydaje mi się, że właśnie maszyny. Jeśli chodzi o używanie komórek, gry, Internet to jest tego bardzo dużo. [...] Mamy bardzo dużo dzieci, które siedzą naprawdę godzinami, nawet po piętnaście godzin dziennie. Nie ma tych spotkań, nie wyjeżdżają, to jest tego bardzo dużo.

Dorośli też mają problem z graniem w gry komputerowe.

Trochę się zmieniło przez pandemię i przez to, że nastolatki siedziały w domu i się kontaktowały on-line. Pije coraz więcej młodych ludzi w samotności, przed komputerem.

Podejmowanie się zachowań ryzykownych, tj. problemowego picia alkoholu, zażywania narkotyków, czy wykonywania określonych czynności niesie za sobą szereg konsekwencji. W opinii specjalistów związane są one w szczególności z rozluźnieniem się więzi społecznych, a nawet rozpadem i całkowitą dezintegracją rodzin. **Dzieci wychowujące się w rodzinach problemowych zmuszone są poniekąd przejąć rolę opiekuna**, a w efekcie doświadczają znaczących trudności, przewyższających ich możliwości samodzielnego rozwiązania ich. Nakładające się na siebie problemy indywidualne osób i rodzin skutkują również pogłębieniem się ich, szukaniem pomocy w używkach, a także przekazaniem określonych wzorów zachowań innym członkom rodziny, np. dzieciom lub rodzeństwu, które w przyszłości może **kultywować negatywne schematy**. Jak wskazano, wpływ na relacje międzyludzkie, w szczególności dla dzieci, ma również uzależnienie od pornografii, gdyż zniekształca ono rzeczywisty obraz związku i bliskości. W dorosłym życiu problem ten eskaluje w postaci konfliktów, izolowania się i szukania wsparcia w używkach, dlatego należy stwierdzić, że problemy behawioralne oraz związane z używkami w znacznym stopniu są ze

sobą sprzężone i wpływają na siebie – zarówno w krótkim okresie czasu, jak i trwającym wiele lat, np. etap dorastania.

Samo nadużywanie alkoholu niesie za sobą bardzo dużo konsekwencji w kontekście na pewno dzieci. Stają się bardziej samodzielne, nie radzą sobie z tą rzeczywistością, [...] zaczynają też szybciej sięgać po różnego rodzaju środki psychoaktywne. [...] Są odizolowani, spotykają się w swoim gronie, każde ma swoje problemy, które się pogłębiają. Mam wrażenie, że dorastają w takich problemowych, kilkupokoleniowych rodzinach.

[...] Uzależnienie od pornografii w młodym wieku może naprawdę zaburzyć kwestię relacji, szczególnie w kontekście seksualnym i spełnienia. Ułożenie sobie satysfakcjonującego życia seksualnego z partnerem/partnerką jest bardzo trudne, więc to na pewno będzie zwrotnie wpływało na człowieka przez wiele, wiele lat.

Ostatnim obszarem jaki został omówiony przez przedstawicieli Punktu Konsultacyjnego był temat ogólnie pojętej profilaktyki uzależnień prowadzonej na terenie Gminy. Badani w większości przyznali, że **lokalne władze podejmują działania skierowane na przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemów uzależnień mieszkańców – zarówno dorosłych, jak i dzieci**. Oddziaływania profilaktyczne ukierunkowane do dzieci i młodzieży w Gminie Siechnice obejmują również organizowanie **wyjazdów wypoczynkowych z programem profilaktycznym, wycieczki, warsztaty, zajęcia oraz spotkania edukacyjne ze specjalistami**. W przypadku osób dorosłych działaniami objęci są przede wszystkim rodzice, dla których organizowane są spotkania uświadamiające podczas m.in. wywiadówek. Jak zauważono, działalność profilaktyczna

Dzieci alkoholików mogą jeździć na kolonie, z rodzin, które na to nie stać.

Były prowadzone spotkania - w zakresie profilaktyki dla rodziców - po wywiadówce w szkole spotykałem się z rodzicami i tłumaczyłem im, że powodem uzależnień jest to, że ludzie mają braki emocjonalne i rodzice powinni się zająć sferą emocjonalną swoich dzieci, a nie intelektualną. Jednak na takie spotkania przychodzą rodzice, którzy nie mają aż takich problemów.

Szereg wypowiedzi specjalistów dotyczył natomiast głównych problemów związanych z prowadzeniem oddziaływań profilaktycznych dla dzieci i młodzieży. Jak zauważyli, **kluczowym czynnikiem umożliwiającym skuteczne działanie jest postawa rodziców**, która bardzo często wskazuje na opór i niechęć do kształcenia ich dzieci w obszarze uzależnień. Wśród wymienianych powodów takich zachowań znajduje się **niska świadomość samych rodziców** na temat tego problemu oraz ich **przekonanie o zbyt młodym wieku dziecka**,

co przejawia się niewyrażaniem zgody na objęcie go programem profilaktycznym czy uczestnictwa w spotkaniu z terapeutą lub psychologiem. **Błędne przekonania opiekunów wpływają na brak wiedzy młodych osób w zakresie konsekwencji społecznych i zdrowotnych uzależnień**, a także ich przychylną postawę względem podejmowania zachowań ryzykownych.

[...] Faktem jest, że nie było profilaktyki dla dzieci młodszych. Tu już trzeba by było kogoś kto się specjalizuje w takiej profilaktyce dzieci młodszych.

[...] Ja szkole nauczycieli, rodziców i dzieci. Zauważam, że od 20 lat ten sam problem. Nie ma zainteresowania wśród rodziców, więc nie ma innego wyjścia, żeby wyłapać obowiązkowo rodziców, po to żebyśmy mieli społeczeństwo wyedukowane, jak wrócenie do podstawy programowej z odpowiednimi ludźmi i programem.

Teraz są takie dziwne rzeczy, które się nie działy wcześniej, że dzieci muszą uzyskać zgodę rodziców, żeby brać udział w zajęciach. Później przychodzi mi pięć dzieciaków na zajęcia bo dwudziestu rodziców nie podpisało zgód.

Rodzice są kluczowymi osobami, dlatego że nie możemy działać z dziećmi bez ich zgody. Jeżeli rodzice przyjdą i pozwolą sobie uświadomić pewne rzeczy, to naprawdę nie ma problemu. Wysyłają dzieci na korepetycje z różnych przedmiotów, więc jeżeli są świadomi - są w stanie wysłać dziecko na przykład do psychologa, żeby mu pomógł, bo wiedzą, że inaczej później będą musieli borykać się z uzależnieniami.

[...] argument - za szybko pani mówi o takich rzeczach mojemu synowi, on ma 12 lat, on nic jeszcze na ten temat nie wie. Potem przeprowadzamy ankiety i okazuje się, że on ma 15 lat i nic nadal na ten temat nie wie, bo mama nie pogadała, a warsztatów nie było, ponieważ mama się nie zgodziła. Nie ma silnych na to. Ustawa programowa, koniec.

Na koniec specjaliści przybliżyli również działania, jakie ich zdaniem powinny być podejmowane na szerszą skalę bądź zainicjowane w celu odpowiedniego i skutecznego oddziaływania profilaktycznego na dzieci. **Niezbędna do tego jest edukacja**, która rozpocząć powinna się już w przedszkolu i być kontynuowana w latach późniejszych, a **zakres omawianych tematów winien odpowiadać inteligencji emocjonalnej i zdolnościom poznawczym danej grupy wiekowej**. Wśród proponowanych sposobów wpływania na postawę młodych osób konieczne jest **uwzględnienie atrakcyjnych form przekazywania informacji**, czyli włączenie różnego rodzaju treningów, warsztatów i zajęć twórczych, gdyż same pogadanki nie są dobrze odbierane przez dzieci.

Wszelakie oddziaływania powinny obejmować swoim zasięgiem również rodziców – zarówno w zakresie uświadamiania im zasadności prowadzenia tego rodzaju działań, jak i kierowania na nie swoich dzieci oraz wzmacniania czynników chroniących w domu, m.in. poprzez wzmacnianie postaw abstynenckich wśród wszystkich członków rodziny. Specjaliści mając świadomość, iż tak znacząca zmiana postaw opiekunów może być trudna do urzeczywistnienia stwierdzili, iż **niezbędne są odgórne działania, tj. zmiana programowa** ugruntowana odpowiednią ustawą obligującą ich do takich działań.

Kluczem jest edukacja, żeby dzieci od małego uczyły się o emocjach, ich poznawania. Już w przedszkolu - oczywiście, w niektórych placówkach, tych prywatnych się to odbywa - powinno wdrażać się pewnego rodzaju projekty, które będą pokazywały jak odczytywać emocje, na co one wskazują, jakie one są, jak my je rozpoznajemy, na co one się dzielą, kiedy my je odczuwamy - od „małego”, czyli od przedszkola. [...] do tego dołączamy komunikację, konflikty, co dają nam emocje, proces dorastania itd., czyli edukujemy od małego dzieci w kierunku właśnie wszystkich psychologicznych aspektów funkcjonowania człowieka. Tego w ogóle nie ma w programie szkoły. A powinno być w szkolnictwie, w programie obowiązkowym, żeby móc objąć takim programem szeroką grupę dzieci. [...] Gdyby to wprowadzić właściwie od początku edukacji, to na poziomie studenta, mielibyśmy ludzi, którzy byliby „ogarnięci” z tym wszystkim [...], że wielu problemom udałoby się zapobiec. Wydaje mi się, że bardzo wiele rzeczy by to rozwiązało. Do tego mogą dojść kolejne rzeczy, takie jak edukacja seksualna i wszystko co jest z tym związane, ponieważ to by naprawdę wiele problemów rozwiązało. To powinno być [...] w programie nauczania - kilka razy w tygodniu i trenowane. Czyli to nie jest tak, że raz na trzy lata szkolimy i zapominamy, tylko my to trenujemy. [...] jest dużo rozwiązań i można to wszystko zrobić.

[...] Przydałyby się działania w szkole podstawowej takie warsztatowe i treningowe - czyli systematycznie powtarzane - dla dzieci i młodzieży o takim charakterze umiejętności społecznych. Tutaj można byłoby to ukierunkować - kompetencje społeczne, interpersonalne, te związane z uzależnieniami, z emocjami itd. Czyli żeby można było prowadzić warsztaty w szkołach, treningowo i takie nawet grupy sobie łączyć różne, z różnym wiekiem. [...] Zacząć najpierw od rodziców. Te grupy dają taką siłę tym ludziom, którzy korzystają z tego wsparcia, szczególnie kobietom, że super byłoby to przełożyć też na dzieci i dać im taką moc, że oni się spotykają, że mogą pogadać, że mogą wymienić się różnymi doświadczeniami - tworzyć takie grupy wsparcia.[...] Obowiązkowo to się chyba nie da na ten moment, ale może zaczniemy od tych wybranych dzieci, albo takich, których pedagodzy w szkole uznają, że to istotne, żeby były.

W rozmowie poruszono również kwestię, iż abstynencja nie jest postrzegana jako atrakcyjna, więc dzieci nie chcą się jej podejmować. Jak zauważono, w środowisku rówieśniczym występują dzieci, które chętnie sięgają po używki, te które od nich stronią, ale również takie, które nie mają ugruntowanego stanowiska w tym zakresie, dlatego są podatni zarówno oddziaływania jednych, jak i drugich. Ukształtowanie w nich pożądaných postaw wymaga

więc uwidoczniania im **pozytywnych aspektów wynikających z abstynencji** oraz zwiększanie benefitów płynących z tego. Służyć temu mogłoby **stworzenie grupy młodzieżowych liderów**, czyli osób wykazujących postawy prozdrowotne i objęcie ich dodatkowymi, atrakcyjnymi działaniami, które przekonałyby osoby „niezdecydowane” do wybrania takiej ścieżki rozwoju społecznego.

Problem niskiego zaangażowania dzieci w oddziaływaniach profilaktycznych mógłby zostać ograniczony również **poprzez zmianę nazewnictwa różnych problemów i działań w myśl języka inkluzywnego**, czyli niestygmatyzującego. Jak zaznaczyli eksperci, emocje towarzyszące nazwie „młodzieżowi liderzy” czy „postawy prozdrowotne” są zupełnie różne od tych pojawiających się, kiedy mowa o „grupie wsparcia” i „uzależnieniu”, dlatego wynikający z nich wydźwięk może pozytywnie wpłynąć na chęć zaangażowania się dzieci w tego rodzaju inicjatywy.

[...] Przydałaby się taka inicjatywa, żeby zainicjować młodzieżowych liderów. Wynika to z tego, że nie wszyscy ludzie preferują taki styl życia niekoniecznie zdrowy. Są wśród młodych ludzi takie osoby, które mają inne wartości i tradycje, tylko w szkołach te proporcje są teraz pomieszane. Kiedyś było kilku tzw. gimbusów, a reszta klasy była w miarę. Teraz jest tak, że są czerwoni, żółci i zieloni. Żółci nie wiedzą gdzie się przemieścić, czy pójść w stronę czerwonych, czy w stronę zielonych. [...] Ja bym zainwestował w zielonych i stworzył dla nich taką grupę liderów, wyjazdy na obozy i naukę, żeby Ci żółci mieli alternatywę do kogo chcą przynależeć i pokazać można inaczej. [...] Dobrze by było, żeby wśród tych osób z rodzin alkoholowych były silne osobowości [...] i tutaj na takich postawić. Można za pomocą profilaktyki ich znaleźć. Rodzicom też łatwej będzie powiedzieć, że ich dziecko będzie uczęszczać na grupę młodzieżowych liderów zdrowego stylu życia niż na grupę wsparcia. Rodzice niektórzy nie wyrażali dzieciom zgody na zajęcia, ponieważ jestem terapeutą uzależnień.

Zespół Interdyscyplinarny

W kolejnym podrozdziale przedstawiona została analiza wywiadu grupowego z pracownikami Zespołu Interdyscyplinarnego, którzy w pierwszej kolejności zostali poproszeni o określenie skali problemu uzależnień wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że **problem uzależnień jest zauważalny wśród kobiet**. Dostrzeżony został również **problem spożywania alkoholu przez młodzież** oraz **brak reakcji rodziców** na podejmowanie się takich zachowań przez ich dzieci, które wracają do domu w stanie upojenia alkoholowego. Rozmówcy zwrócili również uwagę na specyfikę Gminy, która zlokalizowana jest pod Wrocławiem, dzięki czemu młodzież z Siechnic bardzo często podejmuje tam naukę i problem uzależnień zanika. Podkreślano także, że pracownicy Zespołu Interdyscyplinarnego nie zaobserwowali przypadków nadużywania alkoholu przez dzieci.

[...] My też zauważamy, że kobiety gdzieś się pojawiają z uzależnieniami [...]. Teraz chyba mamy takie trudne przypadki kobiet, które wpadają w wiele uzależnień i to uzależnień, z których nie zawsze uda się wyjść.

Jeśli chodzi o młodzież to dodam, że mamy taki problem z młodzieżą. Jesteśmy Gminą podwrocławską [...]. Ten problem nam trochę zanika, bo nasza młodzież idzie do Wrocławia i w momencie, kiedy mamy tam Niebieskie Karty, to rzadko nam się tutaj pojawia problem. [...] Natomiast nie mieliśmy przypadków, że dzieci nadużywały alkoholu.

Niepokojące jest to, że te dzieci pijane wracają do domu i nikt na to nie reaguje.

Teraz nie przynosi się na imprezy jedzenia, tylko przynosi się alkohol, każdy przychodzi z alkoholem.

Pracownicy Zespołu Interdyscyplinarnego zwrócili także uwagę na **dostępność napojów alkoholowych** w Gminie i **nieprzestrzeganie regulacji prawnych sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia**, do którego zobowiązuje ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. W opinii rozmówców problem ten występuje głównie w mniejszych miejscowościach, choć i tak uległ zmniejszeniu na przestrzeni ostatnich lat. Ponadto, wskazywano na to, że młodzież pozyskuje alkohol prosząc o jego zakup przez starsze od siebie osoby lub jest nim częstowana lub kupują go rodzice.

Będziemy kontrolować punkty sprzedaży, żeby ograniczać sprzedaż, natomiast rodzice sami się przyczyniają do tego.

Myślę, że funkcjonuje ogólna nagonka, że ta młodzież ma dostępność, ale też i rodziny przyczyniają się do tego, że młodzież sięga po alkohol.

Na pewno w sklepach. Jest dużo przedsiębiorstw, które na pewno nie zawsze przestrzegają tej całej procedury sprzedaży według prawa. Ponieważ jesteśmy gminą miejsko-wiejską, są na pewno miejscowości, w których tak to funkcjonuje, bo one z tego żyją. [...] teraz jest tego mniej, ale kiedyś na pewno funkcjonowała sprzedaż alkoholu nieletnim. Natomiast młodzież na pewno kupuje chętniej gdzieś w mniejszych miejscowościach gdzie jest anonimowość... Młodzież też mówi o tym, że ktoś starszy kupuje. Dodatkowo nasza praktyka, doświadczenie z młodzieżą pokazuje, że ktoś zawsze kupi albo mają takie swoje miejsca. [...] Najbardziej tam na wsiach, gdzie tak naprawdę sami kupują ten alkohol. Ten alkohol jest dawany dzieciom, częstowane są te dzieci. Jeżeli dziecko idzie nawet z rodzicem, a rodzic kupuje, to jest w stanie kupić też dziecku ten alkohol.

Ponadto zauważono **obecność reklam zachęcających do spożywania alkoholu**, które negatywnie wpływają na postawy abstynencji wśród młodzieży szkolnej. W opinii rozmówców telewizja zachęca do spożywania alkoholu, gdyż reklamy nie ukazują negatywnych konsekwencji picia, lecz łączone jest z dobrą zabawą, towarzystwem, byciem lubianym i dużą liczbą znajomych.

Bardzo zły wpływ ma reklama napojów alkoholowych na młodzież, ponieważ telewizja pokazuje, że piwo jest łączone z towarzystwem, zabawą i taką swobodą, że jesteśmy lubiani, mamy pełno znajomych. Kompletnie nie pokazuje się ile szkód powoduje alkohol, gdzie jest pokazany płacz rodzin, żon, matek, jaki jest wpływ alkoholu na prowadzenie pojazdów. Nie ma tego. Reklama alkoholu jest łączona tylko ze zdrowiem, fajnym życiem. [...] alkohol nie jest postrzegany jako coś złego tylko - a w czym ty widzisz problem? Alkohol jest dla ludzi, dla odprężenia, rozluźnienia, żeby fajnie się bawić. My możemy tego nie kupić, bo pracujemy w tym, wiemy jakie wiążą się z tym problemy, ale młodzież to kupi.

Wśród głównych powodów spożywania alkoholu przez mieszkańców członkowie Zespołu wyróżnili **odskocznie od problemów**, z którymi ciężko sobie poradzić, **rozwody** oraz **konflikty rodzinne**. Podkreślono także, że osoby pracujące na wyższych stanowiskach bardzo często sięgają po droższe alkohole i żyją w przekonaniu, że nie są uzależnieni. Dostrzeżony został również problem zwiększonej ilości Niebieskich Kart, które zakładane są po weekendach oraz świątach.

Odskoknia przed problemami, z którymi sobie ludzie nie radzą i dość często wchodzą w alkoholizm lub inne uzależnienia. [...] Przy stanowisku wyższym to jest wtedy jakaś odskocznia. Uważają, że piją

droższy alkohol, to nie są uzależnieni. Piją lepszy alkohol, więc nie są alkoholikami. [...] Też rozwody, takie konflikty rodzinne, ale nie wiadomo czy ten alkohol był pierwszy czy pojawił się później.

Najwięcej Niebieskich Kart jest po świętach i po weekendach.

Wśród powodów spożywania alkoholu jeden z rozmówców wskazał na **poczucie samotności** oraz **bezzadności**, z kolei na pytanie dotyczące okoliczności picia przez mieszkańców wyróżniono imprezy i spotkania rodzinne w domu.

Na przykładzie mogę powiedzieć - mama dziewczynki bardzo niepełnosprawnej, leżącej. Tak naprawdę w trakcie wywiadu naszym spostrzeżeniem było to, że spożywa ona alkohol po prostu z tej samotności i bezzadności. Dziecko jest bardzo upośledzone i ona dziewiętnaście lat się tym dzieckiem zajmuje praktycznie samodzielnie, zamknięta w tym domu. Przyczyniła się ta samotność i beznadzieja taka.

Najczęściej w domu.

Imprezy, spotkania rodzinne.

Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że **uzależnienie od alkoholu negatywnie wpływa na całą rodzinę**. Rozwijające się uzależnienie u jednego z członków rodziny znacząco wpływa na nieprawidłowe funkcjonowanie całej rodziny. Podkreślano również, że zdarzają się sytuacje, gdzie osoby dorastające w rodzinach, w których alkohol odgrywał znaczącą rolę też często w późniejszym czasie go nadużywają. Ponadto, zauważono korelacje problemu uzależnienia od alkoholu z problemem przemocy w rodzinie, a wśród dzieci - wycofanie i nadmierne korzystanie z komputera.

Myślę, że wpływa, rodzina wtedy choruje. Tym bardziej, że rodzina dostosowuje się do takiego życia, do wychowania. [...] Mamy dużo rodzin - mówię o Niebieskich Kartach, gdzie ta rodzina chorowała wręcz. Nie można było normalnie funkcjonować, ponieważ to picie dominowało działania wszystkich. Wszystkie jakby problemy widoczne były zewnątrz. Na pewno to wpływa, bardzo negatywnie to wpływa.

Później z kolei mamy Dzieci Dorosłych Alkoholików. Później te dzieci do nas trafiają, też zaczynają pić, albo sięgają po alkohol.

Biorąc pod uwagę problem Niebieskich Kart, mamy jako Zespół za zadanie również monitorowanie tych sytuacji. Myślę, że nie będzie 50% takich przypadków w Niebieskich Kartach. Około 30% osób, które wychowują w tych rodzinach, w których są założone Niebieskie Karty doświadczą problemu nadużywania alkoholu.

Albo mają inne problemy. [...] Też mieliśmy takie sytuacje, że na przykład Dorosłe Dziecko Alkoholika mówi, że nie chce wychodzić z domu [...]. Bądź też właśnie mają jakieś uzależnienia - typu komputer, uciekają też w złe towarzystwo.

Ostatni omówiony obszar odnosił się do działań, jakie powinny być podejmowane na terenie Gminy w celu ograniczenia problemu uzależnień wśród dorosłych mieszkańców oraz dzieci i młodzieży.

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego podkreślali, że są zmuszeni do samodzielnej edukacji w zakresie problemu uzależnień behawioralnych, który na terenie Gminy występuje w dużej skali. W opinii pracowników **brakuje szkoleń** organizowanych w tym zakresie.

Uzależnień behawioralnych mamy bardzo dużo, wszystkie gry, zdraпки, seksoholizm - różne rzeczy nam wychodzą. My się musimy edukować sami. Nie ma tutaj szkoleń, nie mamy typowych spotkań, brakuje wiedzy w tym zakresie.

Wskazywano również na **organizowanie większej ilości rozmów i spotkań dotyczących spożywania alkoholu zarówno wśród dzieci i młodzieży, jak i rodziców**. Jeden z rozmówców podkreślił, iż takie rozmowy nie mogą być przymusem, gdyż wtedy nie są skuteczne, a wśród niektórych panuje przekonanie, iż spożywanie alkoholu nie jest problemem.

Myślę, że rozmowy, spotkania odnośnie picia alkoholu, ale też dla rodziców, że ja jako rodzic słucham. Czy to odniesie skutek? Myślę, że tak. Każda taka rozmowa przyniesie.

Takie kroki, takie rozmowy w szkołach [...] to jest taki przymus trochę i ludzie irytują się tym, to nie jest w ogóle skuteczne, takie przymuszanie. To musi być coś takiego odgórnie. [...] Oni się bronią, że absolutnie nie, to nie jest problem.

Respondenci zwrócili również uwagę na **potrzebę organizowania kampanii profilaktycznych** na temat uzależnień, które ukazywałyby konsekwencje spożywania alkoholu. W opinii rozmówców **oddziaływaniami edukacyjnymi powinni zostać objęci w głównej mierze dorośli mieszkańcy**, gdyż profilaktyka szkolna zdaniem pracowników jest na dobrym poziomie. Zwrócono również uwagę na niewystarczające działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które zdaniem respondentów ograniczają się do skierowania do specjalisty.

Gdyby były kampanie pokazujące faktycznie te konsekwencje [...] pokazać więzienie, jak wygląda odbywanie kary w tym więzieniu, to może by to dotarło. Ilość edukacji, którą prowadzi Gminna Komisja to chyba tyle, że pójdzie dana osoba do specjalisty, ponieważ mu się każe. To jest nieskuteczne. Dla każdego coś innego, dlatego nakazem, zakazem, ograniczeniami niczego nie zrobimy.

Nasza profilaktyka ma pokazać w szkołach ma pewien poziom, ale dla dorosłych nie ma tego poziomu, kompletnie.

Policja i Straż Miejska

Zogniskowany wywiad grupowy z przedstawicielami Policji oraz Straży Miejskiej z gminy Siechnice, stanowił próbę oszacowania skali problemu sięgania po substancje psychoaktywne oraz wypracowania pewnych rozwiązań, z perspektywy tych grup zawodowych. Z opinii funkcjonariuszy wynika, że problem nadużywania alkoholu jest **stosunkowo wysoki** na terenie Gminy, a w przypadku rodzin dysfunkcyjnych, występuje bardzo często.

[...] Wydaje mi się, że tak, ale jakby nie mamy porównania z inną gminą. Alkohol jest zawsze jeśli chodzi o rodzinę patologiczną.

Myślę, że często zdarzają się takie interwencje.

Użytkownicy napojów alkoholowych to osoby z **różnych warstw społecznych**. Problem alkoholowy występuje zarówno wśród osób zamożnych, jak i o niższym statusie społecznym.

Pięćdziesiąt na pięćdziesiąt. Są na terenie gminy osoby, które przy okazji wypłaty dziesiątego sięgają po alkohol, ale są też z różnych warstw społecznych. Zawartość portfela nie ma wpływu, wpływa tylko na jakość spożywanego trunku i ilość.

Według uczestników wywiadu, na przestrzeni ostatnich lat włączając w to okres pandemii COVID-19, **problem sięgania po alkohol nie zmienił się**. Również dostępność do tego rodzaju napojów nie została ograniczona, ponieważ wiele punktów sprzedaży **oferowało dostarczanie alkoholu do domu**.

Problem jest taki sam. To nie jest problem dla Polaka kupić alkohol i w domu wypić. Kto ma pić ten pić będzie.

Oferowano usługę dowozu zakupów do domu, więc nie trzeba było wychodzić z domu żeby spożywać alkohol.

Wskazując na okoliczności spożywania alkoholu przez mieszkańców z terenu Gminy, przede wszystkim wskazywano na **sięganie po niego w domu**. Zwrócono uwagę również na to, że w wyniku spożywania alkoholu w środowisku domowym, niejednokrotnie dochodzi do kłótni, a co za tym idzie – wezwania i interwencji służb. Ponadto, okazję do spożywania alkoholu przez mieszkańców Gminy stanowią **imprezy i spotkania rodzinne**. Wskazano również na sytuację kiedy alkohol jest **konsumowany w przestrzeni publicznej**, jednakże przeprowadzenie interwencji w tym zakresie jest znacznie utrudnione, ponieważ osoby uciekają, bądź ukrywają się przed funkcjonariuszami.

Raczej w domu. W domu dochodzi do eskalacji jakiejś kłótni pomiędzy osobami spożywającym alkohol i wtedy dochodzi do telefonu na 112 [...].

Najczęściej w domu.

Imprezy, spotkania rodzinne.

W plenerze, to najczęściej ktoś to zauważy, zadzwoni pod 112, a te osoby już zdążą się gdzieś schować, uciec.

Interwencje w przypadku spożywania alkoholu przez osoby nieletnie na terenie Gminy, występują zdaniem rozmówców **rzadko**. Przeważnie jeżeli do nich dochodzi, związane jest to z **upiciem się młodej osoby**, skutkującym często koniecznością wezwania pogotowia. Funkcjonariusze stwierdzili natomiast, że spożywanie alkoholu w miejscach publicznych przez dzieci i młodzież **skorelowane jest z konkretnymi terminami**, które stanowią dla nich okazję do sięgnięcia po tego rodzaju napoje.

Rzadko kiedy, ewentualnie w sytuacji kiedy dziecko jest w takim stanie, że je karetka zabiera.

Idziemy w tych takich terminach jak pierwszy dzień wiosny, zakończenie roku, takie młodzieżowe terminy do picia alkoholu.

W zakresie **dostępności alkoholu przede wszystkim dla osób nieletnich**, funkcjonariusze raczej nie mają wiedzy w tym zakresie, bądź twierdzą, że sprzedawcy w Gminie nie praktykują tego. Jedna osoba podejmowała na terenie Gminy interwencję,

w związku ze sprzedażą osobie niepełnoletniej alkoholu. Jak wynika z wywiadu, osoby które nie ukończyły 18 roku życia, przeważnie proszą o kupno starszych kolegów, a udowodnienie takiej osobie udostępnienie alkoholu nieletniemu jest praktycznie niemożliwe.

Oficjalnie nie. Nie mamy informacji, które sklepy by sprzedawały.

Mam potwierdzoną sprzedaż sprzedawcy w sklepie alkoholu osobie małoletniej, nieletniej, czternastoletniej, była kiedyś taka sytuacja w gminie.

Raczej nie sprzedają, ale przyjdzie starsza koleżanka, która dostanie np. 5 zł za zakup browara i nie wiadomo czy kupuje je dla siebie czy nie dla siebie. Ciężko jest złapać potem taką osobę, która udostępnia alkohol.

Skala **zażywania substancji psychoaktywnych**, zdaniem funkcjonariuszy biorących udział w badaniu jest zbliżona do tej na terenie Wrocławia. Zdarzają się sytuacje, kiedy osoba niepełnoletnia pod wpływem narkotyków jest zatrzymana przez Policję. Ponadto, substancje te **są dostępne na terenie Gminy**, bądź jest możliwość nabycia ich w sąsiadującym, większym Mieście.

Wydaje mi się, że jak we Wrocławiu, czyli ta skala jest taka sama jak we Wrocławiu. Nie wiem jak chłopak, ale mnie się tam trafiło złapać maślaka po marihuanie.

Tak, są ogólnodostępne.

Prowadzenie pojazdów w stanie po spożyciu alkoholu w opinii rozmówców stanowi znaczny problem na terenie Gminy. Wskazano również na decydowanie się na **prowadzenie pojazdu na tzw. „kacu”**.

W stanie nietrzeźwości najczęściej. Myśli, że wypije ćwiartkę i może jechać. Albo na kacu.

Przedstawiciele Policji i Straży Miejskiej dostrzegają **występowanie w Gminie uzależnień behawioralnych**, głównie od urządzeń elektronicznych. Zdarzały się sytuacje kiedy rodzice zwracali się o pomoc do funkcjonariuszy w przypadku podejrzenia, że ich dziecko poświęca zbyt wiele czasu na korzystanie z tego rodzaju urządzeń. Istotne jest zatem, aby funkcjonariusze posiadali **rzetelną wiedzę na temat miejsc/osób, które udzielają wsparcia w zakresie uzależnień behawioralnych** oraz przekazywali te informacje osobom zgłaszającym się do nich o pomoc.

W przypadku wszystkich gier – dużo nieletnich. Przychodzą rodzice, jak miałem kilka takich przypadków, prosić o pomoc, bo nie radzą sobie w kwestii wychowania syna czy córki. Uważają, że dziecko jest uzależnienie od telefonów, od mediów społecznościowych, mają problemy wychowawcze.

Ostatnie pytanie skierowane do tej grupy zawodowej dotyczące uzależnień na terenie gminy Siechnice, dotyczyło działań podejmowanych przez Policję i Straż Miejską, w zakresie **ograniczania problemu nadmiernego sięgania po alkohol i inne substancje psychoaktywne**, ale również **przeciwdziałania uzależnieniom behawioralnym**. Funkcjonariusze poza **podejmowaniem interwencji**, prowadzą również **działania profilaktyczne** w szkołach na terenie Gminy. **Monitorowane** są także miejsca, gdzie gromadzi się młodzież i niejednokrotnie sięga po substancje psychoaktywne.

Tak naprawdę wszystko i badania, interwencje i profilaktyka w szkołach. Jeśli chodzi o te dopalacze, o alkohol również, o uzależnienia od telefonu.

Kamień wrocławski, cichy kącik, park na przykład. Miejsca młodzieży, która spożywa alkohol, substancje zabronione to tam. Jeździmy tam co tydzień.

Zdaniem rozmówców konieczne jest zwiększenie **współpracy międzyinstytucjonalnej** na terenie Gminy. Z przeprowadzonego wywiadu wynika, że jest ona niewystarczająca, a działalności Policji kończy się na przeprowadzeniu interwencji.

My nie mamy jak docierać, bo my jesteśmy od reagowania na jakieś konkretne zgłoszenia. Nie mamy jakiejś takiej możliwości współpracy z innymi instytucjami. Tej współpracy jest mało.

Zakład Opieki Zdrowotnej

Charakterystyka problemu alkoholowego w Gminie Siechnice dokonana została również poprzez rozmowę z przedstawicielami systemu ochrony zdrowia, którzy w pierwszej kolejności odnieśli się do obserwowanej przez siebie skali sięgania po alkohol przez mieszkańców Gminy. Jak wynika z ich wypowiedzi, **problem ten jest zauważalny wśród osób w różnym wieku**, natomiast wsparciem medycznym z tego powodu objęci są jedynie nieliczni, w szczególności osoby w starszym wieku, które nadużywają go od wielu lat. W przypadku ludzi młodych rzadko występują przesłanki do udzielania pomocy w ramach ich działalności, gdyż zazwyczaj nie są oni obciążeni zdrowotnie. Dodatkowo, wskazano iż **alkoholizm jest znacząco powiązany z występowaniem innych problemów społecznych**, w tym z problemami finansowymi rodziny oraz przemocą. Zdaniem rozmówców **alkoholizm nasila się wraz z wiekiem**, a osoby młode coraz skuteczniej same radzą sobie z konsekwencjami nałogu, co spowodowane jest większą dostępnością do wiedzy na temat form i miejsc leczenia.

[...] mogę powiedzieć że zazwyczaj to jest problem wielowątkowy, bo osoby często dotknięte niezamożnością albo biedą, również oprócz tego doświadczają różnego rodzaju nieprawidłowości albo patologii. To zazwyczaj idzie w parze. My - z ramienia służby zdrowia - widzimy również problemy zdrowotne. [...] GOPS rozwiązuje problemy socjalne, a my medyczne. Czasami zdarza się alkoholizm wśród młodszych ludzi - automatycznie z racji wieku nie mają jeszcze różnych chorób, ale w tym momencie często jest on połączony z przemocą na przykład. Wtedy odpada czynnik medyczny i my jako ZOZ mamy mniejsze pole do manewru, ponieważ nie ma za bardzo podstaw żeby wchodzić ze świadczeniami medycznymi.

Świadczenia medyczne się bardziej pojawiają, gdy jest ktoś kto nadużywał alkoholu od X lat - tu jest nasza rola - najpierw pielęgniarki środowiskowej i później lekarza rodzinnego, który odwiedza pacjenta w domu jeśli pacjent jest niemobilny i kierujemy do dalszego leczenia szpitalnego jeśli jest taka potrzeba.

Można stwierdzić, że to domena poprzedniej populacji i mieszkańców, natomiast wśród młodych odsetek jest... przynajmniej diagnoz jest mniejszy. Natomiast to może być związane z tym, że są bardziej mobilni i szukają różnego rodzaju pomocy na terenie Gminy, internetowo.

Wśród mieszkańców potwierdzony został także **problem sięgania po inne używki**, jak narkotyki oraz leki. W przypadku osób młodych, w tym uczniów zauważa się chęć eksperymentowania z narkotykami i dopalaczami, które są powszechnie dostępne, m.in. w ramach bezpośredniego kontaktu z dealerami, jak i poprzez zakupy internetowe, które nie podlegają odpowiednim kontrolom i weryfikacji. Zauważono, że skala tego problemu wśród nich ulega wahaniom, a w obecnym czasie nasiliła się. Seniorzy zaś częściej przejawiają problemowe sięganie po leki przeciwbólowe, które w podobny do narkotyków sposób uzależniają i destabilizują ich funkcjonowanie.

Jeżeli chodzi o leki to jest niewielki odsetek ludzi starszych, to są osoby które nadużywają leki przeciwbólowe. Druga grupa to ludzie młodzi eksperymentujący z dopalaczami - to jakby wróciło. Był troszeczkę spokój i pojawiła się kolejna fala. I tak dużo przypadków się dzieje poza ZOZem, ponieważ to są te przypadki „ostre” i zazwyczaj kończą się oddziałem ratunkowym i pobytem w szpitalu.

Najbardziej kuriozalne jest to, że można zamówić nie tylko dopalacze, ale normalnie narkotyki do paczkomatu.

Niestety w szkołach zawsze to było i nadal niestety jest.

W opinii rozmówców **problem sięgania po alkohol jest zakorzeniony wśród części osób i nieprzerwanie trwa**. Jak stwierdzili, występował on zarówno w okresie pandemii, jak i przed oraz po niej.

Problem spożywania alkoholu się pojawiał i nadal się pojawia, niezależnie od pandemii.

Przedstawiciele systemu opieki zdrowotnej zaznaczyli, że **szczególnym ograniczeniem dla prowadzonej w Gminie analizy skali uzależnień wśród mieszkańców są regulacje prawne**, które uniemożliwiają pozyskanie adekwatnych do ich potrzeb informacji. Jak stwierdzono, dane statystyczne jedynie w niewielkim stopniu umożliwiają im podejmowanie odpowiednich działań, a szczegółowe informacje są dla nich często niedostępne. Niemniej, **wskazano na bardzo dobrą współpracę podmiotów podejmujących działania w zakresie wspierania osób dotkniętych uzależnieniem i rozwiązujących owe problemy**. Dzięki odpowiedniej koordynacji wewnętrznej możliwe jest wzajemne informowanie o sytuacjach wymagających interwencji i szczególnej uwagi, dzięki czemu mimo ograniczeń prawnych działania podejmowane są sprawnie i bez zbędnej zwłoki.

Na poziomie Gminy współpraca układa się dość dobrze, na przykład GOPS - Policja albo inne instytucje - bieżące sprawy są załatwiane. Natomiast ogromne problemy były na przykład w logistyce, związane z niedostosowaniem prawa. Pewne informacje my nieoficjalnie sobie mogliśmy przekazywać, natomiast oficjalnie jeśli chodzi o instytucje to na to przepisy prawa już nie pozwalają. Na ile to jest możliwe trzeba by upraszczać przekazywanie informacji między poszczególnymi instytucjami. Na pewno ważne jest ustalenie pewnych standardów. Przykład bardzo drastyczny - niekoniecznie związany z przemocą ale z osobami niepełnosprawnymi - nasze przepisy, przepisy NFZ pozwoliły udzielać nieodpłatną pomoc osobom ze znacznym stopniem niepełnosprawności w zakresie rehabilitacji bez ograniczeń, a stopień niepełnosprawności nadaje się z poziomu powiatu. A uzyskać dane od powiatu - na przykład ile osób, które mają dany stopień niepełnosprawności mieszka na terenie danej gminy - nie ma możliwości, bo oni takiej statystyki nie prowadzą. I pojawia się problem. My możemy, ale nie mamy możliwości, żeby tych ludzi wyciągnąć. Na podstawie dobrego rozeznania terenu przez nasze pielęgniarki, przez pracowników GOPS-u wiemy, że ten człowiek potencjalnie nadaje się na terapię, ale, że nie ma przyznanego stopnia niepełnosprawności to on musi pójść do powiatu, żeby mu nadali ten stopień. I generalnie w tym tkwi ogromny problem.

[...] nam jeszcze na tyle się nie przekazuje wzajemnie informacje w systemach służby zdrowia, poszczególnych rodzajach. Też chcieliśmy z pogotowiem uzgodnić ilość interwencji, wyjazdów na teren Gminy, to też te dane były trudne do uzyskania [...] nie mamy obowiązku przekazywania sobie takich informacji. Dla organizacji ochrony zdrowia byłoby łatwiej, bo nawet na poziomie takim gminnym czasami potrzebujemy pewne dane. [...] Z tymi danymi statystycznymi jest jeszcze nie do końca tak dobrze. Natomiast wszystko co wychodzi poza Gminę to jest problem natury ustawowo-logistycznej. Nawet zwykłe dane statystyczne trudno uzyskać nie dlatego, że nam nie chcą dać - chociaż też bo im ustawa nie pozwala - ale jednocześnie ich statystyki nie mają nic wspólnego z naszymi potrzebami.

Oprócz tego, że współpraca układa się dobrze między instytucjami, to ogólnie przekaz informacji działa też na tak zwany przysłowiowy telefon. Wszczynana jest procedura - to swoją drogą - ale równocześnie wykonywany jest telefon, że trzeba zwrócić uwagę na coś. To jest zaleta mniejszej gminy, bo tu pracownicy poszczególnych jednostek się znają.

W dalszej części rozmowy poruszony został obszar podejmowanych przez Gminę działań wspierających dla osób dotkniętych uzależnieniem. Wskazano, iż **osoby te mają możliwość skorzystania ze specjalistycznego poradnictwa świadczonego w ramach Punktu Konsultacyjnego przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej**, natomiast leczenie uzależnienia na terenie Gminy Siechnice nie jest dostępne. Niemniej, w ramach wizyt medycznych osoby zmagające się z tym problemem **informowane są na temat miejsc świadczących profesjonalne leczenie uzależnienia** oraz są motywowane do udziału w terapii.

GOPS prowadzi poradnię tam gdzie jest psycholog i psychiatra z budżetu zdrowia. My jako tako nie prowadzimy żadnej poradni czy to odwykowej czy psychiatrycznej. Jeżeli są problemy to bardziej na zasadzie, zgłaszają się do lekarza z pytaniem – gdzie udać się?

W opinii rozmówców, niezbędnym działaniem umożliwiającym skuteczniejsze podejmowanie działań wspierających na rzecz osób uzależnionych jest **poszerzenie oferowanych form wsparcia dla osób współuzależnionych**, m.in. poprzez zwiększenie liczby specjalistów i czasu świadczenia przez nich pomocy w Punkcie Konsultacyjnym.

Przydałby się taki program opieki psychologicznej dla rodziny współuzależnionej, bo wydaje mi się, że to wymaga rozszerzenia.

[...] Na poziomie Gminy to na pewno by się przydało rozszerzenie zakresu ilości udzielanych porad psychologicznych, psychiatrycznych. I to z poziomu gminy może być rozwiązane - kwestia tylko, albo aż znalezienia dodatkowych funduszy i napisania programu.

Przedstawiciele opieki medycznej zaznaczyli również, że **szczególną uwagę należy zwrócić na same rodziny**, gdyż to one w największym stopniu wpływają na postawy i zachowania swoich członków. Kluczem do ograniczenia skali uzależnień jest skuteczne wpłynięcie na nie w zakresie postrzegania problemu, m.in. poprzez organizowanie pikników rodzinnych oraz programów profilaktycznych obejmujących zarówno dzieci, ale i ich rodziców. **Atmosfera w rodzinie i mocne więzi rodzinne są jednym z głównych czynników chroniących**, dlatego wdrażane w Gminie działania powinny obejmować w szczególności wzmocnienie integracji rodzin.

[...] programy promujące zdrowy tryb życia, zdrowe odżywianie się to już - oprócz szkoły - rola rodziny przede wszystkim. Do tego nie musi być pracownik medyczny, tylko muszą być zorganizowane jakieś działania, programy profilaktyczne. Nie tylko pogadanki w szkole, ale również pikniki rodzinne. Tak naprawdę to zaczyna się od rodziny, żeby nie było tak, że Gmina wszystko robi, a rodzina czeka na „gotowca”.

Radni Rady Miejskiej

W pierwszej kolejności biorący udział w badaniu Radni Rady Miejskiej w Siechnicach, zostali poproszeni o określenie **skali problemu uzależnień od substancji psychoaktywnych** wśród mieszkańców Gminy. Podczas rozmów skupiano się przede wszystkim na środkach takich jak alkohol, narkotyki i dopalacze. W przypadku poziomu natężenia **problemu alkoholizmu** badani skupiali się na społeczności lokalnej Gminy ogółem, ale również bazowali na statystykach pochodzących z instytucji, w których są zatrudnieni, bądź w których działają. Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że **problem alkoholizmu jest obecny w Gminie w stosunkowo dużej skali**. Co istotne, położono w tym przypadku nacisk na alkoholizm dotyczący **osoby o wysokim statusie społecznym**, czyli tzw. HFA – alkoholików wysokofunkcjonujących (ang. High Functioning Alcoholics). Badani zwrócili zatem uwagę na istotny problem alkoholizmu, który nie jest dostrzegalny wprost w przestrzeni publicznej czy nawet w kontakcie z osobą borykającą się z tym problemem. Oznacza to, że skala alkoholizmu może być w Gminie znacznie wyższa, niż wskazują na to statystyki.

Problem alkoholu był zawsze i będzie zawsze. Tu nie tylko profilaktyka, ale w niektórych przypadkach leczenie by się przydało. Problem alkoholu wśród dorosłych osób moim zdaniem jest dużo większy niż 10%, ponieważ to że człowiek się nie zatacza na ulicy, a po przyjeździe do domu i wypiciu pięciu czy siedmiu butelek piwa, nie znaczy, że problemu alkoholizmu nie ma.

Osoby z którymi współpracuję, które są na bardzo wysokich stanowiskach, to większość z nich pije praktycznie codziennie.

Problem stanowi również zdaniem respondentów **wzrost sprzedaży alkoholu w pojemności do 300 ml**, co również świadczyć może o nasileniu się spożywania alkoholu w sposób ryzykowny bądź szkodliwy przez część mieszkańców Gminy.

Wystarczy zwrócić uwagę na problem tzw. „małpek”, który wzrasta z roku na rok.

Podczas wywiadu pojawiła się również kwestia **naruszania porządku publicznego**, przez emigrantów ze Wschodu, nadużywających alkoholu. Jeden z rozmówców zwrócił uwagę na to, że w związku z powyższym nie są podejmowane odpowiednie interwencje, a mieszkańcy Gminy nie czują się bezpiecznie i komfortowo w swoim miejscu zamieszkania.

[...] Mam skargi od wielu mieszkańców, które są wynajmowane przez pracowników ze Wschodu, gdzie jest picie dzień w dzień, nie ma żadnych interwencji, mieszkańcy są zastraszeni. To jest problem, który się robi coraz większy, a o tym się mało mówi.

Kolejną kwestią poruszaną podczas realizacji wywiadów, był problem sięgania po alkohol przez dzieci i młodzież zamieszkującą teren Gminy. Część badanych Radnych zauważyła **stosunkową wysoką skalę sięgania po alkohol przez uczniów z Gminy**. Dostrzeżono również **obniżanie się wieku inicjacji alkoholowej** wśród dzieci i młodzieży. Niepokojący może być fakt sięgania przez młodzież po **napoje wysokoprocentowe**, a także agresywne zachowania po ich spożyciu. Ponadto, powszechnym problemem jest **lekceważące podejście do piwa, traktowanego jako rodzaj alkoholu mniej szkodliwego od innych, czy nawet całkowicie nieszkodliwego**. Zjawisko to obserwowane jest wśród dzieci i młodzieży, ale zarówno wśród dorosłych mieszkańców. Należy zwrócić szczególną uwagę na fakt, że znaczny odsetek osób uzależnionych od alkoholu spożywa tylko i wyłącznie piwo.

Jeżeli chodzi o osoby dorosłe, to pewnie skala się nie powiększyła od czasu pandemii. Jeżeli chodzi o młodzież, to niestety są to coraz młodsze dzieci. Na teren szkoły, w której pracuje przychodzą piętnasto- i szesnastoletnie dzieci z wysokoprocentowym alkoholem. W momencie, kiedy próbujemy ich usunąć z terenu placówki, to pojawia się agresja słowna w kierunku tych osób, które próbują je usunąć [...]. Tam gdzie jest alkohol są też narkotyki. Liczba interwencji służb jest bardzo niska.

Niejednokrotnie młodzież i dorośli uważają, że piwo to nie jest alkohol.

Uzależnieniu od alkoholu, bądź spożywaniu go w sposób nadmierny towarzyszy szereg różnych czynników je wywołujących. **Przyczyn sięgania po napoje alkoholowe w sposób problemowy, rozmówcy upatrywali m.in. w wbrew pozorom dobrej sytuacji ekonomicznej**, która wiąże się z wieloma zobowiązaniami, a co za tym idzie – stresem. Alkohol jest wówczas traktowany jako pewnego rodzaju „odskocznia”. Zaliczano do nich również **wysoką dostępność fizyczną do alkoholu na terenie Gminy, brak dostępnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży** – a raczej niskie zainteresowanie tymi formami, a także

niewystarczające zainteresowanie dziećmi ze strony rodziców i ograniczona ilość czasu poświęcanego na wspólne aktywności.

Sytuacja ekonomiczna, poziom życia i stresu. Ludzie żyją na wysokim poziomie i to się wiąże ze stresującą pracą. Dostępność jest większa. Wiele osób nie widzi problemu alkoholu. [...] Dawniej była masa odskoczni – harcerstwo, SKS, a dzisiaj dzieci mają boisko, natomiast nikt ich nie integruje, nie wspiera. Większość zajęć sportowych jest odpłatnych. [...] Ludzie dużo pracują, dzieciaki wychowują się praktycznie same. W dniu dzisiejszym rodziny są coraz mniejsze, dzieci jest coraz mniej. One są trochę od siebie oderwane. [...] Tutaj największa rola jest rodziców. Ludzie dalej będą gonić pieniądze, żeby związać koniec z końcem i to będzie jeszcze większy problem.

Za mało prowadzi się zajęć, które uświadamiałyby młodzieży, że nie należy tego traktować jako coś normalnego. Dzieci są zostawione same sobie, rodzice pracują. Brak kontroli powoduje, że granica zostaje przekroczona. [...] Kiedy chodziłam do szkoły mieliśmy więcej zajęć – chór, SKS-y, tańce. Zupełnie inaczej odbywało się kształtowanie młodego człowieka. Obecnie panuje nuda, brak zajęć, a ślęczenie przed komputerem powoduje, że ludzie mają problemy ze stresem, brakiem zainteresowania.

Niskie poczucie własnej wartości, ciągła krytyka ze strony najbliższych, a także środowiska szkolnego, według respondentów wpływa negatywnie na budowanie odpowiedzialnej postawy młodego człowieka. Uciekanie w używki jest jedną z form radzenia sobie z problemami.

Powinniśmy chyba zacząć od samego początku. [...] Z czego się bierze problem? Z niedowartościowania. Jeżeli rodzice zaczynają często mówić dziecku, że jest głupie, niezaradne itp., to dziecko rośnie w poczuciu niedowartościowania i później na innych polach szuka ukojenia. Zatem powinno wzmacniać się wartości u danej osoby. [...] Tak samo w szkole - dzieci, a nawet pedagodzy, potrafią zwracać się do dziecka w taki sposób, że go ośmieszają w klasie. Stąd w dzieciach pojawia się frustracja, jakieś takie niedowartościowanie. Jest to bardzo głęboki problem, bo z jednej strony nie jesteśmy w stanie aż tak bardzo trafić do rodziców, albo ukształtować ich, bo to jest bardzo złożone.

Jednym z najczęściej wskazywanych powodów dużego natężenia spożywania alkoholu w Gminie jest pewnego rodzaju „**kultura picia**” w Polsce. Alkohol jest traktowany jako **naturalny element życia codziennego**, ponadto dzieci i młodzież wnoszą wzorce spożywania alkoholu podczas m.in. uroczystości, ze środowiska rodzinnego. Dzieci od najmłodszych lat są **oswajane z obecnością alkoholu**, również poprzez oferowanie im bezalkoholowych zamienników, jako nieodłącznego elementu świętowania okazji. W przestrzeni publicznej funkcjonuje przyzwolenie na spożywanie alkoholu.

Alkohol w przestrzeni publicznej jest traktowany jako coś normalnego. W większości sklepów jest alkohol, na plaży sprzedawane jest piwo jako nie alkohol, ale jako napój. Młodzież w domu też widzi często, że ten alkohol funkcjonuje. Młodzi traktują to jako coś normalnego.

To jest sprawa kulturowa. Należy mówić o większym zróżnicowaniu grup wiekowych i środowiskowych, które reagując na wszystko co dzieje się wokół - stres, napięcie - dają upust poprzez - w ogóle nie było mowy o nich, ale również napoje energetyzujące. Zwłaszcza wśród grupy wiekowej dzieci od 10 do 14 lat. Na to trzeba zwrócić uwagę. [...] To są już pewne wzory kulturowe, ale są one wpierane dzieciom przez inne grupy środowiskowe, albo starsze pokolenia. Na półkach sklepów znajdujemy szampany bezalkoholowe dla dzieci, piwo bezalkoholowe [...].

[...] Alkohol, tak jak wiele innej rzeczy jest dla ludzi, teraz kwestia jest jeszcze kultury picia. [...] Musimy bardziej nowoczesne podejście znaleźć do tych tematów i nie, że - a jak ja byłem młoda to było tak i tak, a teraz jest inaczej. Na pewno nie dotrzemy zwłaszcza do młodych, w ten sposób.

Dostępność do alkoholu zdaniem jednego z badanych nie stanowi przyczyny nadmiernego sięgania po niego. Istotą jest **kształtowanie wśród młodego pokolenia postaw abstynenckich i prozdrowotnych** – największe znaczenie ma indywidualne podejście do kwestii spożywania alkoholu, które wymaga ogólnospołecznej edukacji.

Jest wolność wyboru i to, że ludzie otrzymują koncesję na alkohol to jest ich prawo, muszą spełnić jakieś warunki i tyle. My w tym wszystkim powinniśmy utrzymać umiar. Wszystko zaczyna się od tego, w jaki sposób przekazujemy informację młodym osobom, czy promujemy zdrowy styl życia, czy pokazujemy co jest dobre [...] Wszystko zależy od tego jakie my wartości będziemy kształtować.

W dalszej kolejności poprosiliśmy naszych rozmówców o odpowiedź na pytanie, jaka jest **dostępność do alkoholu na terenie Gminy, również dla osób, które nie ukończyły 18 roku życia**. Z odpowiedzi wynika, że **dostęp jest dość łatwy**, jednakże nie dochodzi do sprzedaży alkoholu bezpośrednio osobom nieletnim, a sprzedawcy przestrzegają zakazów zawartych w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Jednak pomimo weryfikowania wieku osób chcących dokonać zakupu trunku, **młode osoby nabywają je z pomocą starszych kolegów, bądź innych osób**. Poruszono również kwestię **kas samoobsługowych**. Tego rodzaju kasy są kontrolowane i zakup alkoholu musi być zatwierdzony po okazaniu dokumentu potwierdzającego pełnoletność, jednakże jak zauważyli respondenci, niejednokrotnie w sytuacjach dużego natłoku klientów, ta procedura może być pomijana.

Większość naszych sklepów w Gminie stosuje się do przepisów. Problem jest trochę inny, w każdej tej ekipie nastolatków, jest jeden, który ma lat 18. Tak naprawdę sklepy nie są w stanie sprawdzić czy ten chłopak, który przychodzi kupuje dwadzieścia piw, czy on kupuje je dla siebie, czy kupuje dla dwadzieściorga dzieciaków, które będą piły, on będzie „fajny” bo ma dowód osobisty. Ja nie zauważam problemu chodząc po sklepach żeby nastolatkwie kupowali alkohol i żeby nawet, co było dawniej – nastolatkwie prosili dorosłych żeby im kupili alkohol.

Co do zakupu alkoholu na terenie naszej Gminy uważam, że to nie jest jakiś problem, który widać, raczej problemem jest to, że nie wiadomo na ile są nadzorowane kasy samoobsługowe.

Jak patrzę na tą sprawę całościowo to widzę jedną rzecz, my sami umożliwiamy młodym ludziom zakup alkoholu. Mamy przecież w wielu sklepach teraz kasy samoobsługowe. Kto sprawdzi, czy dana osoba kupująca alkohol jest pełnoletnia. [...] Młodzież jest teraz taka wyrosnięta, w związku z tym wiele osób na pewno nie kontroluje.

Zdaniem Radnych biorących udział w wywiadzie, **alkohol wpływa negatywnie na całą rodzinę**. Ponownie zwrócono uwagę na kwestię kultury picia w środowiskach rodzinnych. Innym znaczącym problemem jest **dziedziczenie uzależnienia**, przez dzieci osób borykających się z problemem alkoholowym.

Każdy alkohol wpływa ujemnie na rodzinę, czy to jest piwo, jedno, dwa trzy, czy drink. Najczęściej odbywają się spotkania towarzyskie na których nie brakuje alkoholu. Jeżeli ktoś odmówi to jest jakimś „wywrotowcem”.

Oczywiście, że alkohol wpływa na rodzinę. Mamy dużo rodzin określanych jako patologiczne. Smutne jest to, że jeśli nie wkroczy w odpowiednim momencie pomoc, to dzieci rodziców uzależnionych często popadają w ten sam problem.

Pracownicy instytucji w dalszej kolejności opiniowali kwestię **zażywania narkotyków, dopalaczy i innych substancji psychoaktywnych nie będących alkoholem, przez uczniów z terenu Gminy**. Badani byli zgodni co do niewielkiej skali tego problemu wśród młodych mieszkańców Zamościa. Jeden z respondentów stwierdził, że niska skala tego problemu wynikać może z **trudniejszej dostępności, jak i wysokich kosztów nabycia substancji psychoaktywnych**, w porównaniu do alkoholu czy papierosów.

Jeżeli chodzi o młodych, zauważa się coraz częstsze ucieczki w używki. Teraz narkotyki są na porządku dziennym. Dzieciaki podchodzą do nich jak do piwa.

Kładziemy nacisk na dwa rodzaje uzależnień czyli alkohol i narkotyki. Ze statystyk na terenie Gminy wynika, że młodzież ma stosunkowo wcześnie styczność z narkotykami – mają trzynaście, czternaście lat.

Dostępność do narkotyków i dopalaczy w Gminie jest stosunkowo wysoka. Jak wskazują odpowiedzi rozmówców jeżeli ktoś jest zainteresowany nabyciem tego rodzaju substancji, na pewno znajdzie źródło czy lokalnie, czy poza terenem Gminy. Ponadto wskazano, że **dostępność do nielegalnych substancji jest zdecydowanie wyższa niż kiedyś.**

[...] Jeżeli chodzi o naszą Gminę oczywiście, że narkotyki są sprzedawane. Są sprzedawane nie tylko w Siechnicach, ale i w mniejszych miejscowościach, bo jest popyt. Dilerzy zawsze będą, czy lokalni, czy dojeżdżający. [...] Jeżeli ktoś chce brać narkotyki, to je znajdzie. Narkotyki są dostępne, są ogólnodostępne, jest dużo łatwiej dostać je niż kiedyś. [...] Dilerzy to nie jest to co kiedyś [...] to są grupy, które mają dostęp do Internetu i do innych źródeł, a nasza młodzież ma takie same. Narkotyków jest dużo, dużo więcej niż było dawniej, natomiast nikt tu nie chodzi z karteczką: sprzedaje narkotyki.

Jeżeli jest podaż, to jest i popyt i w drugą stronę. Ja myślę, że na pewno jest na terenie naszej Gminy sprzedawca. [...] Gdybym była zainteresowana to szukałabym i na pewno bym to znalazła.

Jeżeli chodzi o dostępność narkotyków, to są narkotyki, które są drogie, są narkotyki, które są bardzo tanie. Zapewne większość młodzieży licealnej styka się z nimi po raz pierwszy. Nie mamy teraz gimnazjów, gimnazja były takim pierwszym punktem, gdzie te dzieci się spotykały z różnych środowisk, nie tylko zamknięta, hermetyczna nasza szkoła lokalna i te narkotyki się pojawiały rzadziej w szkole podstawowej dawniej.

Ostatnim obszarem jaki został poruszony podczas wywiadów przeprowadzanych z Radnymi Rady Miejskiej w Siechnicach odnośnie problemu uzależnień, był temat ogólnie pojętej profilaktyki i przeciwdziałania sięganiu po substancje psychoaktywne. Badani w większości twierdzili, że podstawę stanowią **działania i programy profilaktyczne**, jednakże dotyczące również uzależnień behawioralnych. Zwrócono uwagę na konieczność dostosowania form prowadzenia tego rodzaju działań do dzieci i młodzieży, aby wiedza przekazywana była w sposób bardziej bezpośredni i nastawiony na kształtowanie pewnych postaw już od najmłodszych lat. Istotnym zasobem w tym przypadku powinny być **placówki oświatowe**.

[...] Wydaje mi się, że powinniśmy celować w naszych programach profilaktycznych i poruszać taką profilaktykę uzależnień. Ogólnie tutaj mówimy też o uzależnieniach od gier, od uciekania w ten świat wirtualny, czemu sprzyjało wysiadanie w domach, a także e-papierosów, które są niby nieuzależniające, ale statystyki mówią coś innego. [...] Warto pójść w tą profilaktykę, żebyśmy częściej rozmawiali z młodymi ludźmi, a nie żeby oni dowiadywali się z takich „zajęć praktycznych”. [...] Powinniśmy iść w szerszą profilaktykę, nie tylko te dwa rodzaje uzależnień, czyli narkotyki i alkohol, ale podejźmy trochę szerzej do tematu.

[...] Wydaje mi się, że powinniśmy tutaj wrócić do takiego podejścia do młodych żeby zaszczerpić w nich dobre wartości. Często jeśli nie ma tego w domu, to szkoła jest tym ratunkiem, które może uzupełnić to co się nie dzieje w rodzinie.

W przypadku profilaktyki skierowanej również do osób dorosłych, podkreślono kwestię **dostępności do instytucji pomocowych**, a także przekazywanie wśród społeczności lokalnej **informacji o ich działalności**. Podkreślono kwestię **anonimowości**, jako nieodłącznego elementu zapewniającego komfort osobom potrzebującym wsparcia, ale również w ten sposób zachęcającego do skorzystania z oferty instytucji pomocowych. Dodatkowo zaproponowano **zwiększenie oferty kulturowo-rekreacyjnej** dla mieszkańców Gminy, odpowiadającej na ich rzeczywiste potrzeby i oczekiwania. Tego rodzaju działania stanowią czynnik chroniący przed podejmowaniem się zachowań ryzykownych.

[...] Na pewno edukacja i profilaktyka.[...] Ważna jest dostępność do różnych instytucji, nawet chroniących dane osobowe. W nich osoby powinny się bardziej otwierać, bo będą wiedziały, że nikt nie będzie wiedział o ich problemie. [...] Tak jak funkcjonują telefony zaufania, które są skuteczne – człowiek może zadzwonić, zwrócić się o pomoc.

Trzeba działać, nie tyle profilaktycznie, ale też trochę ludzi od używania i zażywania substancji oderwać. Pomyśleć co można by było ludziom dać – zajęcia sportowe, rekreacyjne.

Elementem działań profilaktycznych według rozmówców powinny być również **częstsze kontrole** w miejscach gromadzenia się dzieci i młodzieży na terenie Gminy. W przypadku osób dorosłych, kontrole trzeźwości i akcje profilaktyczne dotyczące prowadzenia pojazdów po spożyciu alkoholu nie zawsze są skuteczne, dlatego należy poszukiwać innych rozwiązań w celu ograniczenia tego problemu.

Powinna się zwiększyć częstotliwość kontroli młodzieży pijanej na ulicach.

Częstsze kontrole pod miejscami publicznymi, szkołami, boiskami.

[...] trzeba zwrócić uwagę, że niezależnie od tego ile się o tym mówi i ile kontroli się przeprowadza, [...] jak często nawet dorośli ludzie wsiadają po alkoholu za kierownicę. Wymierza się kary, zabiera się prawo jazdy, a proszę zwrócić uwagę jak lekko ludzie podchodzą.

Analiza danych zastanych - dokumentacja dotycząca czynności podejmowanych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i procedury sądowego zobowiązania do leczenia odwykowego

W celu głębszego zdiagnozowania problemu uzależnień od alkoholu przeprowadzono również analizę czynności podejmowanych wobec osób skierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2019-2021. Spośród 96 wszczętych procedur wobec osób skierowanych do GKRPA **przeanalizowano 86**. Analizie nie poddano przypadków, w których z powodu zgonu lub innych okoliczności (m.in. zmiana miejsca zamieszkania, czy kara pozbawienia wolności) procedury nie dokończono (10 przypadków). Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z zachowaniem zasad ochrony danych osobowych.

Rysunek 6. Liczba wszczętych procedur wobec osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2019-2021, które poddano analizie

Dane demograficzne osób zgłoszonych do GKRPA

Z analizy danych pod względem płci osób kierowanych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że **znacznie większość stanowią mężczyźni**. W analizowanym okresie zgłoszenia dotyczyły 70 mężczyzn i 17 kobiet.

Najwięcej osób zgłoszonych do GKRPA było wówczas w wieku 40-49 lat (28 osób) i 31-39 lat (20 osób). W dalszej kolejności znalazły się osoby mające 50-59 lat (16 osób) oraz będące powyżej 60 roku życia (15 osób). Najmniej procedur zostało przeprowadzonych wobec osób, które były przed 30 rokiem życia (6 osób). W jednym przypadku odnotowano brak danych w tym zakresie.

Wśród osób uzależnionych na terenie Gminy Siechnice **przeważały osoby z wykształceniem zawodowym (26 osób)**, w tym 1 z wykształceniem zawodowym niepełnym. W dalszej kolejności znajdowały się osoby z wykształceniem średnim (10 osób) i osoby, które ukończyły edukację na poziomie podstawowym (9 osób). Najmniej osób uzależnionych posiadało wykształcenie wyższe (3 osoby). Należy zaznaczyć, iż w znacznej większości przypadków odnotowano brak danych w tej kwestii (38 razy).

Analiza sytuacji na rynku pracy wykazała, iż **najwięcej osób zgłoszonych do GKRPA posiada stałe zatrudnienie (22 osoby) lub pracuje dorywczo (24 osoby)**. Znaczna część osób nie jest aktywna zawodowo (17 osób), a w 10 przypadkach osoby te były na emeryturze/rencie. Najmniej osób prowadziło własną działalność (2 osoby). Ponadto 1 osoba była w trakcie nauki, a w 10 przypadkach nie odnotowano informacji dotyczącej statusu na rynku pracy.

Sytuacja rodzinna osób zgłoszonych do GKRPA

Pierwszą analizowaną kwestią w obszarze sytuacji rodzinnej osób zgłoszonych do GKRPA był stan cywilny. Na podstawie przeprowadzonej analizy można zaobserwować różnorodność w tym zakresie, zatem można wnioskować, iż nie ma on znaczącego wpływu na problem uzależnienia. **Najwięcej osób pozostawało w małżeństwie (23 osoby) lub było stanu wolnego (22 osoby)**. Znacząca część to rozwodnicy (18 osób), natomiast w 8 przypadkach osoby uzależnione były w związku partnerskim/konkubinacie. 1 osoba była wdową/wdowcem, z kolei w 14 przypadkach zabrakło informacji na ten temat.

Z analizy danych wynika, że większość zgłoszonych osób posiadała dzieci - w 32 przypadkach były one nieletnie, w tym 7 osobom dzieci zostały odebrane i umieszczone w pieczy zastępczej. W 28 przypadkach dzieci osób zgłoszonych do GKRPA były pełnoletnie. Jednocześnie znaczna część osób nie posiadała dzieci (24 osoby), a w 6 przypadkach nie odnotowano informacji w tej kwestii.

Na przestrzeni lat 2019-2021 znaczna większość osób, których sytuację rodzinną poddano analizie, mieszkała z rodziną, w tym najczęściej z rodzicami (21 osób), współmałżonkiem i dzieckiem/dziećmi (15 osób) oraz dalszymi członkami rodziny (9 osób). Część osób mieszkała również ze współmałżonkiem (bez dzieci), partnerem lub parterem i dzieckiem/dziećmi, rodzeństwem, byłym współmałżonkiem/ą lub swoim dzieckiem/dziećmi. Niewielka liczba osób uzależnionych mieszkała samotnie, z kolei w 9 przypadkach nie wskazano takich informacji.

Dalszy zakres analizy obejmował problemy osób zgłoszonych do GKRPA, w tym występujące w ich rodzinie. Na jej podstawie można zauważyć wysoki stopień **skorelowania problemu uzależnienia z innymi problemami**. Często w rodzinie osoby, wobec której GKRPA wszczęła czynności, występowała przemoc (w 33 przypadkach była założona procedura „Niebieskie Karty”, natomiast w 3 występowała przemoc, jednak nie wszczęto procedury). Należy zauważyć, że w 23 przypadkach występował problem uzależnienia w rodzinie biologicznej, a w 16 - uzależniony był obecnie inny członek rodziny. Znaczna część osób uzależnionych doświadczała również w rodzinie problemów finansowych i przybierających charakter socjalnobytowy (23 osoby). W omawianej kwestii mieściły się również problemy zdrowotne, pobyt w zakładzie karnym, rozpad i kryzys w związku oraz problemy psychiczne. W pojedynczych przypadkach osoba uzależniona otrzymała wyrok z zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności, pracowała i kierowała pojazdem pod wpływem alkoholu, otrzymała karę grzywny za pobicie i wszczynanie konfliktów. W 8 przypadkach brakowało informacji na ten temat.

Przebieg procedury

Najczęściej zgłoszenie osoby uzależnionej do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych było dokonywane przez **członków rodziny**: rodziców (8 zgłoszeń), współmałżonka/ę (5 zgłoszeń), dzieci (4 zgłoszenia), rodzeństwo (2 zgłoszenia), dalszą rodzinę (2 zgłoszenia), partnera (1 zgłoszenie) oraz byłego współmałżonka lub partnera (po 1 zgłoszeniu). O znacznej części osób uzależnionych zawiadomiła Policja (17 zgłoszeń) oraz grupy robocze powołane przez Zespół Interdyscyplinarny (15 zgłoszeń). Wśród pozostałych podmiotów znajdowali się: pracownicy socjalni, inni pracownicy OPS, kuratorzy, placówka oświatowa oraz sąsiedzi. W 2 przypadkach brakowało danych na ten temat.

Wszystkie osoby zgłaszane do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych otrzymują wezwanie do osobistego zgłoszenia się na posiedzenie Komisji. Z przeprowadzonej analizy materiału badawczego wynika, że na **tw. rozmowę motywującą zgłosiły się 54 osoby**, spośród których 27 przyznało się do problemu i dobrowolnie podjęło leczenie, natomiast część osób zaprzeczyła, aby doświadczała problemu uzależnienia w związku z czym Komisja skierowała je na badanie stopnia uzależnienia, a następnie w sytuacji dalszej odmowy kierowano w ich sprawie wnioski o sądowe zobowiązanie do leczenia odwykowego. W 11 przypadkach badanie nie wykazało uzależnienia, natomiast 1 osoba piła w sposób szkodliwy, ale nie w stopniu wskazującym na uzależnienie. W sytuacji **31 osób, które nie odpowiedziały na wezwanie**, Komisja obligatoryjnie kierowała w ich sprawie wnioski o zobowiązanie do leczenia odwykowego przez Sąd. Status **1 procedury pozostawał w trakcie podejmowanych czynności**. Należy zauważyć, iż wobec znacznej części osób zgłoszonych do GKRPA - tych, które zgłosiły się na rozmowę motywacyjną, ale nie przyznały się do problemu i zostały skierowane na badanie diagnozujące stopień uzależnienia oraz tych, które w ogóle nie stawily się na spotkanie Komisji - kierowano wnioski o sądowe zobowiązanie do leczenia odwykowego (47 osób).

Charakterystyka osób zgłoszonych do GKRPA

Większość osób, które zostały zgłoszone do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w analizowanym okresie, była uzależniona od alkoholu od wielu lat (poniżej 10 lat - 24 osoby, natomiast 11-20 lat - 29 osób). Zdiagnozowano również osoby, które zmagają się z uzależnieniem 21-30 lat (5 osób) oraz powyżej 30 lat (4 osoby). Niewielką część stanowiły osoby, które nadużywają alkoholu poniżej roku (4 osoby), natomiast w 20 przypadkach odnotowano brak danych.

Spośród mieszkańców Gminy Siechnice, którzy zostali zgłoszeni do GKRPA i zdiagnozowano u nich uzależnienie, 48 osób najczęściej sięga po piwo, a 34 osoby po wódkę. Znacznie mniej osób spożywa wino (9 osób), czy sięga po inne substancje psychoaktywne (5 osób). Brak danych w tym zakresie dotyczył 23 przypadków.

Podsumowanie

PIĘĆ

Znaczną większość osób, które doświadczają problemu uzależnienia od alkoholu w Gminie Siechnice stanowią mężczyźni.

WIEK

Najwięcej osób zgłoszonych do GKRPA znajdowało się w wieku 40-49 lat i 31-39 lat.

WYKSZTAŁCENIE

Wśród osób uzależnionych na terenie Gminy Siechnice przeważały osoby z wykształceniem zawodowym, aktywne zawodowo.

STAN CYWILNY

Najwięcej osób pozostawało w małżeństwie lub było stanu wolnego.

Większość zgłoszonych do GKRPA osób **posiadało dzieci** - małoletnie, nieletnie lub pełnoletnie. Najczęściej osoby te **mieszkały z rodziną** (rodzicami, współmałżonkiem i dzieckiem/dziećmi, dalszymi członkami rodziny, czy partnerem/ką). W największej liczbie przypadków do zgłoszenia osoby uzależnionej dochodziło **ze strony rodziny** (rodziców, współmałżonka, dzieci, rodzeństwo, czy partnera).

SKORELOWANIE PROBLEMU UZALEŻNIENIA

Często **w rodzinie osoby, wobec których GKRPA wszczęła czynności**, występowała przemoc (osoby te miały założoną Niebieską Kartę). Ponadto, w znacznej części przypadków występował problem uzależnienia **w rodzinie biologicznej** lub **uzależniony był obecnie inny członek rodziny**.

Źródło: opracowanie własne

PRZEBIEG PROCEDURY

Większość osób zgłosiło się na tzw. rozmowę motywacyjną, w tym połowa z nich przyznała się do problemu uzależnienia i dobrowolnie podjęła się leczenia. Pozostała połowa zaprzeczyła, aby doświadczała problemu uzależnienia. Dodatkowo znaczna część osób nie wstawiła się na spotkanie Komisji. Zatem w przypadku znacznej części osób zgłoszonych do GKRPA obligatoryjnie kierowano wobec nich wnioski o sądowe zobowiązanie do leczenia odwykowego. W sytuacji kilku zgłoszonych osób nie zdiagnozowano uzależnienia.

Porównanie do *Diagnozy problemów uzależnień oraz profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie Gminy Siechnice (2018 rok)*

W porównaniu do raportu z 2018 roku, można zauważyć wzrost łącznej liczby osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych - kształtuje się on na poziomie 28%.

W podobny sposób przedstawia się rozkład wieku, bowiem zarówno w 2018 roku, jak i w niniejszym raporcie najwięcej osób było w wieku 30-39 lat i 40-49 lat.

Zróżnicowany poziom wykształcenia osób zgłoszonych do GKRPA występuje zarówno w raporcie z 2018 roku, jak i w niniejszej diagnozie. W dalszym ciągu większość osób uzależnionych posiada wykształcenie zawodowe.

Można zauważyć zmianę w zakresie statusu na rynku pracy, bowiem w niniejszej diagnozie najwięcej osób podejmowało pracę stałą lub dorywczą. W 2018 roku najwięcej osób zgłoszonych do GKRPA pozostawało bez zatrudnienia - różnica kształtuje się na poziomie 32%.

Zróżnicowanie w zakresie stanu cywilnego występuje zarówno w raporcie z 2018 roku, jak i w niniejszej diagnozie. Należy jednak zauważyć, iż w poprzednim raporcie było znacznie więcej osób będących w związku małżeńskim, natomiast obecnie ich liczba jest współmierna z osobami stanu wolnego. Mimo to - podobnie jak wcześniej - nie można tutaj zauważyć jednoznacznej korelacji pomiędzy stanem cywilnym, a uzależnieniem od alkoholu.

Podobnie jak w 2018 roku, w większości przypadków osoby zgłoszone do GKRPA posiadały dzieci. Równocześnie należy zauważyć, że w niniejszej diagnozie osoby bezdzietne także stanowiły znaczną część osób, wobec których wszczęto procedurę.

Można zauważyć, że osoby uzależnione najczęściej mieszkają z rodziną - rodzicami, współmałżonkiem i dziećmi oraz dalszymi członkami rodziny. Zatem ten zakres analizy przedstawiał się współmiernie do raportu z 2018 roku.

Zarówno w 2018 roku, jak i niniejszej diagnozie można zauważyć wysoki stopień skorelowania problemu uzależnienia z przemocą oraz wcześniejszym występowaniem uzależnienia w rodzinie biologicznej. Ponadto z przeprowadzonej analizy wynika, że znaczna część osób doświadcza problemów finansowych i socjalnobytowych.

W dalszym ciągu zgłoszenia dotyczące uzależnienia danej osoby, są dokonywane najczęściej przez członków rodziny. Należy jednak podkreślić, że w porównaniu do raportu z 2018 roku znacznie wzrosła liczba zawiadomień ze strony Policji. Wśród podmiotów zgłaszających osoby do GKRPA znaleźli się sąsiedzi, którzy nie zostali odnotowani we wcześniejszej diagnozie.

Na przestrzeni analizowanych lat ustawodawca nie zmienił przebiegu procedury, a Komisja wszystkie czynności wykonuje zgodnie z obowiązującą ustawą. Przeprowadzona analiza wykazała, iż w stosunku do raportu z 2018 roku znacznie wzrosła liczba osób, które przyznały, że zmagają się z problemem uzależnienia i dobrowolnie podjęły się leczenia i jednocześnie tych, które nie stawiały się na wezwanie Komisji. Ponadto można zauważyć, że w dalszym ciągu większość podejmowanych czynności względem zgłoszonych osób kończy się skierowaniem wniosku o zobowiązanie do leczenia odwykowego do Sądu.

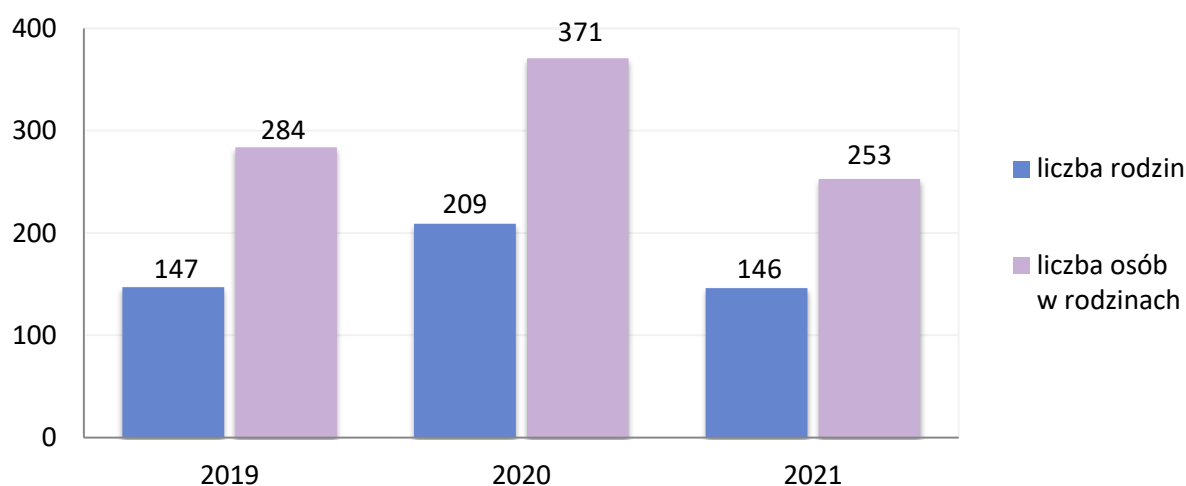
Zarówno w diagnozie przeprowadzonej w 2018 roku, jak i obecnie większość osób zgłoszonych do Komisji stanowią te, tkwiące w uzależnieniu od wielu lat. Można jednak zauważyć, iż w niniejszej diagnozie znacznie wzrosło spożycie wódki wśród osób uzależnionych, bowiem w poprzednim raporcie ten alkohol pojawiał się sporadycznie, natomiast obecnie po piwo sięga stosunkowo współmierna liczba osób.

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wnioskować, iż problem uzależnienia od alkoholu jest na terenie Gminy skorelowany z innymi problemami, m.in. z przemocą, czy problemami finansowymi. Ponadto można zauważyć, istotny udział rodziny osoby uzależnionej w wyżej opisanym procesie oraz wpływ uzależnienia na jej funkcjonowanie - zwłaszcza najmłodszych jej członków. Podobnie jak w raporcie z 2018 roku, wysokie zróżnicowanie w zakresie wieku, wykształcenia i stanu cywilnego świadczy o braku istotnego statystycznie wpływu na problem uzależnienia, jednak należy zauważyć iż w tych kwestiach odnotowano nieco odmienne dane, niż wcześniej. Ważnym wnioskiem jest zauważalny wzrost łącznej liczby osób zgłoszonych do GKRPA w latach 2019-2021, w porównaniu do poprzedniej diagnozy.

Analiza danych statystycznych - sprawozdawczość instytucji i podmiotów świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w gminie Siechnice ulegała wahaniom. W 2021 roku z pomocy skorzystało 146 rodzin - to o 30% mniej niż w roku ubiegłym i jednocześnie o 0,7% mniej niż w 2019 roku. W analizowanym okresie wahaniom ulegała również w stosunku liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej - w 2019 roku było to 284 osoby, w 2020 roku - 371, natomiast w 2021 roku - 253. Dynamikę zmian obrazuje wykres poniżej.

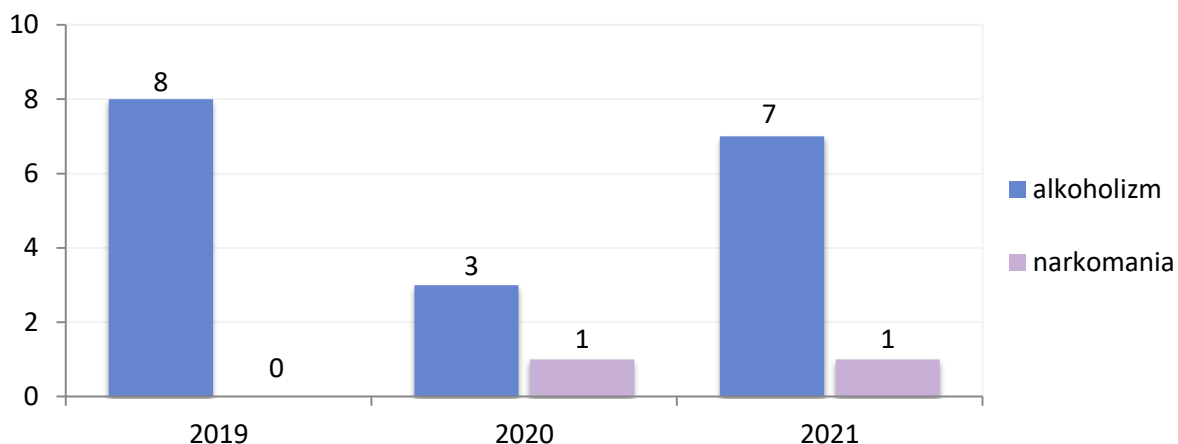
Wykres 74. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Siechnice w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siechnicach za rok 2019, 2020 i 2021

W 2021 roku z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu uzależnienia od alkoholu skorzystało 7 rodzin. Alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia w omawianym roku stanowił 5% spośród wszystkich rodzin korzystających z pomocy GOPS. Można zauważyć, że na przestrzeni lat 2019-2021 liczba rodzin, którym przyznano pomoc z powodu alkoholizmu ulegała wahaniom. Jednocześnie w latach 2020-2021 wsparcia Ośrodka udzielono 1 rodzinie, która doświadczała problemu narkomanii.

Wykres 75. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siechnicach za rok 2019, 2020 i 2021

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają działania podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2021 roku Komisja liczyła 5 członków. W 2021 roku przeprowadzili oni rozmowy z 17 osobami uzależnionymi od alkoholu oraz 3 członkami ich rodziny. Komisja podjęła również czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 17 osób oraz wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego względem 14 osób. Szczegółowe dane dotyczące działań GKRPA w latach 2019-2021 przedstawia tabela poniżej.

Tabela 48. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Siechnice wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	16	19	17
liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	18	15	3
liczba osób w stosunku, do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia ²	30	26	17
liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	13	22	14

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w Gminie Siechnice. W roku 2021 wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy wyniosła łącznie 28 379 179,84 zł, w tym 11 664 479,53 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 3 778 303,80 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa) oraz 12 936 396,51 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. Na przestrzeni lat 2019-2021 łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy alkoholu uległa zwiększeniu o 21%.

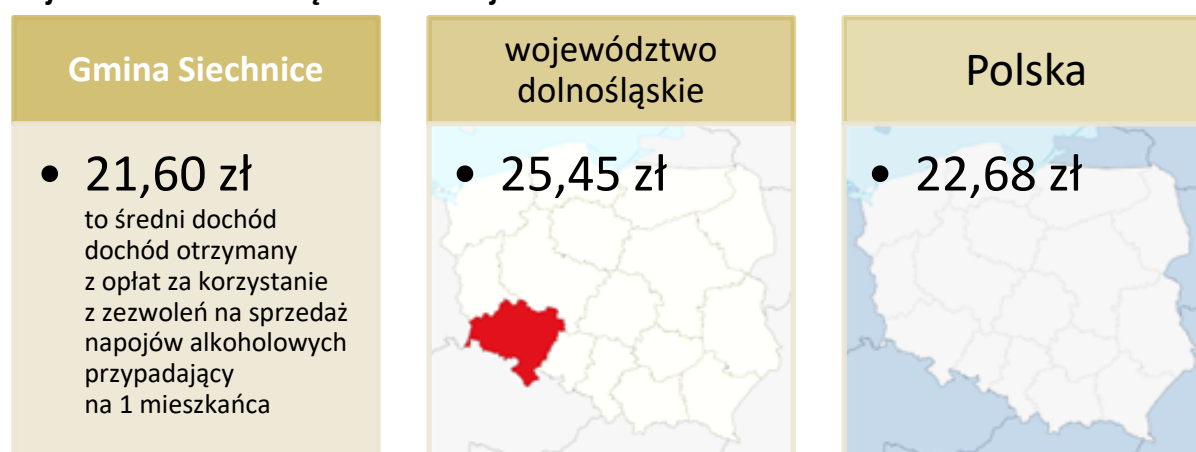
Rysunek 7. Łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy Siechnice alkoholu w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Średni dochód otrzymany z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przypadający na jednego mieszkańca w Gminie Siechnice kształtował się w 2020 roku na niższym poziomie niż w województwie i w całej Polsce. Różnica względem województwa dolnośląskiego wyniosła 3,85 zł, natomiast w porównaniu do całego kraju - 1.08 zł.

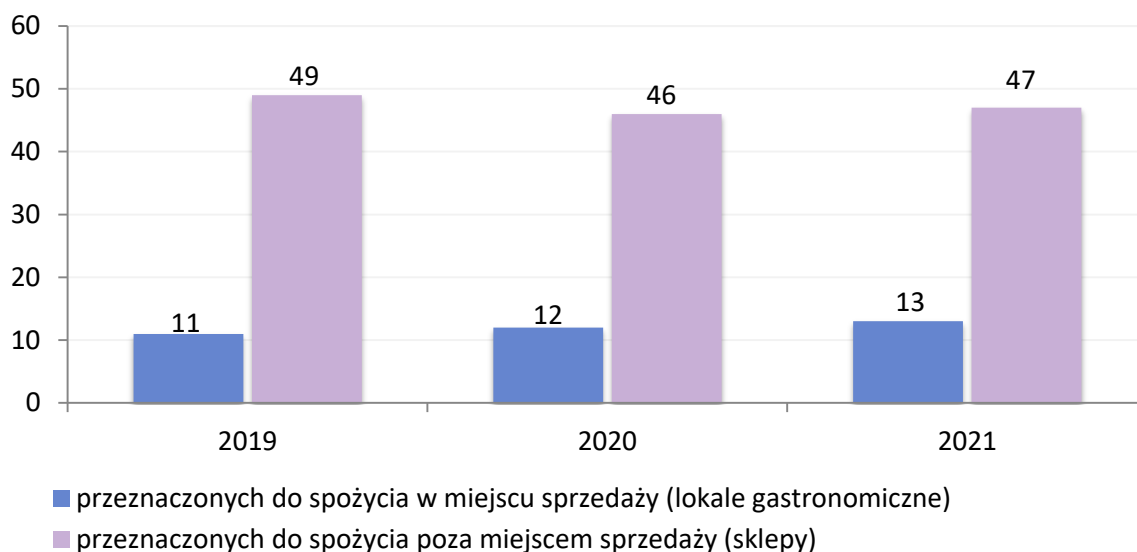
Wykres 76. Średni dochód otrzymany z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przypadający na 1 mieszkańca w Gminie Siechnice, województwie dolnośląskim i w całej Polsce w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020 rok oraz Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2020 roku

W 2021 roku na terenie Gminy Siechnice znajdowało się łącznie 60 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 47 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) oraz 13 przeznaczonych do spożycia w miejscu sprzedaży (lokal gastronomiczny). Na przestrzeni analizowanych lat łączna liczba punktów prowadzących sprzedaż alkoholu ulegała nieznacznym wahaniom.

Wykres 77. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Siechnice na przestrzeni lat 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Siechnice, w porównaniu do województwa dolnośląskiego oraz do całej Polski. W 2020 roku na terenie Gminy liczba ta wyniosła 292 osoby na 1 punkt sprzedaży alkoholu. Ze względu na dostępność danych, porównanie na poziomie województwa i kraju przedstawiono na podstawie 2020 roku. Jak wynika z poniższego wykresu, liczba mieszkańców w Gminie przypadająca na jeden punkt była nieznacznie wyższa niż miało to miejsce w województwie i jednocześnie niższa w porównaniu do całej Polski.

Rysunek 8. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Siechnice, województwie dolnośląskim i całej Polsce w 2020 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2020 rok oraz Profilaktyka i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Polsce w samorządach gminnych w 2020 roku

W związku z naruszeniem przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, na terenie Gminy Siechnice funkcjonariusze Policji podejmowali poszczególne działania, które za okres lat 2019-2021 zostały przedstawione w tabeli poniżej. Można zauważyć, iż wahaniom ulegała liczba zatrzymanych nietrzeźwych kierujących, zdarzeń drogowych z udziałem nietrzeźwych oraz osób przywiezionych do wytrzeźwienia. W 2020 roku nastąpił spadek, z kolei w 2021 roku wzrost. W analizowanym okresie tendencji wzrostowej uległa liczba postępowań w związku z przestępstwami narkotykowymi - o 114%, natomiast na przestrzeni dwóch ostatnich lat zmniejszyła się liczba wniosków skierowanych do GKRPA w związku przeprowadzonymi interwencjami wobec osób będących pod wpływem alkoholu.

Tabela 49. Dane statystyczne dotyczące działań podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji na terenie Gminy Siechnice w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
zatrzymani nietrzeźwi kierujący	112	59	90
zdarzenia drogowe (wypadki/kolizje) z udziałem nietrzeźwych kierujących	7	71	39
osoby przywiezione do wytrzeźwienia	40	97	45
postępowania w związku z przestępstwami narkotykowymi	24	35	40
wnioski skierowane do GKRPA w związku z przeprowadzonymi interwencjami wobec osób będących pod wpływem alkoholu	b.d.	11	9

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Siechnice za 2019, 2020 i 2021 rok (na podstawie danych z Komisariatu Policji w Siechnicach)

Wnioski

Celem przeprowadzonych badań było zidentyfikowanie problemów w obszarze uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych na terenie Gminy Siechnice. Cel został osiągnięty w następstwie przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych będących podstawą opracowania rekomendacji, które należy postrzegać jako wskazówki służące tworzeniu różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji ogółu lokalnego społeczeństwa Gminy Siechnice. Poniżej przedstawiono podsumowanie wyników zrealizowanych badań.

Uczniowie

Z przeprowadzonych badań wynika, że problem spożywania alkoholu przez nieletnich na terenie Gminy jest znaczący - w ciągu trzech lat poprzedzających badanie po alkohol sięgnął średnio co czwarty uczeń. Najczęściej zostali oni nim poczęstowani przez inne osoby, w tym rodziców, co wskazuje na pewne przyzwolenie do spożywania tego typu substancji ze strony dorosłych, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że w większości przypadków okazją do spożywania alkoholu przez osoby nieletnie są uroczystości rodzinne. Wiek inicjacji alkoholowej co drugiego respondenta przypadła na 10-13 rok życia, głównym powodem sięgnięcia po alkohol w tak młodym wieku była ciekawość, potęgowana faktem, iż niemal co trzeci uczeń jest zdania, że osoby w jego wieku piją alkohol. Współmierny odsetek ankietowanych przyznał, że na terenie Gminy nie ma miejsc, gdzie mógłby bez przeszkód samodzielnie zakupić napój alkoholowy. Nieliczne odpowiedzi uczniów wskazują na to, że ma możliwość samodzielnego zakupu alkoholu w sklepach osiedlowych. Zdecydowana większość uczniów stwierdziła, że nie spożywała alkoholu w ciągu 30 dni poprzedzających badanie, z kolei co czwarty ankietowany przyznał, że miał z nim styczność jeden raz lub dwukrotnie. Zapytani zadeklarowali, że okres pandemii COVID-19 nie przyczynił się do zwiększenia częstotliwości sięgania przez nich po alkohol. Uczniowie najczęściej przyznawali się do picia piwa oraz wina. Trzech na czterech badanych nie doświadczyło dotychczas negatywnych konsekwencji związanych z piciem alkoholu, pozostali wskazywali najczęściej na udział w bójce lub kłótni.

Zażywanie przez uczniów innych substancji, w tym narkotyków i dopalaczy, utrzymuje się na stosunkowo niskim poziomie. Najczęściej po raz pierwszy sięgali po nie w wieku 14-15 lat, zażywając je w samotności. Zdecydowana większość uczniów nie zna miejsc na terenie Gminy, gdzie mogłaby zakupić narkotyki lub dopalacze. W ciągu ostatnich 30 dni większość badanych nie sięgnęła po tego typu substancje, pojedyncze osoby natomiast przyznały się do zażywania ich jeden raz bądź dwukrotnie oraz więcej niż 10 razy. Uczniowie najczęściej sięgali po marihuanę lub haszysz oraz leki w celu odurzenia. Średnio co 7 ankietowany jest zdania, że jego rówieśnicy zażywają substancje psychoaktywne, z kolei niemal połowa nie potrafiła odpowiedzieć na to pytanie. Zdecydowana większość badanych zadeklarowała, że okres pandemii COVID-19 nie przyczynił się do zwiększenia częstotliwości zażywania przez nich narkotyków, z kolei średnio co drugi respondent po inicjacji narkotykowej przyznał, że doświadczył negatywnych konsekwencji – najczęściej napotykali problemy w szkole.

Badani posiadają wysoki poziom świadomości negatywnych następstw wynikających z picia alkoholu oraz zażywania narkotyków i dopalaczy, niestety wciąż znajdują się osoby nieświadome tych konsekwencji.

Z przeprowadzonego badania wyłania się wniosek świadczący o małym poziomie wiedzy uczniów w zakresie uzależnień behawioralnych, gdyż połowa z nich nie wie, czym one są. Współmierny odsetek przyznaje, że zdarzyło im się ukrywać przed rodzicami ilość czasu poświęcanego na korzystanie z urządzeń elektronicznych. Najczęściej użytkowanym przez nich urządzeniem elektrycznym jest telefon komórkowy oraz komputer/laptop, które służą im przede wszystkim do utrzymywania kontaktu ze znajomymi i słuchania muzyki. Średnio co trzeci respondent poświęca na tę aktywność powyżej 3 godzin dziennie, jednocześnie ponad połowa badanych odnotowała zwiększenie wykorzystania urządzeń elektrycznych w czasie wystąpienia pandemii COVID-19. Zdecydowana większość respondentów jest zdania, że osoby w ich wieku poświęcają dużo czasu na korzystanie z urządzeń elektronicznych, z kolei 11% badanych zauważa te same tendencje u swoich rodziców. Większość uczniów biorących udział w badaniu nie doświadczyła negatywnych konsekwencji związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych, pozostali natomiast najczęściej wskazywali na zaniedbywanie obowiązków, zarówno szkolnych, jak i domowych.

Istotnym problemem dotyczącym uczniów szkół zlokalizowanych na terenie Gminy jest uczestnictwo w grach hazardowych. Niemal co trzeci ankietowany zadeklarował udział w tego typu grach na przestrzeni ostatnich trzech lat. Największą popularnością wśród najmłodszych cieszyły się zdraпки.

W celu ograniczenia występowania negatywnych zjawisk związanych z uzależnieniami w danej społeczności, konieczne jest prowadzenie działań profilaktycznych, mających na celu zmianę postaw ludzi sięgających po używki. Ważnym aspektem jest informowanie społeczeństwa o zagrożeniach wynikających z przyjmowania substancji szkodliwych, możliwościach leczenia oraz o instytucjach powołanych do pomocy osobom uzależnionym. Za najciekawszą formę zajęć profilaktycznych dotyczących uzależnień i przemocy uczniowie uznali zajęcia warsztatowe z psychologiem, pedagogiem lub innym specjalistą. W opinii ankietowanych, szkoła rzadko jest miejscem, do którego uczniowie zgłaszają się po pomoc, w przypadku problemów z alkoholem, narkotykami lub przemocą – najczęściej wskazywano na rodziców, co może być związane z niskim poziomem świadomości na temat dostępnych form pomocy lub realizowanych programów.

K a d r a p e d a g o g i c z n a

Poniżej zostały przedstawione wnioski z badań przeprowadzonych wśród nauczycieli, dotyczące uzależnień behawioralnych. Większość z nich miała problemy z określeniem, czy uczniowie ze szkoły w której pracują sięgają po alkohol (58%), podobnie było w przypadku zażywania dopalaczy czy narkotyków – na brak wiedzy w tym zakresie wskazało po 64% badanych. Należy zauważyć, że przeważająca większość nauczycieli była świadkiem używania telefonu przez podopiecznych na lekcji (81%), z czego łącznie co trzeci z nich twierdzi, że uczniowie robią to bardzo często i często (34%).

W zakresie zdobywania alkoholu przez osoby nieletnie przeważa odpowiedź, że uczniowie biorą go od rodziców, bez ich wiedzy (96%) lub częstują ich koledzy (91%). Blisko połowa badanych jest przekonana, że uczniowie nie sięgają po alkohol, a 68% nie wie w jaki sposób mogą go zdobyć. Sprawa wygląda inaczej w przypadku dopalaczy czy narkotyków, ponieważ nauczyciele przeważnie mieli problem z określeniem źródła, z którego uczniowie mogą

pozyskać takie substancje (narkotyki – 81%, dopalacze – 83%), natomiast o wiele mniej badanych wskazało, że są to inne miejsca niż wymienione w kafeterii odpowiedzi (33% – narkotyki, 42% – dopalacze). Większość nauczycieli jednak jest zdania, że uczniowie nie zażywają tego typu substancji (narkotyki – 66%, dopalacze – 60%).

Połowa nauczycieli przyznaje, że nie zna miejsc, w których uczniowie mogliby zakupić samodzielnie alkohol (47%) lub nie ma wiedzy na ten temat (50%). Tak samo kształtuje się wiedza nauczycieli w zakresie miejsc w których uczniowie mogliby spożywać alkohol – połowa z nich wykazuje brak wiedzy w tym zakresie (50%). Warto jednak zauważyć, że niemal jedna trzecia badanych jest zdania, że dzieci i młodzież spożywają alkohol najczęściej u znajomych (31%), a jedna czwarta ankietowanych wskazała, że dzieje się to na imprezach (26%).

Pandemia COVID-19 wpłynęła na zwiększenie zachowań dysfunkcyjnych w wielu sferach społeczeństwa. W związku z tym nauczyciele zostali zapytani o to, czy po pandemii zauważyli, aby spożywanie alkoholu wśród uczniów wzrosło. Żaden nauczyciel nie odpowiedział twierdząco na to pytanie, natomiast przeważająca część z nich przyznała, że nie dysponuje wiedzą na ten temat (72%).

W przeciwieństwie do niskiego odsetka respondentów wykazujących znajomość uczniów zażywających alkohol, 35% badanych nauczycieli zna rodzica lub rodziców, których dotyczy problem nadużywania alkoholu, 20% z nich zna kilku takich rodziców, a 7% – wielu. Wśród nauczycieli 15% uważa, że szkoła podejmowała interwencje w związku z nadużywaniem alkoholu przez rodzica lub rodziców, natomiast 17% osób nie ma na ten temat wiedzy. Po 16% badanych zauważyło negatywny wpływ spożywania alkoholu przez rodziców, na funkcjonowanie ucznia.

Ponad połowa nauczycieli nie wie, gdzie uczniowie zażywają substancje psychoaktywne, takie jak narkotyki czy dopalacze (58%), ponad jedna czwarta badanych stwierdza, że dzieje się to na imprezach (27%), z kolei mniej nauczycieli podało, że sięgają po nie u znajomych (20%). Przeważająca większość ankietowanych stwierdziła również, że nie zna miejsc w których uczniowie mogą samodzielnie zakupić narkotyki (91%), chociaż pojedyncze osoby wskazały na park, teren przy szkole (po 3%) oraz otoczenie stacji benzynowych (2%).

Żaden nauczyciel nie zauważył, aby pandemia COVID-19 wpłynęła negatywnie na sięganie po substancje psychoaktywne przez dzieci (narkotyki/dopalacze), natomiast większość z nich przyznała, że nie ma takiej wiedzy (69%).

Połowa pedagogów biorących udział w badaniu twierdzi, że uczniowie sięgają po alkohol aby zaimponować w towarzystwie (50%), niewiele mniej z nich uważa, że ich podopieczni robią to za namową kolegów bądź koleżanek (48%), z kolei 43% stwierdza, że powodem sięgania po alkohol wśród uczniów jest ciekawość. 45% nauczycieli przyznaje, że uczniowie zgłaszają im potrzebę rozmowy na temat uzależnień, z czego większość nauczycieli stwierdza, że dzieje się to rzadko (36%), natomiast warto zauważyć, że 9% respondentów podało, że ma to miejsce często. Odsetek ten sugeruje potrzebę rozwoju form pomocy i wsparcia psychologicznego wśród dzieci, a także zwiększenia działań edukacyjnych w tym obszarze.

Wśród nauczycieli biorących udział w badaniu 73% uważa, że posiada dużą lub bardzo dużą wiedzę na temat konsekwencji związanych z występowaniem przemocy, a 61% twierdzi to samo odnośnie cyberprzemocy. Przekonanych o swojej wiedzy na temat szkodliwości alkoholu łącznie jest 77% respondentów, z kolei 60% nauczycieli uważa, że posiada dużą lub bardzo dużą wiedzę o narkotykach. Na temat dopalaczy nauczyciele w większości nie są pewni posiadanej wiedzy (49%), a 29% uważa, że ich wiedza w tym zakresie jest duża.

Zdecydowana większość nauczycieli uważa, że do czynnika ryzyka uzależnień behawioralnych należy brak umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami (76%) oraz niska samoocena dziecka (75%). Niewiele mniej z nich stwierdza, że przyczyną takiego stanu rzeczy jest brak wsparcia ze strony rodziców (70%).

Zdecydowana większość nauczycieli, wśród dominujących uzależnień behawioralnych dotyczących dzieci i młodzież zauważa nadmierne korzystanie z urządzeń elektronicznych wśród uczniów (79%), a 73% uważa, że jest to istotny problem w ich szkole. O wiele mniej pedagogów stwierdziło, że widzi problemy mogące świadczyć o innych uzależnieniach behawioralnych np. takich jak – kompulsywne objadanie się (22%).

Nauczyciele zauważyli również, że sposób radzenia sobie przez szkołę z problemem uzależnień behawioralnych wśród uczniów, polega głównie na kontaktowaniu się z rodzicami (63%) lub na przeprowadzeniu indywidualnej rozmowy z uczniem (54%).

Zauważony został również problem zwiększonego korzystania z urzędzeń elektronicznych przez uczniów, spowodowany sytuacją epidemiologiczną. 61% nauczycieli uważa, że izolacja związana z obostrzeniami sanitarnymi, zdecydowanie zwiększyła skalę korzystania z tego typu urzędzeń wśród dzieci i młodzieży.

Rodzice

Analiza problemów związanych z używkami wśród rodziców uczniów biorących udział w badaniu ukazuje, iż zdecydowana większość z nich jest przekonana, że ich dziecko nie miało dotychczas kontaktu z napojami alkoholowymi. W przypadku osób świadomych faktu, że ich dziecko przeszło inicjację alkoholową, zaledwie jedna osoba przyznała, że podjęła w tym zakresie kroki. Za najczęstsze powody sięgania przez uczniów po środki psychoaktywne uznano wpływ rówieśników, ciekawość oraz problemy rodzinne. W tej kwestii zaledwie jeden respondent nie jest pewien czy jego dziecko miało styczność z narkotykami bądź dopalaczami, pozostali kategorycznie zaprzeczyli, aby taka sytuacja mogła mieć miejsce. Przyczyną takiego przekonania może być fakt, iż zdecydowana większość rodziców zadeklarowała, że przeprowadziła z dzieckiem rozmowę na temat szkodliwości alkoholu i innych substancji. Analiza dostępu do alkoholu osób nieletnich z punktu widzenia rodziców wykazała, iż średnio co piąty badany jest w stanie wskazać miejsca na terenie Gminy, gdzie nieletni mają możliwość zakupu alkoholu, w tym najczęściej w sklepach osiedlowych, a co dziesiąty jest świadomy występowania miejsc oferujących narkotyki lub dopalacze dostępne dla najmłodszych wskazując na szkołę i jej okolice.

Zdaniem rodziców szkoła powinna podjąć szereg działań mających na celu ograniczenie występowania takich problemów jak spożywanie alkoholu, czy też zażywanie substancji psychoaktywnych, w tym przede wszystkim organizowanie spotkań ze specjalistami, prowadzenie pogadarek z wychowawcami lub pedagogiem szkolnym, wdrażanie programów profilaktycznych, ja również organizowanie zajęć pozalekcyjnych rozwijających zainteresowania uczniów. Istotne jest jednak, aby działaniami profilaktycznymi objąć nie tylko nieletnich, ale również rodziców, gdyż to właśnie dom jest pierwszym miejscem, które kształtuje postawy najmłodszych obywateli Gminy.

Analiza wykazała również, że uzależnienia behawioralne najczęściej utożsamia się z uzależnieniem od Internetu lub nadmiernym korzystaniem z urządzeń elektronicznych. Jedynie co dziesiąty rodzic przyznaje, że nie wie czym są uzależnienie behawioralne, z kolei średnio co trzeci deklaruje brak wiedzy w kwestiach dotyczących dopalaczy oraz hazardu.

Większość respondentów wskazała, że ich dzieci poświęcają na korzystanie z urządzeń elektronicznych od 1 do 3 godzin dziennie, przyznając jednocześnie że czas ten jest zbyt długi. Zauważyli oni również, że duży wpływ na zwiększenie czasu korzystania z urządzeń elektronicznych przez dzieci miała pandemia COVID-19, gdyż właśnie wtedy animowały one swój czas wolny za pomocą tychże urządzeń. Zdecydowana większość rodziców podjęła działania w celu ograniczenia ilości czasu jaką dziecko spędza w ten sposób, m.in. poprzez rozmowę na temat zagrożeń związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych. Za najczęstsze przyczyny występowania problemu uzależnień behawioralnych uznano brak umiejętności radzenia sobie ze stresem i emocjami, trudności w relacjach z innymi, niską samoocenę dziecka oraz brak wsparcia ze strony rodziców.

Dorośli mieszkańcy

Biorąc pod uwagę wyniki badań można stwierdzić, że połowa ankietowanych nie wie, gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie kupić alkohol, z kolei co trzeci jest zdania, że są to sklepy osiedlowe, a co piąty wskazał na sklepy monopolowe. Zdaniem co piątego respondenta należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych na terenie Gminy.

Skala spożywania alkoholu wśród dorosłych mieszkańców przedstawia się następująco: co czwarty zadeklarował, że nie spożywał alkoholu w przeciągu ostatnich 3 lat, z kolei warto zaznaczyć, że największy odsetek spożywających alkohol stanowią osoby pijące okazjonalnie, tj. kilka razy w roku bądź kilka razy w miesiącu. Zdecydowanie najczęściej wybieranym alkoholem wśród mieszkańców jest piwo, wino, a nieco mniej osób wybiera wódkę. Większość respondentów wypija mniejsze ilości alkoholu w dniu, w którym go spożywa, z kolei wśród powodów dla których mieszkańcy sięgają po niego najczęściej wskazywano na towarzystwo, poprawę nastroju lub w celu lepszej zabawy. Najczęściej

wybieranymi okolicznościami spożywania alkoholu były spotkania towarzyskie oraz uroczystości rodzinne. Niepokojący jest fakt, że spośród osób pijących alkohol w ciągu ostatnich 3 lat średnio co czwarty ankietowany przyznał, że podczas pandemii COVID-19 sięgał częściej po alkohol niż zwykle. Większość dorosłych mieszkańców nie doznało przykrych konsekwencji związanych z używaniem alkoholu, należy jednak zauważyć, że wśród osób, które takie konsekwencje deklarowały, najczęściej doświadczanymi były problemy finansowe oraz problemy ze zdrowiem.

Wśród mieszkańców Gminy został zbadany także problem sięgania po środki psychoaktywne. Należy zauważyć, że aż co piąty respondent miał do czynienia z tego typu substancjami, z czego znaczny odsetek sięga po nie codziennie, kilka razy w tygodniu, raz w tygodniu bądź kilka razy w miesiącu. Wśród substancji psychoaktywnych mieszkańcy najczęściej wybierają marihuanę, środki nasenne oraz LSD. Niepokojący jest fakt, że część respondentów przyznała się do kierowania pojazdem, będąc pod wpływem środków psychoaktywnych, z czego 2% robiło to często. Ponadto, zauważyć można, iż co czwarty mieszkaniec w okresie trwania pandemii sięgał częściej po substancje psychoaktywne.

Większość mieszkańców nie posiada wiedzy na temat miejsc, w których dzieci z terenu Gminy mogłyby samodzielnie zakupić narkotyki lub dopalacze. Jednakże wśród miejsc wybieranych przez dorosłych mieszkańców najczęściej znajdował się park lub okolica szkoły.

Niepokojący jest również fakt, iż 15% badanych zna osoby, które nadużywają dopalaczy, 27% zna nadużywających narkotyki, natomiast 50% podało, że zna osoby, które nadużywają alkoholu.

Dzięki przeprowadzonym badaniom zauważyć można problem prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu, gdyż blisko połowa ankietowanych w ciągu ostatnich 3 lat była świadkiem takiej sytuacji na terenie Gminy.

Większość mieszkańców za uzależnienia behawioralne uznaje hazard, z kolei należy zwrócić uwagę na to, że co czwarty respondent nie wie, czy są uzależnienia behawioralne. Analizując najczęstsze odpowiedzi dotyczące zachowań, które mogą wskazywać na uzależnienie behawioralne – blisko połowa mieszkańców wskazała, że zdarza im się kupić

więcej rzeczy niż początkowo przewidywali, co trzecia osoba podejmuje się dobrowolnej pracy dodatkowej oraz nawet, gdy jest w domu myśli o pracy.

Ponad połowa badanych mieszkańców przyznaje, że korzysta codziennie z urządzeń elektronicznych

i Internetu. Respondenci przeznaczają na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu najczęściej od 1 do 3 godzin dziennie. Ponadto, blisko połowa ankietowanych przyznała, że w okresie trwania pandemii COVID-19 poświęcała na korzystanie z urządzeń elektronicznych więcej czasu niż przedtem.

Obstawianie gier na pieniądze w ciągu ostatnich 3 lat zadeklarował co trzeci badany mieszkaniec, z czego co piąta osoba robiła to rzadko, tj. od 1 do 5 razy. Ankietowani w większości przeznaczają na gry na pieniądze niskie kwoty, a najczęściej wybieranymi grami są zdraпки lub lotto. W związku z powyższym problem hazardu wśród mieszkańców Gminy Siechnice występuje na niskim poziomie.

Sprzedawcy napojów alkoholowych

Przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych badanie nie wykazało występujących w znacznym stopniu problemów sprzedaży alkoholu osobom niepełnoletnim, choć próby zakupu przez te osoby zdarzają się często lub proszą o jego kupno osoby dorosłe. Wysoki odsetek badanych deklaruje również, iż sprawdza dowód osobisty młodo wyglądających klientów za każdym razem.

Większość sprzedawców uważa, że sprzedaż alkoholu na przestrzeni ostatnich lat jest na stałym poziomie, z kolei aż co trzeci jest zdania, iż uległo ono wzrostowi. Taki sam odsetek zauważa również wzrost liczby sprzedaży napojów alkoholowych o małej pojemności tzw. „małpek”. Najczęściej alkohol kupowany jest przez mężczyzn w wieku 29-40 lat.

Problem sprzedaży napojów alkoholowych osobom nietrzeźwym zdarza się częściej niż osobom niepełnoletnim. Zdecydowana większość sprzedawców potwierdziła, iż często zdarzają się sytuacje, gdzie osoby nietrzeźwe próbują kupić alkohol w obsługiwanym przez nich punkcie.

Należy również zwrócić uwagę na to, że nie we wszystkich punktach sprzedaży widnieje informacja o szkodliwości alkoholu, do której zobowiązuje ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, z kolei w większości punktów znajduje się informacja o zakazie sprzedaży alkoholu osobom poniżej 18 roku życia oraz osobom nietrzeźwym.

Średnio co trzeci sprzedawca w ciągu ostatnich 2 lat nie brał udziału w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu, przez co nie wszyscy posiadają wiedzę w zakresie sprzedaży i podawania napojów alkoholowych, w tym głównie na kredyt bądź pod zastaw oraz kobietom w ciąży.

Na podstawie przeprowadzonych zogniskowanych wywiadów grupowych dotyczących uzależnień na terenie Gminy Siechnice, większość grup fokusowych była zgodna co do występowania tego problemu w Gminie, a także jego stosunkowo wysokiej skali. Nasilającym się zjawiskiem jest sięganie również po alkohol sprzedawany w pojemności do 300 ml, na co zwrócili uwagę przedstawiciele GOPS oraz Radni Rady Miejskich w Siechnicach. Zdaniem pracowników GOPS, GKRPA oraz PK oszacowanie rzeczywistej skali uzależnień w Gminie jest praktycznie niemożliwe, ponieważ wiele rodzin ukrywa ten problem i nie oczekuje pomocy.

Sięganie po alkohol przez dzieci i młodzież z terenu Gminy Siechnice w opinii przedstawicieli poszczególnych instytucji stanowi problem. Zwrócono również uwagę na zmniejszający się wiek inicjacji alkoholowej, zdaniem pracowników GOPS, GKRPA oraz Radnych. Sięganie po alkohol w sposób problemowy dotyczy z kolei częściej młodzieży, według specjalistów PK i przedstawicieli ZI. Ciekawym wnioskiem płynącym ze strony opieki zdrowotnej jest to, że alkoholizm nasila się wraz z wiekiem, a osoby młode coraz skuteczniej same radzą sobie z konsekwencjami nałogu, co spowodowane jest większą dostępnością do wiedzy na temat form i miejsc leczenia.

Uczestnicy badania chcą zerwać ze stereotypem dotyczącym borykania się z problemem uzależnienia głównie rodzin dysfunkcyjnych, wskazywali, że jest to w Gminie problem często dotyczący osoby o wyższym statusie społecznym (GOPS, Radni, PK, Policja i Straż Miejska).

Pomimo szerokiego spektrum czynników wpływających na uzależnienie, wśród wypowiedzi niektórych grup fokusowych dostrzec można było zależność. Podczas wywiadów wskazywano m.in. na powielanie wzorców ze środowiska rodzinnego, w którym występowało uzależnienie (GOPS, GKRPA, PK). Najczęściej wskazywanym powodem nadużywania alkoholu jest zdaniem respondentów kultywowanie tradycji spożywania alkoholu podczas uroczystości, spotkań rodzinnych itp. Generuje to również postawy młodych ludzi wobec napojów alkoholowych, którzy traktują go jako nieszkodliwy, naturalny element życia (GOPS, GKRPA, PK, Policja i Straż Miejska, Radni RM). Zdaniem przedstawicieli GOPS, GKRPA, PK, ZI oraz Radnych czynnikiem ryzyka jest również przyzwolenie ze strony rodziców na sięganie po alkohol przez ich dzieci.

Problem uzależnień od substancji innych niż alkohol, jak stwierdziła większość respondentów z grup fokusowych, jest obecny na terenie Gminy, jest mniejszy niż problem sięgania po alkohol, a jego skala jest trudna do jednoznacznego określenia. Problem również dotyczy dzieci i młodzieży z terenu Gminy (GOPS, Policja i Straż Miejska, ZOZ,) i dostrzegalne jest w związku z tym obniżanie się wieku inicjacji narkotykowej (PK). Najpopularniejszą substancją psychoaktywną poza alkoholem jest w Gminie marihuana, co związane jest również z jej znaczną dostępnością, w tym dla najmłodszych mieszkańców Gminy. Zdaniem Radnych popularność narkotyków/dopalaczy wśród dzieci i młodzieży jest niska, ze względu na ich cenę i trudniejszą dostępność. Przeciwnego zdania są natomiast przedstawiciele GOPS, Policji i Straży Miejskiej, PK oraz ZOZ, których zdaniem pozyskanie narkotyków, a przede wszystkim marihuany nie stanowi w Gminie problemu, również dla osób niepełnoletnich.

Przedstawiciele różnych podmiotów/instytucji wskazywali na odmienne bariery, utrudniające prowadzenie działań ograniczających skalę problemu uzależnień w Gminie. Według GOPS jest to przede wszystkim brak świadomości osoby borykającej się z alkoholizmem, dotyczącej swojej sytuacji, brak wsparcie ze strony rodziny oraz przyzwolenie części pracodawców na spożywaniu alkoholu w miejscu pracy. Zdaniem przedstawiciela GKRPA problem stanowi błędne postrzeganie przez rodziców działań profilaktycznych w szkołach oraz przerzucanie odpowiedzialności za kształtowanie postaw swoich dzieci, na placówki oświatowe oraz inne podmioty. Specjaliści PK barrier upatrują

głównie w ograniczonych możliwości w zakresie czasu prowadzenia konsultacji, a także korelację problemu uzależnienia z innymi problemami i trudnościami rodzin, na co wskazali również przedstawiciele ZOZ. Rozmówcy reprezentujący ochronę zdrowia dodatkowo wskazali na regulacje prawne, które uniemożliwiają pozyskanie adekwatnych do ich potrzeb informacji, szczególnym ograniczeniem dla prowadzonej w Gminie analizy skali uzależnień wśród mieszkańców.

W odpowiedzi na działania jakie należy podjąć, bądź zintensyfikować na terenie Gminy w celu ograniczenia problemu uzależnień, przedstawiciele większości grup fokusowych wskazywali przede wszystkim na profilaktykę. Według GKRPA zasadna jest organizacja kampanii społecznych podnoszących świadomość w zakresie szkodliwości spożywania alkoholu, z kolei zdaniem Specjalistów PK należy edukować przede wszystkim rodziców, ponieważ błędne przekonania opiekunów wpływają na brak wiedzy młodych osób w zakresie konsekwencji społecznych i zdrowotnych uzależnień. Ponadto przedstawiciele zauważyli konieczność dostosowania zakresu omawianych tematów do danej grupy wiekowej, a także uwzględnienie atrakcyjnych form przekazywania informacji. Tą samą kwestię dostrzegli Radni Rady Miejskiej w Siechnicach. Obszarem wymagającym korekty jest również kwestia organizacji szkoleń dla pracowników instytucji świadczących pomoc osobom uzależnionym i ich rodzinom, na co wskazali członkowie ZI. Dodatkowo zwrócili oni uwagę na konieczność objęcia oddziaływaniami profilaktycznymi również rodziców dzieci oraz systematyczne wdrażanie kampanii profilaktycznych. Według przedstawicieli Policji konieczne jest zwiększenie współpracy międzyinstytucjonalnej na terenie Gminy, ponieważ jest ona niewystarczająca. Z drugiej strony GOPS wskazał na brak podejmowanych odpowiednich działań przez funkcjonariuszy Policji w niektórych sytuacjach oraz niestosowne zachowanie względem osób, które zgłaszają się do nich z doświadczonym problemem. W opinii reprezentantów ZOZ, niezbędnym działaniem umożliwiającym skuteczniejsze podejmowanie działań wspierających na rzecz osób uzależnionych jest poszerzenie oferowanych form wsparcia dla osób współuzależnionych, m.in. poprzez zwiększenie liczby specjalistów i czasu świadczenia przez nich pomocy w Punkcie Konsultacyjnym. Ponadto, kluczem do ograniczenia skali uzależnień jest wzmacnianie więzi rodzinnych, będących jednym z głównych czynników chroniących, m.in. poprzez organizowanie pikników rodzinnych oraz programów profilaktycznych obejmujących zarówno dzieci, ale i ich rodziców. Radni

proponowali przede wszystkim rozwój oferty kulturowo-rekreacyjnej w Gminie, dbanie o anonimowość osób korzystających ze wsparcia w zakresie uzależnień, a także zwiększenie działań informacyjnych w zakresie instytucji pomocowych.

Rekomendacje w obszarze uzależnień od substancji psychoaktywnych i uzależnień behawioralnych

W oparciu o dokonaną analizę problemu alkoholowego na terenie Gminy Siechnice sformułowane zostały rekomendacje co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka, a także interwencja.

Zakres zadań z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia, realizatorzy oraz źródła finansowania wskazane są w kilku ustawach, m.in. w ustawie o zdrowiu publicznym, ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Wyznaczają one politykę wobec poszczególnych substancji psychoaktywnych na szczeblu krajowym, regionalnym oraz lokalnym, a zadania w nich wskazane uwzględniane są w narodowych i krajowych programach profilaktyki, z których najszerszym jest Narodowy Program Zdrowia.

Działania z zakresu profilaktyki na szczeblu lokalnym realizowane są poprzez gminne programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz programy przeciwdziałania narkomanii, natomiast zadania w obszarze profilaktyki uzależnień realizowane są m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), placówki opiekuńczo-wychowawcze, poradnie profilaktyki i terapii uzależnień, organizacje kościelne, grupy samopomocowe, a także rodziny osób uzależnionych.

Profilaktyka zachowań ryzykownych oraz udzielanie pomocy uczniom zagrożonym uzależnieniem wpisane są także w zadania placówek systemu oświaty, w tym w szczególności w zadania szkół i poradni psychologiczno-pedagogicznych. Od 2002 roku na szkoły nałożono ustawowy obowiązek realizacji szkolnego programu profilaktyki problemów dzieci i młodzieży, który w roku 2017 połączono z programem wychowawczym szkoły w jeden dokument: program wychowawczo-profilaktyczny.

Wśród kluczowych działań rekomendowanych, jakie należy inicjować lub rozwijać na terenie Gminy, znajduje się:

- systematyczne realizowanie działań profilaktycznych na **poziomie uniwersalnym** wśród dzieci i młodzieży poprzez przeprowadzenie programu rekomendowanego „**Fantastyczne możliwości**”, którego celem jest opóźnienie inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz ograniczanie konsekwencji społeczno-zdrowotnych związanych z sięganiem po niego. Działanie to jest niezbędne, gdyż jak wykazały przeprowadzone badania – alkohol w różnej formie jest obecny w życiu nawet bardzo młodych mieszkańców Gminy, którzy sięgają po niego również za przyzwoleniem rodziców, co wskazuje na konieczność wzmocnienia rodzinnych, indywidualnych i rówieśniczych czynników chroniących;
- kontynuowanie organizowania rekomendowanych programów profilaktycznych, a zarazem zmniejszanie finansowania działań profilaktycznych o niskiej skuteczności (prelekcje, pogadanki, konkursy, spektakle, festyny, itp.);
- realizacja programów opartych na strategii edukacji normatywnej, których celem jest korygowanie błędnych przekonań normatywnych (np. przekonania, że większość nastolatków przyjmuje środki psychoaktywne) i osłabianiu odczuwanej presji społecznej (np. przekonania, że skoro wszystkie nastolatki biorą narkotyki, ja też powinienem to zrobić);
- prowadzenie zajęć integracyjnych dla dzieci i młodzieży mających na celu budowanie więzi pomiędzy uczniami oraz poczucie bezpieczeństwa i zaufania, stanowi to bowiem czynnik chroniący podejmowania zachowań ryzykownych przez młodych ludzi;
- organizowanie zajęć profilaktycznych od wieku przedszkolnego i kontynuowanych na przestrzeni lat w zakresie dostosowanym do zdolności poznawczych uczniów. Działania te powinny trwać co najmniej 20 godzin w roku szkolnym i być powszechne dla wszystkich dzieci, ponieważ z przeprowadzonych badań wynika, że wielogodzinnym działaniom profilaktycznym towarzyszy wzrost pozytywnych zachowań uczniów;
- prowadzenie działań o możliwie najszerszym spektrum, które dotrą do wszystkich dzieci, w celu obniżenia liczby uczniów inicjujących picie alkoholu lub sięganie po inne substancje we wczesnych latach. Skuteczne mogą okazać się tematyczne godziny wychowawcze, w czasie których opiekunowie będą podejmować działania profilaktyczne w formach atrakcyjnych dla dzieci: warsztaty edukacyjne, wykorzystanie źródeł multimedialnych, spotkania z ekspertami np. osobami pracującymi z osobami uzależnionymi lub zajęcia

wspierające uczniów w rozwijaniu konstruktywnych form radzenia sobie w trudnych sytuacjach;

- prowadzenie strategii edukacyjnej, która ma na celu rozwijanie ważnych umiejętności psychologicznych i społecznych. Zaleca się realizowanie ćwiczeń, gier psychoedukacyjnych, czy też spotkań ze specjalistami, które będą rozwijały wśród dzieci i młodzieży asertywność, uczyły nawiązywania relacji z innymi ludźmi, radzenia sobie ze stresem, rozwiązywania konfliktów oraz podnosiły poczucie własnej wartości. Programy edukacyjne, konstruowane z wykorzystaniem strategii rozwijania umiejętności życiowych, składają się zazwyczaj z bloków ćwiczeń, w których uczestnicy mogą poznawać własne braki w zakresie różnych umiejętności i zacząć je trenować;
- zastosowanie strategii informacyjnej umożliwiającej poszerzenie wiedzy uczniów na temat przyczyn i konsekwencji picia alkoholu oraz podejmowanie racjonalnych wyborów, popartych znajomością zagadnień związanych z używaniem napojów procentowych. Działania informacyjne za pośrednictwem ulotek, broszur, spotkań oraz *social mediów* powinny być realizowane przez kompetentne osoby, które cechuje wiarygodność, umiejętność wybudzania zaufania wśród dzieci i młodzieży oraz budowania z nimi pozytywnej relacji, a także we współdziałanie **młodzieżowych liderów**, czyli grupy, która powinna zostać zainicjowana w szkołach, w celu propagowania pozytywnych wzorców zachowań i abstynencji;
- wspieranie uczniów przeżywających trudności edukacyjne, poprzez organizowanie zajęć wyrównawczych, w tym w formie on-line, gdyż zaobserwowany został związek pomiędzy występowaniem trudności w nauce, a podejmowaniem zachowań ryzykownych;
- wzmacnianie potencjału rodziny i wzmacnianie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami, poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców, popularyzowanie ich i wskazywanie na ich pozytywny wpływ. Co ważne, należy wskazywać na ich pozytywne efekty, a nie tylko na ograniczanie przez nie problemów, gdyż niechęć do uczestnictwa w nich wynika z obawy przed stygmatyzacją społeczną rodziców, jako „nieporadnych”;
- potrzeba stałej pracy z rodzicami i opiekunami, dlatego zaleca się przeprowadzenie cyklu szkoleń dla rodziców podczas których przekazana im będzie wiedza, na temat problemu picia alkoholu, skutków wczesnej inicjacji alkoholowej wśród dzieci oraz możliwości jej zapobiegania. W świetle wyników badań zauważalny jest problem częstowania dziecka alkoholem przez rodziców

oraz niepodejmowania przez nich działań w przypadku rozpoznania problemu alkoholowego u dziecka. Należy pamiętać, że przyzwolenie rodziców na spożywanie przez ich dzieci alkoholu, nawet jeśli wydaje im się, że to kontrolują, może być wysoce niebezpieczne dla dziecka. Rodzice powinni zostać również przeszkoleni w zakresie reagowania, w przypadku spożywania alkoholu przez dziecko, a spotkania takie powinny odbywać się podczas obowiązkowych spotkań, np. z wychowawcą. Warto skorzystać z darmowego przewodnika ***Jak rozmawiać z dzieckiem o alkoholu?***, który dostępny jest na stronie trzymajpion.pl;

- dotarcie do jak największej liczby rodziców oraz realizacja działań profilaktycznych w ścisłej współpracy z nimi, na co uwagę zwrócili różni respondenci, twierdzący, iż odpowiedzialność za prawidłowe wychowanie dziecka często jest oddelegowywana przez opiekunów na placówki oświatowe;
- rozpowszechnianie wśród uczniów informacji na temat form pomocy w przypadku posiadania w rodzinie osoby uzależnionej. Ważną rolę w diagnozie dzieci dotkniętych tym problemem odgrywają nauczyciele, wychowawcy i opiekunowie w placówkach, którzy poprzez obserwację i dyskretne wywiady powinny zwracać uwagę na symptomy świadczące o tym, że dziecko cierpi z powodu uzależnionego członka rodziny;
- podjęcie obserwacji, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne, pijących alkohol oraz przejawiających inne zachowania, w tym w zakresie uzależnień behawioralnych. W tym celu pomocne będzie poszerzenie wiedzy pracowników szkoły na temat wykrywania objawów stosowania substancji odurzających oraz innych zachowań;
- przeprowadzenie warsztatów poruszających problematykę użytkowania oraz wykorzystywania współczesnych mediów. Warsztat powinien uczyć dzieci jak bezpiecznie poruszać się po świecie cyberprzestrzeni. Podczas tych zajęć uczniowie zdobywają takie umiejętności jak zdolność bezpiecznego poruszania się w świecie massmediów, kontroli czasu spędzanego w Internecie, przed telewizorem czy grami komputerowymi, zdolność krytycznej oceny prezentowanych przez media wartości i postaw oraz reagowania w sytuacji zagrożenia;
- przeprowadzenie zajęć dla uczniów mających na celu zwrócenie uwagi na problem uzależnienia od urządzeń elektronicznych. Pomocne przy realizacji takich zajęć może być rozpowszechnienie ulotek informujących o takim problemie. Projektując oddziaływania należy skupić się również na pozytywnych stronach korzystania z Internetu (możliwość rozwoju, nauki języków, zdobywanie

informacji) oraz uświadamianiu dzieciom i młodzieży negatywnych skutków nadmiernego przebywania w sieci. Warto również skupić się na wyidealizowanych wzorcach przekazywanych przez portale społecznościowe oraz na tym, jak nie dać się przez te wzorce manipulować i im podporządkowywać;

- wdrażanie profesjonalnych działań – programów rekomendowanych dotyczących hazardu i innych uzależnień behawioralnych, pogłębiających wiedzę uczniów, czym są owe problemy i jak je rozwiązać;
- zastosowanie strategii informacyjnej, poprzez przekazywanie dzieciom wiadomości na temat negatywnych konsekwencji uzależnień behawioralnych. Zajęcia takie mogą się odbywać np. w ramach godziny wychowawczej lub tzw. „okienek” na świetlicy szkolnej.
- zwrócenie uwagi rodziców na występowanie problemu uzależnień behawioralnych i konsekwencje jakie za sobą niosą. Wskazane jest uświadomienie im zasadności podejmowania rozmów z dzieckiem na ten temat, a także uważne przyglądanie się symptomom wskazującym na to, że dziecko podejmuje się tego typu zachowań;
- rozwijanie i tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem dotkniętych uzależnieniem i przemocą oraz realizowanie działań konsultacyjno-superwizyjnych dla osób pracujących z dziećmi;
- zwiększenie oferty kulturowo-rekreacyjnej dla ogółu mieszkańców Gminy, odpowiadającej na ich rzeczywiste potrzeby i oczekiwania;
- podnoszenie kompetencji nauczycieli, pedagogów szkolnych oraz osób pracujących w świetlicach, umożliwiające zwiększenie efektywności prowadzonych działań profilaktycznych oraz diagnozowania problemów wśród uczniów. Należy dążyć do powiązania działań skierowanych do dzieci z działaniami skierowanymi do ich dorosłego otoczenia – nie tylko rodziców, ale także nauczycieli;
- wyposażenie nauczycieli, pedagogów szkolnych i psychologów w profesjonalną wiedzę na temat strategii i metod działań profilaktycznych, m.in. poprzez kierowanie ich na szkolenia z zakresu wdrażania programów rekomendowanych, a także konferencje i warsztaty tematyczne;
- organizowanie webinarium (warsztatów/spotkań online) oraz innych form warsztatowych, w których będą brać udział nauczyciele oraz rodzice, w celu zacieśniania współpracy, nawiązywania pozytywnych relacji, dzięki którym

możliwe będzie wspólne podejmowanie działań na rzecz rozwiązywania problemów uczniów;

- przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej negatywnych skutków zdrowotnych, społecznych i prawnych wynikających z nadużywania alkoholu, narkotyków, leków i nadmiernego podejmowania zachowań, a także mechanizmów uzależnienia dla ogółu mieszkańców, m.in. w zakresie FAS – alkoholowego zespołu płodowego oraz FASD – Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych. W tym celu skuteczne mogą okazać się rozpowszechniane wśród mieszkańców ulotki, broszury lub rozmieszczone na terenie Gminy plakaty i bilbordy. Aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców, warto wykorzystać przy tym nowe media. Warto również wykorzystać tablice informacyjne w miejscach publicznych, np. w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, ośrodkach zdrowia, budynku Policji, parafii, Punkcie Konsultacyjnym, szkołach itp. Kampania powinna uwzględniać również informacje dla mieszkańców Gminy, na temat możliwych form pomocy w przypadku uzależnienia od alkoholu;
- inicjowanie i rozwijanie współpracy pomiędzy instytucjami oraz organizacjami działającymi w obszarze uzależnień, w tym w zakresie prowadzenia grup samopomocowych oraz wdrażania oddziaływań profilaktycznych;
- przeprowadzenie kampanii informacyjnej na temat konsekwencji prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu;
- kontynuowanie działalności Punktu Konsultacyjnego dla osób uzależnionych i ich rodzin oraz systematyczne rozwijanie jego działalności, m.in. poprzez zwiększenie wymiaru godzin pracy poszczególnych specjalistów, zwiększenie kadry Punktu o kolejnych psychologów, terapeutów i pedagogów oraz prowadzenie konsultacji dla osób zmagających się z uzależnieniami behawioralnymi;
- podejmowanie interwencji wobec osób problemowo spożywających alkohol lub sięgających po inne substancje, w tym przez szkoły, gdy osobą taką jest rodzic ucznia;
- rozwijanie lokalnego systemu pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych, w tym w zakresie poszerzenia istniejącej oferty miejsc udzielających pomocy i wsparcia o poradnictwo, konsultacje, terapię i grupy wsparcia;
- realizowanie warsztatów, spotkań oraz kampanii informacyjnych w zakresie *work-life balance*, czyli umiejętności racjonalnego dzielenia czasu pomiędzy życiem towarzyskim i rodzinnym a zawodowym, zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej oraz zachowań konsumenckich;

- wzmacnianie czynników ochronnych oraz niwelowanie czynników ryzyka wśród dzieci i dorosłych, które wpływają na ich sposób postrzegania siebie, występowanie nieprawidłowości w zachowaniu i podejmowaniu decyzji oraz determinują określone przekonania formujące schemat postępowania;
- tworzenie i rozwój alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży na terenie Gminy;
- świadczenie pomocy osobom zmagającym się z uzależnieniami behawioralnymi w Gminie, poprzez wzmacnianie samopomocowych form wsparcia oraz udzielanie pomocy finansowej i organizacyjnej organizacjom pozarządowym realizującym działania w obszarze uzależnień behawioralnych;
- organizowanie szkoleń i kursów mających na celu podnoszenie kompetencji zatrudnionej kadry oraz zaangażowanie tych podmiotów w prowadzenie kampanii społecznych. Ważne przed przeprowadzeniem szkoleń, jest przekazanie grupom, które mają być objęte szkoleniem, krótkich ankiet mających na celu zbadanie ich potrzeb szkoleniowych;
- prowadzenie szkoleń dla sprzedawców napojów alkoholowych z zakresu skutecznej odmowy podania alkoholu, wzmacnianie umiejętności asertywności oraz ukazanie sposobów wspomagających współpracę sprzedawcy z policją oraz GKRPA, gdyż badani potwierdzili, że część ekspedientów umożliwia osobom niepełnoletnim zakup alkoholu. Problem ten uwidacznia się w większym zakresie w przypadku osób nietrzeźwych, dlatego zaleca się przeprowadzenie szkolenia terenowego, podczas którego przybliżone zostaną im fakty z zakresu procesu uzależnienia, zagrożenia związane ze spożywaniem alkoholu, w tym przez osoby młode, a także zapisy ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz sposoby skutecznej odmowy sprzedaży.
- prowadzenie cyklicznych szkoleń stacjonarnych wśród sprzedawców dotyczących konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu;
- cykliczne prowadzenie badania „Tajemniczy Klient” w celu uzyskania pewności, czy sprzedawcy napojów wysokoprocentowych nie podają alkoholu osobom niepełnoletnim;
- organizowanie szkoleń dla lekarzy i pielęgniarek w zakresie rozpoznawania wzorów spożywania alkoholu przez pacjentów i podejmowania interwencji wobec osób pijących alkohol ryzykownie i szkodliwie;

- zapewnianie osobom, które pracują w obszarze przeciwdziałania problemom uzależnień oraz przemocy w rodzinie dostępu do superwizji;
- opracowywanie i rozpowszechnianie wśród specjalistów materiałów informacyjno-edukacyjnych zawierających informacje na temat psychologicznych i prawnych aspektów związanych z przeciwdziałaniem problemom społecznym takich jak uzależnienia;
- organizowanie konferencji, szkoleń i platform współpracy dla podmiotów pracujących w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom, w celu podnoszenia ich kompetencji zawodowych oraz usprawnienia współpracy i przepływu informacji pomiędzy nimi;
- powtórzenie badań społecznych wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych w przyszłości;
- ograniczenie zaobserwowanej przez respondentów dostępności do alkoholu dla osób niepełnoletnich, poprzez zmniejszenie maksymalnej liczby wykorzystanych zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych;
- prowadzenie rutynowych patroli policyjnych w miejscach, w których może dochodzić do sprzedaży i dystrybucji substancji nielegalnych oraz alkoholu dla osób niepełnoletnich;
- częstsze kontrole w miejscach gromadzenia się dzieci i młodzieży na terenie Gminy.

WYNIKI
BADAŃ
ORAZ
ANALIZ

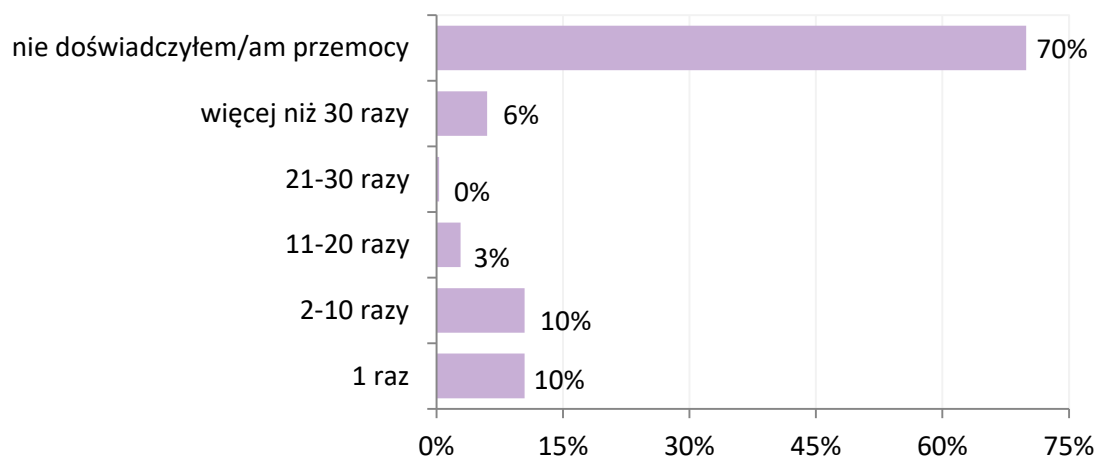
Problem przemocy w rodzinie na terenie Gminy Siechnice

Analiza problemu przemocy
w rodzinie, przemocy
rówieśniczej oraz
cyberprzemocy

Wyniki badań uczniów

Niniejsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród uczniów szkół podstawowych z Gminy Siechnice. W pierwszym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o udzielenie odpowiedzi na pytanie, jak często zdarzyło im się doświadczyć przemocy w okresie ostatnich 3 lat. Wyniki badań kształtują się następująco: 29% osób deklaruje, że doświadczyło przemocy w tym czasie, przy czym po 10% respondentów jeden raz lub 2-10 razy, 3% ankietowanych 11-20 razy, natomiast 6% przyznaje, że doświadczyło przemocy więcej niż 30 razy. 70% uczniów nie doznało przemocy w przeciągu ostatnich 3 lat.

Wykres 78. Jak często zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w okresie ostatnich 3 lat? N=316

W celu pogłębionej analizy określono również to, jakie osoby stosowały przemoc wobec uczniów. Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, że ankietowani najczęściej doświadczali przemocy ze strony rówieśników - przyznały to 53 osoby (59%), z kolei 21 respondentów wskazało na inne osoby, wśród których wymieniono głównie *kolegów* (23%). Doświadczenie przemocy ze strony rodzeństwa zadeklarowało 17 uczniów (19%), z kolei 8 badanych jako sprawcę przemocy podało mamę (9%), a 6 osób - tatę (7%).

Tabela 50. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=95

Odpowiedź	%	Liczba odp.
rówieśnicy	59%	53
inne osoby	23%	21
rodzeństwo	19%	17
mama	9%	8
tata	7%	6

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Poniższa tabela przedstawia odpowiedzi uczniów na pytanie o rodzaje doznawanej przemocy. Można zauważyć, że:

- przemocy psychicznej doświadczyło 52 uczniów (57%),
- przemocy fizycznej doznało 46 uczniów (51%),
- przemocy seksualnej doświadczyło 15 respondentów (16%),
- zaniedbania doznało 7 ankietowanych (8%).

Tabela 51. Jakiego rodzaju przemocy doznałeś/aś? N=95

Odpowiedź	%	Liczba odp.
ktoś cię przezywał, groził ci, upokarzał, straszył, wyśmiewał itp.	57%	52
ktoś cię bił, kopał, szarpał, dusił, popychał, spoliczkował itp.	51%	46
ktoś dotykał cię w miejsca, w które sobie tego nie życzyłeś/aś, ktoś mówił o twoim ciele w sposób który cię zawstydział itp.	16%	15
nie miałeś/aś zapewnionej opieki kiedy byłeś/aś chory/a, wsparcia i pomocy od rodziców/opiekunów kiedy miałeś/aś problemy, dostawałeś/aś zbyt mało jedzenia dlatego przez dłuższy czas byłeś/aś głodny/a itp.	8%	7

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

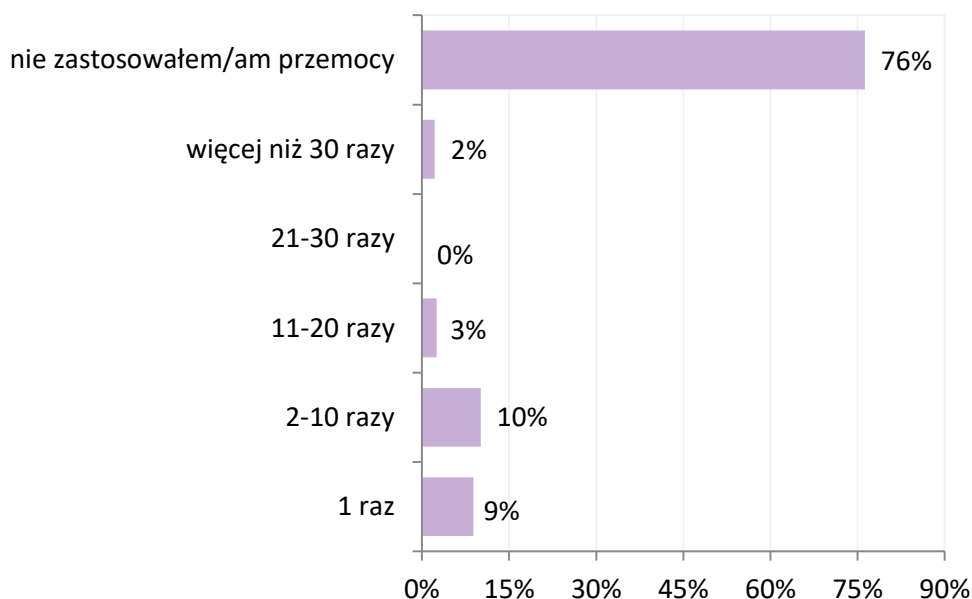
Następnie uczniowie określili, czy w czasie pandemii COVID-19 doświadczali przemocy częściej niż zwykle. 71 ankietowanych zaświadczyło, że nie doznawało jej częściej w tym okresie (75%), 20 respondentów nie wie czy jej częstotliwość uległa zwiększeniu (21%), natomiast 4 osoby zadeklarowały, że były ofiarami przemocy częściej podczas pandemii COVID-19 (4%).

Tabela 52. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 doświadczyłeś/aś przemocy częściej niż zwykle? N=95

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	4%	4
nie	75%	71
nie wiem	21%	20

W kolejnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o określenie, czy w przeciągu ostatnich 3 lat doszło do sytuacji, w której zastosowali oni przemoc wobec innych osób. Co czwarty uczeń zadeklarował, że zastosował kiedykolwiek przemoc (24%), przy czym 9% osób zrobiło to jeden raz, 10% przyznało, że 2-10 razy, natomiast 3% respondentów - więcej niż 30 razy w przeciągu ostatnich 3 lat. 76% badanych nie stosowało przemocy w tym czasie.

Wykres 79. Jak często zdarzyło Ci się zastosować przemoc wobec drugiej osoby w ciągu ostatnich 3 lat? N=316

Następnie osoby, które zadeklarowały stosowanie przemocy w ciągu ostatnich 3 lat zostały zapytane jakiego rodzaju była to przemoc. Z ich deklaracji wynika, że:

- przemoc psychiczną zastosowało 45 uczniów (63%),
- do przemocy fizycznej dopuściło się 36 ankietowanych (50%),
- do przemocy seksualnej przyznało się 2 respondentów (3%).

Tabela 53. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=75

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przezywałeś/aś kogoś, groziłeś/aś komuś, upokarzałeś/aś kogoś, straszyłeś/aś, wyśmiewałeś/aś itp.	63%	45
biłeś/aś kogoś, kopałeś/aś, szarpałeś/aś, dusiłeś/aś, popychałeś/aś, spoliczkowałeś/aś itp.	50%	36
dotykałeś/aś kogoś w miejsca, w które ta osoba tego sobie nie życzyła, mówiłeś/aś o czymś ciele w sposób który go zawstydział itp.	3%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejne pytanie dotyczyło tego, wobec jakich osób uczniowie dopuścili się przemocy. Według wyników badania ankietowani najczęściej stosowali przemoc wobec rówieśników (38 osób, tj. 52%), a następnie rodzeństwa (29 osób, tj. 40%). 9 respondentów stosowało przemoc wobec innych, podając kolegów lub te osoby, które odnosiły się źle do nich (12%), natomiast 2 uczestników badania przyznało się do stosowania przemocy względem rodziców (3%).

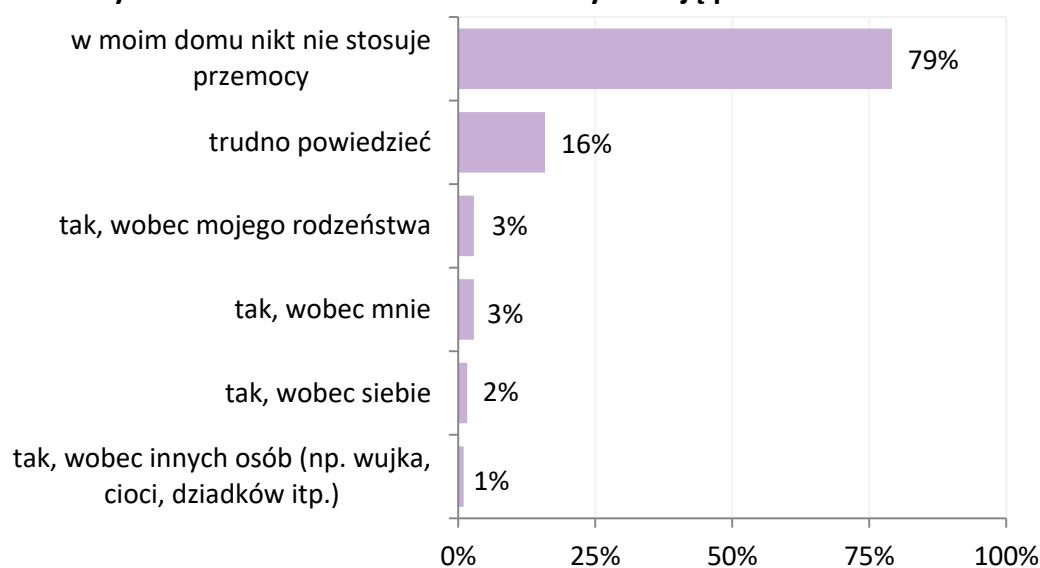
Tabela 54. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=75

Odpowiedź	%	Liczba odp.
wobec rówieśników	52%	38
wobec rodzeństwa	40%	29
wobec innych osób	12%	9
wobec rodziców	3%	2

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W następnej kolejności poruszony został problem przemocy domowej. 5% uczniów przyznało, że w ich domu stosowana jest przemoc, z czego po 3% z nich odpowiedziało, że przemocy doświadczają oni sami oraz ich rodzeństwo, 2% wskazało, że ktoś z członków rodziny stosuje przemoc wobec siebie, natomiast 1% badanych podało, że doznają jej inne osoby (np. wujek, ciocia, dziadkowie itp.). 79% uczniów deklaruje, że w ich domu nikt nie stosuje przemocy, natomiast dla 16% jest to trudne do stwierdzenia.

Wykres 80. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc? N=316

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Uczniowie zauważający przemoc w swoim domu zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie, jakiego rodzaju jest to przemoc. Odpowiedzi ankietowanych kształtują się następująco:

- 10 badanych uważa, że w jego domu stosowana jest przemoc psychiczna (56%),
- na przemoc psychiczną wskazało 8 osób (44%),
- 2 ankietowanych zauważa w swoim domu przemoc seksualną (11%),
- 1 uczeń nie wiedział jaka przemoc występuje w jego domu (6%),
- 1 respondent zaznaczył odpowiedź inne, nie podając rodzaju przemocy (1 osoba, tj. 6%).

Tabela 55. Jakiego rodzaju przemoc jest stosowana w Twoim domu? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna (np. przezywanie, grożenie, upokarzanie, straszenie)	56%	10
przemoc fizyczna (np. bicie, kopanie, szarpanie, duszenie, popychanie)	44%	8
przemoc seksualna (np. dotykanie kogoś w miejscach, w których ta osoba sobie tego nie życzy)	11%	2
inne	6%	1
nie wiem	6%	1

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W celu dogłębnej analizy uczniowie odpowiedzieli również na pytanie jakie uczucia towarzyszą im w związku z występowaniem przemocy w ich domu. Najwięcej respondentów wskazało na smutek (15 osób, tj. 79%), 8 uczniów na osamotnienie (42%), po 6 ankietowanych na złość/nienawiść oraz poczucie winy (po 32%), z kolei po 5 osób na brak poczucia bezpieczeństwa, brak zainteresowania, strach i wstyd (po 26%). 1 badany wskazał na „inne” podając: *chęć oddania bratu*, a kolejny uczeń nie wiedział jakie uczucia mu towarzyszą w związku z występowaniem przemocy w jego domu (5%).

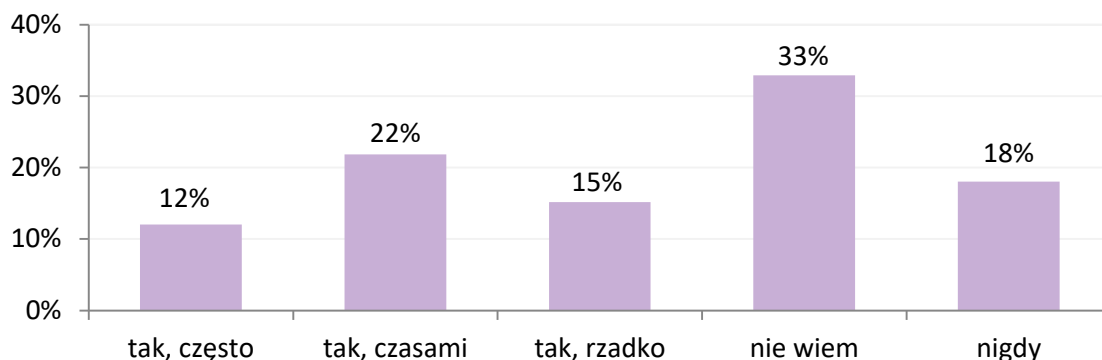
Tabela 56. Jakie uczucia towarzyszą/ły Ci w związku z występowaniem przemocy w Twoim domu? N=76

Odpowiedź	%	Liczba odp.
smutek	79%	15
osamotnienie	42%	8
złość/nienawiść	32%	6
poczucie winy	32%	6
brak poczucia bezpieczeństwa	26%	5
brak zainteresowania	26%	5
strach	26%	5
wstyd	26%	5
inne	5%	1
nie wiem	5%	1

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Następne pytanie dotyczyło częstotliwości występowania przemocy między uczniami w szkole. Co trzecia osoba nie potrafiła określić, czy ten problem jest obecny (33%). Respondenci, którzy przyznali, że czasami się to zdarza stanowią 22% wszystkich badanych. Z udzielonych przez 18% uczniów odpowiedzi wynika, że takie zdarzenia w ich szkole nie występują, 15% przyznało, że występują rzadko, a zdaniem 13% - często.

Wykres 81. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami? N=316

Uczniowie, którzy stwierdzili, że w ich szkole występuje problem przemocy zostali poproszeni o odpowiedź na pytanie jakiego rodzaju przemoc jest stosowana przez rówieśników. Najwięcej uczniów odpowiedziało, że jest to przemoc psychiczna (103 osoby, tj. 67%) oraz fizyczna (102 osoby, tj. 67%). 14 respondentów wskazało na przemoc seksualną (9%), a 9 osób odpowiedź „inne” (6%).

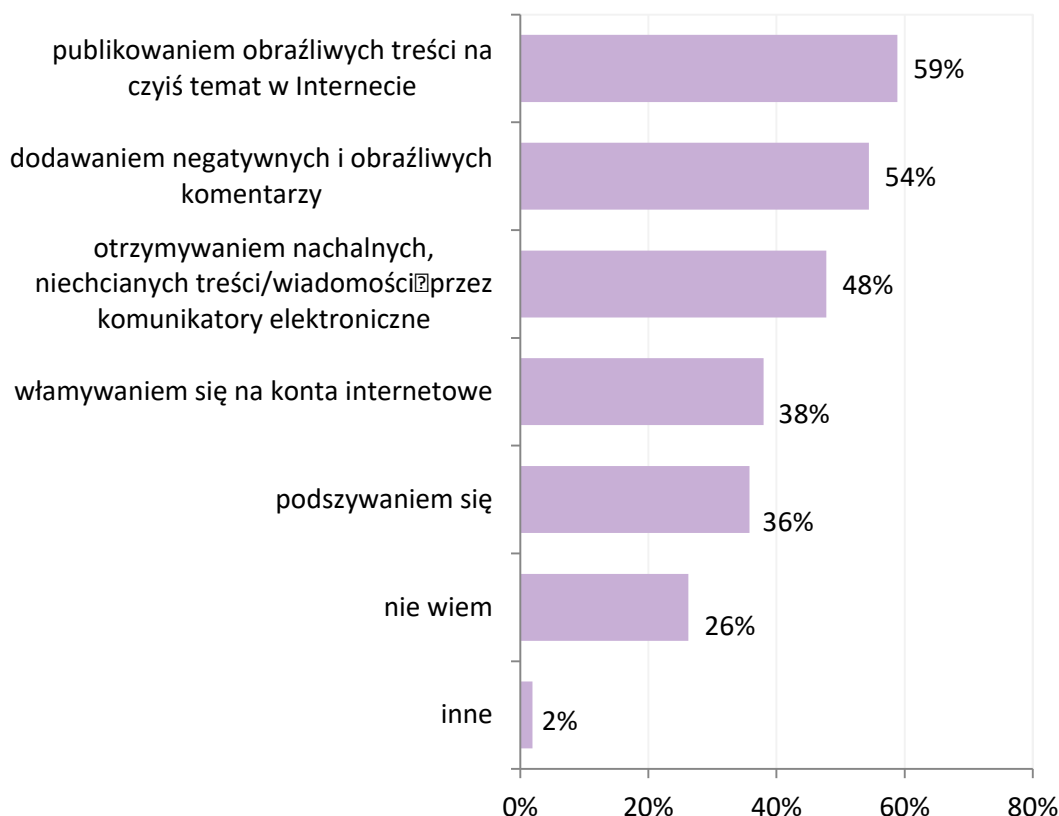
Tabela 57. Jakiego rodzaju przemoc jest najczęściej stosowana przez uczniów z Twojej szkoły? N=155

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna (np. przezywanie, grożenie, upokarzanie, straszenie)	67%	103
przemoc fizyczna (np. bicie, kopanie, szarpanie, duszenie, popychanie)	67%	102
przemoc seksualna (np. dotykanie kogoś w miejscach, w których ta osoba sobie tego nie życzy)	9%	14
inne	6%	9

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Kolejne pytanie zadane uczniom odnosiło się do cyberprzemocy i miało na celu ocenić skalę tego zjawiska wśród dzieci i młodzieży z Gminy Siechnice. Poprosiliśmy ankietowane osoby o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czym dla nich jest cyberprzemoc. Według większości ankietowanych cyberprzemoc to publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat w Internecie (59%), a niewiele mniej stwierdziło, że jest to dodawanie negatywnych i obraźliwych komentarzy (54%). 48% badanych zaznaczyło otrzymywanie nachalnych, niechcianych treści/wiadomości przez komunikatory elektroniczne, z kolei 38% - włamywanie się na konta internetowe. 36% respondentów uznało, że podszywanie się jest cyberprzemocą, 26% nie wie czym jest cyberprzemoc, a 2% wskazało odpowiedź „inne” dopisując: *wysyłanie brzydkich zdjęć*.

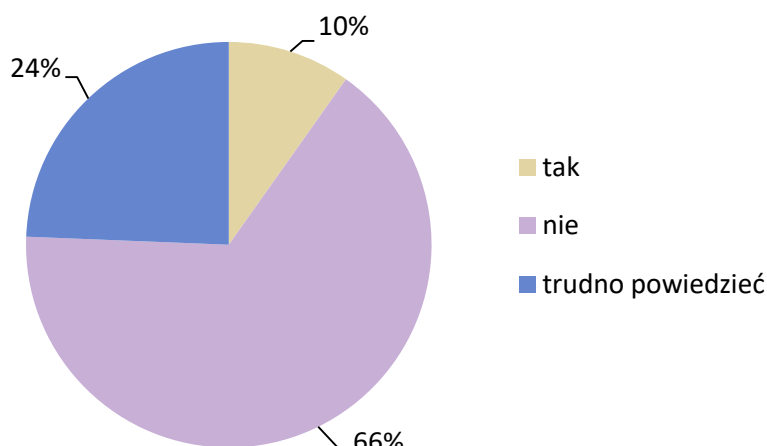
Wykres 82. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=316

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W następnej kolejności uczniowie odpowiedzieli na pytanie, czy zdarzyło im się w przeciągu ostatnich 3 lat poprzedzających badanie doznać przemocy w Internecie. Z deklaracji uczniów wynika, że cyberprzemocy doświadczyło 10% badanych, z kolei 66% nie doznało takiego rodzaju przemocy. 24% respondentów miało trudność w określeniu tego, czy doznało cyberprzemocy.

Wykres 83. Czy doznałeś/aś w przeciągu ostatnich 3 lat cyberprzemocy (czyli przemocy w Internecie)? N=316

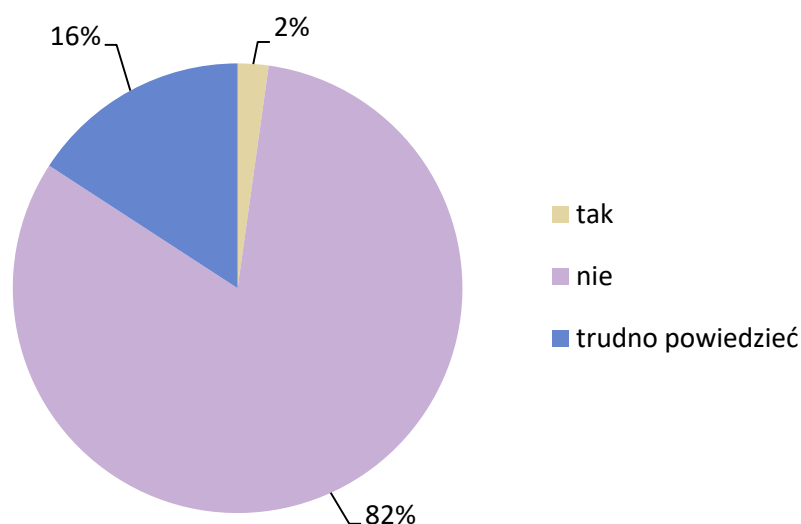
Respondenci, którzy odpowiedzieli twierdząco na pytanie dotyczące doznawania cyberprzemocy zostali poproszeni o odpowiedź, czy w okresie trwania pandemii COVID-19 doświadczali jej częściej niż zwykle. Większość odpowiedzi wskazuje na to, że cyberprzemoc nie zwiększyła się w tym czasie (20 uczniów, tj. 65%), 8 respondentów stwierdziło, że był to czas, kiedy częściej doświadczali przemocy w Internecie (26%), a 3 badanych miało trudności z odpowiedzią na to pytanie (10%).

Tabela 58. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) doświadczalesz/aś cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=31

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	26%	8
nie	65%	20
trudno powiedzieć	10%	3

Młodzi respondenci odpowiedzieli również na pytanie, czy sami stosowali cyberprzemoc w przeciągu ostatnich 3 lat. Większość badanych deklaruje, że w tym czasie nie stosowała przemocy w Internecie, 16% miało trudności z jednoznaczną odpowiedzią na to pytanie, natomiast 2% ankietowanych odpowiedziało, że było sprawcami cyberprzemocy w przeciągu ostatnich 3 lat.

Wykres 84. Czy stosowałeś/aś w przeciągu ostatnich 3 lat cyberprzemoc (czyli przemocy w Internecie)? N=316

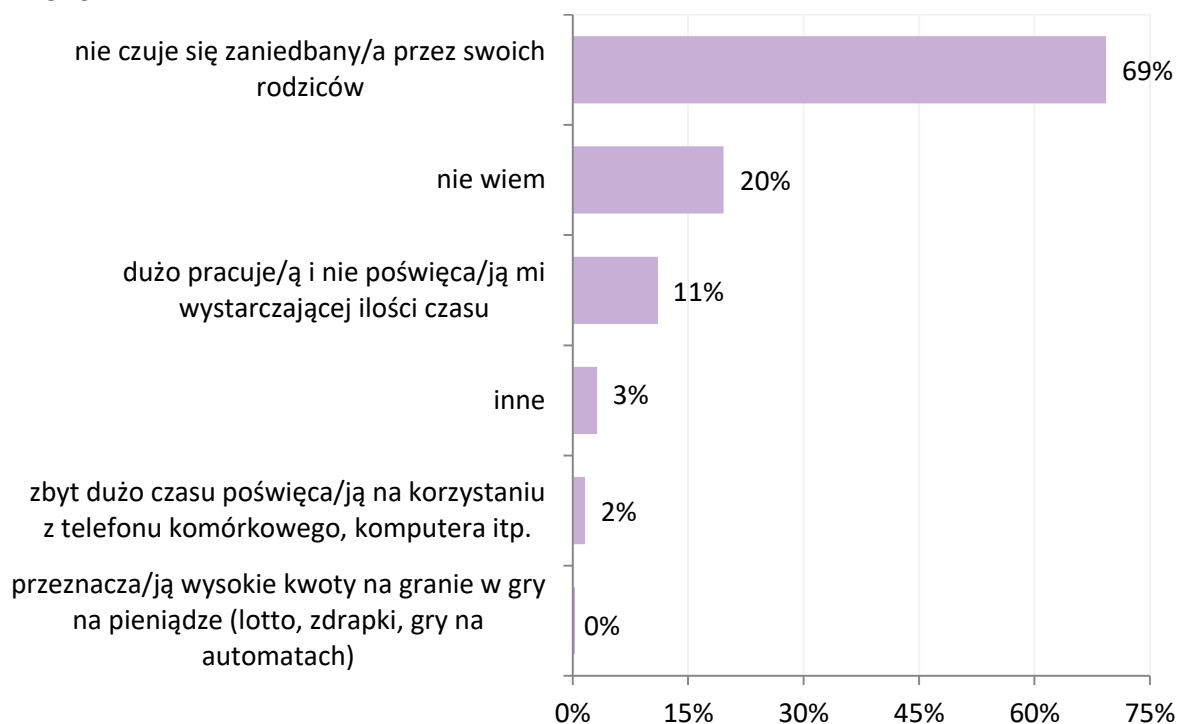
Z badań wynika również, że 3 osoby przyznały się do częstszego stosowania cyberprzemocy w okresie trwania pandemii COVID-19 (43%), a kolejne 3 osoby stwierdziły, że nie częstotliwość stosowania przemocy w Internecie w tym czasie nie uległa zwiększeniu (43%). 1 osoba zaznaczyła odpowiedź „trudno powiedzieć” (14%).

Tabela 59. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) zastosowałeś/aś cyberprzemoc częściej niż zwykle? N=7

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	43%	3
nie	43%	3
trudno powiedzieć	14%	1

Ostatnie pytanie zadane uczniom dotyczyło ewentualnych powodów poczucia zaniedbania przez swojego rodzica bądź rodziców. Z badań wynika, że 11% ankietowanych potwierdza takie uczucie i wskazuje na to, że rodzice dużo pracują i nie poświęcają im wystarczającej ilości czasu. 2% uczniów jako powód zaniedbania podało zbyt dużą ilość czasu przeznaczaną przez rodziców na korzystanie z telefonu komórkowego, komputera itp., natomiast 3% wskazało inne powody, wśród których znalazły się następujące wypowiedzi: *tata nie żyje ze mną i często wypija*, lub *źle mnie wychowują i pozbawiają mnie moich ambicji*. 20% respondentów zaznaczyło odpowiedź „nie wiem”, natomiast 69% uczniów nie czuje zaniedbania ze strony rodziców.

Wykres 85. Czy czujesz się zaniedbany/a przez swojego/ich rodzica/rodziców, ponieważ: N=316

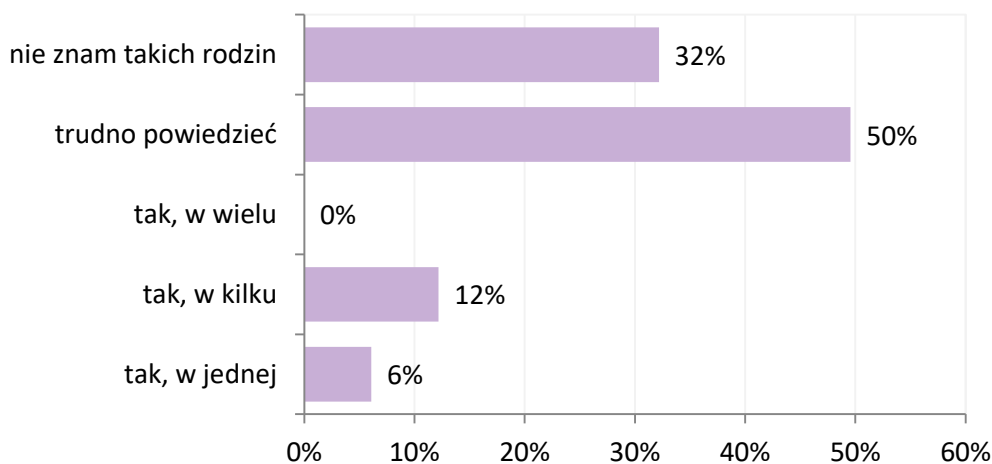

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Wyniki badań kadry pedagogicznej

W przeprowadzonych badaniach dotyczących problemu przemocy zweryfikowano również wiedzę i opinię kadry pedagogicznej pracującej w szkołach podstawowych na terenie Gminy Siechnice. W pierwszej kolejności badani mieli ocenić, czy w rodzinach uczniów występuje przemoc. O przemocy w kilku rodzinach wie 12% badanych, natomiast w jednej rodzinie - 6%. Średnio co trzeci respondent nie zna takich rodzin (32%), a 50% badanych trudno było odpowiedzieć na to pytanie.

Wykres 86. Czy w rodzinach Pana/i uczniów występuje przemoc? N=115

Następnie respondenci mieli wskazać, jaki rodzaj przemocy jest stosowany w rodzinach uczniów. Najwyższy odsetek nauczycieli wskazał na przemoc psychiczną (18 osób, tj. 86%) oraz fizyczną (15 osób, tj. 71%), z kolei znacznie mniej osób zaobserwowało przemoc ekonomiczną (2 osoby, tj. 10%).

Tabela 60. Jaki rodzaj przemocy jest stosowany w rodzinach Pana/i uczniów? N=21

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	86%	18
przemoc fizyczna	71%	15
przemoc ekonomiczna	10%	2
przemoc seksualna	0%	0
nie wiem	0%	0
inna	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W opinii połowy nauczycieli przemoc w rodzinie miała negatywny wpływ na funkcjonowanie uczniów, w tym: *złe funkcjonowanie w szkole, problemy w nauce, wycofanie, używanie wulgaryzmów, agresja wobec rówieśników, wahania nastrojów oraz trudności w radzeniu sobie z emocjami* (10 osób, tj. 50%).

Tabela 61. Czy przemoc w rodzinie miała wpływ na funkcjonowanie Pana/i ucznia? N=21

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	50%	10
trudno powiedzieć	50%	10
nie	0%	0

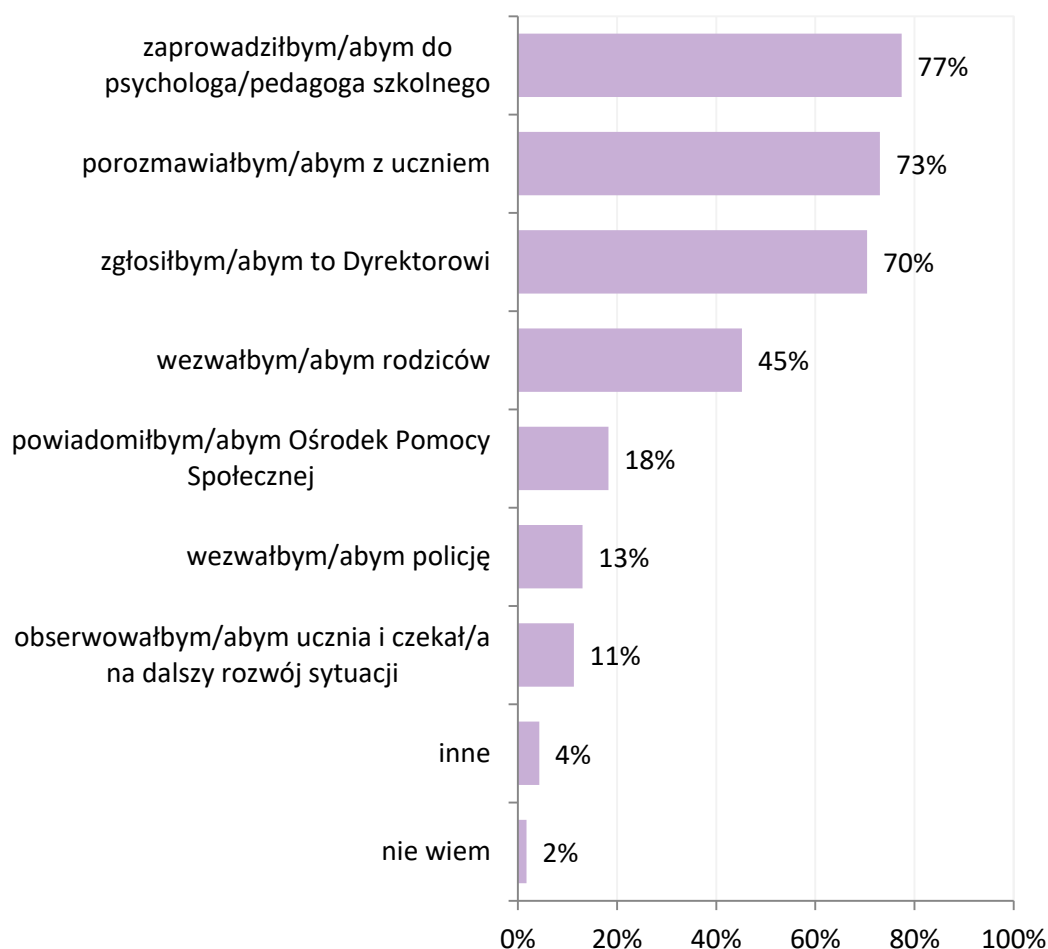
Średnio co piąty nauczyciel po okresie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 zaobserwował zwiększenie się skali problemu przemocy w rodzinach uczniów (4 osoby, tj. 19%), z kolei 29% odpowiedziało przecząco na to pytanie (6 osób), a ponad połowa nie wie, czy pandemia miała wpływ na zwiększenie się skali przemocy w rodzinach uczniów (11 osób, tj. 52%).

Tabela 62. Czy po okresie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 zaobserwował/a Pan/i zwiększenie się skali problemu przemocy w rodzinach Pana/i uczniów? N=21

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	19%	4
nie	29%	6
nie wiem	52%	11

W pytaniu dotyczącym tego, jak nauczyciel zareagowałby w sytuacji, gdyby dostrzegł ślady przemocy u ucznia, ankietowani najczęściej odpowiadali, że w pierwszej kolejności zaprowadziliby go do psychologa/pedagoga szkolnego (77%), porozmawialiby z uczniem (73%), zgłosziliby to Dyrektorowi (70%) oraz wezwaliby rodziców (45%). W dalszej kolejności wskazywano na powiadomienie Ośrodka Pomocy Społecznej (18%), wezwanie Policji (13%) oraz obserwowanie ucznia i czekanie na dalszy rozwój sytuacji (11%). Wśród innych odpowiedzi respondenci podkreślali, że wdrożyliby procedurę „Niebieskie Karty”, zgłosziliby taką sytuację do sądu, pedagoga/psychologa szkolnego oraz działaliby zgodnie z procedurami sądowymi (4%).

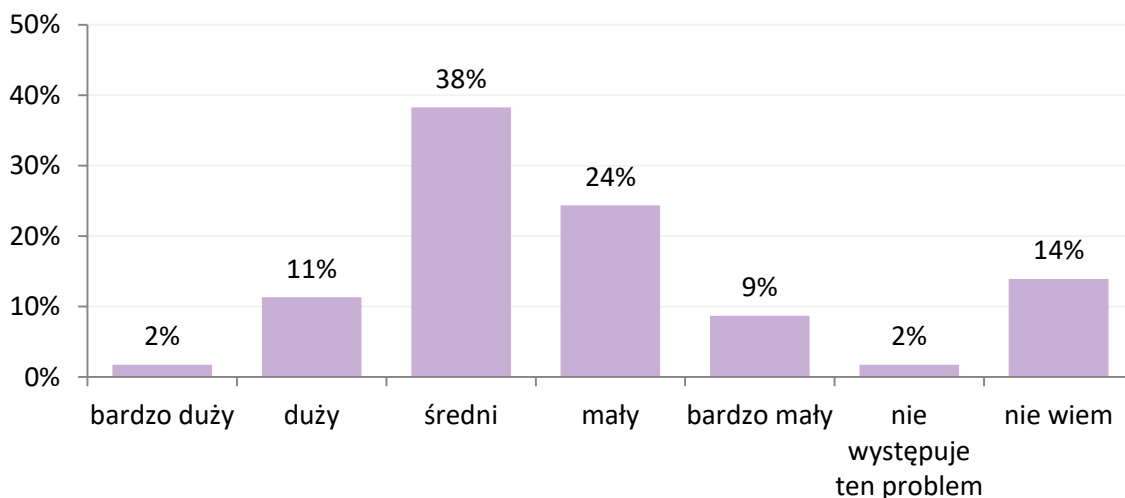
Wykres 87. Jak zareagowałby/aby Pan/i w sytuacji, gdyby dostrzegł/a Pan/i ślady przemocy u ucznia? N=115

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

Kolejne pytania zadawane respondentom dotyczyły skali przemocy rówieśniczej i cyberprzemocy. Według 2% osób problem przemocy rówieśniczej jest bardzo duży, a dla 11% - duży. 38% badanych określiło natężenie problemu przemocy rówieśniczej w szkołach jako średnie, 24% jako małe, z kolei 9% jako bardzo małe. 14% ankietowanych zadeklarowało brak wiedzy w tym zakresie, natomiast w opinii zaledwie 2% problem przemocy rówieśniczej w szkole, w której pracują nauczyciele nie występuje.

Wykres 88. Jak oceniliby/aby Pan/i poziom natężenia problemu przemocy rówieśniczej w szkole, w której Pan/i pracuje? N=115

Następnie respondenci mieli wskazać, jaki rodzaj przemocy rówieśniczej jest najczęściej przez nich obserwowany wśród uczniów. Najwyższy odsetek nauczycieli wskazał na przemoc psychiczną (76 osób, tj. 78%) oraz fizyczną (59 osób, tj. 61%). 8% badanych nie wie, jaka forma przemocy rówieśniczej jest stosowana najczęściej (8 osób), 2 respondentów wskazało na przemoc seksualną (2%), a wśród innych odpowiedzi jeden nauczyciel wskazał na przemoc utajoną (1%).

Tabela 63. Jaki rodzaj przemocy rówieśniczej zaobserwował/a Pan/i najczęściej? N=97

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	78%	76
przemoc fizyczna	61%	59
nie wiem	8%	8
przemoc seksualna	2%	2
inne	1%	1

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

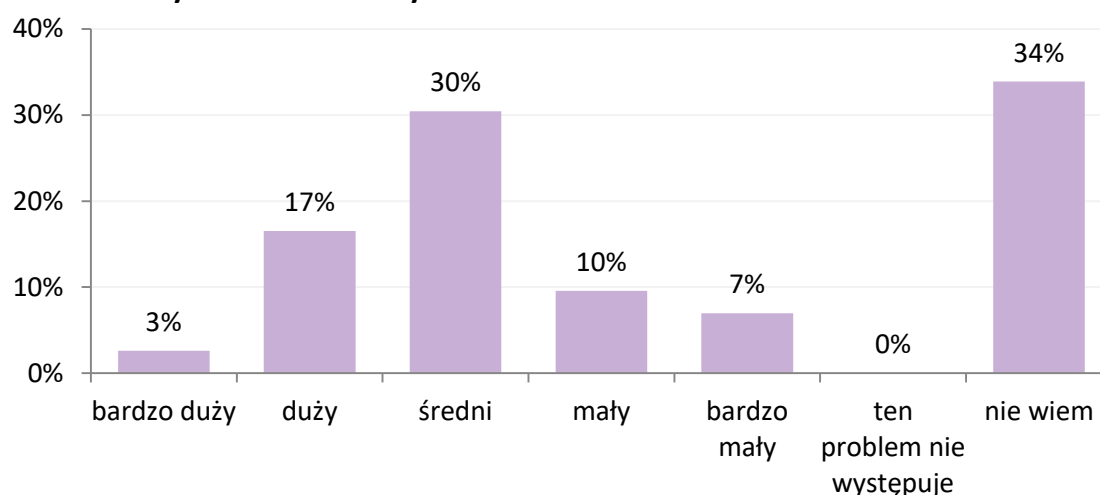
Średnio co trzeci nauczyciel po okresie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 zaobserwował zwiększenie się skali problemu przemocy rówieśniczej (34 osoby, tj. 35%), z kolei 30% odpowiedziało przecząco na to pytanie (29 osób), a 34% nie wie, czy pandemia miała wpływ na zwiększenie się skali przemocy między uczniami (33 osoby).

Tabela 64. Czy po okresie pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i zwiększeni się skali problemu przemocy rówieśniczej? N=97

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	35%	34
nie	30%	29
nie wiem	34%	33

Bardziej nasilony wśród uczniów w opinii badanych jest problem cyberprzemocy. Zdaniem 3% poziom jego natężenia jest bardzo duży, a 17% - duży. 30% osób stwierdziło, że problem przemocy w sieci kształtuje się na średnim poziomie, 10% - małym, natomiast 7% - bardzo małym. Średnio co trzeci respondent nie potrafił ocenić poziomu natężenia problemu cyberprzemocy (34%).

Wykres 89. Jak oceniliby/aby Pan/i poziom natężenia problemu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy? N=115

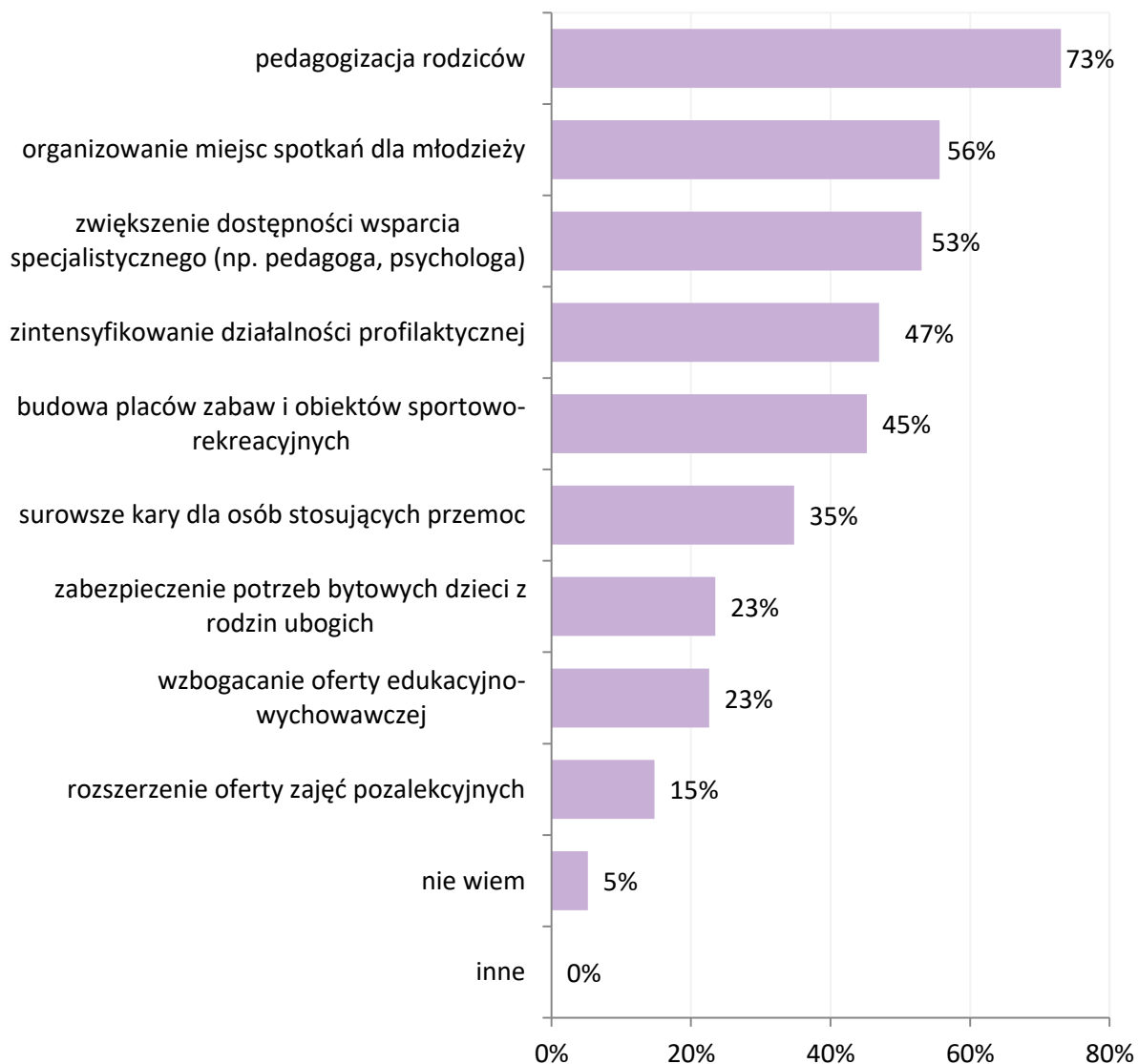
W przypadku doznawania lub stosowania cyberprzemocy, 39 nauczycieli wskazało na podejmowanie interwencji przez szkołę w tym zakresie (51%). Blisko co druga osoba, która zauważyła problem nadużywania alkoholu przez rodziców ucznia nie wie, czy szkoła podejmowała jakieś kroki (34 osoby, tj. 45%), natomiast 3 respondentów było zdania, że szkoła nie zrobiła nic w tym zakresie (4%). Wśród podejmowanych interwencji nauczyciele wskazywali na: *lekcje wychowawcze, pogadanki, wykłady, warsztaty, rozmowy z uczniami i z rodzicami, zakaz używania telefonów, interwencje szkolne oraz szkolenia z udziałem Policji.*

Tabela 65. Czy szkoła podejmowała interwencje w związku z doznaniem lub stosowaniem cyberprzemocy przez uczniów? N=77

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	51%	39
nie	4%	3
nie wiem	45%	34

W opinii znacznej części respondentów, odpowiedzią na problem przemocy rówieśniczej w gminie Siechnice mogłyby być takie działania jak: pedagogizacja rodziców (73%), organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży (56%), zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego (53%), zintensyfikowanie działalności profilaktycznej (47%) oraz budowa placów zabaw i obiektów sportowo-rekreacyjnych (45%). W dalszej kolejności wskazywano na surowsze kary dla osób stosujących przemoc (35%), zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci z rodzin ubogich oraz wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej (po 23%). Najrzadziej ankietowani wskazywali na rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych (15%). 5% nauczycieli nie wie, jakie działania mogłyby być odpowiedzią na problem przemocy rówieśniczej.

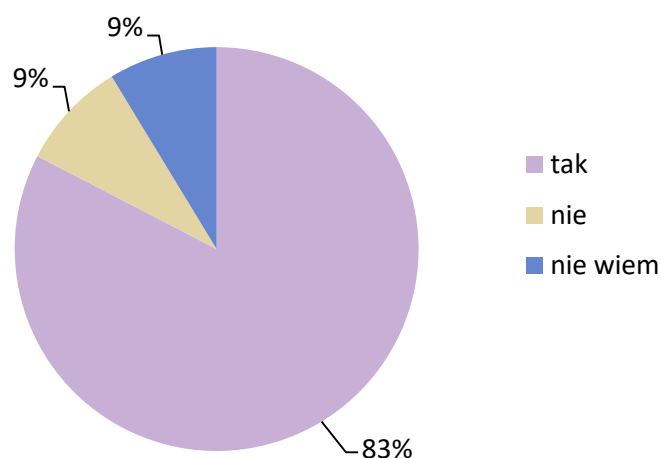
Wykres 90. Jakie działania w Pana/i opinii mogłyby być odpowiedzią na problem przemocy rówieśniczej w Gminie? N=115

**Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%*

W opinii zdecydowanej większości nauczycieli, uczniowie wiedzą do kogo mogą się zwrócić w razie problemów związanych z uzależnieniem i przemocą (83%). Zdaniem 9% pedagogów, uczniowie nie posiadają takiej wiedzy, natomiast kolejne 9% wskazało na odpowiedź „nie wiem”.

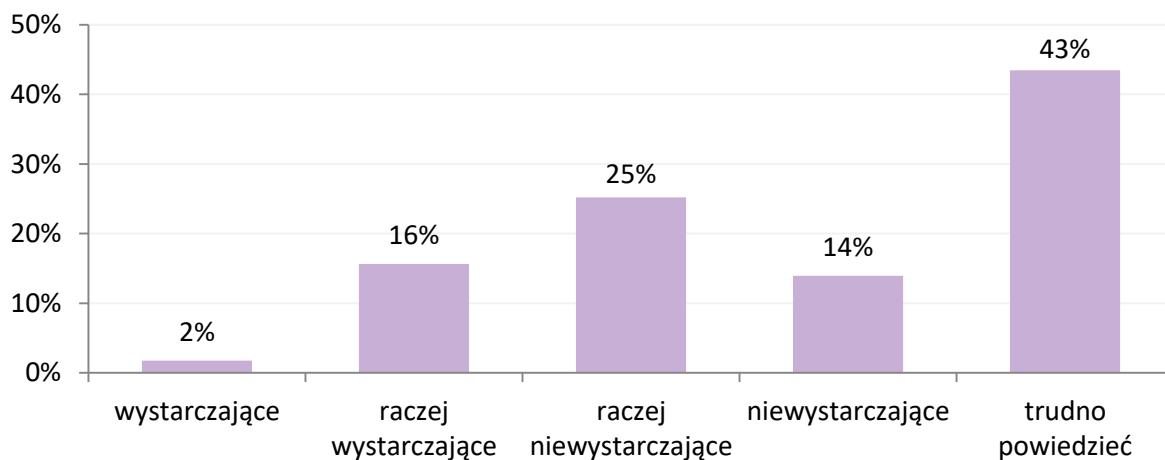
Wykres 91. Czy Pana/i zdaniem uczniowie wiedzą do kogo mogą zwrócić się w razie problemów uzależnień oraz przemocy? N=115

W pracy na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz uzależnień od alkoholu, substancji psychoaktywnych oraz uzależnień behawioralnych znaczącą rolę zdaniem większości badanych mają praktyczne szkolenia. Pomocne byłyby również superwizje, szkolenia dla rodziców, większa liczba patroli Policji w parku przy szkole oraz warsztaty dla dzieci odnośnie uzależnień i przemocy. Często podkreślano również większą dostępność do specjalistów, np. psychologów i pedagogów, lepszą współpracę z instytucjami oraz udostępnianie materiałów dydaktycznych i profilaktycznych wśród uczniów, rodziców i pedagogów.

W opinii 18% respondentów zasoby Gminy w zakresie wsparcia osób uzależnionych i zmagających się z problemem przemocy są wystarczające lub raczej wystarczające. Odmienne zdanie ma 39% (odpowiedzi „raczej niewystarczające” i „niewystarczające”), z kolei najwyższy odsetek, tj. 43% wskazał na odpowiedź „trudno powiedzieć”.

Wykres 92. Czy uważa Pan/i, że zasoby na terenie Gminy wspierające osoby uzależnione oraz borykające się z problemem przemocy są: N=115

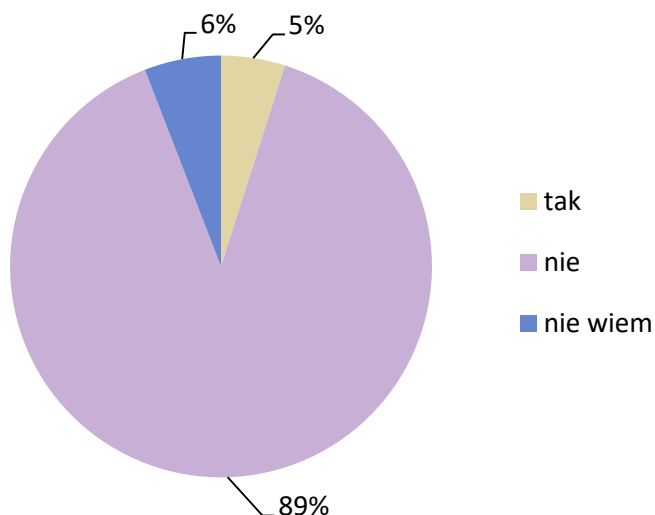
Ostatnie pytanie dotyczyło tego o jakie instytucje/podmioty Gmina powinna poszerzyć swoją ofertę pomocową skierowaną do uczniów i ich rodzin borykających się z problemem uzależnień i przemocy. Nauczyciele wskazywali głównie na:

- specjalistów w zakresie cyberprzemocy i uzależnień od Internetu i mediów społecznościowych;
- zwiększenie liczby psychologów, pedagogów i psychiatrów dziecięcych;
- tworzenie miejsc dla dzieci, młodzieży i ich rodziców, dzięki którym mogliby wspólnie spędzać swój wolny czas;
- współpracę z ośrodkami terapii uzależnień i specjalistami terapii uzależnień;
- edukację rodziców;
- interwencje kryzysowe;
- terapie dla rodzin;
- tworzenie świetlic gminnych;
- prowadzenie programu terapeutycznego dla sprawców i ofiar przemocy domowej;
- większą dostępność informacji, gdzie można uzyskać pomoc;
- uczestnictwo w superwizjach.

Wyniki badań rodziców uczniów

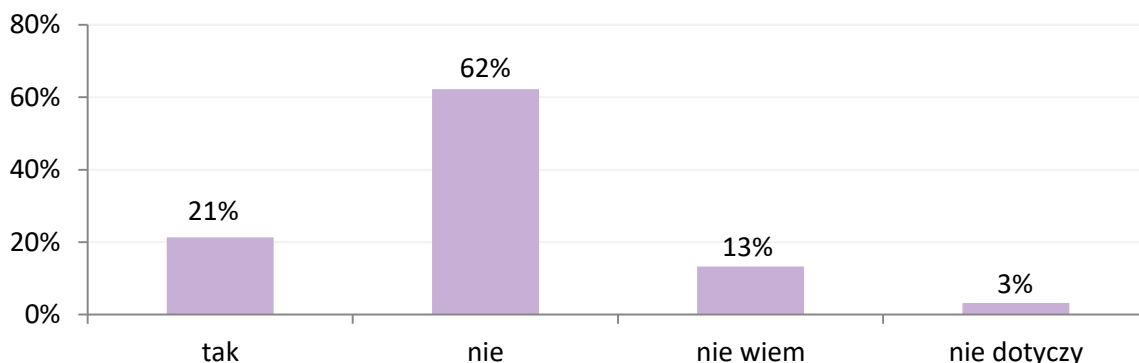
W badaniu diagnozującym skalę problemu przemocy udział wzięli również rodzice uczniów z Gminy Siechnice. W pierwszej kolejności rodzice uczniów z Gminy Siechnice zostali poproszeni o stwierdzenie, czy w ich opinii stosowanie kar fizycznych wobec dzieci jest dobrą metodą wychowawczą. Zdecydowany sprzeciw wobec „klapsów” kierowanych do dzieci zadeklarowała większość respondentów, tj. 89%. Niemniej, należy zauważyć, że wśród części badanych występuje tolerancja przemocy w procesie wychowawczym, gdyż twierdząco odpowiedziało 5% ankietowanych, a 6% stwierdziło, iż nie posiada wiedzy w tym zakresie.

Wykres 93. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (przysłowiowy „klaps”) jest dobrą metodą wychowawczą? N=407

Rodzice uczniów z Gminy zostali również zapytani o to, czy w okresie ostatnich 3 lat poprzedzających badanie ich dziecku/dzieciom zdarzyło się doświadczyć przemocy w szkole do której uczęszcza. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, zaistnienie tego problemu potwierdził średnio co piąty rodzic (21%), a 13% ankietowanych stwierdziło, iż nie wie czy doszło do takiej sytuacji. Jednoznacznie zaprzeczyło temu 62% ankietowanych, a 3% rodziców wskazało, iż ich dzieci nie dotyczy problem przemocy w szkole.

Wykres 94. Czy Pana/i dziecko doświadczyło przemocy w szkole w ciągu ostatnich 3 lat? N=407

Rodzice, którzy przyznali doświadczenie przemocy w szkole przez swoje dziecko w okresie ostatnich 3 lat przed badaniem zostali poproszeni o wskazanie jej rodzaju. Większość odpowiedzi padła na doznanie przemocy psychicznej (66 osób, tj. 76%), a niewiele mniejszy odsetek stwierdził, że była to przemoc fizyczna (52 osoby, tj. 60%). Żaden z respondentów nie zadeklarował doświadczenia przemocy seksualnej przez swoje dziecko, jednakże 8% odpowiedzi dotyczyło innych przejawów przemocy, wśród których wskazano na *zniszczenie mienia, przezwiska, zawstydzanie i wyśmiewanie; mobbing ze strony wychowawcy; złośliwe uwagi nauczycieli oraz przemoc werbalną ze strony nauczycieli* (7 osób).

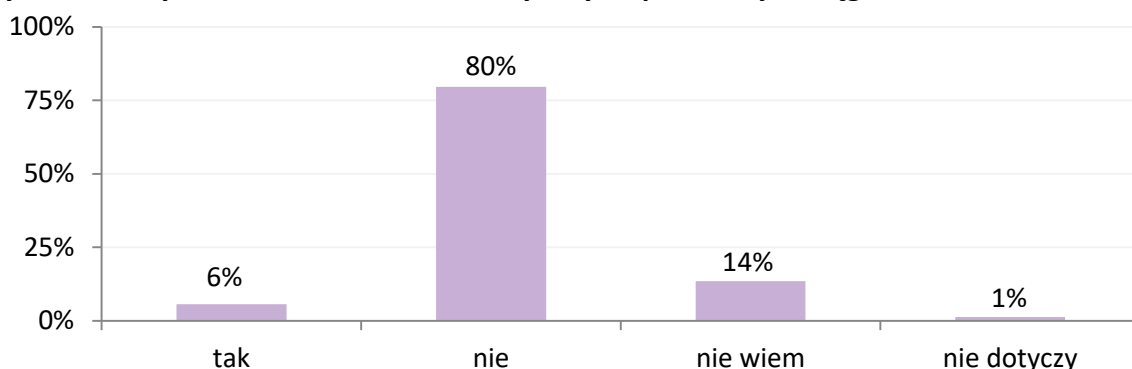
Tabela 66. Jakiego rodzaju przemocy w szkole doznało Pana/i dziecko? N=87

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	76%	66
przemoc fizyczna	60%	52
przemoc seksualna	0%	0
inne	8%	7

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

W kolejnej części badania respondenci zostali poproszeni o wskazanie, czy ich dzieci doświadczyły problemu cyberprzemocy, czyli przemocy w Internecie w okresie ostatnich 3 lat poprzedzających badanie. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 1% badanych nie dotyczy ten problem, 14% ankietowanych nie wie czy do takich sytuacji doszło w omawianym okresie, a 6% respondentów potwierdziło, iż ich dzieci doznały cyberprzemocy. Występowaniu tego problemu zaprzeczyło z kolei 80% rodziców biorących udział w badaniu.

Wykres 95. Czy Pana/i dziecko doświadczyło cyberprzemocy w ciągu ostatnich 3 lat? N=407

Badani rodzice przybliżyli w badaniu również rodzaje przemocy w Internecie, jakich doświadczyły ich dzieci. Jak wynika z analizy materiału badawczego, najpowszechniejszą formą cyberprzemocy jest dodawanie negatywnych i obraźliwych komentarzy, np. na forach i grupach internetowych, na które padło 83% odpowiedzi (19 osób). Na dalszym miejscu pod względem liczby wskazań znalazło się otrzymywanie nachalnych, niechcianych treści/wiadomości przez komunikatory elektroniczne (10 osób, tj. 43%), a niewiele mniej odpowiedzi padło na publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat w Internecie (9 osób, tj. 39%). Ponadto, po 13% wskazań dotyczyło podszywania się w Internecie oraz włamywania na cudze konta internetowe (po 3 osoby).

Tabela 67. Jakiego rodzaju cyberprzemocy doświadczyło Pana/i dziecko? N=23

Odpowiedź	%	Liczba odp.
dodawanie negatywnych i obraźliwych komentarzy	83%	19
otrzymywanie nachalnych, niechcianych treści/wiadomości przez komunikatory elektroniczne	43%	10
publikowanie obraźliwych treści na czyjś temat w Internecie	39%	9
podszywanie się	13%	3
włamywanie się na konta internetowe	13%	3
inne	0%	0
nie wiem	0%	0

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Jednym z zagadnień ujętym w kwestionariuszu ankiety skierowanym do rodziców uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy Siechnice był wpływ pandemii COVID-19 na częstotliwość doświadczania przez ich dzieci cyberprzemocy. Jak wynika z udzielonych odpowiedzi, 39% rodziców stwierdziło, iż w okresie pandemii ich dzieci częściej niż zwykle zmagają się z tym problemem (9 osób), natomiast zaprzeczyło temu 43% badanych (10 osób). Ponadto, część respondentów przyznała, że nie ma wiedzy w zakresie częstszego doświadczania przemocy w Internecie przez swoje dziecko w okresie izolacji społecznej (4 osoby, tj. 17%).

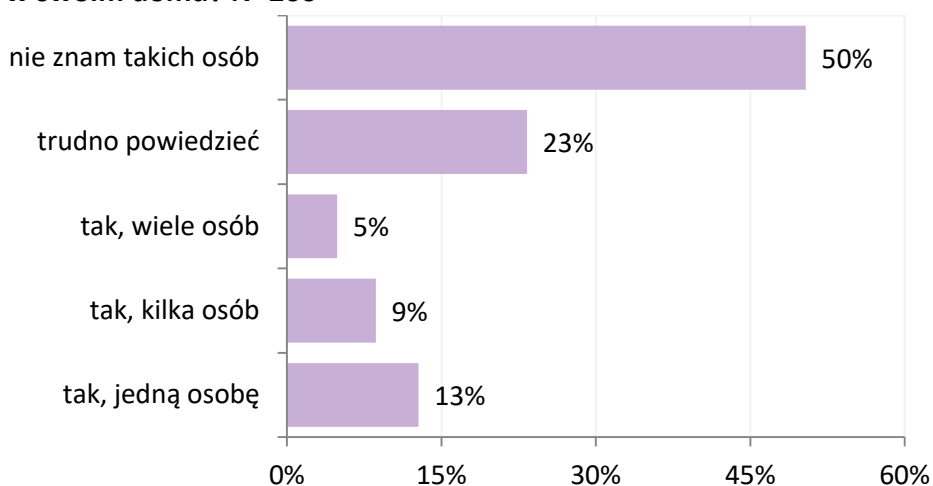
Tabela 68. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 Pana/i dziecko doświadczyło cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=23

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	39%	9
nie	43%	10
nie wiem	17%	4

Wyniki badań dorosłych mieszkańców

Dalsza część raportu stanowi próbę oszacowania skali problemu przemocy wśród dorosłych mieszkańców Gminy. Kolejny wykres przedstawia odpowiedzi ankietowanych na pytanie o znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu. 13% odpowiedziało, że zna jedną taką osobę, 9% - kilka osób, a 5% - wiele osób. Blisko co czwarty respondent nie jest pewien czy zna taką osobę (23%), natomiast 50% badanych nie zna osób doświadczających tego problemu w swoim otoczeniu.

Wykres 96. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu? N=266

Mieszkańcy, którzy przyznali, że znają osoby w swoim otoczeniu, które doświadczają przemocy w swoim domu, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy przez te osoby była przemoc psychiczna - wskazało na nią 77 badanych, tj. 60%. Przemocy fizycznej doznaje 48 osób wskazanych przez respondentów (37%), ekonomicznej - 34 osoby (26%), a seksualnej - 12 osób (9%).

Tabela 69. Jakiego rodzaju przemocy doznaje/doznają osoba/osoby w Pana/i otoczeniu? N=132

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	60%	77
przemoc fizyczna	37%	48
przemoc ekonomiczna	26%	34
inne	12%	15
przemoc seksualna	9%	12

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

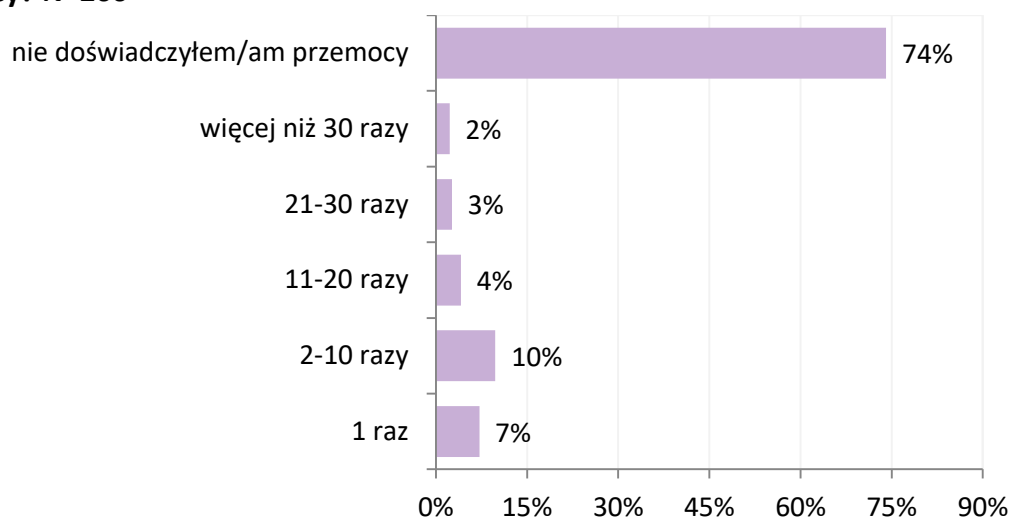
Na pytanie, kim jest osoba doświadczająca przemocy domowej, mieszkańcy najczęściej wskazywali, iż jest to osoba dorosła w wieku 18-60 lat (90 osób, tj. 70%). Na drugim miejscu znalazły się dzieci (47 osób, tj. 37%), z kolei na trzecim - osoby starsze (32 osoby, tj. 25%).

Tabela 70. Kim jest osoba, która doświadcza przemocy w swoim domu? N=132

Odpowiedź	%	Liczba odp.
osobą dorosłą mającą 18-60 lat	70%	90
dzieckiem	37%	47
osobą starszą (powyżej 60 roku życia)	25%	32

Skala problemu przemocy na terenie Gminy została zweryfikowana również dzięki odpowiedziom respondentów na pytanie o to, czy zdarzyło im się doświadczyć tego problemu w ciągu ostatnich 3 lat. Z zebranych danych wynika, że w tym okresie, przemocy doznało 26% mieszkańców, wśród których 2% doświadczyło jej więcej niż 30 razy, 3% - 21-30 razy, 4% - 11-20 razy, 10% - 2-10 razy, z kolei 7% - 1 raz.

Wykres 97. Jak często, w okresie ostatnich 3 lat zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=266

Mieszkańcy, którzy przyznali, że doznali przemocy, zostali następnie poproszeni o określenie jej rodzaju. Z deklaracji ankietowanych wynika, że najczęściej doznawanym rodzajem przemocy była przemoc psychiczna - wskazało na nią 29 badanych, tj. 43%. Przemocy fizycznej doznało 22 respondentów (32%), ekonomicznej - 18 osób (26%), a zaniedbania i mobbignu - po 13 badanych (po 19%). 8 ankietowanych nie wie, jakiej przemocy doświadczył (12%), z kolei 4 osoby wskazały na przemoc seksualną (6%).

Tabela 71. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 3 lat? N=69

Odpowiedź	%	Liczba odp.
przemoc psychiczna	43%	29
przemoc fizyczna	32%	22
przemoc ekonomiczna	26%	18
zaniedbanie	19%	13
mobbing	19%	13
nie wiem	12%	8
przemoc seksualna	6%	4

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Respondentów spytano również o to, kto stosował wobec nich przemoc. Analiza materiału badawczego wykazała, że najwięcej osób doznało przemocy ze strony męża/żony oraz nieznajomych osób (po 15 osób, tj. 22%). Ponadto, współmierny odsetek badanych wskazał na doświadczenie mobbingu ze strony pracodawcy. Rzadziej mieszkańcy wskazywali na kolegę/koleżankę z pracy (13 osób, tj. 19%), rodziców/opiekunów (12 osób, tj. 17%), partnera/partnerkę (11 osób, tj. 16%), rodzeństwo oraz dziecko/dzieci (po 9 osób, tj. 13%). Najrzadziej badani doświadczyli przemocy ze strony dziadków (6 osób, tj. 9%) oraz innych osób, w tym: *znajomych* oraz *byłego męża* (4 osoby, tj. 6%).

Tabela 72. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=69

Odpowiedź	%	Liczba odp.
mąż/żona	22%	15
pracodawca	22%	15
nieznajomy/a	22%	15
kolega/koleżanka z pracy	19%	13
rodzice/opiekunowie	17%	12
partner/partnerka	16%	11
rodzeństwo	13%	9
dziecko/dzieci	13%	9
dziadkowie	9%	6
inne osoby	6%	4

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

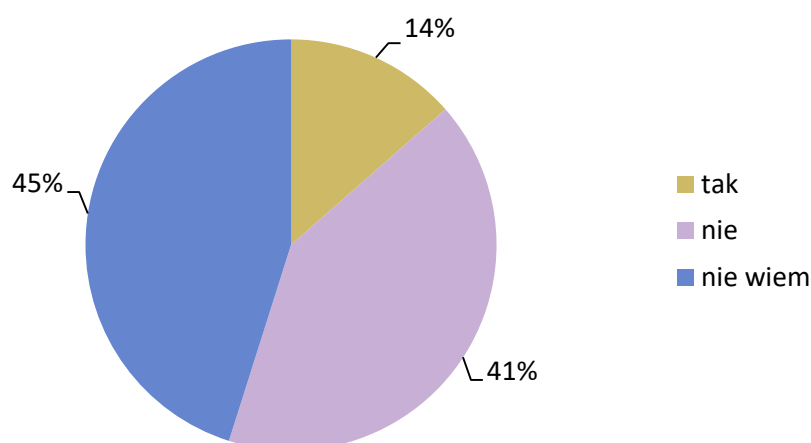
W opinii blisko co szóstego badanego sytuacja epidemiologiczna przyczyniła się do częstszego doświadczenia przez nich przemocy (11 osób, tj. 16%). Większość respondentów odpowiedziała przecząco na to pytanie (43 osoby, tj. 62%), natomiast 22% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie (15 osób).

Tabela 73. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 doświadczył/a Pan/i przemocy częściej niż zwykle? N=69

Odpowiedź	%	Liczba odp.
tak	16%	11
nie	62%	43
nie wiem	22%	15

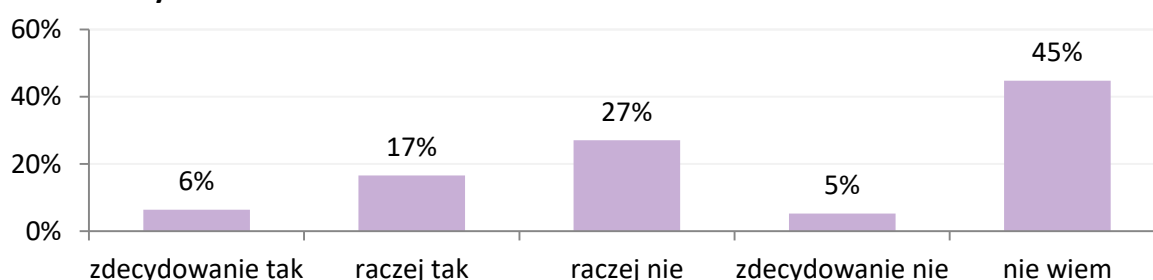
Kolejną analizowaną w Diagnozie kwestią była opinia dorosłych mieszkańców Gminy, na temat stosowania kar fizycznych w stosunku do dzieci. W odniesieniu do prezentowanych danych warto zwrócić uwagę, że wśród znacznej części respondentów występuje brak wiedzy w tym zakresie (45%), z kolei 14% odnosi się do nich pozytywnie. Jednoznacznie negatywnie ocenia tego typu zachowanie jedynie 41% mieszkańców.

Wykres 98. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (przystłowiowy „klaps”) jest dobrą metodą wychowawczą? N=266

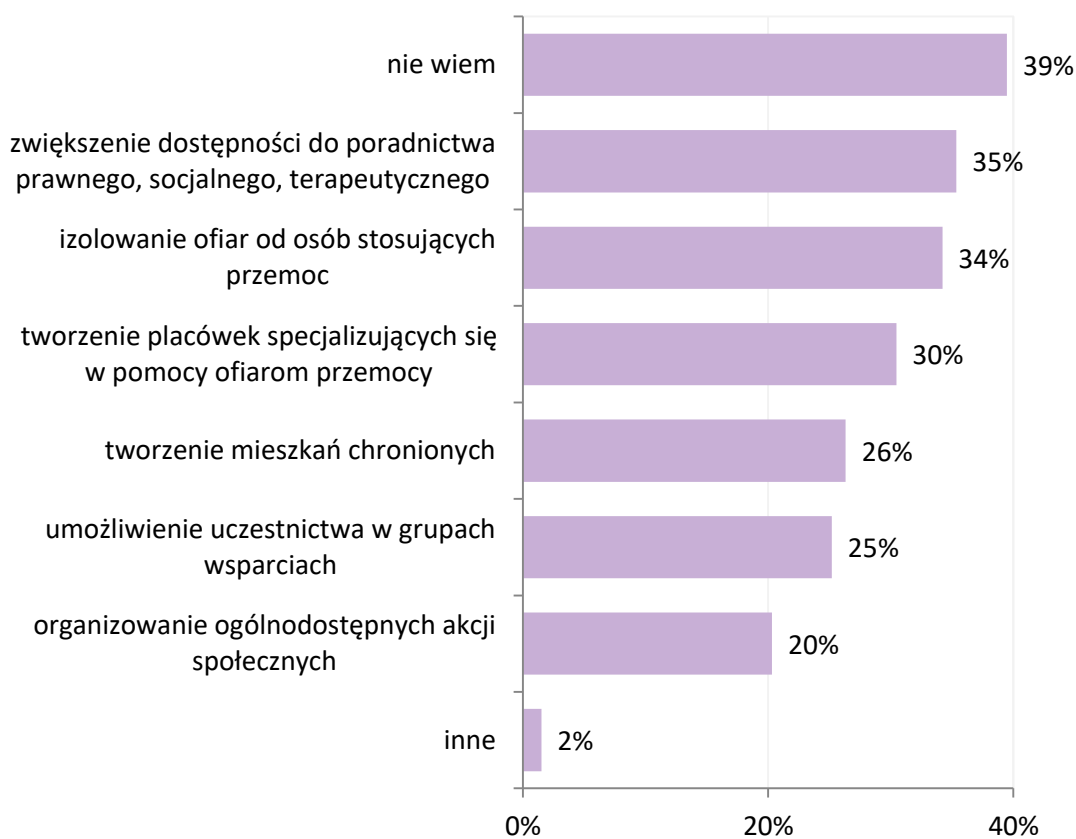
W opinii 23% mieszkańców przemoc w rodzinie to znaczny problem występujący na terenie Gminy (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Blisko połowa ankietowanych nie potrafiła tego ocenić (45%), z kolei 32% badanych nie postrzega problemu przemocy w rodzinie jako znaczny (suma odpowiedzi „zdecydowanie nie” i „raczej nie”).

Wykres 99. Czy postrzega Pan/i przemoc w rodzinie jako znaczny problem występujący na terenie Gminy? N=266

W następnym pytaniu mieszkańcy mieli wskazać, jakie ich zdaniem działania byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej. 39% respondentów nie ma w tym zakresie wiedzy, natomiast w dalszej kolejności wskazywano na zwiększenie dostępności do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego (35%), izolowanie ofiar od osób stosujących przemoc (34%), tworzenie placówek specjalizujących się w pomocy ofiarom przemocy (30%) oraz tworzenie mieszkań chronionych (26%). Średnio co czwarty ankietowany wskazał na umożliwienie uczestnictwa w grupach wsparcia (25%), z kolei co piąty na organizowanie ogólnodostępnych akcji społecznych (20%).

Wykres 100. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej? N=266

*Pytanie wielokrotnego wyboru, odpowiedzi nie sumują się do 100%

Wyniki badań focusowych przedstawicieli służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej

Niniejszy rozdział przedstawia analizę przeprowadzonych wywiadów grupowych służb pomocowych oraz Radnych Rady Miejskiej w Siechnicach, które dotyczyły problemu przemocy w rodzinie, rówieśniczej oraz cyberprzemocy. Wyniki zostały przedstawione w celu pogłębienia analizy badań diagnozujących problem przemocy na terenie Gminy Siechnice.

Pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej

W zakresie stosowanej przemocy w rodzinie, pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej zwrócili uwagę na tzw. „łańcuch”, w którym mężczyzna stosuje przemoc wobec kobiety, a ona wobec dziecka. W opinii tej grupy badawczej coraz częściej pojawiają się przypadki, w których dorosłe dzieci stosują przemoc wobec starszych rodziców. Ponadto, częściej zauważa się występowanie przemocy psychicznej i ekonomicznej, a wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej obecne jest również zaniedbanie.

Myślę, że jest taki łańcuch: mężczyzna wobec kobiety, a kobieta wobec dzieci.

Mamy chyba więcej takich sytuacji przemocowych dzieci wobec seniorów. To się pojawia, jest w pomocy społecznej widoczne. Dzieci wobec rodziców, czy rodzice wobec dzieci, to też się pojawia problem, którego wcześniej nie widzieliśmy. Więcej tego jest, może nie dużo, ale więcej. Dorośli stosują wobec starszych, seniorów, ale i dorośli wobec dzieci.

Więcej psychicznej i ekonomicznej, przemocy fizycznej jest raczej mniej - żeby się bili, czy coś. W tych nowych kartach to nie ma zaniedbania, bo generalnie to są rodziny, które te podstawowe potrzeby zapewniają. Z kolei wśród tych, którzy korzystają z pomocy na stałe to zaniedbanie jest.

Należy zwrócić również uwagę, iż z perspektywy pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej **problem nadużywania alkoholu stanowi w poszczególnych przypadkach formę manipulacji i pozorny powód wszczęcia procedury Niebieskiej Karty, na przykład przy okazji spraw okołorozwodowych**. Uczestnicy badania wskazali na bezsilność względem ponownie wszczynanych procedur „Niebieskie Karty” w przypadkach, kiedy osoby uzależnione nie zgłaszają się na Komisję, a na dalszym etapie Sąd nie weryfikuje ich sytuacji.

Zapominamy o tym, że ten problem alkoholowy ma złe konotacje w przypadku rodzin dobrze funkcjonujących. O ile mamy takie sytuacje, że mamy problem, czy faktycznie było uzależnienie, czy nie i przychodzą osoby też w przypadku Niebieskich Kart i jest sprawa rozwodowa i trzeba po prostu mężowi udowodnić powód i zrobić z niego alkoholika. Są na przykład kobiety które wymuszają Niebieskie Karty albo próbują coś ugrać. Chodzi o to, że ten problem alkoholu to nie jest tylko i wyłącznie problem w tym momencie tych osób uzależnionych tylko to jest problem osób, które na poczet spraw rozwodowych próbują ugrać coś.

Wydaje mi się, że Niebieskie Karty to w 30% są zakładane z powodu awantur pod wpływem alkoholu. Może to nie jest aż takie uzależnienie bardzo szkodliwe, ponieważ ludzie pracują, jakoś tam funkcjonują w środowisku zawodowym i domowym, ale jednak u większości tych awantur przyczyną jest alkohol. Tylko, że nie zawsze te osoby się zgłaszają na komisję, a Sąd tego nie weryfikuje [...] i tu się kończy nasza funkcja. Potem jest tak, że po roku, półtora znowu jest zakładana Niebieska Karta.

Z perspektywy badanych pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, **podczas interwencji Policji wszczynana procedura „Niebieskie Karty” stanowi często wykonanie służbowego obowiązku, a nie podejmowanie realnych działań, które mają pomóc** rodzinie doświadczającej problemu przemocy. Zauważono brak zaangażowania ze strony Policji, które zdaniem uczestników wywiadu może wynikać z obowiązku wykonywania innych czynności. Zaobserwowano również, że w Gminie występuje **problem z uczestnictwem pracowników służb pomocowych w stałym procesie szkoleniowym. Trudność stanowi m.in. zebranie wszystkich w jednym czasie oraz frekwencja.** Z wypowiedzi respondentów wynika, że w porównaniu do innych jednostek samorządu terytorialnego, w Gminie Siechnice poziom podejmowanych w tym zakresie działań jest lepszy, jednak niewystarczający. Brakuje im wsparcia w tym obszarze.

Jeżeli już dochodzi do działań przemocowych i Policja prowadzi interwencję to zakładają Niebieskie Karty żeby mieć „święty spokój”, natomiast jak trzeba czasem zareagować to tej Niebieskiej Karty nie ma. To nie jest takie działanie, że jak jest się w środowisku, że zastanawiamy się co wspólnie zrobić, to jest bardziej na zasadzie - zróbcie, my się podpiszemy.

Policjant jak jedzie na interwencje, ma trzy zgłoszenia jeszcze, że tam kradną, a tam się biją to musi założyć tą Niebieską Kartę, robi to szybko bo ma inne rzeczy. Z jednej strony oni nie angażują się aż tak, natomiast szkolenia na pewno są. Tylko można odnieść wrażenie, że to się też zmienia, my też działamy inaczej niż pięć lat temu, czy sześć. Trzeba cały czas być w takim procesie szkoleniowym, którego tutaj nie ma, bo nie jesteśmy w stanie zapewnić, że wszyscy w tym samym czasie przyjdą.

O tym się mówi, że nie ma tego odzewu Policji na te takie ich problemy, a zwłaszcza w środowiskach z ograniczonymi patologiami, że się kłóć, biją.

Natomiast jak mamy jakieś szkolenia, linki, czy materiały to w porównaniu z innymi gminami jest to na dość dobrym poziomie, ale nie jest tak żebyśmy byli zadowoleni, że czujemy się wsparci.

W opinii pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej istnieją **problemy, które pojawiają się na szczeblu wyższym, na które nie mają wpływu**. Przykład stanowi bezsilność wobec sytuacji, w których są zobligowani do wykonywania obowiązujących procedur systemu i ustawodawstwa. W związku z tym zauważono konieczność wprowadzenia zmian na wyższym poziomie, które pozwolą służbom wspólnie zweryfikować zgłoszenia przypadków zastosowanej przemocy, zdiagnozować problem i wdrożyć stosowne działania. W związku z powyższym, aby przeciwdziałać problemowi przemocy, obecnie istnieje możliwość prowadzenia działań głównie w zakresie profilaktyki i uczestniczenia w kampaniach społecznych.

Zmiana ustawy, która pozwoli nam na to, że usiądziemy z dzielnicowym i zweryfikujemy zgłoszenia - rozpatrujemy, robimy notatki i diagnozujemy. Większe zaangażowanie Policji, bo wtedy byłoby łatwiej. Jeżeli chodzi o uzależnienia, mamy tyle narzędzi, tylko one są nieskuteczne. Kierujemy do Sądu ale nie mamy na to wpływu, zostaje nam profilaktyka. Kampanie społeczne na pewno powinny być.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Z perspektywy członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych **problem stanowi ukrywanie wieloletniej przemocy w rodzinie, który wynika z mentalności charakterystycznej dla starszego pokolenia**. W związku z tym, często przypadki osób stosujących oraz doświadczających przemocy nie są zgłaszane do Komisji lub rodzina podejmuje jakiegokolwiek działania zbyt późno. Przyczynia się do rozwoju skali problemu nieujawnionej przemocy. Zwrócono jednak uwagę, iż współcześnie wzrasta społeczna świadomość w tym zakresie, a rozwiązaniem służącym dalszemu szerzeniu wiedzy mieszkańców są kampanie społeczne.

Myślę, że do nas docierają nie wszystkie rodziny [...]. Wynika to z tego, że do nas docierają na takim etapie, jak nie wiedzą w którą stronę uciec. Okazuje się, że problem przemocy był wiele, wiele lat wcześniej, że zachowania których doświadczają kobiety ze strony męża były przemocowe. Ale nie wychodziło to z domu, ponieważ często te kobiety starsze, były wychowywane w tym, że w domu się „pierze swoje brudy”. Jakby ta świadomość wzrosła. Jest to przyzwolenie, żeby mówić o tym czego doświadczają i dopiero jakby o tym mówią.

Myślę, że kampanie społeczne, dlatego, że docieramy tutaj do mieszkańców w szerszym zasięgu [...]. Na portalach społecznościowych, innych stronach internetowych. Innego sposobu dotarcia do takiej grupy dużej nie ma [...] Myślę, że to są dobre działania.

Z obserwacji członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, wśród przypadków, które są do nich zgłaszane występuje przemoc fizyczna, tj. uderzanie, popychanie i szarpanie oraz przemoc ekonomiczna w formie wykorzystywania finansowego względem osób starszych. Według uczestników wywiadu najczęściej przemocy doświadczają kobiety, natomiast dzieci w takich sytuacjach są jej świadkami, a także stają się jedną ze stron zaangażowaną w konflikt.

Zdarza się przemoc fizyczna, ale też wykorzystywanie takie finansowe. Te osoby, które stosują przemoc w jakiś sposób wymuszają, wyłudniają pieniądze od starszych osób.

Popychanie, jakieś uderzenia, szarpanie. Trochę jest tych elementów, one towarzyszą temu, ale żeby była obdukcja, jakieś siniaki, nacięcia różnego rodzaju to raczej nie.

Często są przepychanki, takie obustronne.

Najczęściej kobiety, czasami dzieci, ale to rzadko dzieci. Dzieci albo są świadkami albo „wciągane” są w problemy.

Są przypadki przemocy skierowanej wobec seniorów, ale sporadycznie.

Z wiedzy członków Komisji wynika, że w sytuacji doświadczenia problemu przemocy mieszkańcy najczęściej zgłaszają to Policji, a także szukają pomocnych informacji w Internecie lub wśród innych osób. W ramach działalności Komisji prowadzona jest strona internetowa, przeprowadzane są kampanie oraz rozpowszechniane są informatory. W opinii badanych, mieszkańcy potrzebujący pomocy radzą sobie z jej znalezieniem.

Ponadto, wskazano na poszczególne działania w Gminie, które stanowią istotne zasoby w przeciwdziałaniu przemocy. Składają się na nie funkcjonujące grupy wsparcia, organizowane działania w szkole, jak i poza nią, a także podejmowanie inicjatyw w zakresie profilaktyki dla dorosłych mieszkańców Gminy. Dodatkowo względem osób zgłaszających się do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podejmowane są działania, które stanowią odpowiedź na ich indywidualne potrzeby. Z wypowiedzi badanych wynika jednak, że **możliwe działania, które są podejmowane w ramach profilaktyki nie skutkują.**

Myślę, że najczęściej kierują się do Policji [...].

Może być Internet, ale na pewno też od innych osób.

My robimy takie informatory, czy kampanie, jest strona internetowa. Wiemy, że jeżeli ludzie na przykład potrzebują jakiejś pomocy, jeśli chodzi o alkohol, jak ktoś go nadużywa to potrafią znaleźć. Tą profilaktykę znajdują i często telefonicznie udzielamy kontaktu.

[...] Tutaj pomoc specjalistów na pewno jest, grupy wsparcia są prowadzone dla osób uzależnionych, tym bardziej, że osoby uzależnione też były ofiarami przemocy. Grupa wsparcia dla rodziców, którzy mają dzieci w wieku dorastania. Organizowane są działania poza szkołą, [...] w szkole też podejmowaliśmy już wiele prób. Zaprosiliśmy też panią Wesołowską [...] mówiła o bardzo ważnych rzeczach, mówiła o uzależnieniach, o przemocy. Myśleliśmy, że ten temat przyciągnie mieszkańców, ale nie przyszli. Myślę, że przez portale społecznościowe tutaj najłatwiej dotrzeć. Teraz na przykład robiliśmy półkolonie i gdyby to nie było ogłoszone na Facebook'u, to nikt by nie wiedział.

Do psychologa, do terapeuty kierujemy. [...] Rozpoznajemy klienta pod kątem jego potrzeb [...].

Jest włożona praca osób, idą za tym pieniądze, bo to wszystko kosztuje, środki gminne idą w ramach tej profilaktyki i nic się z tym nie dzieje. I to też jest problem, bo my nie widzimy żadnych efektów.

Uczestnicy wywiadu zwrócili również uwagę na **problem braku zaangażowania się członków rodziny osoby, która jest zgłaszana do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. Podkreślili, jak ważna jest rola i wsparcie bliskich w osiągnięciu efektów podejmowanych działań. **Brakuje jednak narzędzi, które służyłyby podejmowanej pracy z rodziną, w której występuje problem przemocy.**

Rodziny, które kierują do nas wnioski i zgłaszają, że mają pewien problem, to ważne jest żeby oni też chcieli współpracować. Do nich należy w dużej mierze praca, żeby osiągnąć jakiś efekt [...]. Zaangażowanie we współpracę rodziny też jest tutaj ważne, żeby cokolwiek robić.

My nie mamy narzędzi, szczególnie w stosunku do rodzin, które doznały przemocy.

Specjaliści Punktu Konsultacyjnego

W opinii specjalistów Punktu Konsultacyjnego osobami najczęściej doświadczającymi przemoc w rodzinie są najczęściej **kobiety**, a większość osób korzystających z ich pomocy i wsparcia dotyczy ten problem.

Nie wiem, natomiast tutaj większość klientów ma doświadczenie przemocy w rodzinie.

W GOPS pomagamy głównie ofiarom przemocy, więc z natury rzeczy w statystykach są to głównie kobiety. Są to kobiety w dziewięćdziesięciu procentach.

Innym problemem, który został poruszony podczas wywiadów z pracownikami Punktu Konsultacyjnego był problem przemocy pomiędzy uczniami. Jak wynika z odpowiedzi respondentów, w placówkach oświatowych na terenie Gminy **zauważalne są zachowania przemocowe wśród uczniów**. Wskazano, iż do przemocy dochodzi w trakcie przerw międzylekcyjnych, a ich forma to głównie dokuczanie. Według badanych problem ten występuje również wśród dzieci, u których zdiagnozowano zaburzenia oraz między grupami rówieśniczymi z różnych miejscowości Gminy. Podkreślono, że **skala nasilenia problemu przemocy rówieśniczej na przestrzeni ostatnich lat wzrosła**, ale zależy ona również od placówki oświatowej i panującej w niej dyscypliny. Zdaniem rozmówców duży wpływ na przemoc między uczniami mają gry komputerowe i **częściej zauważalna jest przemoc psychiczna**, niż fizyczna. Problemem, na który zwrócono uwagę jest również **cyberprzemoc**, która przybiera następujące formy: wyzywanie, pisanie obraźliwych komentarzy oraz wykluczanie innych.

W czasie zajęć, w czasie przerwy w szkołach to generalnie problem polega na tym, że dzieci lubią sobie dokuczać, lubią sobie po prostu tak „dowalić” i tego jest bardzo dużo. To jest też nakręcane gramy itd. [...] Sporo dzieci z różnego rodzaju zdiagnozowanymi zaburzeniami, to one też potrafią wpadać w szal, bo też czasami im dają popalić. W grupach rówieśniczych też są konflikty, tak jak na początku było tego mało, to teraz jednak często dochodzi do starć. Pokoleniowo mają zwady do siebie [...] ci z tej wioski na inną wioskę i się „leją” jak kibice. To też zależy od szkoły, w jakiej szkole się jest, jak wygląda dyscyplina w placówce.

Przemoc fizyczna jest mniejszym problemem, uważam, że większym jest przemoc psychiczna [...] Na grupach w Internecie piszą, opisują, eliminują [...]. Wykluczenie jest bardzo duże.

Podnosi się, bez złudzenia, na pewno tak jest.

Zdaniem rozmówców mieszkańcy Gminy Siechnice **wiedzą, gdzie uzyskać pomoc w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie**. Jeden z respondentów odpowiedział, że jego numer telefonu przekazywany jest przez beneficjentów korzystających ze wsparcia Punktu Konsultacyjnego kolejnym osobom, które go potrzebują. Ponadto z przeprowadzonego wywiadu wynika, iż rodziny bardzo chętnie biorą udział w spotkaniach i w seansie rodzinnym zawsze bierze udział maksymalna liczba osób.

Wiedzą, na pewno.

Ja mam wrażenie, że ludzie mój numer telefonu przekazują bezpośrednio dalej.

Bardzo dużo osób się zapisuje i faktycznie przychodzą. Tak jak mówię, mój seans rodzinny raz w tygodniu zawsze jest zapelniony. Nie ma tak, że przychodzę i ich nie ma. Oni faktycznie zawsze przychodzą.

Na pytanie dotyczące działań, jakie zdaniem specjalistów Punktu Konsultacyjnego powinny być podejmowane na szerszą skalę w celu przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Siechnice, wskazywano na **zwiększanie świadomości wśród dzieci i dorosłych mieszkańców w tym zakresie poprzez organizację warsztatów zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i ich rodziców**.

[...] ja mam takie wrażenie, że dzieci nie mają świadomości, że dorastają w domu, gdzie jest ta przemoc.

Potrzebna jest większa świadomość, tak jak o alkoholu - ludzie nie mogą bać się zgłaszać swoich bliskich na leczenie. Najbardziej się boją ci, którzy są świadkami przemocy. Ale się okazuje, że bardzo wiele tych osób zmuszonych później staje się dobrowolnymi pacjentami. On przyszedł bo musiał, ale później jest wdzięczny za to, że się załapie.

Zorganizowanie treningów, warsztatów dla młodzieży, dzieci i rodziców.

Rozmówcy w trakcie wywiadów podkreślali, że prowadzona przez nich profilaktyka szkolna wśród uczniów ma charakter ciągły. Działania profilaktyczne wśród rodziców ukierunkowują ich na to, jak ważna jest sfera emocjonalna dzieci, a nie tylko intelektualna.

Ja profilaktykę robię od 30 lat [...] były zajęcia w I klasie gimnazjum, później ta sama klasa miała już inne zajęcia i jak była III klasa to jeszcze inny temat. [...] Była jakaś kontynuacja tego. [...] Natomiast jeśli chodzi o rodziców była też profilaktyka. Po prostu po wywiadówce w szkole tłumaczyłem rodzicom, że problemem naszych pokoleń jest to, że mamy braki emocjonalne wszyscy i żeby oni się „zapuścili” w sferę emocjonalną swoich dzieci, a nie intelektualną.

Zwrócono także uwagę na to, że działania profilaktyczne prowadzone wśród uczniów są dostosowane do tego z jakimi substancjami mieli oni kontakt oraz do poziomu świadomości z tym związanej, jak również stereotypów w tym zakresie. Podkreślono, że młodzież szukająca informacji odnośnie narkotyków w Internecie bardzo często trafia na nierzetelne dane.

Kiedy ja prowadzę profilaktykę to pierwszy temat jest związany z tym, z jaką substancją mieli najczęściej do czynienia. [...] Mało tego to ta profilaktyka pozwala mi stwierdzić czego są świadomi i czy są świadomi, jednocześnie się dowiadują, że są jakieś problemy. Ale później temat numer dwa - w II klasie to jest, co jest przyczyną wszystkich uzależnień bez wyjątku. [...] Natomiast trzeci temat ja robię odnośnie stereotypów dotyczących głównie narkotyków itd.

Wszystko jest bagatelizowane, w Internecie się naczytają filozofii na temat zdrowotności marihuany [...] leczy reumatyzm, wszystko leczy.

Rozmówcy podkreślali, że po pomoc w Punkcie Konsultacyjnym mogą zgłaszać się wszystkie osoby, które jej potrzebują, prowadzone są również natychmiastowe interwencje dotyczące różnych problemów. Dodano również, że jest możliwość uzyskania pomocy bezpośrednio w miejscu zamieszkania.

Mogą zgłaszać się wszystkie osoby, które mają jakikolwiek problem, nieważne jaki, może być rodzina, małżeństwo, para, mogą być dzieci. Ja prowadzę też interwencje, że jeśli ktoś potrzebuje natychmiastowego wsparcia, każdy może skorzystać z tej pomocy. Ja wtedy dojeżdżam do tej rodziny, jadę do domu, do ich miejsca I to są różne historie, Niebieskie Karty, przemoc, uzależnienia, żal, nawet śmierć, samobójstwa. Oczywiście zapraszam do korzystania z tego wsparcia dla ofiar przemocy.

Pracownicy zwrócili uwagę na dużą dostępność zasobów na terenie Gminy, dzięki którym rozwiązywane są problemy oraz bardzo dobrą współpracę międzyinstytucjonalną oraz odpowiadanie na potrzeby mieszkańców w tym zakresie.

Na pewno trzeba powiedzieć jedną rzecz. Tu się bardzo dużo dzieje. Jest bardzo dużo specjalistów, są trzy grupy wsparcia: dla rodziców, osób uzależnionych i ofiar przemocy w rodzinie. Tu się naprawdę dużo dzieje i to jest niesamowite, bo ja nie znam drugiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Polsce, który by tak funkcjonował.

Tutaj też jest taka sprawna współpraca. Jak się zdiagnozuje problem, można zasugerować, że przydałoby się dorosłych wysłać na szkołę traum, poprawienie umiejętności wychowawczych. Jeśli jest taka potrzeba i można zgłosić taką potrzebę spotkań, terapii gdzieś na zewnątrz, bo np. nie chcą tutaj przychodzić albo nie mogą. Jest bardzo dobra współpraca, a to też jest rzadkością.

Wśród potrzeb pracownicy Punktu Konsultacyjnego wskazywali na organizację szkoleń i zajęć dla wszystkich pracowników instytucjonalnych pracujących na terenie Gminy, w tym wymieniając np. Radnych, Wójta oraz pedagogów szkolnych.

No i też super, żeby uczestniczyć w jakimś takim szkoleniu, zajęciach dla możliwych tej Gminy np. dla Wójta, Radnych. Nigdy taka wiedza nie zaszkodzi, bo oni też są decydentami i wydaje mi się, że szkołom takie szkolenia też mogłyby się przydać.

Zespół Interdyscyplinarny

Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego udzielili w rozmowie istotnych informacji w zakresie występowania problemu przemocy w rodzinie wśród mieszkańców Gminy Siechnice. Analizując liczbę corocznie inicjowanych procedur „Niebieskie Karty”, **problem utrzymuje się na stosunkowo stałym poziomie**, tj. około 60 przypadków rocznie. Niemniej, zauważyli oni, że **rzeczywista skala tego problemu jest trudna do rozpoznania, gdyż wiele rodzin dotkniętych przemocą to środowiska, które nie przejawiały wcześniej jakichkolwiek trudności i dysfunkcji, a zachowania przemocowe w nich nie są zgłaszane**. Powodem ukrywania przemocy przez członków rodzin, w tym osoby bezpośrednio doświadczające jej, jest w szczególności wstyd, poczucie bezsilności oraz brak nadziei na zmianę swojej sytuacji. Negatywny wpływ na osoby uwikłane w przemoc ma również obawa, iż mimo zgłoszenia aktu przemocy, problem ten zostanie zbagatelizowany przez środowiska pomocowe, a one doświadczą dodatkowych konsekwencji swojego działania. Jak przybliżyli członkowie ZI, **ważną sposobnością do rozpoznania przemocy w rodzinie są wizyty lekarskie**, gdyż medycy trafnie identyfikują cielesne skutki przemocy oraz inicjują procedurę w bezpiecznym dla osoby środowisku.

Występuje, my mamy około sześćdziesięciu kart rocznie, ale uważam, że to nie są karty w tych rodzinach, w których występuje. Nie to, że nigdzie jej nie ma, w wielu domach występuje, jednak nie zawsze w tych Niebieskich Kartach, które do nas trafiają. [...] Myślę, że faktyczne ofiary boją się, czy nie widzą sensu w mówieniu o tym, nie mają nadziei na poprawę. Moim zdaniem nie zawsze docierają te rodziny, które rzeczywiście powinny dotrzeć.

Wiemy też ze szkoleń, że tak naprawdę ofiara przemocy nie sięgnie po ten telefon, nie zadzwoni, a w większości Niebieskie Karty są zakładane, są interwencje, bo zadzwoniła właśnie ofiara, a dopiero w trakcie procedowania wychodzi, że tam jest konflikt. Nie mówię, że nie dochodzi do przemocy tam, bo wiadomo, jest przemoc, występują zachowania, które możemy traktować jako przemocowe, ale w przypadkach jeżeli rzeczywiście dochodzi do tej przemocy, gdzie te ofiary są to przeważnie wychodzi dopiero jak zauważy to lekarz. Mieliśmy taką Niebieską Kartę w dobie pandemii gdzie lekarz założył. [...] Dlatego myślę, że jest więcej tych sytuacji. Bywa też tak, że kobiety zgłoszą się, bo już nie wytrzymają [...] i rzeczywiście później procedura jest uruchomiona, można wtedy też tej rodzinie pomóc. Widać, że rzeczywiście dzieje się niedobrze.

[...] Myślę, że te wyzwania też są i to nie są z rodzin naszych pomocowych, to są w normalnych rodzinach, dobrze powiedziałabym sytuowanych, na stanowiskach, gdzie zaniedbują dzieci, ale też siebie, a potem już pojawia się pewien akt agresji.

Jak wskazali rozmówcy, **problem przemocy dotyka w szczególności kobiety i przybiera formę przemocy fizycznej oraz psychicznej**. Dodatkowo, grupą coraz częściej zmagającą się z tym problemem są **seniorzy, którzy doświadczają zaniedbania** ze strony swoich opiekunów i bliskich. Zauważono, że osoby starsze nie chcą zgłaszać tego problemu, gdyż obawiają się, że stracą osoby, które de facto opiekują się nimi oraz pozostaną same w środowisku, co skutkować będzie m.in. umieszczeniem w domu pomocy społecznej.

Częściej kobiety. A jest to zarówno przemoc psychiczna, jak i fizyczna.

Przemoc wobec seniorów przejawia się coraz częściej w formie zaniedbania.

Wydaje mi się też, że nie ma chyba przypadków, żeby to dzieci były ofiarami przemocy.

Dzieci w tym kontekście, że matka często przerzuca pewne zachowania, bo sobie nie radzi [...]. Ale tak, żeby doświadczały, to bardziej chyba zaczynają nam się pojawiać akty dorosłych dzieci wobec seniorów. Seniorzy doświadczają takiej przemocy, może niedużo, ale się pojawiają.

Do występowania przemocy dochodzi również w środowisku rówieśniczym, czyli wśród uczniów. Stwierdzono, iż przemoc w szkołach najczęściej przyjmuje charakter fizyczny, który polega na biciu, kopaniu, szarpaniu i popychaniu, często słabszych lub młodszych kolegów.

Fizyczna się pojawia w szkołach najczęściej.

Negatywny wpływ na eskalację problemu przemocy, które wcześniej nie zmagaly się ze znacznymi trudnościami życiowymi, miała pandemia koronawirusa oraz panująca w ówczesnym czasie izolacja społeczna. Zamknięcie rodzin w środowisku rodzinnym bez możliwości spotkania się z innymi osobami spowodowało natężenie się wewnętrznych konfliktów i nieporozumień między członkami, a w konfliktach tych często uczestniczyły dzieci. W efekcie pandemii uwidoczniły się różnorodne problemy rodzin, które często były ze sobą powiązane i skutkowały interwencją policyjną oraz wszczęciem procedury „Niebieskie Karty”, ale również wśród **dzieci, które nie radząc sobie z trudną sytuacją rodzinną przejawiały zachowania autoagresywne i suicydalne.**

Dla mnie takim momentem była pandemia, kiedy mieliśmy różne te Niebieskie Karty - uzależnienie od alkoholu, awantura, bójka. [...] Pandemia pokazała jakby inne oblicze tej przemocy.

Ludzie zamknięci byli w domu, wtedy było więcej kart wszczynanych. [...] Zostali w swoich domach z dziećmi, mężami, żonami i tam „wykańczali” się psychicznie. Fizycznych to chyba nie mieliśmy, ale psychiczne. Najgorsze w tym było to, że dzieci w tym wszystkim uczestniczyły i zostały uwikłane w te problemy dorosłych. [...] Zaczynają mieć myśli samobójcze, czy na przykład się tną i to wszystko wynika z tych konfliktów domowych.

Ważnym wnioskiem z przeprowadzonej rozmowy jest również fakt, iż **część osób zgłaszających się do specjalistów i wszczynających działania w ramach procedury, robi to w celu osiągnięcia lepszego dla siebie rozwiązania sprawy rozwodowej.** Wykorzystywanie „Niebieskiej Karty” w tym celu jest jak zauważano działaniem rekomendowanym przez prawników i nadużywany, co w efekcie manipuluje statystykami dotyczącymi skali przemocy i zaburza rzeczywisty obraz występowania tego problemu.

Jeszcze dodam, że te działania też są „nakręcane” przez prawników. Jak jest sprawa rozwodowa i jedna pani potrzebuje, żeby udowodnić rozpad małżeństwa po tej drugiej stronie, wtedy my mamy Niebieskie Karty. Do tego stopnia, że nawet mężczyzna raz przyszedł i żądał założenia jej, bo wydawało się, że ta karta pomoże.

Innym **problemem wynikającym z wychowywania się dzieci w rodzinach przemocowych jest fakt, iż obserwowanie przez nie takich zachowań ugruntowuje w nich przekonanie o tym, że są one słuszne** oraz „normalne”, a w efekcie przenoszą te wzorce funkcjonowania społeczno-rodzinnego do swojego dorosłego życia. Brak odpowiednich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych uwidacznia się w wielu aspektach życia, m.in. kiedy osoba wychowywana w domu, gdzie stosowana była przemoc, sama zostaje rodzicem i przerzuca je

na swoje dziecko, co wskazuje na **konieczność rozwijania wsparcia socjoterapeutycznego dla dzieci z rodzin przemocowych** oraz wzmocnienia w nich odpowiednich zachowań i postaw.

Widzimy, że kiedyś te dzieci były ofiarami albo rodzice nadużywali alkoholu i one wyszły z takiego domu i to nie jest na zasadzie takiego doświadczenia świadomie, ale one to robią. Rzadko się zdarza żeby w późniejszej rodzinie takiego dorosłego dziecko było wszystko w porządku.

Ważnym aspektem rozważań członków Zespołu Interdyscyplinarnego był **brak zasadności wszczynania procedury w części rodzin w wyniku interwencji Policji w domach**. Działania te nie odzwierciedlają rzeczywistej skali przemocy, gdyż po przeanalizowaniu sytuacji rodziny i jej poszczególnych członków często wskazuje się na występowanie w rodzinie konfliktu lub przemocy. Niemniej, stwierdzono że decyzje funkcjonariuszy Policji o natychmiastowym zainicjowaniu działań, determinowane są m.in. ograniczeniami wynikającymi z ustawodawstwa.

W opinii rozmówców **ważniejsze jest prowadzenie szerokiej diagnozy rodziny w ramach innych podmiotów**, w tym instytucji pomocowych, szkół, czy placówek medycznych.

Policja zakłada nam karty, które nie zawsze są odzwierciedleniem tej przemocy, która jest tam doświadczona. Z jednej strony, jeżeli wchodzi się do środowiska, jest awantura i policjant, dzielnicowy interweniuje i widzi - tutaj kobieta płacze, dzieci płaczą, mężczyzna jest pod wpływem alkoholu, awanturuje się - to nie mają innego wyjścia, nie wiedzą, nie są w stanie tam spędzić dwie, czy trzy godziny, żeby zobaczyć, czy to rzeczywiście tak funkcjonuje, więc zakładają Niebieską Kartę. Nie powinno być od razu, odgórnie im nakazane, że mają tą procedurę zakładać. Systemowo trzeba to rozwiązać. Ale z drugiej strony każda taka sytuacja jest jakimś podejrzeniem i badanie tego na pewno powinno się odbyć. My chyba nie mamy aż takich przypadków jako przemoc, chociaż mamy wnioski do sądu, kierujemy bo przemoc jest, ale powiedziałabym, że to nie są takie przykłady jak w Polsce, takie naprawdę patologiczne.

Niektóre sytuacje, które wychodzą na przykład przez dzieci w szkołach pokazują nam, że ta przemoc jest, a tak naprawdę jej nie było. Nagle coś pękło, coś się wydarzyło i jest Niebieska Karta i dopiero tu jest to potrzebna nasza reakcja, niekoniecznie interwencja Policji. Ja bym powiedziała, że wszystkie karty, które szkoły zakładają, pomoc społeczna, ochrona zdrowia - są bardziej potrzebne i użyteczne ludziom niż interwencja Policji [...].

Na terenie Gminy Siechnice podejmowany jest szereg działań uświadamiających mieszkańców zagrożenia i konsekwencje wynikające z obecności problemu w rodzinie. Specjaliści przybliżyli w rozmowie, że **regularnie inicjowane są kampanie informacyjno-profilaktyczne, a także prowadzona jest dystrybucja informatorów i ulotek** zawierających informacje o podmiotach wspierających osoby w kryzysie. Mimo organizowania licznych działań uświadamiających zauważa się, że **znaczna część osób nie ma wiedzy w tym zakresie**, co spowodowane jest w szczególności celowym wypieraniem jej i twierdzeniem, że ich nie dotyczy. Powodem takich zachowań jest również **stygmatyzujący pogląd na temat rodzin objętych wsparciem instytucji pomocowych**, które kojarzone są z występowaniem licznym dysfunkcji, brakiem zasobów oraz ogólną bezradnością życiową.

Robimy wszystko, żeby wiedzieli, bo robimy kampanie, materiały do skrzynek pocztowych na przykład, foldery i ulotki. Wydaje się jednak, że w Polsce ogólnie ludzie nie wiedzą, gdzie sięgać po pomoc. Gdzieś wyszukają w Internecie, gdzieś coś znajdą. [...] To też powinno być odgórnie, my do różnych metod się uciekamy lokalnie, ale to nie działa, bo każdy uważa, że to jego nie dotyczy. Na ile możemy to staramy się informować, natomiast ciągle mamy poczucie, że ludzie nie wiedzą.

Jeżeli już dojdzie do takiej sytuacji, że w domu źle się dzieje, to wtedy ludzie zaczynają szukać w gminie. Rozmawiam później z osobami, które nigdy nie korzystały z pomocy Ośrodka i nie wiedzą gdzie mają pójść. W ogóle ludzie postrzegają osoby z pomocy społecznej jako pomoc dla biednych.

Kolejnym obszarem jaki został omówiony przez przedstawicieli Zespołu Interdyscyplinarnego był temat ogólnie podejmowanych działań wspierających na terenie Gminy. Badani przyznali, że **lokalne władze podejmują liczne działania skierowane na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i wspieranie osób doświadczających oraz stosujących takie zachowania**. Wskazane zostały w szczególności działania z zakresu oddziaływań terapeutycznych w formie **poradnictwa indywidualnego i grupowego**, a także zaznaczono, że prowadzona jest **edukacja dla ogółu mieszkańców**, w tym osób starszych. **Oddziaływania wspierające i interwencyjne w opinii specjalistów odznaczają się wysoką skutecznością i efektywnością**, gdyż rzetelnie przeprowadzone spotkania lub kampanie w realny sposób wpływają na osoby, które nie dotychczas nie zdawały sobie sprawy, iż doświadczają przemocy, a które zaczynają szukać pomocy i chcą rozwiązać swoją sytuację.

W postępowaniu mamy psychologa, terapeutę rodzin więc kiedy coś się dzieje to po prostu idą, rodziny mogą z tego skorzystać i tam rozpoczynają terapię.

Mamy grupy wsparcia dla osób, które doświadczyły przemocy. Dobrze funkcjonują, ponieważ tam trafiają osoby - teraz są same kobiety - które świetnie się uzupełniają, dzielą się doświadczeniem.

Mamy też grupę dla osób uzależnionych od alkoholu. [...] to taka grupa otwarta, gdzie prowadzi się indywidualne rozmowy i później osoby te są kierowane na przykład na terapię.

Były badania odnośnie interwencji, ponieważ wiele osób trafia do nas i tutaj widzimy rzeczywiście te efekty, ponieważ samo to, że w tych rodzinach się sytuacja poprawia. Kampania, która też nagłośniła tą sprawę [...] Myślę, że coraz więcej osób uświadamia sobie, że ktoś doświadcza tej przemocy. Też prowadzimy spotkania otwarte. Seniorzy nie wiedzą często, że to czego doświadczają na przykład od swoich dzieci to jest przemoc. Mamy takie sytuacje w ramach tych spotkań, niby nie słuchają, ale raz usłyszałam od jednego pana po tym spotkaniu - teraz jak będę miał problem, nie będę się bał przyjść. Coś tam może dotarło.

A ja myślę, że taki kontakt jest potrzebny nam. Generalnie to jest ogromny atut tego, że się poświęca tym ludziom czas. [...] Ludzie się wstydzą tych problemów, jeżeli się potraktuje je poważnie, porozmawia, a wychodzą tam różne rzeczy, bardzo intymne wręcz, to też jest połowa sukcesu. Ta osoba wyjdzie z tej Niebieskiej Karty, czy ze spotkania indywidualnego, ale potraktowana z taką równością, to ona wróci po jakimś czasie, wróci po pomoc, po informacje, wróci nieraz po uwagę.

W ostatniej części rozmowy poruszony został obszar działań, jakie powinny zostać podjęte w szerszym zakresie lub zainicjowane przez instytucje pomocowe w Gminie w celu ograniczenia skali występowania przemocy w rodzinie, a także przemocy rówieśniczej. Szczególnie ważnym aspektem oddziaływań profilaktycznych zdaniem ekspertów jest **włączenie w nie rodziców i opiekunów dzieci**, a także objęcie ich warsztatami i szkoleniami umożliwiającymi podnoszenie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, w tym radzenia sobie w stresujących sytuacjach i rozwiązywania problemów bez użycia przemocy. Zauważono, że **rodzice przypisują zbyt dużą rolę opiekuńczo-wychowawczą placówkom oświatowym oraz specjalistom, zapominając o istocie ich własnego wpływu na dziecko**, co przejawia się m.in. w braku chęci uczestnictwa w zajęciach i warsztatach wychowawczych oraz profilaktycznych. Jak wspomniał jeden z rozmówców, **profilaktyka zachowań ryzykownych jest negatywnie odbierana przez część rodziców i opiekunów oraz bagatelizowana**, gdyż obawiają się oni uwidocznienia ich własnych problemów rodzinnych i niekompetencji wychowawczych.

Jeżeli jest program, scenariusz gdzie dzieci są zaangażowane, to rzeczywiście pomagają przeciwdziałać tej przemocy rówieśniczej.

Rodzice nie za bardzo chcą korzystać. Zdaje się, że rodzice dzisiaj myślą, że z ich dzieckiem coś jest nie tak, więc udają się do psychologa, pedagoga żeby naprawili dziecko. Pomoc specjalistów jest bardzo potrzebna, to nie ulega wątpliwości, że to powinno być, natomiast szkoła ma jednak problem z pozyskaniem rodziców na warsztaty jakiegokolwiek, czy to wychowawcze czy profilaktyczne [...].

W ogóle rodzice na profilaktykę reagują agresywnie i negatywnie [...]. Słyszyc o uzależnieniach to reagują tak nerwowo, na przykład jedna mama mówi: a co się będziecie w ramach tego programu profilaktycznego robić? Ja mówię: diagnozować, a czego się pani obawia? Mnie się wydaje, że w każdym domu coś się mogło wydarzyć, ale rodzice tego nie widzą, a jeżeli widzą to tym bardziej robią taką dobrą minę do złej gry [...] taką otoczkę, że moje dziecko tego nie potrzebuje. Z rodzicami jest bardzo trudno.

Gdzieś się coś dzieje i okazuje się, że są problemy z dzieckiem. Czasami ci rodzice nie mogą się dogadać, bo dziecko ma problemy odnosi się niewłaściwie i dopiero w trakcie wychodzi, że dziecku jest potrzebna pomoc, ale im również, ponieważ im brakuje kompetencji wychowawczych. Dopiero wtedy można dostrzec skąd się to bierze, że dziecko zachowuje się tak, a nie inaczej, bo ci rodzice też nie potrafią z nim współpracować. Okazuje się, że cała rodzina ma kłopoty. [...] Dopiero wtedy angażują się w jakieś warsztaty kompetencji rodzicielskiej, czy rozpoczynają terapię rodzinną, również spotkania z dzieckiem.

Podsumowując problem przemocy w rodzinie specjaliści stwierdzili, że **konieczne jest zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na wsparcie osób dotkniętych przemocą i skoncentrowanie się na rzeczywistej pomocy**. Ograniczeniem dla takich działań jest jak stwierdzono **nadmierna biurokracja**, która angażuje dużo czasu, zatem konieczne jest ograniczenie jej i przeznaczenie tego czasu na spotkania z członkami rodzin, rozmowy z nimi i szukanie najlepszych dla nich rozwiązań.

Rzeczywiście problem przemocy wymaga zainteresowania, tak jak od nas się wymaga takiego towarzyszenia tej ofierze, trwania przy niej, bycia z nią. My nie mamy na to czasu, nikt nie ma na to czasu, a to jest ważne. [...] Wtedy możemy mieć wpływ na to skąd się biorą te problemy w tej rodzinie. Te kobiety, one uciekają w tej swojej krzywdzie, z zaniedbania w różne zachowania. Musimy sprawozdania przygotowywać, notować jaki problem był w rodzinie, jak pomogliśmy tej rodzinie. Komu, ile dzieci, jakie koszty. Wiec tak naprawdę jesteśmy maszynami tylko. Tak naprawdę liczą się tylko daty i statystyki.

Policja i Straż Miejska

Kolejną grupą zawodową, która wzięła udział w zogniskowanym wywiadzie grupowym była Policja i Straż Miejska. Ze względu na charakter ich pracy, zasadne było skierowanie pytań o **problem przemocy domowej** w gminie Siechnice właśnie do przedstawicieli tych instytucji.

W pierwszej kolejności przedstawiciele Policji i Straży Miejskiej potwierdzili, że na terenie Gminy **występuje zjawisko przemocy domowej**, o czym świadczą podejmowane przez nich interwencje, jak i wszczynane procedury „Niebieskie Karty”. Szczególną uwagę zwrócono jednak na to, że w **dużej części przypadków interwencje związane z przemocą dotyczą konfliktów rodzinnych, spraw okołorozwodowych, czy innych**. Mieszkańcy niejednokrotnie traktują procedurę „Niebieskie Karty” jako narzędzie do osiągnięcia pewnych celów. Trudnością a zarazem problemem wymagającym rozwiązania jest konieczność separacji aktów rzeczywistej przemocy domowej, od wykorzystywania gminnych zasobów pomocowych do realizacji swoich celów.

Z moich obserwacji wynika, że w rodzinach występuje na początku konflikt, ludzie nie dogadują się, dochodzi do przemocy domowej. Jest wzywana Policja na miejsce, jest zakładana Niebieska Karta i później w zależności [...] korzystają z Niebieskiej Karty do rozwodu, do podziałów majątku, do udawadniania sobie, że druga strona jest gorsza, do opieki nad dziećmi. [...] A my mamy to udowodnić, mamy potwierdzić, określić konsekwencje. [...] Najważniejsze pytanie to czego ci ludzie chcą od siebie, a potem od nas?

Przede wszystkim osobami doznającymi przemocy zdaniem funkcjonariuszy są **kobiety i dzieci**, co potwierdzają statystyki, a także wypowiedzi innych grup fokusowych. Rzadziej jednakże zdarzają się także przejawy przemocy wobec **seniorów**.

Przemocy najwięcej doświadczają kobiety [...] dzieci też w wielu przypadkach są ofiarami tej przemocy. Najczęściej podejrzewani są niestety mężczyźni.

Ja miałam jedną sytuację. Mąż stosował przemoc, miał około 80 lat, ich dwoje i żona uciekła do Wrocławia. Głównie przemoc fizyczna i psychiczna. Bardziej psychiczna, ale też ekonomiczna.

W zakresie przemocy rówieśniczej, wiedza rozmówców była w tym przypadku ograniczona, co wiązać się może ich zdaniem z rozwiązywaniem tego rodzaju konfliktów we własnym zakresie, w placówce. Można więc wnioskować, że **przemoc rówieśnicza** w szkołach na terenie Gminy nie przyjmuje na tyle poważnej formy, aby inne służby musiały podejmować interwencje.

Nie zawsze przypadki przemocy rówieśniczej są zgłaszane, niektóre szkoły nie zgłaszają tej przemocy i sprawę rozwiązują samemu. Przynajmniej w mojej opinii.

Według rozmówców mieszkańcy Gminy wiedzą, gdzie uzyskać pomoc w przypadku doświadczania przemocy w rodzinie, a **najczęściej korzystają z numeru alarmowego 112**. Zdarza się również, że osoby przychodzą bezpośrednio do siedziby Policji, jednakże zdecydowanie rzadziej. Stwierdzono również, że zgłaszanie się po pomoc do Policji w przypadku doświadczania przemocy, związane jest z tym, że podejmowana jest natychmiastowa interwencja. Funkcjonariusze jako pierwsi znajdują się na miejscu zgłoszenia i niejednokrotnie wszczynają procedurę „Niebieskie Karty”.

Tak, 112. Czasami też przychodzą, ale też ogólnie wiedzą, gdzie mogą uzyskać taką pomoc.

Tematem wywiadu były również problemy/trudności z jakimi spotykają się funkcjonariusze podczas podejmowanych interwencji. Przede wszystkim wskazywano na próby **ucieczki sprawców przemocy**. Nie ma jednak reguły jeżeli chodzi o zachowanie rodzin, w których podejmowane są działania. Są osoby, które chcą współpracować, a są również takie, które nie są **skłonne do współpracy**.

To zależy od rodziny tak naprawdę. Są osoby, które będą z nami współpracowały, a są które nie będą się podporządkowywały naszym zaleceniom, czy poleceniom.

Często ktoś ucieka przed nami.

Ktoś ucieka, nie chce z nami rozmawiać.

Jednym z głównych problemów zaobserwowanych przez przedstawicieli Policji i Straży Miejskiej w Gminie, są **ograniczone kompetencje zawodowe wśród części funkcjonariuszy i osób świadczących pomoc w zakresie przemocy domowej**. Ich zdaniem kontakt z niekompetentną osobą, a także brak odpowiedniego zareagowania na zaistniałą sytuację przez funkcjonariusza, zniechęca osoby doświadczające przemocy, ale także świadków przemocy domowej do wzywania służb i poszukiwania wsparcia, ponieważ ich zdaniem nie przynosi to żadnego efektu.

Znam przypadki, że reakcja na zgłoszenie jest żadna i nie wiem jak na to patrzeć [...] Ludzie po jednym kontakcie z takim kimś, powiedzieli, że już nie będą kategorycznie zgłaszać, bo potem konsekwencje tego psują nerwy. Takie osoby np. nie są anonimowe, a to jest przecież priorytet. Już jak mają kontakt z kimś niekompetentnym to nie będą chcieli zgłaszać przemocy, którą słyszą za ścianą, np. u sąsiadów, w domku obok.

Zdecydowano, że **profilaktyka** w postaci materiałów profilaktycznych nie jest wystarczająca i powinno się postawić na bardziej bezpośrednią formę przekazywania wiedzy i podnoszenia świadomości społeczności lokalnej, np. za pośrednictwem kampanii społecznych, czy różnego rodzaju spotkań.

Ulotki to za mało. Ulotki się nie sprawdzają. Bardziej kampanie społeczne, spotkania.

Zakład Opieki Zdrowotnej

Pracownicy systemu opieki zdrowotnej w rozmowie poddali rozważaniom również problem przemocy w rodzinie określając skalę występowania tego zjawiska, ale też jego przejawy i osoby nim dotknięte. Jak wynika z ich wypowiedzi, uczestniczą oni w działaniach podejmowanych w ramach procedury „Niebieskie Karty” w szczególności jako członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego. W przypadku działań inicjowanych bezpośrednio przez lekarzy i pielęgniarki ich skala jest zdecydowanie mniejsza, a do takich sytuacji dochodzi sporadycznie. Zaznaczono, iż ważnym elementem skutecznego rozpoznawania przypadków przemocy w Gminie jest współpraca międzyinstytucjonalna, która umożliwia osobom zaangażowanym w te działania wzajemne przekazywanie informacji o swoich podejrzeniach i konieczności monitorowania określonych środowisk, co w efekcie przekłada się na wdrożenie odpowiednich działań interwencyjnych.

Zdarza się nam nie często na szczęście, ale my oczywiście jako przedstawiciele, pracownicy ZOZ jesteśmy również członkami Zespołu i wraz z innymi podejmujemy działania w ramach Niebieskiej Karty. Kilka razy zdarzyło się nam samym wszczynać procedurę Niebieskiej Karty i osobiście zgłaszałem przypadki podejrzenia. Naszą rolą jest zauważyć i poinformować i były w związku z tym wszczęte postępowania. [...] To akurat uważam, działa dość dobrze.

Pielęgniarka środowiskowa z najbardziej ciężkimi przypadkami pracuje. Ona pracuje w środowisku z ramienia ZOZu, jednocześnie jakieś bieżące informacje koordynatorowi przekazuje. Jeżeli potrzebna jest jakaś interwencja medyczna, to w tym momencie dyrektor placówki z kierownikiem GOPS-u rozmawia, a naprawdę dużo rzeczy między sobą załatwiają na poziomie - pracownik socjalny GOPS-u i pielęgniarka środowiskowa.

Rozmówcy stwierdzili, że **przemocy wobec członków rodziny dopuszczają się zarówno kobiety, jaki mężczyźni**, jednakże stosują oni jej inny rodzaj. W przypadku mężczyzn częściej dochodzi do stosowania przemocy fizycznej, co spowodowane jest ich fizycznymi uwarunkowaniami, natomiast kobiety, które częściej mają drobniejszą budowę ciała od np. swoich partnerów dopuszczają się przemocy psychicznej. Jak zauważono, na przestrzeni lat statystycznie to kobiety częściej były osobami doznającymi przemocy, jednakże coraz częściej zauważa się przypadki, kiedy to one się jej dopuszczają lub są stroną prowokującą.

[...] mieliśmy przypadek, to nie odzwierciedla oczywiście całej skali, bo mężczyźni stosujących przemoc jest więcej, że zakładaliśmy kartę z podejrzeniem przemocy ze strony męża, ale w bardzo dużym stopniu sprawczynią prowokującą tą przemoc była żona.

Gdzieś ta przemoc z racji budowy fizycznej mężczyźni, przemoc psychiczna to kobieta.

Specjaliści z ZOZ podzielili się również swoimi spostrzeżeniami na temat korelacji problemu przemocy z uzależnieniem lub inną trudną sytuacją życiową. Przyznali oni, iż w **rodzinach dotkniętych uzależnieniem wystąpienie przemocy jest większe**, gdyż panująca w nich atmosfera oraz próg wyzwolenia negatywnych emocji jest niższy. Niemniej, nie zauważają aby problem alkoholowy lub narkotykowy był głównym czynnikiem determinującym przemoc w rodzinie. Co więcej, zaznaczono, że osoby silnie uzależnione są często dotknięte różnymi problemami zdrowotnymi, które uniemożliwiają im takie zachowania.

Ja nie zauważyłem bezpośrednio korelacji bo przemoc przemocą, a uzależnienia uzależnieniami.

Przeważnie przy uzależnieniach alkoholowych ten próg wyzwolenia emocji jest niższy.

[...] u typowo uzależnionych już w stadium takim wysokim, to zazwyczaj już tam nie ma siły na przemoc. Zaburzenia fizyczne wchodzą w grę.

W dalszej części rozmowy omówione zostały działania podejmowane przez lekarzy w przypadku podejrzenia występowania przemocy w rodzinie pacjenta. Jak przyznali, w ośrodku zdrowia **sporadycznie wydawane są zaświadczenia lekarskie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie**, przy czym dokument ten nie świadczy bezpośrednio o występowaniu w rodzinie przemocy, a jedynie o zaobserwowanych nieprawidłowościach, m.in. siniakach, stłuczeniach, czy zadrapaniach. Narzędzie to może być z jednej strony bardzo pomocne dla rzeczywistych ofiar przemocy w rodzinie, jednakże z drugiej – **zauważa się chęć wykorzystywania go w celu obciążenia oskarżeniami członka rodziny oraz manipulowania nim w sprawach okołorozwodowych**, podobnie jak ma to miejsce w przypadku „Niebieskiej Karty”. Specjaliści zwrócili również uwagę, że podejmowanie działań diagnostycznych, w tym rozmowy o sytuacji w rodzinie, jest czasochłonne i obciążające, a z uwagi na ograniczone zasoby personalne – znacząco utrudnia wykonywanie innych obowiązków.

Specjaliści zauważyli, że sposobem na uskutecznienie działań w zakresie wystawiania owych zaświadczeń byłoby **zwiększenie kadry ZOZ, m.in. poprzez utworzenie stanowiska pracownika socjalnego w placówce**, który świadczyłby wieloaspektowe wsparcie oraz diagnozował sytuację osób w rodzinach, a po stwierdzeniu występowania przejawów przemocy – kierowałby osoby te do lekarza w celu uzyskania zaświadczenia.

Jest coś takiego jak zaświadczenie lekarskie dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Tylko lekarz w takim przypadku nie daje zaświadczenia, że to wynika z przemocy [...] jedynie, że na określonych częściach ciała są takie obrażenia i to jest koniec. Natomiast, czy wynika to z przemocy, czy z jednorazowego uderzenia, czy sam pacjent je stworzył to już nie jest kwestia dla lekarza, pracownika służby zdrowia, tylko innych zespołów. Tylko umówmy się, jeżeli tu i teraz lekarz stwierdzi pewne jakieś siniaki, jakieś zadrapania to dopóki dojdzie do sądu, dopóki dojdzie do obdukcji, to wszystko będzie zagojone i śladów nie będzie. Żeby postawić rozpoznanie i formalnie uznać to za przemoc, to często posiłkuje się tym pierwszym zaświadczeniem, które wystawia lekarz. Natomiast właśnie w tym kontekście nam to również utrudnia pracę, bo często to są sprawy związane z rozwodami, z podziałem majątku. I w tym momencie zaczyna się manipulowanie lekarzami i próba wyciągnięcia pewnych korzyści. Po pierwsze, my nie mamy obowiązku tego robić i nie możemy tego robić, po drugie to na pewno utrudnia nam pracę przez „zawracanie głowy”. Nie ma jasnych, czytelnych wytycznych dla tych ludzi i trudno o te wytyczne co mają robić, bo to są trudne sytuacje rodzinne. Natomiast jednocześnie próba manipulowania znajduje się i po stronie pokrzywdzonej i po stronie sprawcy. Najczęściej próbują wyłudzić zaświadczenia. Przychodzi z jednym siniakiem i my nie jesteśmy w stanie stwierdzić, czy ona sama się uderzyła, czy ją akurat mąż uderzył. My stwierdzamy tylko fakty, natomiast często wymuszanie jest żeby napisać, że mąż ją uderzył. Tam gdzie jest wieloletnia patologia ludzie traktują m.in. wizyty w przychodni jako narzędzie, że co miesiąc przychodzi i co miesiąc jej się jakiś siniak pojawi. I często nie kończy się to żadnymi sądami, bo oni tak funkcjonują. Natomiast zbierają ankiety, które lądują potem w piecu.

[...] Do tego nawet na początku niepotrzebny jest lekarz. Lekarz może tylko zainicjować, bo jeżeli, utworzylibyśmy stanowisko - pracownik socjalny od uzależnień, to wszyscy wiedzą, że jeżeli ktoś idzie do tego pracownika to ma problem z uzależnieniami. Natomiast u lekarza gdzieś tam pomiędzy tematami - przeziębienie, a przy okazji powie o problemie, to w zasadzie wie o tym tylko lekarz i ta osoba, ewentualnie pielęgniarka. Ale to strasznie dużo zabiera czasu, a przy obecnych brakach lekarskich to niestety rozwiązanie jest ślepe, bo to nie są rozmowy pięciominutowe tylko wymagają czasu.

Kluczowym problemem w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz świadczenia odpowiedniego wsparcia osobom uwikłanym w nią **są zdaniem pracowników ZOZ kwestie prawne**, które regulują możliwe dla nich sposoby postępowania. Nieodpowiednia konstrukcja niektórych zapisów oraz brak spójności między różnymi aktami ograniczają zakres poszczególnych działań i sposobów pozyskiwania informacji, z drugiej zaś nakładają na nich dodatkowe obowiązki, za którymi nie idą zobowiązania w zakresie zwiększenia kadry placówki. Dodatkowo, wskazano na **trudności związane z agresją części osób w Internecie** i oczernianie praktyk lekarskich personelu, co oddziałuje na niego demotywująco.

Jeżeli pyta Pani co nam przeszkadza - zwłaszcza przeszkadzają dodatkowe obowiązki nakładane przez ustawodawcę, dla których brakuje kadry.

Z poziomu Gminy dużo się robi, ale pewne działania muszą być prowadzone z poziomu województwa. Ustawowo pewne rzeczy nie są rozwiązane, albo ujednolicone. [...]

Agresja fizyczna wobec pracowników ochrony zdrowia nie zdarzała się u nas jeszcze nigdy na szczęście. Oczywiście Internet żyje swoimi prawami, to co tam wypisują to...

Zdaniem rozmówców wymierne efekty, poza zmianami legislacyjnymi, przyniosłoby utworzenie stanowiska dla wskazanego wcześniej pracownika socjalnego/środowiskowego w ZOZ, na wzór pracowników socjalnych w szpitalach. **Dywersyfikacja działań podejmowanych przez pracownika, pielęgniarki oraz lekarzy umożliwiłaby skuteczniejsze zapoznanie się z problemami pacjentów, rozpoznanie ich przyczyn oraz podjęcie działań adekwatnych do ich rzeczywistych potrzeb i możliwości.**

Innym wskazanym działaniem jest **wdrażanie wieloletnich programów pomocowych i profilaktycznych**, gdyż ich ciągłość umożliwi z jednej strony ograniczenie działań administracyjno-organizacyjnych, z drugiej zaś ma możliwość upowszechnienia się przekazywanych treści w świadomości lokalnej społeczności.

Na pewno w tzw. szpitalach są pracownicy socjalni. Nam też by się przydał w przychodniach pracownik zajmujący się sprawami socjalnymi, tudzież psychologicznymi. Natomiast ustawodawca jeszcze nie zauważa tego problemu, że to trzeba sfinansować z poziomu Narodowego Funduszu Zdrowia.

Wszystkie działania muszą być trwałe, a nie na zasadzie programów rocznych, dwuletnich bo potem te kwestie finansowe się kończą. Program unijny lub gminny, jeśli jest, to przeznaczony tylko na rok, dwa. Cała procedura musi być na nowo, żeby ta ciągłość działania była.

Radni Rady Miejskiej

W ostatniej części analizy wyników badań fokusowych, przedstawiono wypowiedzi Radnych Rady Miejskiej w Siechnicach, na pytania dotyczące **skali przemocy** w rodzinie na terenie Gminy oraz **działań, jakie powinny być podejmowane na szerszą skalę w celu przeciwdziałania przemocy** w Gminie.

W przypadku poziomego natężenia problemu przemocy domowej badani skupiali się na społeczności lokalnej Gminy ogółem, ale również bazowali na statystykach pochodzących z instytucji, w których działają, bądź z którymi współpracują. Z odpowiedzi udzielanych przez respondentów wynika, że problem przemocy w rodzinie **jest obecny w Gminie**, jednakże uczestnicy wywiadu, nie byli w stanie określić jej rzeczywistej skali. Ogólną konkluzją było to, że przemoc w rodzinie **nie jest wiodącym problemem** w Gminie, jednakże nie oznacza to, że nie należy dążyć do jej maksymalnego ograniczenia.

Ja wiem, że ona istnieje, ze względu na to, że [...] otrzymujemy informacje dotyczące odsetka założonych Niebieskich Kart. [...] U nas w Gminie ten problem istnieje, ale procentowo nie powiem. Wydaje mi się, że jest niewielki, ale istnieje. Sam fakt, że istnieje to już powinniśmy robić wszystko żeby nie było go.

Jak rozmówcy zauważyli, przemoc w Gminie dotyka przede wszystkim **kobiet**, co jest zjawiskiem powszechnym na terenie całego kraju. Problem ich zdaniem nie stanowi jednak sam fakt doświadczania przez nie przemocy, ale **niskie kompetencje przedstawicieli instytucji**, zajmującym się obszarem przemocy domowej. Brak zrozumienia i nieodpowiednie udzielenie wsparcia oraz ochrony osobie doświadczającej przemocy, zniechęca je do poszukiwania wsparcia.

Problem też polega na tym, że się kobiety nie zgłaszają, dlatego, że często ofiary są traktowane w zły sposób na komisariatach policji. Często mieliśmy problem z tym, że kobieta która przyszła szukać pomocy i chciała zgłosić dany problem, to nie była potraktowana i objęta ochroną w sposób właściwy. I tu jest problem, bo jak mają się kobiety zgłosić, kiedy w sytuacji gdy idą do organów, gdzie powinny otrzymać pomoc, a jej tam nie otrzymują [...].

Kolejną istotną kwestią poruszoną podczas wywiadu jest ukrywanie przemocy w środowiskach rodzinnych i sąsiedzkich oraz funkcjonująca **tzw. „zmowa milczenia”**. Zauważono, że wbrew stereotypom przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin dysfunkcyjnych. Jak podkreślono, udowodnienie przemocy i podjęcie odpowiednich działań w tym kierunku jest często **ograniczone przepisami prawnymi**, w momencie kiedy rodzina pozornie sprawnie funkcjonuje i nie ma przesłanek, które świadczyłyby wprost o występowaniu tego problemu. Ponadto dochodzi do tego **wstyd** oraz **obawa przed negatywną opinią społeczną**.

[...] Jeżeli chodzi o kobiety, ciężko - mi się wydaje - im się przyznać. Zazwyczaj te związki w których się tak dzieje, to są związki gdzie na zewnątrz wszystko wygląda pięknie, [...] ale za czterema ścianami, dzieje się to, co się dzieje i tym osobom jest ciężko przyznać, że ktoś się nad nimi znęca. Rozmowa rozbija się o ścianę, bo wiele instytucji, ma bardzo ograniczone prawa. Samo to, że zabieranie są dzieci do rodzin zastępczych i alkoholicy, którzy się nie stawiają na kolejne sprawy i tak naprawdę uniemożliwiają adopcję tych dzieci, ponieważ oni są „kochającymi” rodzicami jak wytrzeźwieją.

Problem w rodzinach jest na pewno, z tym, że nie wszystkie rodziny lubią się uwidocznić na zewnątrz, nie przyznają się do tego, że mają przemoc w rodzinie. Nie wszyscy się zgłaszają, nie idą na komisariat. Nie wszyscy się przyznają, tak że ciężko określić jaki procent takich rodzin się znajduje.

Istotnym problemem jest również doświadczanie problemu przemocy domowej przez **mężczyzn**. Przez funkcjonujący w naszej kulturze wizerunek mężczyzny, jako silnego, niepoddającemu się emocjom żywiciela rodziny, jest im zdecydowanie trudniej przyznać się do doznawania tego problemu. Ponadto, kolejnym powodem trwania w przemocowym związku jest **obawa przed brakiem samodzielności, a także utratą bezpieczeństwa ekonomicznego**. Można zatem stwierdzić, że różnym formom przemocy domowej towarzyszy poniekąd przemoc ekonomiczna, niejednokrotnie ukryta.

Pierwsza kwestia stereotypowa, że zawsze przemoc w rodzinie dotyczy kobiet. Potężny stereotyp. Możemy spojrzeć na przemoc psychiczną do mężczyzn przejawiającą się w działaniach stosowanych przez kobiety. Najłatwiej jest zobaczyć przemoc wobec osoby niewinnej, czyli wobec dziecka i na to najłatwiej jest zareagować. Jeżeli chodzi o przemoc wobec osób dorosłych, byłem w sytuacji gdzie człowiek stanął w obronie kobiety, na koniec została wezwana policja, a jej mąż został pouczone. Wydaje mi się że to jest taki syndrom sztokholmski, że te ofiary w związku z tym, że są uwiktane ekonomiczne i boją się, że sobie nie dadzą rady, mimo, że są, brzydki powiem, poniewierane to dalej staną za tym swoim partnerem, bo nie dadzą sobie bez niego rady.

Radni podjęli również tematykę często pomijanej formy przemocy, jaką jest **zaniedbanie**. Stwierdzili oni, że w społeczeństwie świadomość na temat tego rodzaju przemocy jest jeszcze zbyt niska, przez co jednocześnie problem ten może być bagatelizowany.

Jeszcze jest jeden rodzaj przemocy [...] jest to przemoc wobec dzieci [...], dziecko jest niedożywione, niezadbane, ale nie było bite. Tam nie było przemocy fizycznej, natomiast ja też to uznaje za rodzaj przemocy, jeżeli dziecko chodzi niedożywione, przez to się źle rozwija [...] to jest to też rodzaj przemocy.

Zauważono również, że wśród części mieszkańców Gminy Siechnice występuje **brak wiedzy na temat miejsc, w których można uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia problemu przemocy**. Pomimo prowadzenia kampanii informacyjnych, przede wszystkim za pośrednictwem Internetu, należy zwiększyć kanały informacyjne, a także dostosować je do charakteru grupy odbiorców. Według jednego z badanych konieczne jest umieszczanie w każdej jednostce pomocowej gablot lub plakatów informacyjnych w tym zakresie.

Część mieszkańców wie gdzie uzyskać pomoc, aczkolwiek jest też duża grupa, która jest niedoinformowana. W zależności od jednostki pomocniczej, to możemy tego typu informacje umieszczać na tablicach ogłoszeń. To powinno być na każdej tablicy, w danej jednostce powieszono. My na przykład mamy stronę na Facebooku i możemy pewne informacje przekazywać. Możliwość są, kwestia jest tylko tego, żeby korzystać z tych możliwości. Urząd w wielu sprawach przekazuje informacje [...] gdzie mają się poszczególne osoby zgłaszać. [...]

Kolejną kwestią jest **przemoc rówieśnicza**, która zdaniem badanych zwiększyła się w związku z pandemią COVID-19. Izolacja spowodowała, że dzieci i młodzież nie miały możliwości wyrażenia swoich emocji i wyładowania energii, wobec tego skumulowane bodźce zostały odreagowane na swoich rówieśnikach. Warto również zwrócić uwagę na **pogorszenie stanu zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży** po pandemii, co również może się wiązać z problemami w sferze emocjonalnej, a także rozwiązywania konfliktów w sposób pozbawiony przemocy i agresji.

Agresja wśród uczniów pojawiła się szczególnie po COVIDzie. Dzieci - po pierwsze - są bardziej zamknięte w sobie, ponieważ częściej korzystają z elektronicznych sprzętów, a po drugie - starają się chyba w szkole wyładować po prostu agresję, gdzie wcześniej jakby nie miały tej możliwości żeby wyjść. Było dużo przypadków w ubiegłym roku gdzie rzeczywiście ta agresja się naprawdę zwiększyła, ale o takich konkretnych przypadkach będzie wiedziała szkoła.

Przyczyn przemocy rówieśniczej i agresji występującej wśród młodych mieszkańców Gminy, jeden z rozmówców upatruje w **nieodpowiednim zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży**. Jego zdaniem rozwój bezpłatnych form spędzania czasu wolnego dla najmłodszej grupy mieszkańców miałby pozytywny wpływ na ograniczanie problemów, z którymi się zmagają, w tym również przemocy oraz podejmowaniu się zachowań ryzykownych.

[...] Mi się wydaje, że po prostu te dzieci nie mają co ze sobą zrobić. Jeżeli są jakieś spotkania, zajęcia to są płatne. W Centrum Kultury dzieci nie przyjmą, ze względu na to, że brakuje wolnych miejsc na zajęcia. [...] Dzieci powinny mieć świetlice do której mogą przyjść, zagrać sobie spokojnie na tym boisku. Ktoś może nawet im poprowadzić te zajęcia, mogą mieć zajęcia z jakiegoś języka. Myślę, że gdyby te zajęcia były darmowe i te osoby przychodziłyby i pomagały tym dzieciom w zajmowaniu tego czasu, to sytuacja byłaby zupełnie inna. Jeśli chodzi o św. Katarzynę jest kilka problemów z tym związanych, ale nie są one aż tak duże jak w innych, tych mniejszych miejscowościach.

Badanie wykazało, że na terenie Gminy **brak jest współpracy rodziców z nauczycielami**, odnośnie sytuacji problemowych dotyczących dzieci. Dodatkową trudność stwarza niejednokrotnie **brak krytycyzmu** rodziców wobec własnych dzieci. Dostrzega się potrzebę wprowadzenia profilaktyki w tym zakresie skierowanej nie tylko do dzieci i młodzieży, ale szczególnie do rodziców, którzy przed wszystkim uczestniczą w kształtowaniu postaw swoich dzieci.

[...] Ja obserwuje to w taki sposób, że tutaj nie ma takiego kontaktu z nauczycielem, a to jest najważniejsze. I ja to stosuje w swojej grupie jako przewodnicząca, mamy kontakt z wychowawcą i cokolwiek się wydarzy, to my tą sprawę na bieżąco rozwiązujemy. Tego nie ma w szkole, tego nie ma w innych grupach, to się gdzieś tam przez lata na przykład zbiera - jakaś sytuacja między uczniami narasta. Nie ma tej reakcji na samym początku, wydaje mi się że czasami jest takie „ciche” przyzwolenie nawet rodziców, żeby dzieci to załatwiły między sobą, co powoduje, że ten konflikt się z roku na rok zwiększa i wtedy jakby są takie już bardzo nieprzyjemne sytuacje, gdzie trzeba wzywać nawet policję. Gdzieś to zaginęło a może tego nie było wcześniej, takie tłumaczenie dzieciom, że należy tolerować inne dzieci, że nie każdy jest taki sam. Tutaj ewentualnie może spotkania z rodzicami, mogłyby powstać takie grupy organizowane przez GOPS żeby ci rodzice się spotykali, może nawet na samej płaszczyźnie wychowawcy, żeby te rozmowy trwały. Ludzie mówią - my to wiemy, ale to nie jest tak. Każdy rodzic myśli, że jego dziecko jest idealne, ale nie wie jak ono się zachowuje pod wpływem grupy. To niestety rodzi później przemoc między dziećmi, wyśmiewanie się to też jest przemoc, która później gdzieś tam rzeczywiście ma wpływ duży na nasze dzieci. [...] Kwestia jest po prostu edukacji i to jest naprawdę ważne.

W związku z pandemią COVID-19 zdaniem badanych **zwiększyła się także skala cyberprzemocy**, dotycząca zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci oraz młodzież. Dostrzeżono przejawy hejtu oraz przemocy w Internecie wśród dorosłych mieszkańców Gminy, na które zdaniem rozmówców powinno się reagować i wyciągać realne konsekwencje. Zbyt swoboda w przestrzeni internetowej wpływa na poczucie bezkarności. Według badanych konieczna jest wzmożona kontrola w sieci, a także podejmowanie zdecydowanych kroków przeciwko „hejterom”, w oparciu o możliwe dostępne zasoby prawne i inne.

[...] Uważam, że problem cyberprzemocy, tej mowy nienawiści nawet można by rzec, jest bardzo duży i nasila się. Do mnie zgłaszają się osoby, także osoby dorosłe, które padają ofiarą takiego hejtu, takiej przemocy. Uważam, że jako Rada powinniśmy reagować, bo do tej pory swoboda pisania w Internecie dawała taką niepisaną możliwość wyrażenia swoich poglądów. Natomiast ja od dłuższego czasu uważam, że nawet w takiej dyskusji na tematy społeczne bardzo wielu mieszkańców naszej Gminy zabiera głos w sposób agresywny, atakujący naszych rozmówców i to tylko dlatego, że mają inny pogląd, inne zdanie na dany temat. Wydaje mi się, że my jako Gmina za mało reagujemy na tą przemoc słowną. Powinniśmy się temu przyjrzeć i zdecydowanie wyciągać konsekwencje wobec wszystkich osób, które się takiej przemocy dopuszczają. Do tej pory nie przypominam sobie, żeby Rada zareagowała na tego typu przejawy, a w swoich działaniach profilaktycznych powinniśmy też przeciwdziałać tej przemocy. [...] Ludzie nie potrafią pogodzić się, że ktoś ma prawo do innego zdania, czy do innego poglądu w danej kwestii.

[...] niestety Internet spowodował to, że wiele osób czuje się bezkarnie [...], bo jeśli jesteśmy w danej grupie to na pewne rzeczy niektórzy sobie nie pozwolą w cztery oczy jak to się mówi, ale poza plecami obrażanie jest prowadzone i właściwie to świadczy o słabości tych osób dlatego, że dorosłym jest się wtedy kiedy potrafi się rozmawiać na dane tematy, bez obrażania.

Wnioskiem płynącym z wypowiedzi Radnych jest **ogólnospołeczne dbanie o kulturę wypowiedzi i prowadzenia rozmów**, która powinna być naturalnym elementem wychowania w każdej rodzinie. Osoby dorosłe, w tym głównie rodzice stanowią wzór dla swoich dzieci, wobec czego pozytywne zasady dotyczące wyrażania swoich opinii z poszanowaniem drugiego człowieka, przechodzą na młode pokolenie. Ponadto powinno się kształtować społeczną postawę reagowania na przejawy agresji słownej.

My rzeczywiście powinniśmy jako dorośli bardziej kontrolować i pilnować tego, żeby była właściwa kultura prowadzenia rozmów. I to powinno się odbywać też od początku, jeżeli w domu na pewne rzeczy się pozwala i nie dopuszcza się do takiej zdrowej rozmowy, że ja mam takie zdanie, ty masz takie ale ja szanuje to jakie ty masz zdanie. I później to się przekłada w szkole, gdzie często z reguły [...] nieraz mężczyźni podchodzą do tego, że jak uderzysz to nic się nie stało, bo o mój syn jest silny i potrafi sobie radzić w jakiś sytuacjach. Czyli tutaj właściwe wartościowanie - nie siłą, tylko umiejętnością prowadzenia rozmów i szacunku do drugiego człowieka.

W ramach działań mających na celu ograniczenie problemu przemocy w Gminie, podczas wywiadu padły dwa główne stwierdzenia. Pierwszym z nich była konieczność **edukacji mieszkańców** w zakresie problemu przemocy. Rozmówcy dostrzegli, że temat przemocy powinien być podejmowany już najmłodszych dzieci, w sposób dostosowany do ich etapu rozwoju. Przekazywanie odpowiednich wartości w jak najwcześniejszych latach, skutkować będzie w przyszłości powielaniem tych wzorców przez kolejne pokolenia.

Czyli znowu wracamy do edukacji, do tego, żeby wskazywać jakie są cechy właściwe, żeby nie korzystała z tej przemocy. Żeby dzieci nie korzystały. Człowiek czuje się bezkarny w sytuacji kiedy może sobie pozwalać na obrażanie drugiego człowieka poprzez na przykład Facebooka i tutaj [...] znowu wracamy do punktu wyjścia. Jeżeli dziecko wynosi z domu pewne wartości to nie ośmieli się wykorzystywać takich środków przemocowych w stosunku do drugiego człowieka, czyli ważne jest żeby kreować takie zachowania i w szkole i w rodzinie - żeby bardziej pomagać niż wykorzystywać siłę, psychiczną przemoc wobec drugiego człowieka.

Edukacja powinna być prowadzona i tu mówimy o tych najmłodszych, żeby wzbudzać empatie do drugiego człowieka, do zwierząt do istot żywych. [...] Później to przekłada się w szkole, na przykład u nas w szkole jest wolontariat, żeby pomagać zwierzętom w schroniskach. Czyli jeżeli potrafimy prowadzić od początku, edukować młodzież to zaszczepia się te wartości, które już później same rozkwitną.

Drugim działaniem, które zdaniem Radnych mogłoby przynieść pozytywny efekt w zakresie przeciwdziałania problemowi przemocy domowej, jak i rozwiązywania już istniejących jest **wprowadzenie usług pielęgniarstwa środowiskowego** na terenie Gminy. Działalności pielęgniarstwa w miejscu zamieszkania stanowiłaby pomoc we wczesnym diagnozowaniu problemu przemocy w rodzinie, a przede wszystkim mogłaby ona ocenić rzeczywisty stan funkcjonowania rodziny za sprawą obserwacji. Zdaniem badanych pielęgniarstwo środowiskowe jest traktowane z mniejszym dystansem niż np. przedstawiciele pomocy społecznej, co znacznie ułatwiłoby pracę z beneficjentami niewspółpracującymi.

Ja jestem zwolennikiem powrotu większej pracy pielęgniarki środowiskowej, dlatego, że pielęgniarka środowiskowa jest - po pierwsze - zawsze dobrze przyjmowana, a ma bezpośredni wgląd w to, co się dzieje w domu. Może szybko zaobserwować jakieś patologie, też w przypadku dziecka zaraz po porodzie [...]. Tutaj mamy często te ośrodki pomocy społecznej, które często nie dają sobie rady, bo bardzo często w mediach podają, że ośrodek był na kontroli, ale nic nie zaobserwował, a później się okazało, że dziecko umarło albo było bardzo pobite i trafiło do szpitala. Myślę, że ważne jest zagwarantowanie tej kontroli, bo musimy ją mieć, po to żeby zadbać o życie, by nie doszło do przemocy. [...] I to nie tylko w sytuacji przemocy wobec dzieci, ale i w stosunku do osób dorosłych. I ten problem jeśli chodzi o mężczyzn też jest, a mężczyźni nie chcą się często ujawnić, bo nie chcą być postrzegani jako słabi. Myślę, że inna organizacja powinna funkcjonować, żeby można było pewne rzeczy kontrolować.

[...] gdyby pielęgniarka środowiskowa przychodziła co kwartał do takiego dziecka, żeby to dziecko osłuchać, to nawet ściągając tą koszulkę w celu osłuchania, mogłaby zauważyć, czy przypadkiem nie ma siniaków, czy doszło do zaniedbania. Z racji swojego zawodu może stwierdzić, czy dziecko jest dobrze odżywiane i może być tą pierwszą linią, która gdzieś tam zapala to czerwone światło.

Analiza danych zastanych - dokumentacja dotycząca procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021

W celu głębszego zdiagnozowania problemu przemocy na terenie Gminy Siechnice przeprowadzono również analizę danych zastanych, tj. prowadzonych na przełomie lat 2019-2021 procedur „Niebieskie Karty”. Na potrzeby niniejszej diagnozy szczegółowej analizie poddano 138 ze 141 zakończonych postępowań w zakresie wyżej wskazanej procedury. Analizą nie objęto 2 przypadków, ponieważ w jednym procedura została zakończona bez podjęcia dalszych działań, ze względu na brak związku osób ze sprawą, których nią objęto, natomiast w drugim przypadku odnotowano brak przesłanek do wszczęcia procedury i nie powołano w związku z tym grupy roboczej. Ponadto 1 sprawa nie została poddana analizie, ze względu na część czynności będących w dalszym ciągu w toku. Badaniem objęto wszystkie dostępne dla danych przypadków informacje, jednakże należy mieć na uwadze, iż ze względu na specyfikę i charakter podejmowanych w ramach procedury działań, nie wszystkie Karty zawierały wyczerpujący zestaw informacji.

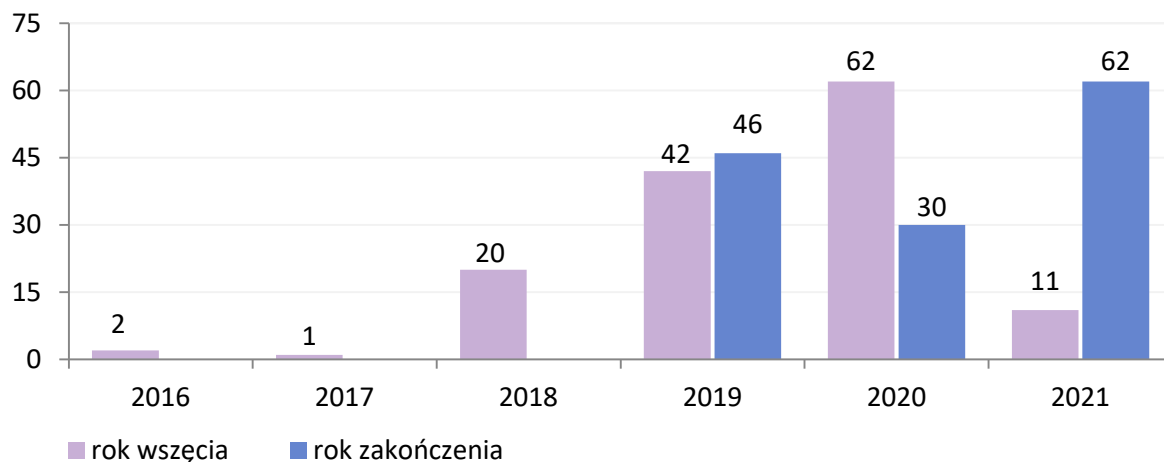
Rysunek 9. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021, które poddano analizie (N=138)

Przeprowadzone procedury „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021

W okresie od 2019 do 2021 roku w Gminie Siechnice prowadzono 138 procedur, w tym 2 zostały wszczęte w 2016 roku, 1 - w 2017 roku, natomiast 20 procedur zostało wszczętych w 2018 roku. Należy zauważyć, iż procedura „Niebieskie Karty” najczęściej była zamykana w roku jej otwarcia lub w roku następnym. Najwięcej procedur wszczęto w 2020 roku, z kolei zakończono w 2021 roku. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejny wykres.

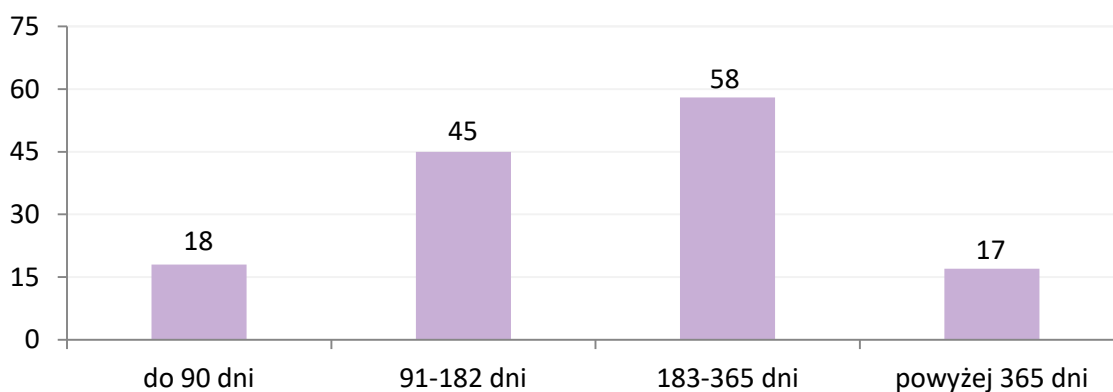
Wykres 101. Procedury „Niebieskie Karty” prowadzone w latach 2019-2021 według roku wszczęcia i zakończenia (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Spośród analizowanych procedur, 17 stanowiły prowadzone przez okres dłuższy niż rok, w tym czynności w ramach 2 procedur były realizowane przez okres ok. 3 lat (12%). Procedury „Niebieskie Karty”, które zamknięto do 3 miesięcy stanowiły 13% (18 procedur), od 3 do 6 miesięcy - 33% (45 procedur), natomiast od pół roku do roku - 42% (58 procedur).

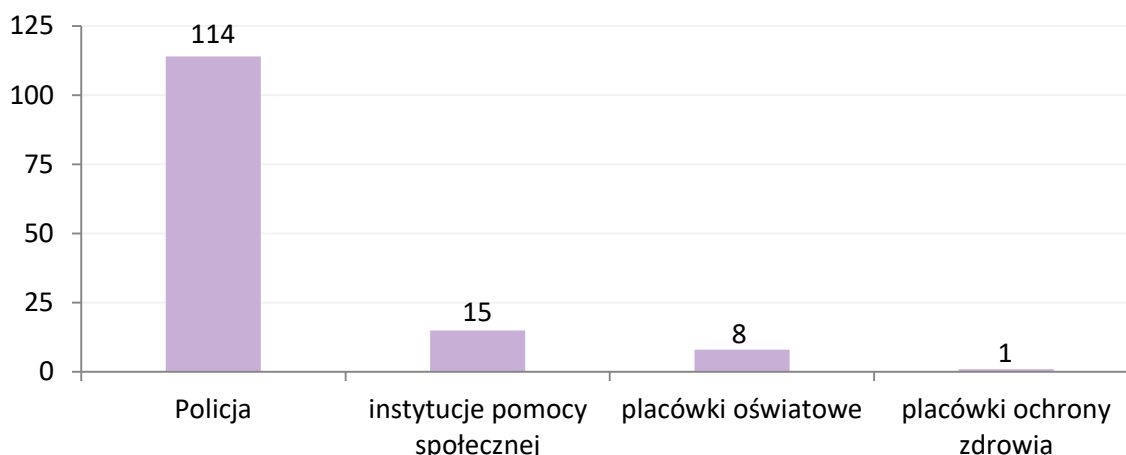
Wykres 102. Zamknięte procedury „Niebieskie Karty” według czasu prowadzonych w ich ramach czynności (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Z analizy danych wynika, iż w latach 2019-2021 najczęściej prowadzonych procedur „Niebieskie Karty” zostało wszczętych przez Policję. Stanowią one aż 83% ogółu (114 procedur). Drugim w kolejności podmiotem wszczynającym procedurę były instytucje pomocy społecznej (15 procedur), trzecim - placówki oświatowe (8 procedur), natomiast najmniej procedur zostało założonych przez instytucje ochrony zdrowia (1 procedura).

Wykres 103. Liczba procedur „Niebieskie Karty” według podmiotów zakładających (N=138)

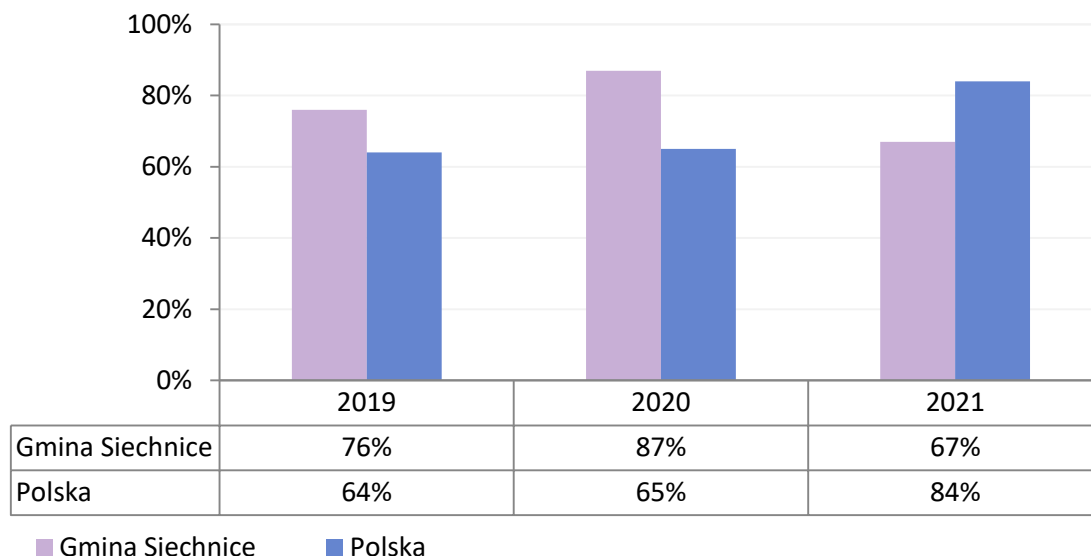

Źródło: opracowanie własne

W celu porównania udziału Policji jako podmiotu wszczynającego procedury „Niebieskie Karty” w Gminie Siechnice do wyników ogólnopolskich, wyszczególniono z ogółu analizowanych przypadków wyłącznie „Niebieskie Karty”, które zostały wszczęte w latach 2019-2021. Ich liczba kształtuje się na poziomie 115, w tym 42 zostały założone w 2019 roku, 62 w 2020 roku, z kolei 11 w 2021 roku. W większości procedur podmiotem wszczynającym czynności była Policja, jednak jej udział w analizowanym okresie ulegał wahaniom, bowiem w 2019 roku było to 78%, w 2020 roku - 87%, natomiast w 2021 roku - 67%. W porównaniu do całego kraju, wyniki kształtują się współmiernie, jednak na poziomie ogólnopolskim w analizowanym okresie odnotowano tendencję wzrostową. W 2019 roku Policja wypełniła 64% formularzy „Niebieska Karta - A”, w 2020 roku - 65%, z kolei w 2021 roku - 84%⁷. Zatem w latach 2019-2020 na terenie Gminy Siechnice odsetek ten był wyższy niż w Polsce, natomiast w 2021 roku - niższy. Poniższy wykres przedstawia analizę porównawczą w tym zakresie dla Gminy Siechnice i całego kraju.

⁷ Informacja dotycząca realizacji przez Policję procedury „Niebieskie Karty” w 2021 roku.

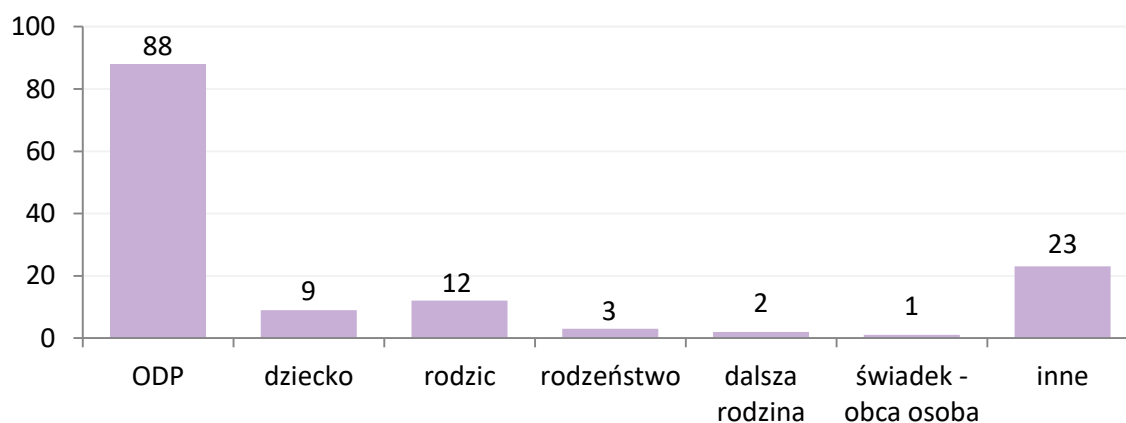
Wykres 104. Udział Policji jako podmiotu wszczynającego procedurę „Niebieskie Karty” w Gminie Siechnice w latach 2019-2021 (N=115) - porównanie do Polski

Źródło: opracowanie własne

W przypadku 88 prowadzonych w latach 2019-2021 procedur, osobą zgłaszającą przemoc w rodzinie była osoba jej doświadczająca (ODP). Drugim w kolejności był rodzic (12 procedur), a trzecim - dziecko (9 procedur). W 3 przypadkach stroną zgłaszającą było rodzeństwo, w 2 - dalsza rodzina, natomiast w 1 przypadku był to świadek sytuacji przemocowej. Wśród 23 pozostałych przypadków osobą informującą byli funkcjonariusze Policji podczas interwencji, przedstawiciel placówki oświatowej, ochrony zdrowia i kurator.

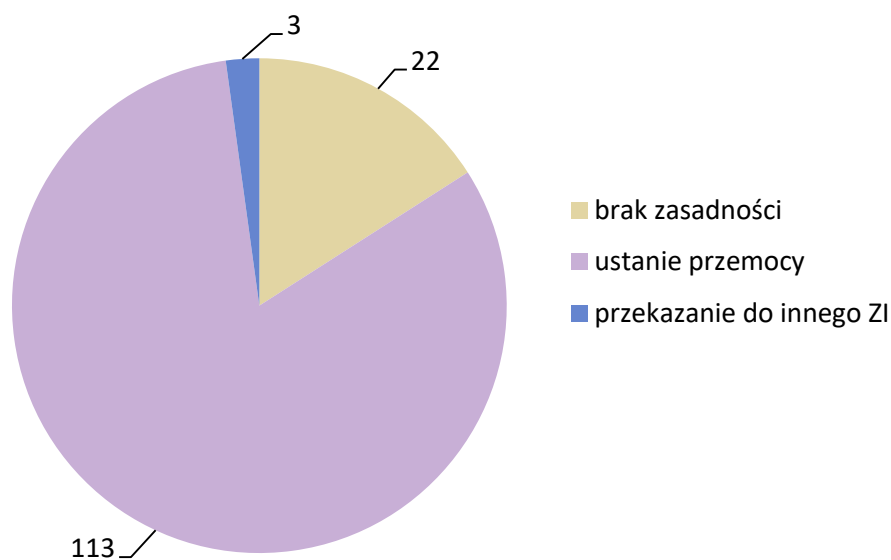
Wykres 105. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według osoby zgłaszającej przemoc (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Do końca 2021 roku zamknięto wszystkie analizowane procedury. Wyszczególniono trzy podstawowe powody ich zamykania: ustanie przemocy (113 przypadków), brak zasadności podejmowania działań (22 przypadki) oraz przekazanie sprawy do innego Zespołu Interdyscyplinarnego (3 przypadki).

Wykres 106. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według powodów zamknięcia (N=138)

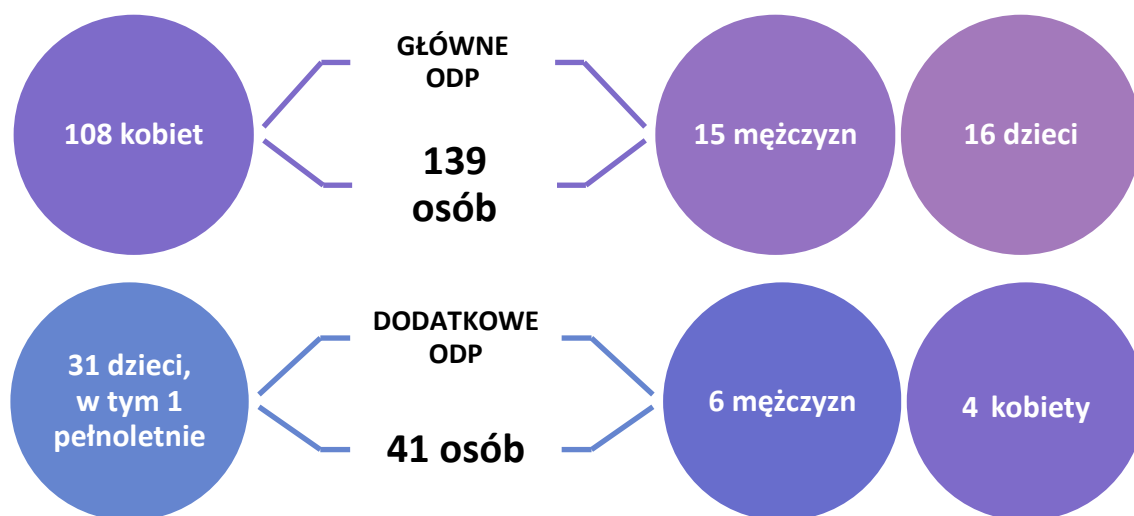

Źródło: opracowanie własne

Charakterystyka osób doświadczających przemocy i stosujących przemoc

W dalszej kolejności scharakteryzowano osoby, które doświadczyły **przemocy (główne ODP)** oraz osoby, które zastosowały przemoc (OSP). Ponadto analizie poddano **dotatkowe ODP**, bowiem często przemocy doznają również pozostali członkowie rodziny. Na podstawie przeprowadzonej analizy procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021, wskazano 139 głównych ODP, w tym 108 kobiet, 15 mężczyzn i 16 dzieci (w jednym przypadku osobą doświadczającą przemocy była zarówno kobieta, jak i mężczyzna, bowiem wnieśli oni względem siebie wzajemne oskarżenia o stosowanie przemocy). Ponadto wśród 41 dodatkowych ODP 76% stanowiły dzieci (31 osób).

Rysunek 10. Główne i dodatkowe ODP w podziale na osoby dorosłe (według płci) oraz dzieci w prowadzonych procedurach „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021

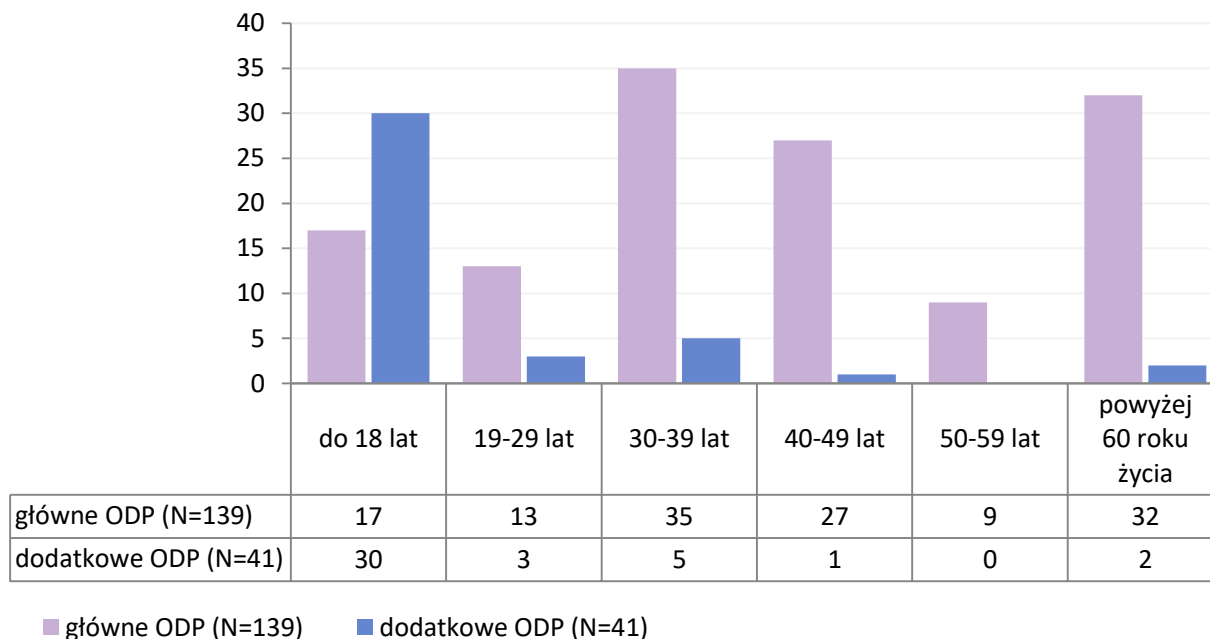

Źródło: opracowanie własne

Główne osoby doświadczające przemocy najczęściej były w wieku 30-39 lat (35 osób) oraz po 60 roku życia (32 osoby). W dalszej kolejności znajdowały się osoby między 40-49 rokiem życia (27 osób), przed 18 rokiem życia (17 osób) oraz osoby między 19-29 rokiem życia (13 osób). Najmniej głównych ODP stanowiły osoby w wieku 50-59 lat (9 osób). W 6 przypadkach nie odnotowano danych w tym zakresie.

Wśród **dodatkowych ODP** największą część stanowiły dzieci (30 osób). Pozostałe osoby były w wieku 30-39 lat (5 osób), 19-29 lat (3 osoby), więcej niż 60 lat (2 osoby) i między 40-49 lat (1 osoba).

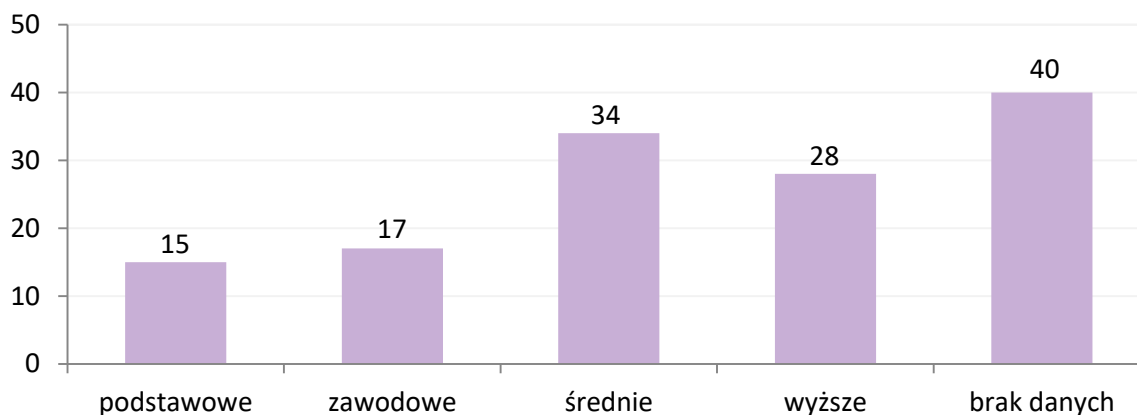
Wykres 107. Liczba osób głównych i dodatkowych, które doświadczyły przemocy wskazane w procedurach „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 (według wieku)

Źródło: opracowanie własne

W dalszej kolejności analizie poddano wykształcenie oraz status na rynku pracy głównych ODP. Najczęściej były to osoby legitymujące się wykształceniem średnim (34 osoby) i wyższym (28 osób). Znacznie mniej osób posiadało wykształcenie zawodowe (17 osób) i podstawowe (15 osób). Dodatkowo, wśród osób doświadczających przemocy byli uczniowie szkoły podstawowej i gimnazjum (po 2 osoby) oraz 1 przedszkolak. Jednocześnie należy podkreślić, iż w 40 przypadkach odnotowano brak informacji w tym zakresie.

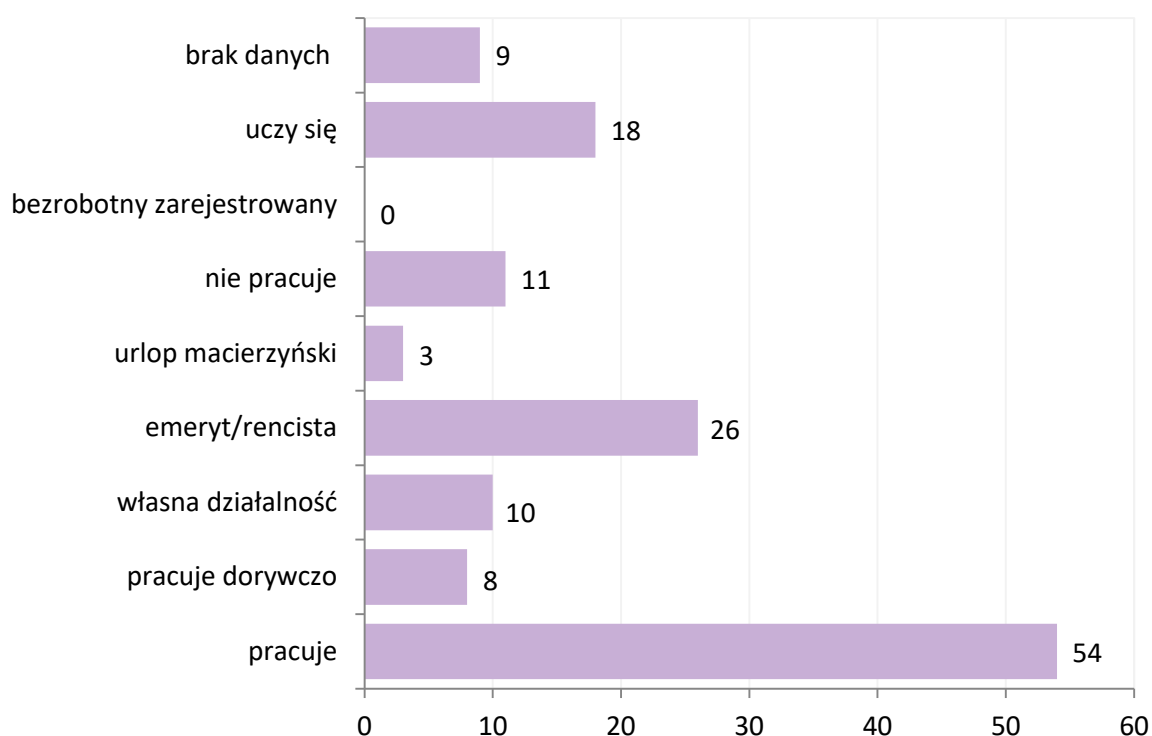
Wykres 108. Liczba głównych ODP według wykształcenia (N=139)

Źródło: opracowanie własne

Z przeprowadzonej analizy dotyczącej statusu na rynku pracy głównej ODP wynika, iż najwięcej z tych osób podejmuje zatrudnienie (54 osoby). Znaczną część stanowili również emeryci/renciści (26 osób) oraz osoby uczące się (18 osób). W dalszej kolejności znajdowały się osoby nieaktywne zawodowo (11 osób), prowadzące własną działalność (10 osób), pracujące dorywczo (8 osób) oraz osoby przebywające na urlopie macierzyńskim (3 osoby). W 9 przypadkach odnotowano brak danych, a ponadto 5 osób spośród wszystkich pobierało dodatkowo świadczenia z pomocy społecznej.

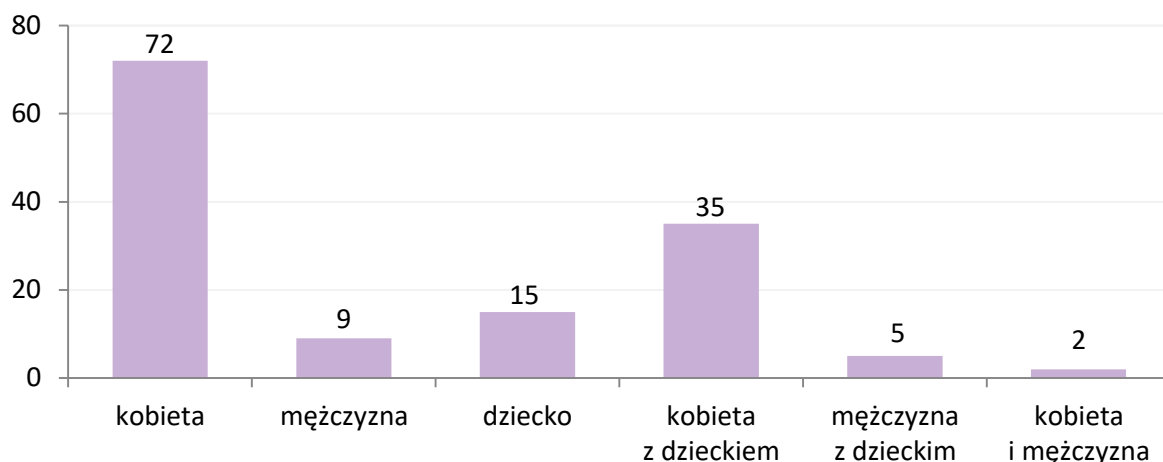
Wykres 109. Liczba głównych ODP według statusu na rynku pracy (N=139)

Źródło: opracowanie własne

Kolejny wykres przedstawia podział osób doświadczających przemocy ze względu na wyznaczone w poprzednim raporcie profile. Można zauważyć, że najwięcej ODP stanowią kobiety (72 osoby) i kobiety z dzieckiem/dziećmi (35). Wyszczególniono również kategorie takie jak: dzieci (15 osób), mężczyźni (9 osób) oraz mężczyźni z dzieckiem/dziećmi (5 osób). Ponadto wskazano na 2 przypadki, w których profil stanowiły 2 osoby dorosłe - kobieta i mężczyzna (rodzice).

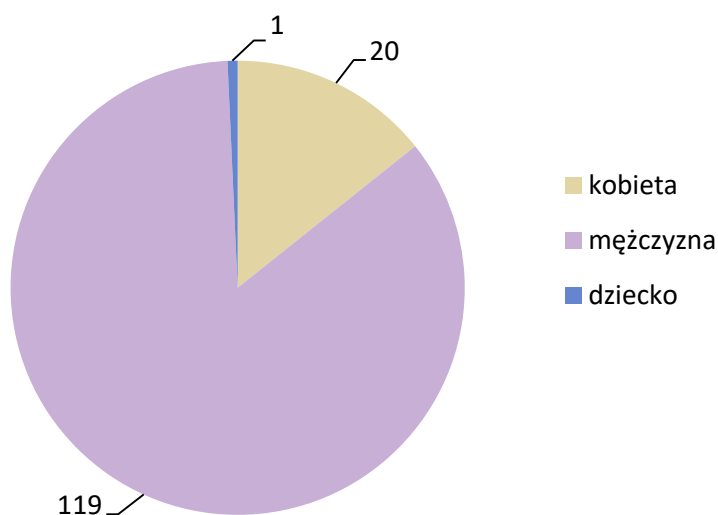
Wykres 110. Profile ODP wskazanych w procedurach „Niebieskie Karty” (N=138)

Źródło: opracowanie własne

W dalszej kolejności scharakteryzowano **sprawców przemocy (OSP)**. Z przeprowadzonej analizy wynika, iż najwięcej osób stosujących przemoc jest płci męskiej (119 osób), zatem mężczyźni stanowili 85% wszystkich OSP. Wskazano również 20 kobiet (14%) oraz 1 dziecko (1%). Analiza OSP została dokonana dla 140 osób, bowiem w 2 przypadkach wskazano, iż przemoc stosowali rodzice - zarówno ojciec, jak i matka.

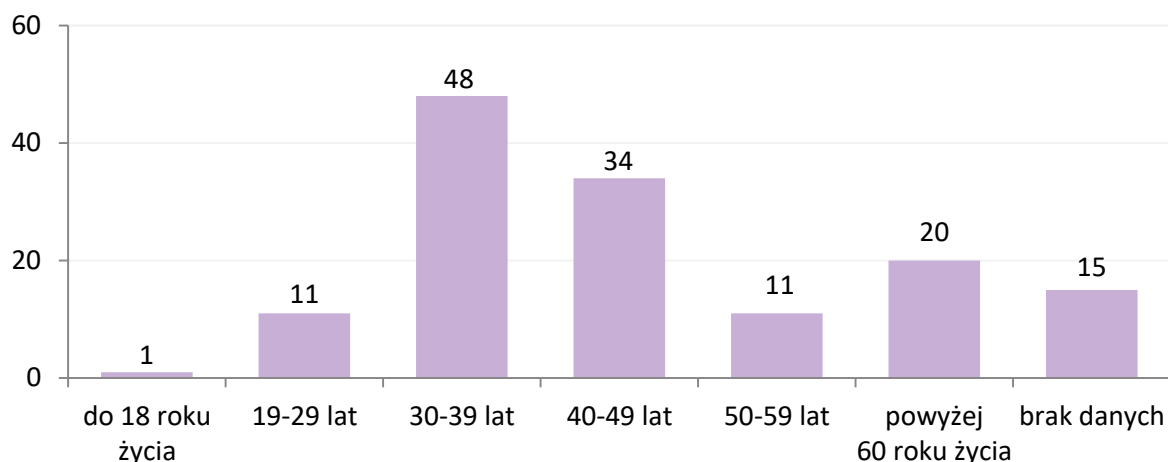
Wykres 111. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według sprawców przemocy (N=140)

Źródło: opracowanie własne

Osoby stosujące przemoc były najczęściej w wieku 30-39 lat (48 osób) oraz 40-49 lat (34 osoby). W dalszej kolejności wskazano na osoby powyżej 60 roku życia (20 osób), 50-59 lat oraz 19-29 lat (po 11 osób). Najrzadziej sprawcą przemocy były osoby niepełnoletnie (do 18 roku życia - 1 osoba). W 15 przypadkach odnotowano brak danych.

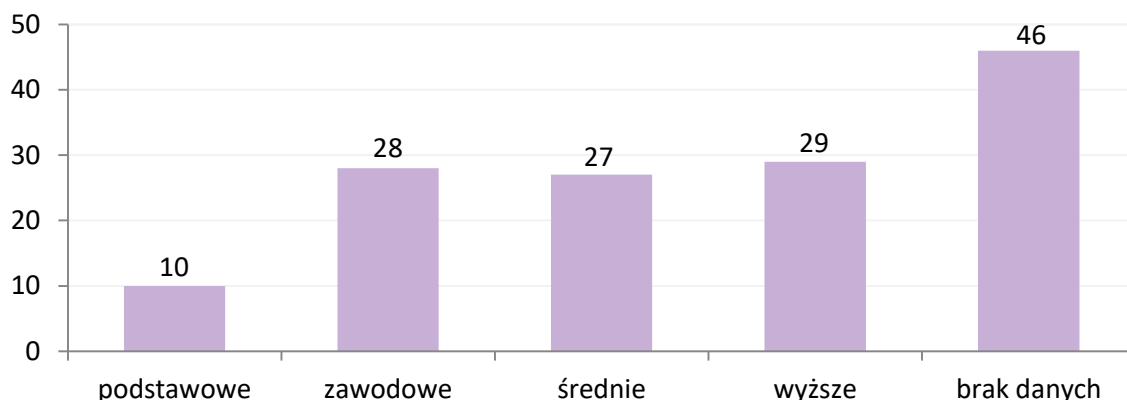
Wykres 112. Liczba OSP według wieku (N=140)

Źródło: opracowanie własne

Wyniki przeprowadzonej analizy OSP według wykształcenia przedstawiają się następująco: najczęściej sprawcy przemocy posiadali wykształcenie wyższe (29 osób), zawodowe (28 osób) i średnie (27 osób). Najmniej razy wskazywano na wykształcenie podstawowe (10 osób), natomiast w 46 przypadkach odnotowano brak danych.

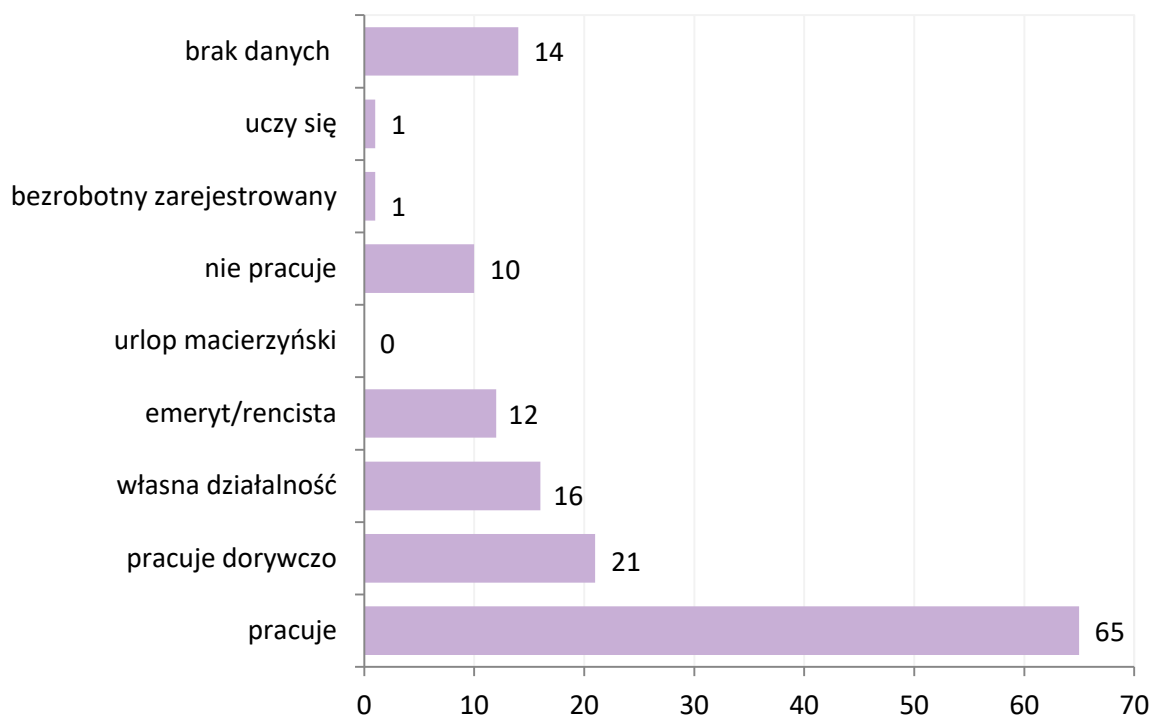
Wykres 113. Liczba OSP według wykształcenia (N=140)

Źródło: opracowanie własne

Znaczną większość OSP stanowią osoby pracujące (65 osób, tj. 46%). Drugą w kolejności grupą były osoby pracujące dorywczo (21 osób, tj. 15%), a trzecią osoby prowadzące własną działalność gospodarczą (16 osób, tj. 11%). 12 osób było na emeryturze/rencie, 10 było nieaktywnych zawodowo, natomiast 1 osoba była bezrobotna i zarejestrowana w PUP, a kolejna miała status ucznia. Ponadto, 1 osoba spośród sprawców przemocy pobierała zasiłek z pomocy społecznej.

Wykres 114. Liczba OSP według statusu na rynku pracy (N=140)

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie analizy relacji rodzinnych OSP z główną ODP można wskazać, że najczęściej osobą stosującą przemoc był mąż (64 przypadki), partner (14 przypadków), syn (16 przypadków) i ojciec (12 przypadków). W 8 sytuacjach przemoc zastosowała matka i rodzeństwo, w 6 - żona, w 5 przypadkach - córka, z kolei w 2 - były mąż. Dodatkowo w zakresie 5 analizowanych procedur odnotowano inne osoby, m.in.: ojczyma, pasierba, matkę konkubentki i wnuczka.

Można zauważyć, że w omawianych przypadkach przeważnie dodatkowymi osobami, które doświadczyły przemocy były dzieci, które doznały jej ze strony ojca (26 przypadków). W 2 sytuacjach sprawcą przemocy wobec osób dodatkowych był syn i matka, natomiast w pojedynczych przypadkach - mąż, żona i rodzeństwo (brat). Ponadto w 7 rodzinach odnotowano inne osoby, m.in.: ojczyma, babcię lub dziadka oraz konkubenta matki oraz brata.

Tabela 74. Status OSP w relacji do głównej i dodatkowej ODP według liczby przypadków

status OSP w relacji do ODP	status głównej ODP w relacji do OSP	(N=140)	status dodatkowej ODP w relacji do OSP	(N=41)
mąż	żona	64	żona	1
żona	mąż	6	mąż	1
partner	partnerka	14	partnerka	1
partnerka	partner	0	partner	0
były mąż	była żona	2	była żona	0
była żona	były mąż	0	były mąż	0
były partner	była partnerka	0	była partnerka	0
była partnerka	były partner	0	były partner	0
matka	dziecko/dzieci	8	dziecko/dzieci	2
ojciec	dziecko/dzieci	12	dziecko/dzieci	26
córka	rodzic/rodzice	5	rodzic/rodzice	0
syn	rodzic/rodzice	16	rodzic/rodzice	2
rodzeństwo	rodzeństwo	8	rodzeństwo	1
inne	w zależności od statusu	5	w zależności od statusu	7

Źródło: opracowanie własne

Charakterystyka rodzin objętych procedurą „Niebieskie Kraty”

W charakterystyce dokonano również analizy aspektu geograficznego. Najwięcej kart wszczęto w miejscowości Siechnice (56). W poprzedniej diagnozie zauważono, że wynika to z faktu, iż stanowi ona największą jednostkę terytorialną. Drugą w kolejności była miejscowość Iwiny (20), a trzecią - Święta Katarzyna (17). Nieco inaczej przedstawiają się wyniki według wskaźnika, jakim jest liczba procedur „Niebieskie Kraty” na 100 mieszkańców. Można zauważyć, że według tej hierarchii na pierwszym miejscu znajduje się miejscowość Grodziszów, na drugim - Trestno, a na trzecim - Radomierzyce. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia kolejna tabela.

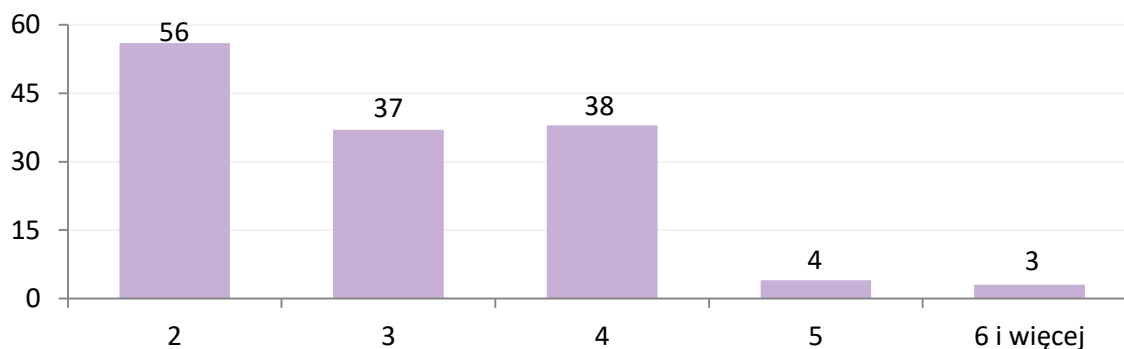
Tabela 75. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według miejscowości zamieszkania (N=138)

miejsowość	liczba założonych NK	liczba założonych NK na 100 mieszkańców
Biestrzyków	3	0,3
Blizanowice	0	0,0
Bogusławice	5	3,0
Durok	0	0,0
Groblice	3	0,2
Grodziszów	3	2,7
Iwiny	20	0,8
Kotowice	2	0,2
Łukaszowice	0	0,0
Mokry Dwór	0	0,0
Ozorzyce	0	0,0
Radomierzyce	3	1,5
Radwanice	11	0,3
Siechnice	56	0,6
Smardzów	1	0,2
Sulęcín	0	0,0
Sulimów	0	0,0
Szostakowice	0	0,0
Święta Katarzyna	17	0,6
Trestno	2	2,0
Zacharzyce	0	0,0
Zębice	3	0,5
Żerniki Wrocławskie	8	0,4
inne	1	-

Źródło: opracowanie własne

Zdecydowaną większość rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” stanowił typ 2-osobowy (56 rodzin, tj. 41%). Znaczną część stanowiły również rodziny 3-osobowe (37 rodzin, tj. 27%) i 4-osobowe (38 rodzin, tj. 28%). Najrzadziej przemoc występowała w rodzinie składającej się z 5 osób (4 rodziny, tj. 3%) oraz 6 i więcej osób (3 rodziny, tj. 2%).

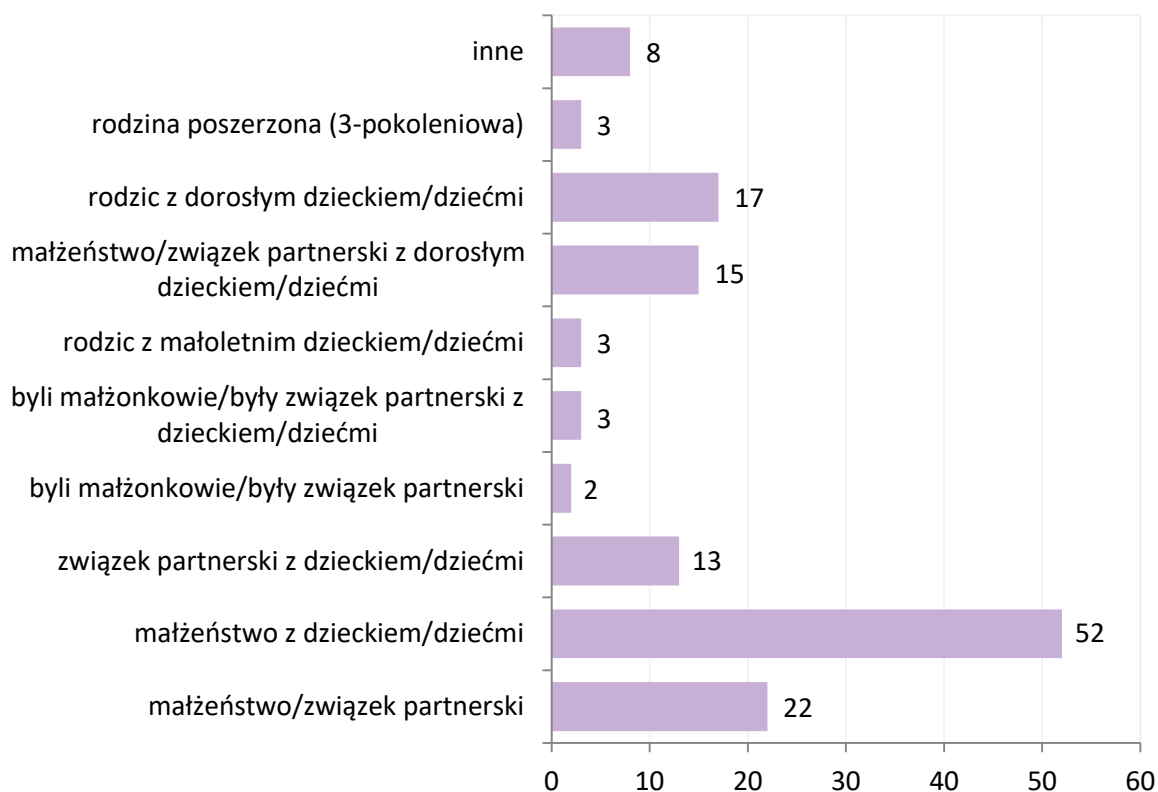
Wykres 115. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według osób w rodzinie (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Znaczną część analizowanych rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 stanowią małżeństwa z dzieckiem/dziećmi (52 rodziny, tj. 38%). Drugi w kolejności model rodziny to małżeństwo/związek partnerski (22 rodziny, tj. 16%), a trzeci - rodzic z dorosłym dzieckiem/dziećmi (17 rodzin, tj. 12%). W dalszej kolejności wskazano małżeństwo/związek partnerski z dorosłym dzieckiem/dziećmi (15 rodzin, tj. 11%), związek partnerski z dzieckiem/dziećmi (13 rodzin, tj. 9%), były małżeństwo/partnerów z dzieckiem/dziećmi, rodzica z małoletnim dzieckiem/dziećmi oraz rodzinę 3-pokoleniową (po 3 rodziny, tj. 2%). Procedurą objęci byli również byli małżonkowie/partnerzy (2 rodziny, tj. 1%). Wśród 8 innych przypadków znajdowało się rodzeństwo - 2 dorosłe osoby (6%).

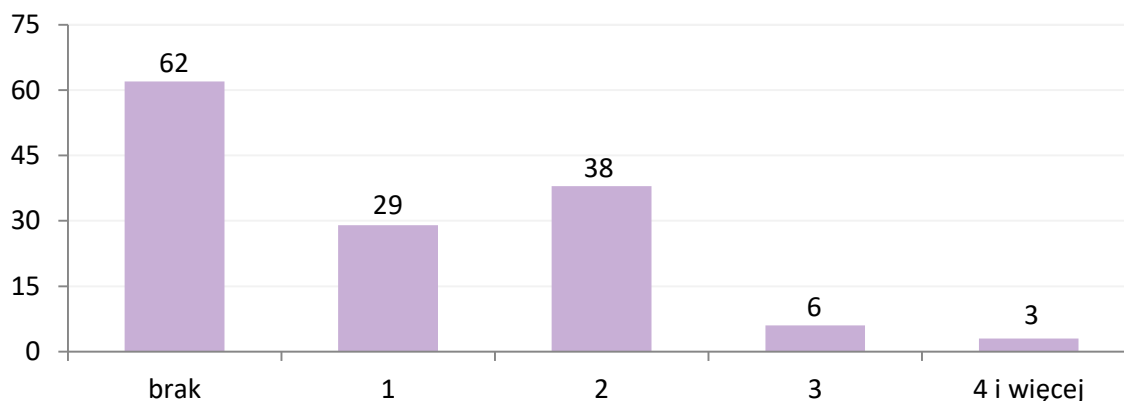
Wykres 116. Model rodziny objętej procedurą „Niebieskie Karty” (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie przeprowadzonej analizy można wskazać, iż łącznie w 76 rodzinach, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty” znajdowały się dzieci (55%). Przeważnie była to dwójka dzieci (38 rodzin, tj. 28%), z kolei na drugim miejscu wskazano rodziny z jednym dzieckiem (29 rodzin, tj. 21%). Odnotowano również 6 rodzin z trójką dzieci (4%) oraz 3 rodziny z czwórką lub większą liczbą dzieci (2%). Jednocześnie należy podkreślić, iż nie we wszystkich rodzinach z dziećmi, które zostały objęte procedurą przemoc dotyczyła bezpośrednio dzieci, bowiem w części analizowanych przypadków wskazano je jako świadków przemocy.

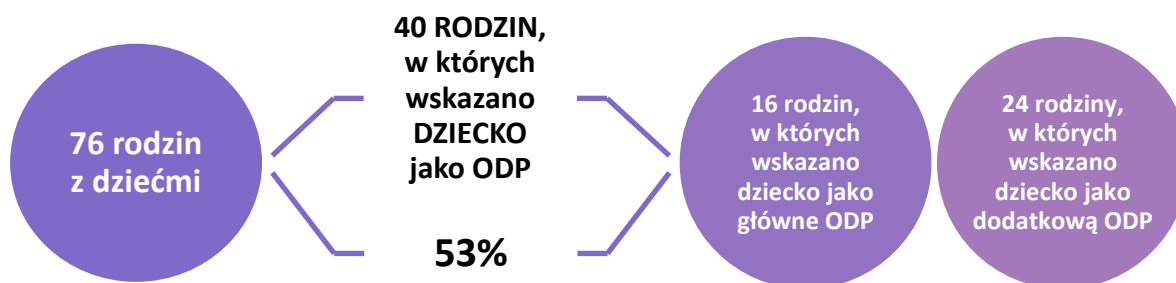
Wykres 117. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według liczby dzieci w rodzinie (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie wcześniejszej analizy można wskazać, że w omawianym okresie odnotowano 40 rodzin, w których dzieci zostały wskazane jako ODP, w tym w 16 przypadkach jako główne i w 24 rodzinach jako dodatkowe. Zatem rodziny z dziećmi, w których doświadczyły one przemocy stanowiły 53% wszystkich rodzin z dziećmi (N=76 rodzin) oraz 29% ogółu analizowanych przypadków (N=138 rodzin).

Rysunek 11. Liczba rodzin z dziećmi objętych procedurą „Niebieskie Karty” wraz liczbą rodzin, w których dzieci wskazano jako ODP

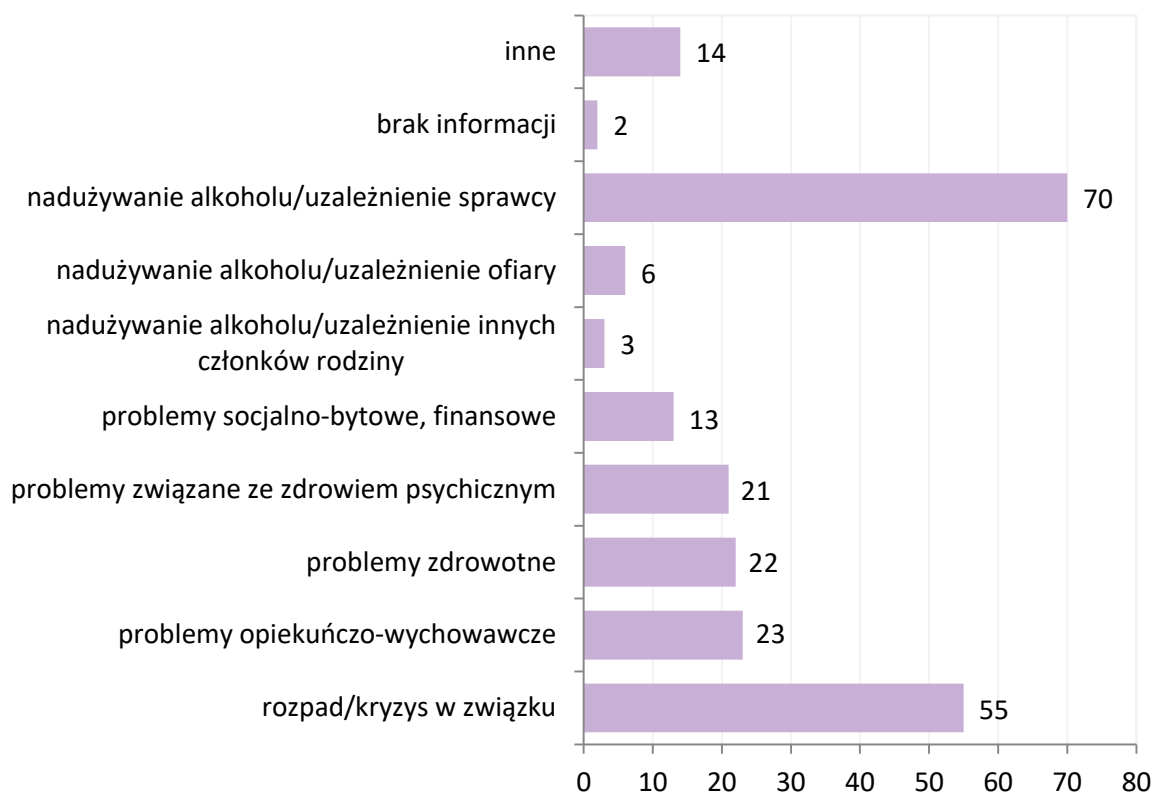
Źródło: opracowanie własne

Problemy rodzin współwystępujące ze zjawiskiem przemocy w rodzinie

W przeprowadzonej diagnozie zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice w 2017 roku wyszczególniono również inne problemy rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”. Stwierdzono, iż problem przemocy w większości analizowanych przypadków był współzależny z innymi zidentyfikowanymi problemami.

Niniejsza analiza wskazała, iż w najczęściej problem przemocy był współzależny z nadużywaniem alkoholu/uzależnieniem od alkoholu przez sprawcę przemocy (70 rodzin, tj. 51%) oraz rozpadem/kryzysem w związku (55 rodzin, tj. 40%). W dalszej kolejności występowały problemy opiekuńczo-wychowawcze (23 rodziny, tj. 17%), zdrowotne (22 rodziny, tj. 16%), problemy związane ze zdrowiem psychicznym (21 rodzin, tj. 15%), socjalno-bytowe i finansowe (13 rodzin, tj. 9%), nadużywanie alkoholu/uzależnienie ofiary (6 rodzin, tj. 4%) oraz nadużywanie alkoholu/uzależnienie innych członków rodziny (3 rodziny, tj. 2%). W 2 przypadkach nie zidentyfikowano współistniejących problemów (1%), natomiast 14 sytuacji stanowiły głównie nieporozumienia między członkami rodziny i kłótnie (10%).

Wykres 118. Problemy występujące w rodzinach (N=138)

*odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem w wielu przypadkach kilka problemów występowało jednocześnie

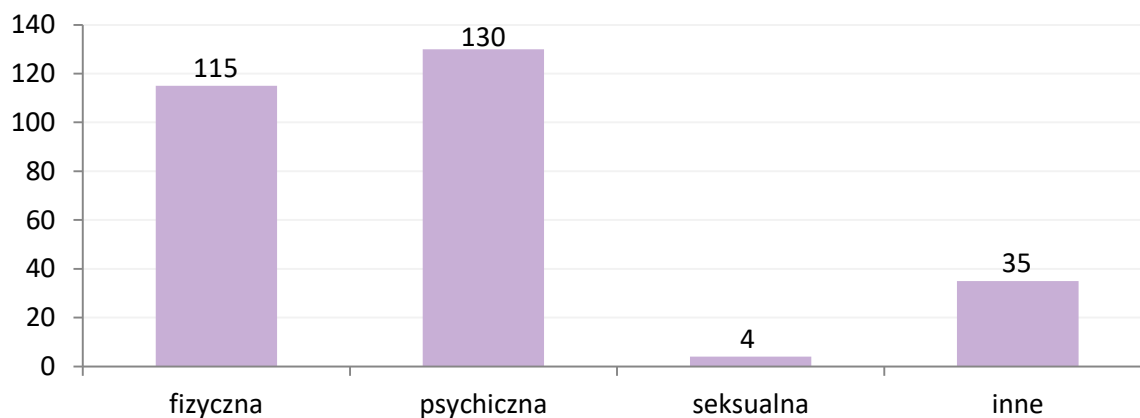
Źródło: opracowanie własne

Z powodu często występującego braku informacji odnośnie dochodów przypadających na 1 osobę w rodzinie oraz niejednoznacznie określonej sytuacji mieszkaniowej analizowanych przypadków, nie przeprowadzono w związku z tym szczegółowej statystyki.

Charakterystyka problemu przemocy

W niniejszym podrozdziale przeprowadzono analizę rodzaju i form występującej przemocy. Na podstawie przedstawionego niżej wykresu dostrzec można, że w rodzinach objętych procedurą najczęściej dochodziło do przemocy psychicznej (130 przypadków, tj. 94%). W drugiej kolejności występowała przemoc fizyczna (115 przypadków, tj. 83%). Najrzadziej odnotowano sytuacje, w których doszło do przemocy seksualnej (4 przypadki, tj. 3%), natomiast w 35 przypadkach wskazano na inny rodzaj przemocy (25%), m.in. na przemoc ekonomiczną.

Wykres 119. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według rodzaju występującej przemocy (N=138)

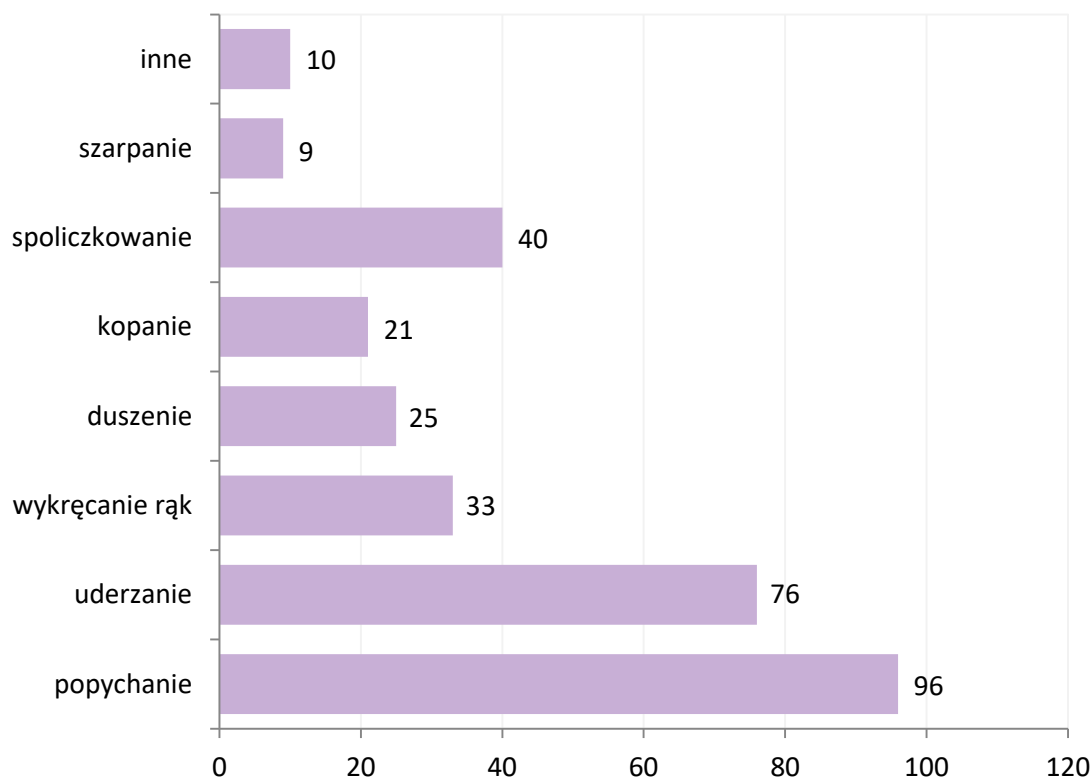

**odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem wielokrotnie przemoc występowała pod kilkoma rodzajami jednocześnie*

Źródło: opracowanie własne

Analiza procedur „Niebieskie Karty” pozwoliła na wskazanie poszczególnych form przemocy fizycznej, która występowała w zidentyfikowanych przypadkach. Dominującą formą przemocy fizycznej jest popychanie (96 przypadków, tj. 70%) oraz uderzanie (76 przypadków, tj. 55%). Często występującą formą przemocy jest również spoliczkowanie (40 przypadków, tj. 29%), wykręcanie rąk (33 przypadki, tj. 24%), duszenie (25 przypadków, tj. 18%) i kopanie (21 przypadków, tj. 15%).

Wykres 120. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według formy przemocy fizycznej stosowanej wobec ODP (N=138)

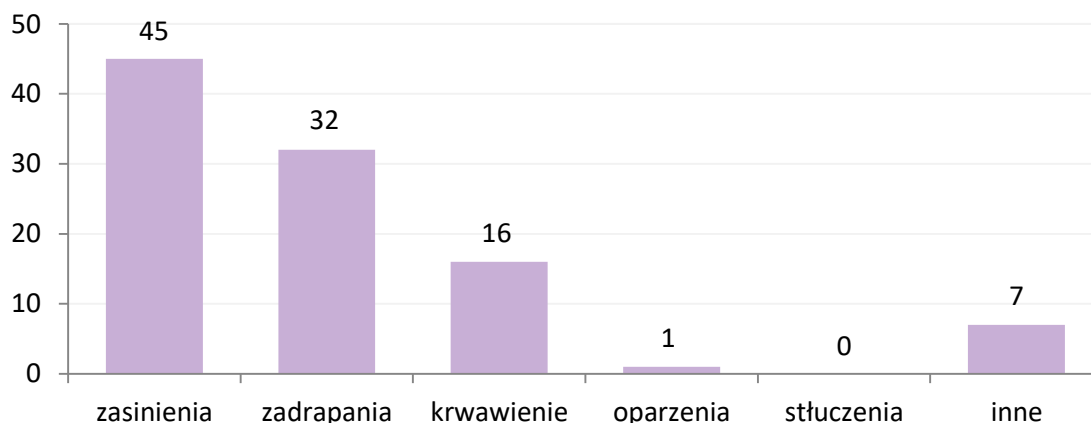

*odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem wielokrotnie występowało kilka form przemocy fizycznej jednocześnie

Źródło: opracowanie własne

Wśród najczęściej wskazanych uszkodzeń ciała znajdują się zasinienia (45 przypadków, tj. 33%) i zadrapania (32 przypadki, tj. 23%). Rzadziej odnotowano krwawienie (16 przypadków, tj. 12%) i oparzenia (1 przypadek, tj. 1%).

Wykres 121. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według uszkodzeń ciała wskazanych przez ODP (N=138)

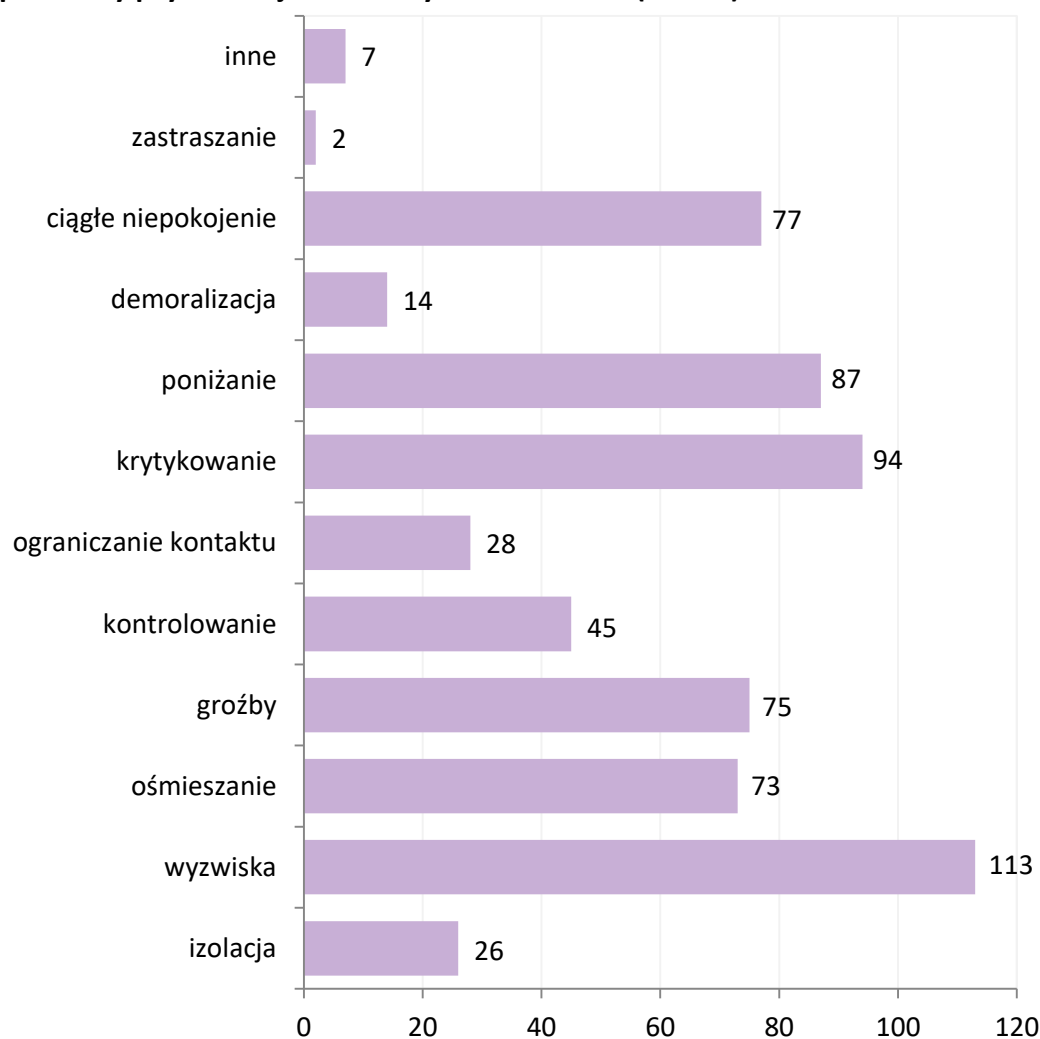

*odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem wielokrotnie występowało kilka rodzajów uszkodzenia ciała jednocześnie

Źródło: opracowanie własne

Najczęściej występującą formą przemocy psychicznej były wyzwiska (113 przypadków, tj. 82%), krytykowanie (94 przypadki, tj. 68%), poniżanie (87 przypadków, tj. 63%), ciągłe niepokojenie (77 przypadków, tj. 56%), groźby (75 przypadków, tj. 54%) i ośmieszanie (73 przypadki, tj. 53%). Stosunkowo często osoby doświadczające przemocy psychicznej były kontrolowane (45 przypadków, tj. 33%), wskazywały na ograniczenie kontaktu (28 przypadków, tj. 20%) i izolowanie przez sprawcę (26 przypadków, tj. 19%). Znacznie rzadziej odnotowano demoralizowanie (14 przypadków, tj. 10%) i zastraszanie (2 przypadki, tj. 1%). Należy podkreślić, że podobnie jak z przemocą fizyczną, kilka form przemocy psychicznej występuje jednocześnie.

Wykres 122. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według występujących form przemocy psychicznej stosowanych wobec ODP (N=138)

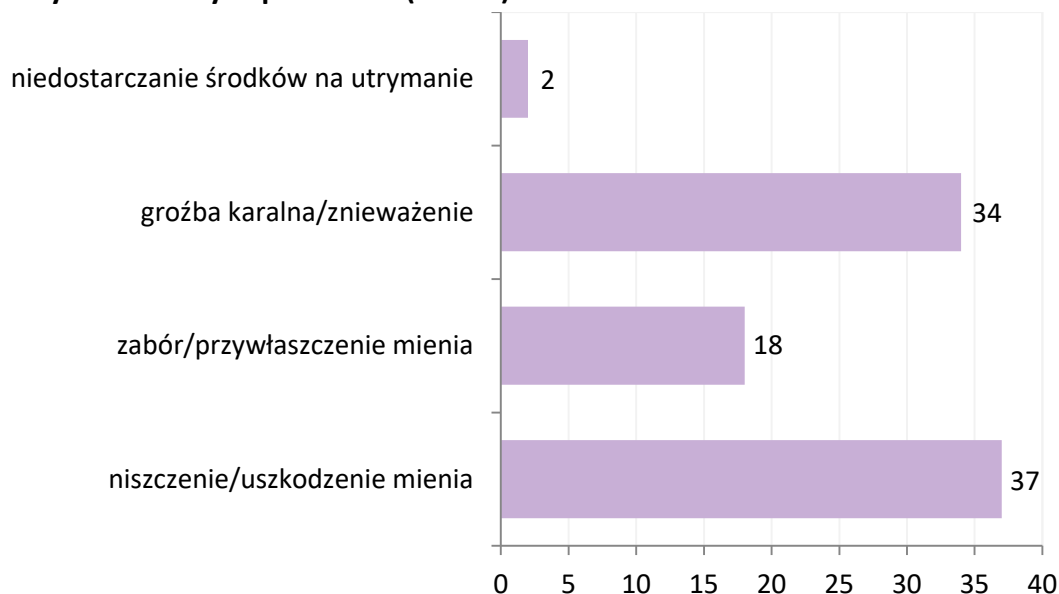

*odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem wielokrotnie występowało kilka form przemocy psychicznej jednocześnie

Źródło: opracowanie własne

Z przeprowadzonej analizy danych wynika, że w 56 rodzinach wskazano również na występowanie innych rodzajów przemocy (41%). W przypadku 37 rodzin doszło do zniszczenia/uszkodzenia mienia (27%), a w 34 sytuacjach sprawca przemocy użył gróźb karalnych/znieważień (25%). Ponadto wskazano na zabór/przywłaszczenie mienia (18 przypadków, tj. 13%) oraz niedostarczanie środków na utrzymanie (2 przypadki, tj. 1%).

Wykres 123. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według innych rodzajów przemocy doznawanych przez ODP (N=138)

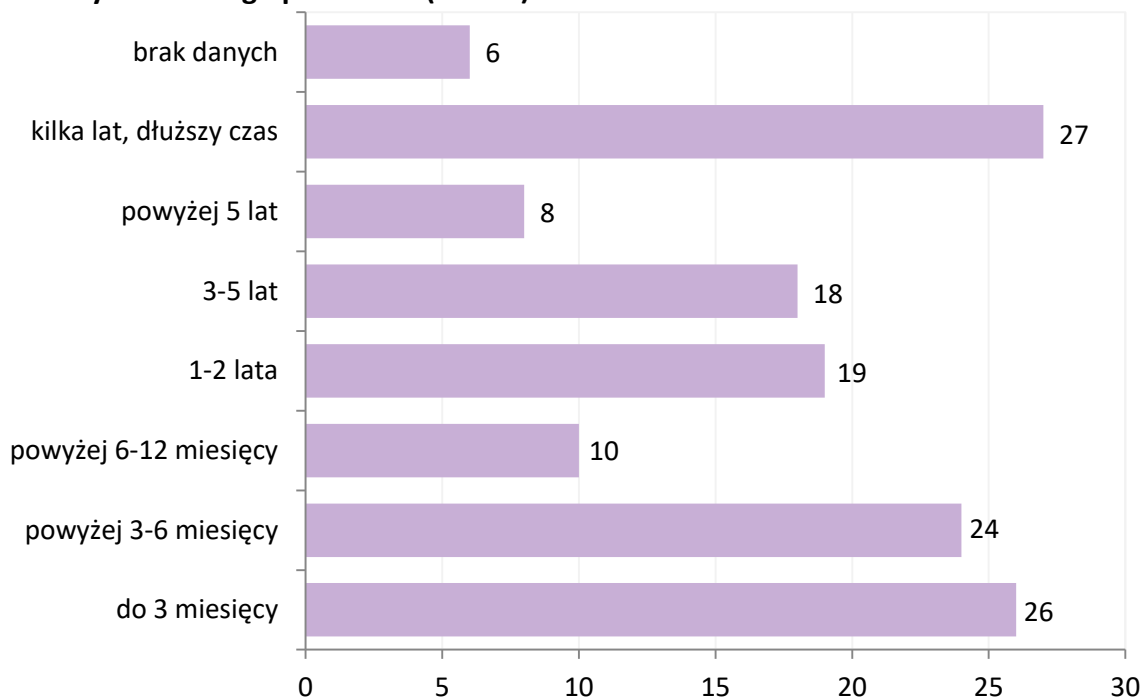

**odpowiedzi nie sumują się do 56, bowiem wielokrotnie występowało kilka innych rodzajów przemocy jednocześnie*

Źródło: opracowanie własne

Najwięcej rodzin, w których występował problem przemocy doświadczała tego kilka lat, dłuższy okres (27 rodzin, tj. 20%). Zbliżony odsetek przypadków doznawał przemocy w rodzinie do 3 miesięcy (26 rodzin, tj. 19%) oraz powyżej 3 do 6 miesięcy (24 rodziny, tj. 17%). W nieco mniejszej liczbie rodzin wskazano na 1-2 lata (19 rodzin, tj. 14%) oraz 3-5 lat (18 rodzin, tj. 13%). Rzadziej odnotowano doświadczenie problemu przemocy powyżej 6 do 12 miesięcy (10 rodzin, tj. 7%) oraz powyżej 5 lat (8 rodzin, tj. 6%). W 6 przypadkach brakowało informacji na ten temat (4%).

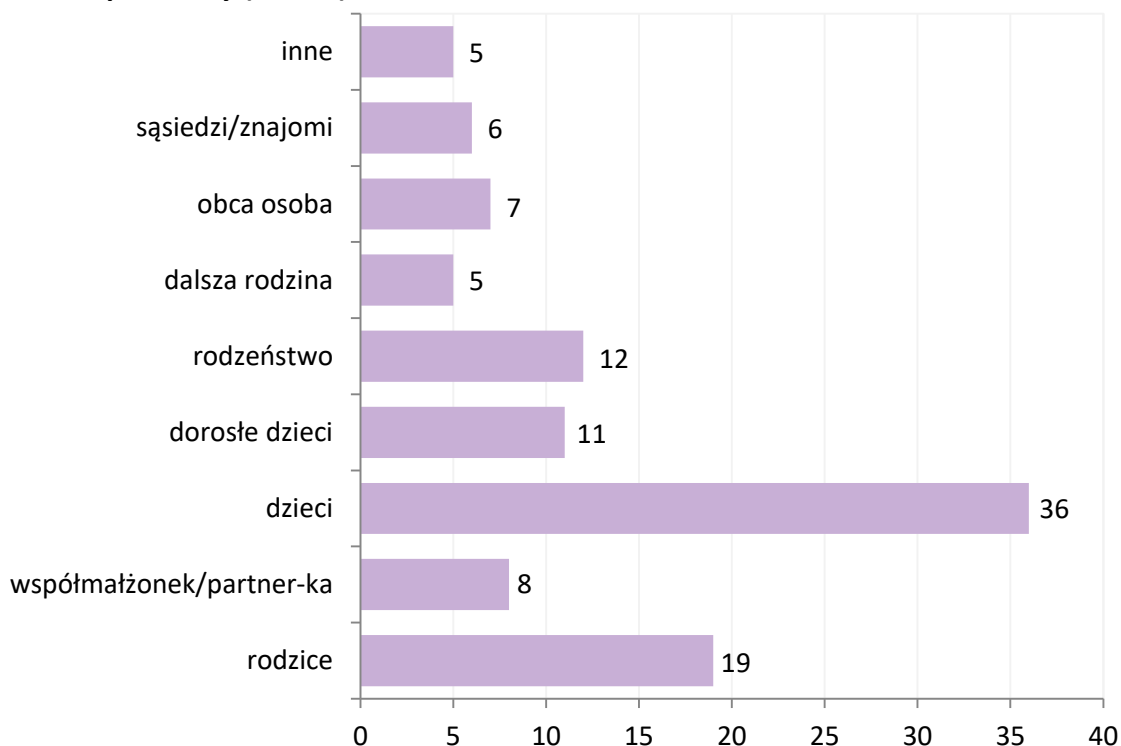
Wykres 124. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według czasu trwania przemocy wskazanego przez ODP (N=138)

Źródło: opracowanie własne

Świadczenie zostało wskazane w 90 przypadkach, czyli w 65% analizowanych procedur „Niebieskie Karty”. Najczęściej były to dzieci (36 rodzin, tj. 26%). W dalszej kolejności odnotowano rodziców (19 rodzin, tj. 14%), rodzeństwo (12 rodzin, tj. 9%) i dorosłe dzieci (11 rodzin, tj. 8%). Wśród pozostałych świadków przemocy wskazano współmałżonka/partnera/kę (8 rodzin, tj. 6%), obcą osobę (7 rodzin, tj. 5%), sąsiadów/znajomych (6 rodzin, tj. 4%), dalszą rodzinę (5 rodzin, tj. 4%) oraz inne osoby, m.in. konkubenta córki i ODP (5 rodzin, tj. 4%).

Wykres 125. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, w których wskazano świadków przemocy (N=138)

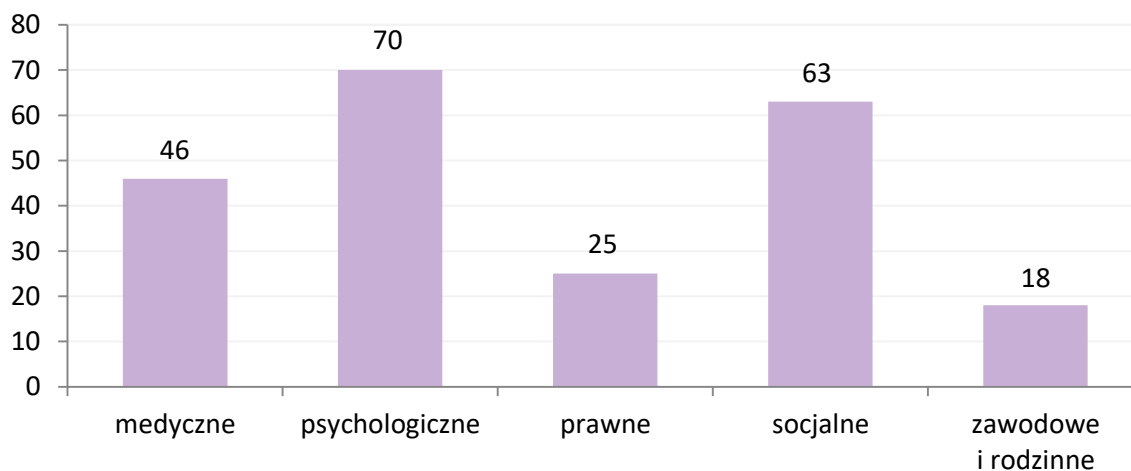
**odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem zdarzało się, że w 1 przypadku występowało kilku świadków jednocześnie*

Źródło: opracowanie własne

Działania pomocowe

Analizę procedur „Niebieskie Karty” uzupełniono również o prowadzone działania pomocowe w zakresie świadczonego poradnictwa dla członków rodziny doświadczającej problemu przemocy. Wsparcia udzielają specjaliści z Punktu Konsultacyjnego oraz pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (pracownik socjalny i asystent rodziny). Z materiału badawczego wynika, że większość rodzin korzystała z pomocy psychologicznej (70 rodzin, tj. 51%) oraz socjalnej (63 rodziny, tj. 46%). Z pomocy medycznej skorzystało 46 rodzin (33%), wsparcia prawnego - 25 rodzin (18%), natomiast w 18 przypadkach udzielono poradnictwa zawodowego i rodzinnego (13%).

Wykres 126. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, których członkowie skorzystali z poradnictwa (N=138)

**odpowiedzi nie sumują się do 138, bowiem wielokrotnie członkowie rodziny korzystali z różnych rodzajów poradnictwa*

Źródło: opracowanie własne

Szczegółowe dane dotyczące działań prowadzonych w ramach funkcjonującego w Gminie Punktu Konsultacyjnego zawarto w kolejnym rozdziale: *Analiza danych statystycznych - sprawozdawczość instytucji i podmiotów świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych.*

W analizowanym okresie podjęto również instytucjonalne działania pomocowe skierowane do dzieci z rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”. W sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka było ono odbierane rodzicom podczas interwencji Policji lub pracownika GOPS i umieszczane u osób najbliższych lub w pieczy zastępczej. Z materiału badawczego wynika, że 4 dzieci umieszczono u osoby najbliższej, 3 dzieci zostało umieszczonych w placówce wychowawczo-opiekuńczej i interwencyjnej, natomiast 1 - w rodzinie zastępczej.

Porównanie do *Diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie w Gminie Siechnice na podstawie analizy procedury „Niebieskie Karty” (2017 rok)*

Na podstawie przeprowadzonej analizy danych można zauważyć, że w porównaniu do raportu z 2017 roku wzrosła liczba prowadzonych procedur „Niebieskie Karty”. Najwięcej wszczęto w 2020 roku i tyle samo zostało zakończonych w roku następnym. Należy mieć na uwadze, iż było to prawdopodobnie konsekwencją pandemii COVID-19, której następstwem było m.in. pogłębienie problemu przemocy w rodzinie. Ponadto w 2021 roku nastąpił znaczny spadek liczby wszczętych procedur (o 82% względem 2020 r.) i jednocześnie równie gwałtowny wzrost liczby zakończonych (o 107% względem 2020 r.).

Można zauważyć, że porównywalnie do poprzedniej diagnozy przedstawia się czas prowadzonych w ramach procedury czynności. Zarówno w raporcie w 2017 roku, jak i obecnie procedury, które realizowane były przez okres dłuższy niż rok stanowiły 12% ogółu. Z analizy porównawczej wynika dodatkowo, że najwięcej Kart stanowiły te, w ramach których czynności prowadzono w okresie od pół roku do roku.

Niezmiennie na przestrzeni ostatnich lat, podmiotem który najczęściej zakłada procedurę „Niebieskie Karty” jest Policja. Przeważnie czynności te są podejmowane podczas interwencji w związku z wystąpieniem m.in. przemocy w rodzinie. Analiza porównawcza z wynikami ogólnopolskimi w tym zakresie pozwoliła zauważyć, iż w Gminie udział Policji jako podmiotu wszczynającego procedurę pozostaje wciąż stosunkowo współmierny z danymi dla całego kraju. W 2021 roku jego wartość w Gminie była niższa niż w Polsce, a różnica, kształtowała się na poziomie 17 pp.

Można zauważyć, że w dalszym ciągu najczęściej osobą zgłaszającą przemoc jest ODP. Stanowiły one 64% ogółu, a więc o 18 pp. mniej niż w poprzednim raporcie. Zatem można wnioskować, iż z upływem czasu wzrosła nieznacznie wrażliwość społeczna na ten problem, bowiem wśród pozostałych osób odnotowano funkcjonariuszy Policji, personel służby zdrowia, kuratora i świadka przemocy.

Na podstawie analizy porównawczej można zauważyć, iż kobiety stanowiły 78% wszystkich osób doświadczających przemocy, czyli o 9 pp. mniej w porównaniu do raportu z 2017 roku. Jednocześnie zwiększeniu uległ udział mężczyzn i dzieci jako głównych ODP, wzrost w przypadku płci męskiej kształtuje się na poziomie 4 pp., natomiast wśród dzieci - 5 pp.

Największy udział wśród głównych ODP stanowią osoby w wieku 30-39 lat (25%), natomiast wśród dodatkowych ODP - dzieci (73%). Ponadto, łącznie osoby niepełnoletnie stanowią aż 26% wszystkich osób doświadczających przemocy w analizowanym okresie.

Można zauważyć podobieństwo w zakresie posiadanego wykształcenia głównych ODP, bowiem zarówno w raporcie w 2017 roku, jak i w niniejszej analizie najwięcej ODP stanowiły osoby z wykształceniem średnim i wyższym. Istotny jest jednak fakt, że obecnie nieznacznie przeważało wykształcenie średnie, a w poprzedniej diagnozie - wyższe.

Analiza porównawcza pozwala zauważyć, że zarówno w poprzednim raporcie, jak i w niniejszej diagnozie wyniki w zakresie statusu na rynku pracy głównych ODP kształtują się na zróżnicowanym poziomie. W dalszym ciągu największą część osób doświadczających przemocy stanowią osoby pracujące. Należy zauważyć jednak, że w niniejszej analizie nie odnotowano żadnej osoby, która byłaby bezrobotna i zarejestrowana w PUP (w poprzednim raporcie ich odsetek stanowił 6% głównych ODP).

W zbliżony sposób przedstawiają się wyniki dotyczące profili ODP. Zarówno w raporcie w 2017 roku, jak i w niniejszej diagnozie największy udział stanowiły kobiety (52%) i kobiety z dzieckiem/dziećmi (25%).

Niezmiennie wśród OSP największy odsetek stanowią mężczyźni (85%). Należy jednak zauważyć, iż w porównaniu do raportu z 2017 roku ich udział zmniejszył się o 5 pp., z kolei odsetek kobiet wzrósł o 5 pp.

Najczęściej sprawcami przemocy były osoby w średnim wieku - podobnie jak w poprzedniej diagnozie. Największy udział miały osoby w wieku 30-39 i 40-49 lat. Należy jednak zauważyć, że przeprowadzona analiza wskazuje na wzrost liczby osób stosujących przemoc będących w wieku senioralnym (o 5 pp. względem raportu w 2017 roku).

Analiza porównawcza pozwala zauważyć, że w zakresie posiadanego wykształcenia sprawców przemocy nastąpiła zmiana, bowiem wyniki w tej kwestii osiągnęły obecnie mniejszy stopień zróżnicowania, niż w poprzedniej diagnozie.

Analiza procedury „Niebieskie Karty” pokazuje, że podobnie jak w raporcie w 2017 roku, najczęściej sprawcą przemocy był mąż, który zastosował ją względem żony. Ponadto, należy podkreślić, iż dodatkowymi ODP w relacji do OSP są najczęściej dzieci.

Nieznacznym zmianom uległ aspekt geograficzny. W dalszym ciągu najwięcej procedur „Niebieskie Karty” było wszczynanych w Siechnicach, jednak w drugiej kolejności odnotowano miejscowość Iwiny, a w trzeciej - Świętą Katarzynę.

Analiza porównawcza pozwala zauważyć istotną zmianę w zakresie liczby osób w rodzinie, wobec której wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”. W niniejszym raporcie większość stanowiły rodziny, które liczyły 2 członków - najczęściej małżonkowie lub partnerzy (część jednak stanowił rodzic z pełnoletnim dzieckiem lub rodzeństwo). Różnica ich udziału względem diagnozy przeprowadzonej w 2017 roku kształtuje się na poziomie 30 pp.

Rodziny z dziećmi stanowiły w analizowanym okresie sprawozdawczym 55% ogółu analizowanych przypadków, czyli o 21 pp. mniej niż w poprzedniej diagnozie. Ponadto, rodziny z dziećmi, w których doświadczyły one przemocy (główne i dodatkowe ODP) stanowiły w niniejszym raporcie 53% wszystkich rodzin z dziećmi, czyli o 10 pp. mniej niż w przypadku diagnozy porównawczej z 2017 roku.

Na podstawie analizy porównawczej można zauważyć, iż znacznie wzrosła liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, w których współistniejącym problemem było nadużywanie alkoholu/uzależnienie sprawcy przemocy, bowiem stanowią one w analizowanym okresie 51% przypadków. Oznacza to wzrost o 12 pp. względem poprzedniego raportu. Jednocześnie należy zauważyć, iż tendencji spadkowej uległo doświadczanie przez rodziny objęte procedurą problemu rozpadu/kryzysu w związku. W porównaniu do wyników z 2017 roku spadek w tym zakresie kształtuje się na poziomie 12 pp. Znaczny spadek odnotowano również w sferze problemów socjalno-bytowych i finansowych - różnica wynosi 23 pp.

Z przeprowadzonej analizy porównawczej wynika, iż odsetek występujących rodzajów przemocy kształtuje się na zbliżonym poziomie, jak w raporcie w 2017 roku. Ponadto, w niniejszej diagnozie 83% stanowiły rodziny, w których występował więcej niż jeden rodzaj przemocy (o 8 pp. mniej niż w raporcie w 2017 roku).

W zakresie występujących form przemocy fizycznej - podobnie, jak w raporcie w 2017 roku - najczęściej występuje popychanie i uderzanie. Wśród wskazanych przez ODP uszkodzeń ciała, w dalszym ciągu dominują zasinienia i zadrapania, z kolei wśród występujących form przemocy psychicznej przeważają wyzwiska, krytykowanie i poniżanie.

Z analizy porównawczej wynika, iż obecnie zwiększyła się liczba przypadków, w których wśród innych rodzajów doświadczanej przemocy dochodziło do niszczenia/uszkodzenia mienia, a w drugiej kolejności sprawca przemocy stosował groźby karalne/znieważał. Dodatkowo, znacznie zmniejszył się odsetek przypadków, w których wskazano na zabór/przywłaszczenie mienia (o 9 pp. w porównaniu do diagnozy w 2017 roku).

Najczęściej procedura „Niebieskie Karty” jest zakładana względem rodziny, w której ODP deklaruje, że dochodzi do niej od dłuższego czasu/kilku lat - podobnie jak w poprzednim raporcie. Należy jednak zauważyć, że w niniejszej analizie znacznie wzrosła liczba przypadków, w których wszczęto procedurę trwającą do 3 miesięcy, czyli jak wynika z wcześniejszej analizy danych - w większości przypadków niezwłocznie po wystąpieniu incydentu, np. podczas interwencji Policji.

Tendencji wzrostowej uległa liczba przypadków, w których odnotowano świadków przemocy - w porównaniu do poprzedniej diagnozy wzrost kształtuje się na poziomie 13 pp.

Podobnie, jak w analizowanych przypadkach w 2017 roku najczęściej osobami, które korzystały z poradnictwa były ODP.

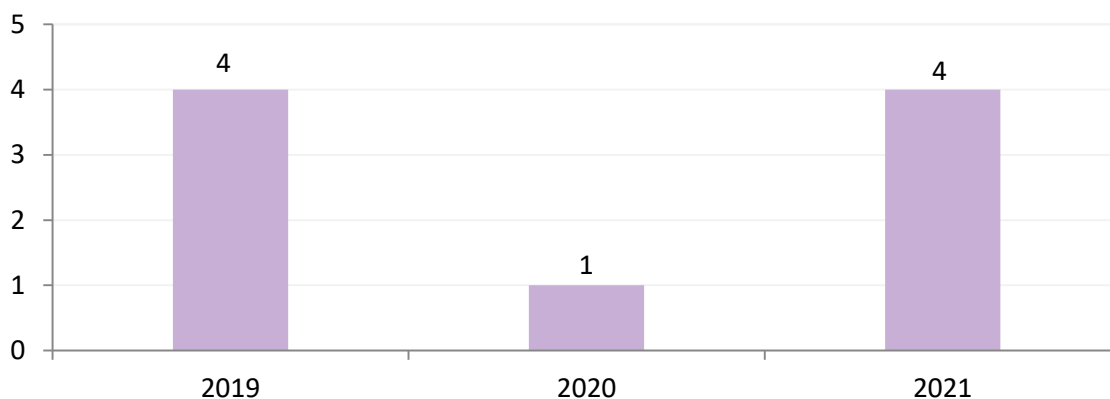
Należy zauważyć, że w części przypadków członkowie rodziny objętej procedurą „Niebieskie Karty” nie wyrażali chęci skorzystania z poradnictwa. W niektórych przypadkach - podobnie, jak w diagnozie w 2017 roku - kontakt z ODP był utrudniony, a brak współpracy na późniejszych etapach postępowania zgodnie z procedurą świadczył o tym, że zgłoszenie przemocy wynikało z konfliktów i nieporozumień między stronami.

Zarówno w poprzednim raporcie, jak i niniejszej diagnozie wskazano dzieci, które w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia zostały odebrane rodzicom. Ich udział kształtuje się na poziomie 17% (główne i dodatkowe ODP do 18 roku życia, N=47) oraz 4% (główne i dodatkowe ODP, N=180).

Analiza danych statystycznych - sprawozdawczość instytucji i podmiotów świadczących pomoc w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

W 2021 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu przemocy w rodzinie kształtowała się na poziomie 4, czyli takim samym jak w 2019 roku. Z uzyskanych danych wynika, że w latach 2019-2021 liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu ulegała wahaniom, bowiem w 2020 roku pomocy z tego powodu udzielono 1 rodzinie. W 2021 roku rodziny, którym świadczone pomoc GOPS z powodu doświadczenia przemocy stanowiły 3% ogółu rodzin, które w tym okresie korzystały ze wsparcia Ośrodka.

Wykres 127. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu przemocy w rodzinie w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Siechnicach za rok 2019, 2020 i 2021

Kolejną analizowaną kwestią są dane statystyczne dotyczące działań **Zespołu Interdyscyplinarnego** ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2019-2021. W 2021 roku odbyły się 4 posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego, czyli o 1 mniej niż w latach ubiegłych. Na przestrzeni trzech ostatnich lat znacznie wzrosła liczba utworzonych grup roboczych - z 43 w 2019 roku do 92 w 2021 roku (o 114%). W kwestii liczby ich spotkań, na przestrzeni analizowanych lat można dostrzec jej znaczne wahania, bowiem w 2019 roku grupy robocze odbyły 241 spotkań, w 2020 roku - 144, natomiast w 2021 roku - 223. Dane w tym zakresie zostały przedstawione w kolejnej tabeli.

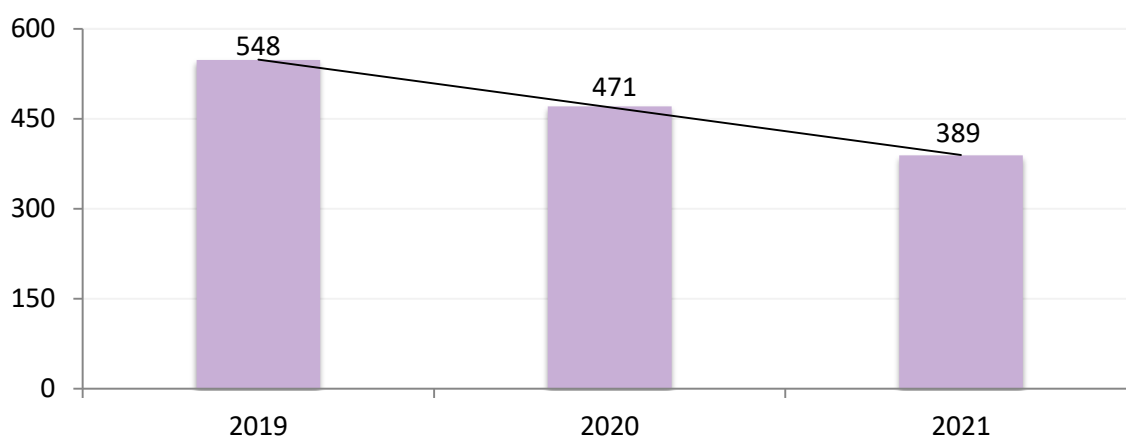
Tabela 76. Dane statystyczne dotyczące funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	5	5	4
liczba utworzonych grup roboczych	43	64	92
liczba posiedzeń grup roboczych	241	144	223

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2019, 2020 i 2021 rok

Na terenie Gminy funkcjonuje **Punkt Konsultacyjny**, który świadczy pomoc i wsparcie osobom, wobec których istnieje podejrzenie, że są uzależnione od alkoholu oraz członkom ich rodzin (osobom współuzależnionym), osobom u których występuje podejrzenie przyjmowania środków psychoaktywnych oraz osobom doświadczającym przemocy w rodzinie. Na przestrzeni lat 2019-2021 porad w Punkcie udzielał psychoterapeuta ds. uzależnień, terapeuta rodzin z problemami wychowawczymi, psycholog - terapeuta traumy oraz prawnik. Z danych statystycznych wynika, że w analizowanym okresie zmniejszyła się ogólna liczba porad, których udzielono w Punkcie - w 2019 roku odbyło się 548 spotkań, w 2020 roku - 471, natomiast w 2021 roku - 389. Pomimo tendencji spadkowej, liczba świadczonej pomocy kształtuje się na stosunkowo wysokim poziomie, w związku z czym można stwierdzić, że w Gminie istnieje zapotrzebowanie na działalność tego rodzaju podmiotu.

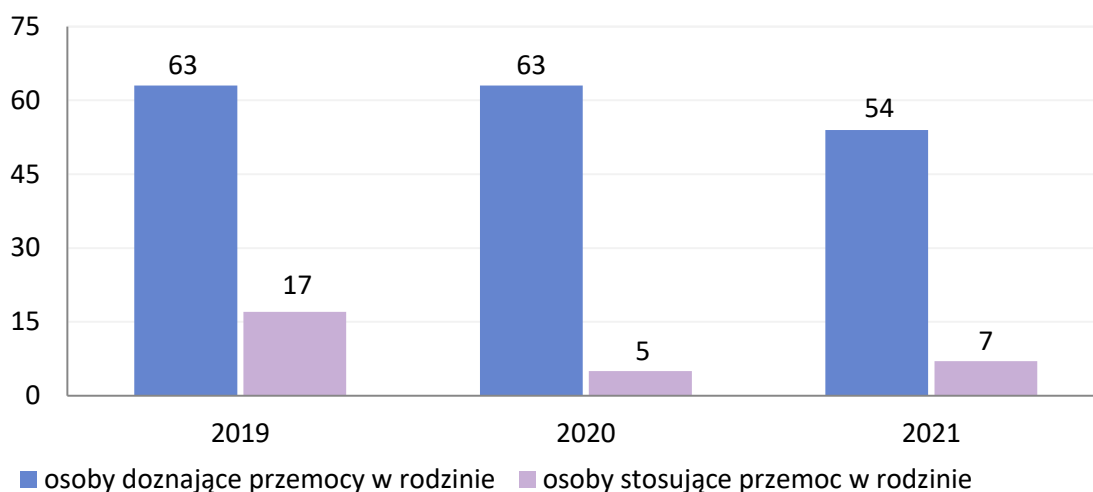
Wykres 128. Liczba porad udzielonych w Punkcie Konsultacyjnym w Gminie Siechnice w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Siechnice za 2019, 2020 i 2021 rok

W latach 2019-2020 roku liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym kształtowała się na stałym poziomie (po 63 osoby), natomiast w 2021 roku zmniejszyła się o 14% (54 osoby). Liczba osób stosujących przemoc w rodzinie, którzy skorzystali z pomocy Punktu w formie porady ulegała wahaniom, w 2019 roku było ich 17, w 2020 roku - 5, z kolei w 2021 roku - 7. Szczegółowe dane przedstawia kolejny wykres.

Wykres 129. Liczba osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2019-2021

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Na przestrzeni lat 2019-2021 z osobami doświadczającymi przemocy kontaktowali się również członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2021 roku Komisja kontaktowała się 3 osobami doświadczającymi przemocy oraz 5 osobami stosującymi przemoc. W omawianym okresie liczby osób, z którymi podejmowano kontakt ulegały wahaniom, bowiem w 2019 roku było to 21 osób, w 2020 roku - 26, natomiast w 2021 roku - 8. Komisja w tym czasie nie kontaktowała się ze świadkami przemocy w rodzinie. Szczegółowe dane przedstawia tabela poniżej.

Tabela 77. Liczba osób, z którymi kontaktowała się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z problemem przemocy w latach 2019-2021

Wyszczególnienie	2019	2020	2021
liczba osób doświadczających przemocy w rodzinie	11	11	3
liczba osób stosujących przemoc w rodzinie	10	15	5
liczba świadków przemocy w rodzinie	0	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2019, 2020 i 2021 rok

Wnioski

Celem przeprowadzonych badań było zidentyfikowanie problemów w obszarze przemocy na terenie Gminy Siechnice. Cel został osiągnięty w następstwie przeprowadzonych badań ilościowych i jakościowych. Poniżej przedstawiono podsumowanie wyników zrealizowanych badań.

Uczniowie

Analiza badania ankietowego wskazuje, że niemal co drugi respondent zauważył problem występowania przemocy między uczniami, najczęściej w formie znęcania się psychicznego, jak i fizycznego nad rówieśnikami. Niemal co trzeci uczeń szkół podstawowych z obszaru Gminy doświadczył przemocy w ciągu ostatnich trzech lat. Najczęściej wspomnianą formą przemocy była przemoc psychiczna ze strony rówieśników, rozumiana jako przezywanie, grożenie, upokarzanie, zastraszanie oraz wyśmiewanie. Zdecydowana większość respondentów nie odnotowała zwiększenia częstotliwości doświadczania przemocy w okresie pandemii COVID-19. Nieliczni uczniowie przyznali, że na przemoc narażeni są również w domu, gdzie najczęściej przybiera ona formę przemocy psychicznej, której ofiarami są oni sami bądź też ich rodzeństwo, a uczuciem jakie im wtedy towarzyszy jest przede wszystkim smutek i osamotnienie. Problem przemocy oddziałuje również na więzi między członkami rodziny, a w pewnym momencie prowadzi do zaniedbywania dzieci, co z kolei skutkuje umieszczeniem ich w pieczy zastępczej celem zapewnienia bezpieczeństwa. Badanie ukazuje, że średnio co 10 uczeń biorący udział w badaniu czuje się zaniedbany przez swojego rodzica, który nie ma dla niego czasu ze względu na nadmiar pracy i obowiązków zawodowych.

Niepokojący jest fakt, iż niemal co czwarty uczeń przyznał się do zastosowania przemocy wobec innych w ciągu trzech lat poprzedzających badanie – najczęściej uciekali się do stosowania przemocy psychicznej wobec rówieśników. Część badanych przyznała się również do stosowania cyberprzemocy.

Cyberprzemocy, utożsamianej najczęściej z publikowaniem obraźliwych treści na czyjś temat, bądź też z dodawaniem negatywnych komentarzy, doświadczył co dziesiąty uczeń biorący udział w badaniu, z kolei na jej stosowanie wskazał niski odsetek respondentów. Nie odnotowano, aby w czasie pandemii COVID-19 zjawisko to się zintensyfikowało. Należy zwrócić jednak uwagę, iż średnio co czwarty ankietowany uczeń przyznał, że nie wie, czym jest cyberprzemoc.

Kadra pedagogiczna

Ponad połowa nauczycieli uważa, że przemoc i agresja między uczniami to zjawisko występujące bardzo często lub często (59%). Mniej badanych zwróciło uwagę na ten sam problem wobec nauczycieli (15%). Pedagodzy uczący dzieci i młodzież na terenie Gminy Siechnice stwierdzili, że cyberprzemoc jest rzadkim zjawiskiem wśród nich (36%), natomiast zdaniem co czwartego ankietowanego jest to częsty problem (26%).

Wśród nauczycieli 18% zauważa problem przemocy w rodzinach swoich uczniów, z czego 6% zna jedną taką rodzinę, a 12% – kilka. Należy zauważyć, że połowa nauczycieli miała trudności z określeniem czy zna takie rodziny (50%), co sugeruje brak dostępu do wiedzy na temat otoczenia, w którym wychowywane jest dziecko.

Częstym rodzajem przemocy jaki nauczyciele zauważają w rodzinach swoich podopiecznych jest przemoc psychiczna (16%) oraz fizyczna (13%). Zdaniem 8% pedagogów rzeczona przemoc w rodzinie miała wpływ na funkcjonowanie ucznia. Nauczyciele zapytani o ewentualne zwiększenie skali przemocy w rodzinach uczniów ze względu na pandemię COVID-19, w 10% odpowiedzieli, że nie mają wiedzy na ten temat, a według 3% uległa ona zwiększeniu. Respondenci w większości są zdania, że gdyby dostrzegli ślady przemocy u ucznia, zaprowadziliby go do pedagoga lub psychologa szkolnego (77%), porozmawialiby z nim (73%) bądź zgłosili taki fakt Dyrektorowi (70%).

Ponadto nauczyciele oceniają, że w ich szkole poziom natężenia przemocy rówieśniczej jest średni (38%) lub mały (24%). Najczęściej obserwowaną formą przemocy wśród uczniów jest przemoc psychiczna (66%) oraz fizyczna (51%). Po okresie pandemii COVID-19, 30% nauczycieli zauważyło zwiększenie skali problemu przemocy rówieśniczej.

Występowanie zjawiska cyberprzemocy w opinii nauczycieli jest na podobnym poziomie co przemoc rówieśnicza występująca w szkole. 30% respondentów stwierdziło, że natężenie tego problemu kształtuje się na średnim poziomie, natomiast warto zauważyć, że co trzeci nauczyciel przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat (34%). Podobnie według co trzeciego badanego, szkoła podejmowała interwencje w związku z doznaniem lub stosowaniem cyberprzemocy przez uczniów (33%), a niewiele mniej osób nie wie czy dochodziło do takich sytuacji (30%).

Zdaniem zdecydowanej większości nauczycieli pedagogizacja rodziców mogłaby być odpowiedzią na problemy przemocy rówieśniczej w Gminie (73%), z kolei ponad połowa osób twierdzi, że pomogłoby organizowanie miejsc spotkań dla młodzieży (56%) oraz zwiększenie dostępności wsparcia specjalistycznego, np. pedagoga, psychologa (53%).

Niekwestionowana większość badanych twierdzi, że uczniowie wiedzą do kogo mogą się zwrócić w razie doświadczenia problemu uzależnień oraz przemocy (83%). Jednocześnie 39% nauczycieli łącznie uważa, że zasoby na terenie Gminy, wspierające osoby uzależnione oraz borykające się z problemem przemocy, są niewystraszające.

R o d z i c e

Na temat problemu przemocy swoje opinie wyrazili również rodzice uczniów z gminy Siechnice. Z badania wynika, że zdecydowana większość z nich jest przeciwna stosowaniu kar fizycznych wobec dzieci, a co piąty rodzic jest świadomy występowania zjawiska przemocy w szkole, do której uczęszcza ich dziecko, przyznając, że problem ten dotknął również jego dziecko. Za najczęstsze formy przemocy doznawanej przez uczniów w szkole uznano przemoc psychiczną oraz fizyczną. Rodzice nie odnotowali, aby ich dziecko doświadczyło przemocy seksualnej w placówce, do której uczęszcza. Przemocy w Internecie, zgodnie z wiedzą rodziców, doświadczyła niewielka część uczniów, a jako jej najczęstsze przejawy wskazywano dodawanie negatywnych i obraźliwych komentarzy oraz otrzymywanie nachalnych, niechcianych treści lub wiadomości przez komunikatory elektroniczne. Zdania rodziców co do zintensyfikowania zjawiska cyberprzemocy w okresie pandemii COVID-19 są dość równomiernie podzielone, co nie pozwala jednoznacznie stwierdzić faktycznego

wpływu tego zjawiska na analizowany problem. Należy również zwrócić szczególną uwagę na to, że średnio co szósty rodzic nie posiada wiedzy w zakresie cyberprzemocy.

Dorośli mieszkańcy

Analizując uzyskane wyniki badań można stwierdzić, że problem przemocy w gminie Siechnice występuje na stosunkowo wysokim poziomie, gdyż co czwarty mieszkaniec zna osoby w swoim otoczeniu, które doświadczają przemocy domowej – są to głównie osoby dorosłe mające 18-60 lat doświadczające przemocy psychicznej.

Należy zwrócić szczególną uwagę, iż przemocy w okresie ostatnich 3 lat doznał znaczny odsetek badanych, gdyż zadeklarował to co czwarty respondent. Podobnie jak w przypadku zauważanej przemocy wśród osób z otoczenia, badani mieszkańcy najczęściej doświadczali przemocy psychicznej. Wśród osób, które stosowały przemoc wobec ankietowanych, najczęściej wskazywano na męża/żonę, pracodawcę oraz nieznaną/nieznajomego.

Alarmujące jest również to, że część badanych uważa stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci jako dobrą metodę wychowawczą lub wykazało w tym zakresie brak wiedzy, a blisko co czwarty postrzega problem przemocy w rodzinie jako znaczny problem występujący na terenie Gminy.

W opinii największego odsetka mieszkańców na terenie gminy Siechnice należy zwiększyć dostępność do poradnictwa prawnego, socjalnego i terapeutycznego, izolować ofiary os osób stosujących przemoc oraz tworzyć placówki specjalizujące się w pomocy ofiarom przemocy w rodzinie.

Z przeprowadzonych badań focusowych wynika, że pracownicy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej dostrzegają problem w zakresie wszczynanych procedur „Niebieskie Karty”, w sytuacji kiedy nadużywanie alkoholu stanowi w poszczególnych przypadkach formę manipulacji i pozorny powód wszczęcia procedury, na przykład przy okazji spraw okołorozwodowych. Z doświadczenia tej grupy badawczej wynika, iż podczas interwencji Policji wszczynana procedura „Niebieskie Karty” stanowi często wykonanie służbowego obowiązku, a nie podejmowanie realnych działań, które mają pomóc w rozwiązaniu problemu. Ponadto, zauważa się trudności z uczestnictwem pracowników służb pomocowych w stałym procesie szkoleniowym, gdyż pomimo ich organizowania występuje problem z frekwencją i zaangażowaniem.

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych zauważają problem ukrywania występującej w rodzinie przemocy przez wiele lat, który wynika z mentalności charakterystycznej dla starszego pokolenia. W związku z tym wskazano kampanie społeczne jako odpowiednie narzędzie służące poszerzaniu świadomości społeczności lokalnej w tym zakresie. Dodatkowo, w ich opinii możliwe działania, które są podejmowane w ramach profilaktyki nie przynoszą efektów. Z perspektywy uczestników badania problem stanowi również brak zaangażowania się członków rodziny osoby, która jest zgłaszana do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Ponadto brakuje narzędzi, które służyłyby podejmowanej pracy z rodziną, w której występuje problem przemocy.

Specjaliści Punktu Konsultacyjnego zwrócili problem na nasilający się problem przemocy rówieśniczej na przestrzeni ostatnich lat. Z ich perspektywy należy podejmować działania, które będą zwiększać świadomość wśród dzieci i dorosłych mieszkańców w tym zakresie poprzez organizację warsztatów zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i ich rodziców. Wśród potrzeb pracownicy Punktu Konsultacyjnego wskazywali na organizację szkoleń i zajęć dla wszystkich pracowników instytucjonalnych pracujących na terenie Gminy, w tym wymieniając m.in. Radnych, Wójta oraz pedagogów szkolnych.

Zespół Interdyscyplinarny zwrócił uwagę na to, iż rzeczywista skala problemu przemocy jest trudna do rozpoznania, gdyż wiele rodzin nią dotkniętych to środowiska, które nie przejawiały wcześniej jakichkolwiek trudności i dysfunkcji, a zachowania przemocowe w nich nie są zgłaszane. W opinii członków Zespołu ważną sposobnością do rozpoznania przemocy

w rodzinie są wizyty lekarskie, a grupą coraz częściej zmagającą się z tym problemem są seniorzy, którzy doświadczają zaniedbania ze strony swoich opiekunów i bliskich. Negatywny wpływ na eskalację problemu przemocy, które wcześniej nie zmagają się ze znacznymi trudnościami życiowymi, miała pandemia koronawirusa oraz panująca w ówczesnym czasie izolacja społeczna. W efekcie pandemii uwidoczniły się różnorodne problemy rodzin, które często były ze sobą powiązane i skutkowały interwencją policyjną oraz wszczęciem procedury „Niebieskie Karty”, ale również z obserwacji członków Zespołu wynika, że dzieci, które nie radziły sobie z trudną sytuacją rodzinną przejawiały zachowania autoagresywne i suicydalne. Również z perspektywy tej grupy badawczej część osób zgłaszających się do specjalistów i wszczynających działania w ramach procedury, robi to w celu osiągnięcia lepszego dla siebie rozwiązania sprawy rozwodowej. Ważnym aspektem rozważań członków Zespołu Interdyscyplinarnego był brak zasadności wszczynania procedury w części rodzin wyniku interwencji Policji w domach, gdyż nie odzwierciedlają rzeczywistej skali przemocy, bowiem po przeanalizowaniu sytuacji rodziny i jej poszczególnych członków często wskazuje się na występowanie w rodzinie konfliktu. W ich opinii ważniejsze jest prowadzenie szerokiej diagnozy rodziny w ramach innych podmiotów, w tym instytucji pomocowych, szkół, czy placówek medycznych. Zauważono, że rodzice przypisują zbyt dużą rolę opiekuńczo-wychowawczą placówkom oświatowym oraz specjalistom, zapominając o istocie ich własnego wpływu na dziecko, co przejawia się m.in. w braku chęci uczestnictwa w zajęciach i warsztatach wychowawczych oraz profilaktycznych. Zaobserwowano, że profilaktyka zachowań ryzykownych jest negatywnie odbierana przez część rodziców i opiekunów oraz bagatelizowana ze względu na obawę przed uwidocznieniem ich własnych problemów rodzinnych i niekompetencji wychowawczych. Zatem konieczne jest zintensyfikowanie działań ukierunkowanych na wsparcie osób dotkniętych przemocą i skoncentrowanie się na rzeczywistej pomocy. Ograniczeniem dla takich działań z perspektywy członków Zespołu Interdyscyplinarnego jest nadmierna biurokracja

Z przeprowadzonego wywiadu focusowego wśród funkcjonariuszy Policji i Straży Miejskiej wynika, iż w dużej części przypadków interwencje związane z przemocą dotyczą konfliktów rodzinnych i spraw okołorozwodowych. Mieszkańcy niejednokrotnie traktują procedurę „Niebieskie Karty” jako narzędzie do osiągnięcia pewnych celów. Trudnością a zarazem

problemem wymagającym rozwiązania jest konieczność separacji aktów rzeczywistej przemocy domowej, od wykorzystywania gminnych zasobów pomocowych do realizacji swoich celów. Z perspektywy funkcjonariuszy przemoc rówieśnicza w szkołach na terenie Gminy nie przyjmuje na tyle poważnej formy, aby inne służby musiały podejmować interwencje. Jednym z głównych problemów zaobserwowanych przez przedstawicieli Policji i Straży Miejskiej w Gminie, są ograniczone kompetencje zawodowe wśród części funkcjonariuszy i osób świadczących pomoc w zakresie przemocy domowej. W ich opinii kontakt z niekompetentną osobą, a także brak odpowiedniego zareagowania na zaistniałą sytuację przez funkcjonariusza, zniechęca osoby doświadczające przemocy, ale także świadków przemocy domowej do wzywania służb i poszukiwania wsparcia, ponieważ ich zdaniem nie przynosi to żadnego efektu. Dodatkowo, profilaktyka w postaci materiałów profilaktycznych nie jest wystarczająca i powinno się postawić na bardziej bezpośrednią formę przekazywania wiedzy i podnoszenia świadomości społeczności lokalnej. Wskazano na kampanie społeczne, czy różnego rodzaju spotkania.

Wśród spostrzeżeń specjalistów ZOZ wyróżniono korelację problemu przemocy z uzależnieniem lub inną trudną sytuacją życiową. Zauważono, iż w rodzinach dotkniętych uzależnieniem wystąpienie przemocy jest większe, gdyż panująca w nich atmosfera oraz próg wyzwolenia negatywnych emocji jest niższy. Podkreślono, iż w ośrodku zdrowia sporadycznie wydawane są zaświadczenia lekarskie o przyczynach i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie. Dokument ten nie świadczy bezpośrednio o występowaniu w rodzinie przemocy, a jedynie o przeprowadzonej obserwacji, w tym m.in. siniakach, stłuczeniach, czy zadrapaniach. Podobnie, jak we wnioskach pozostałych grup badawczych zauważono, że narzędzie to może być z jednej strony bardzo pomocne dla rzeczywistych ofiar przemocy w rodzinie, jednakże z drugiej jest wykorzystywane w celu obciążenia oskarżeniami członka rodziny oraz manipulowania nim w sprawach okołorozwodowych. Propozycją rozwiązania na skutecznienie działań w zakresie wystawiania owych zaświadczeń byłoby zwiększenie kadry ZOZ, m.in. poprzez utworzenie stanowiska pracownika socjalnego w placówce, który świadczyłby wieloaspektowe wsparcie oraz diagnozował sytuację osób w rodzinach, a po stwierdzeniu występowania przejawów przemocy – kierowałby osoby te do lekarza w celu uzyskania zaświadczenia. Dywersyfikacja

działań podejmowanych przez pracownika socjalnego, pielęgniarki oraz lekarzy umożliwiłaby skuteczniejsze zapoznanie się z problemami pacjentów, rozpoznanie ich przyczyn oraz podjęcie działań adekwatnych do ich rzeczywistych potrzeb i możliwości.

W opinii Radnych Rady Miejskiej problem stanowią niskie kompetencje przedstawicieli instytucji, zajmujących się obszarem przemocy domowej. Brak zrozumienia i nieodpowiednie udzielenie wsparcia oraz ochrony osobie doświadczającej przemocy, zniechęca je do poszukiwania wsparcia. Istotnym problemem w opinii Radnych jest ukrywanie przemocy w środowiskach rodzinnych i sąsiedzkich oraz funkcjonująca tzw. „zmowa milczenia”. Zauważono, że wbrew stereotypom przemoc domowa nie dotyczy wyłącznie rodzin dysfunkcyjnych. Zauważono również, że wśród części mieszkańców Gminy Siechnice występuje brak wiedzy na temat miejsc, w których można uzyskać pomoc w przypadku doświadczenia problemu przemocy. Pomimo prowadzenia kampanii informacyjnych, przede wszystkim za pośrednictwem Internetu, należy zwiększyć kanały informacyjne, a także dostosować je do charakteru grupy odbiorców. Według jednego z badanych konieczne jest umieszczanie w każdej jednostce pomocowej gablot lub plakatów informacyjnych w tym zakresie. Zwrócono uwagę na pogorszenie stanu zdrowia psychicznego wśród dzieci i młodzieży po pandemii, co może się wiązać ze wzrostem problemów w sferze emocjonalnej. Przyczyn przemocy rówieśniczej i agresji występującej wśród młodych mieszkańców Gminy, upatruje się w nieodpowiednim zagospodarowaniu czasu wolnego dzieci i młodzieży. Badanie wykazało, że na terenie Gminy brakuje współpracy rodziców z nauczycielami, odnośnie sytuacji problemowych dotyczących dzieci. Dostrzega się potrzebę wprowadzenia profilaktyki w tym zakresie skierowanej nie tylko do dzieci i młodzieży, ale szczególnie do rodziców, którzy przede wszystkim uczestniczą w kształtowaniu postaw swoich dzieci. W związku z pandemią COVID-19 zdaniem Radnych zwiększyła się także skala cyberprzemocy, dotycząca zarówno osoby dorosłe, jak i dzieci oraz młodzież. Dostrzeżono przejawy hejtu oraz przemocy w Internecie wśród dorosłych mieszkańców Gminy, na które powinno się reagować i wyciągać realne konsekwencje, ponieważ zbyt duża swoboda w przestrzeni internetowej wpływa na poczucie bezkarności. Wskazano na dwa rodzaje rozwiązań, które służyłyby ograniczeniu problemu przemocy w Gminie. Pierwszym z nich jest konieczność edukacji mieszkańców w zakresie problemu przemocy. Rozmówcy dostrzegli, że

temat przemocy powinien być podejmowany już wśród najmłodszych dzieci, w sposób dostosowany do ich etapu rozwoju. Przekazywanie odpowiednich wartości w jak najwcześniejszych latach, skutkować będzie w przyszłości powielaniem tych wzorców przez kolejne pokolenia. W opinii Radnych drugim rozwiązaniem, które mogłoby przynieść pozytywny efekt w zakresie przeciwdziałania problemowi przemocy domowej jest wprowadzenie usług pielęgniarstwa środowiskowego na terenie Gminy. Działalności pielęgniarstwa w miejscu zamieszkania stanowiłaby pomoc we wczesnym diagnozowaniu problemu przemocy, a przede wszystkim mogłaby ona ocenić rzeczywisty stan funkcjonowania rodziny.

Rekomendacje w obszarze przeciwdziałania przemocy

W oparciu o dokonaną analizę problemu przemocy na terenie Gminy Siechnice sformułowane zostały rekomendacje co do dalszych działań profilaktycznych skierowanych do uczniów i mieszkańców Gminy oraz instytucji, których celem jest profilaktyka, a także interwencja.

Działania z zakresu przeciwdziałania przemocy na szczeblu lokalnym realizowane są poprzez gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie, natomiast zadania w obszarze profilaktyki uzależnień realizowane są m.in. przez organizacje pozarządowe (fundacje, stowarzyszenia), placówki opiekuńczo-wychowawcze, poradnie profilaktyki i terapii uzależnień, organizacje kościelne, a także grupy samopomocowe.

Wśród kluczowych działań rekomendowanych, jakie należy inicjować lub rozwijać na terenie Gminy, znajduje się:

- organizowanie dla ogółu mieszkańców warsztatów, których celem będzie zapobieganie i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, poprzez ukazanie sposobów komunikowania się z osobą stosującą przemoc, naukę asertywnych form radzenia sobie z osobą agresywną oraz poprzez wskazanie innych możliwości, które mogą pomóc ofiarom przemocy. Zaleca się, aby podczas warsztatów mieszkańcy zostali zapoznani ze sposobami reagowania w przypadku znajomości osób doświadczających przemocy. Tego rodzaju działania skierowane do całej społeczności lokalnej, mogą mieć pozytywny wpływ na przełamywanie tzw. „zmowy milczenia” dotyczącej przemocy w rodzinie, a także mogą wpływać na podniesienie świadomości mieszkańców w zakresie identyfikacji form przemocy. Tego rodzaju warsztaty powinny mieć charakter edukacyjny oraz prewencyjny.
- Biorąc pod uwagę możliwą niechęć części mieszkańców do uczestnictwa we wskazanych wyżej warsztatach, skuteczną formą edukacji będzie prowadzenie działań społecznych/kampanii podnoszących świadomość mieszkańców Gminy w zakresie kwestii usprawiedliwiania stosowania przemocy. Należy prowadzić lokalne kampanie społeczne, które będą obalać mity i stereotypy na temat przemocy w rodzinie, a także będą opisywać mechanizmy przemocy i uświadamiać ich społeczną szkodliwość.

- Należy kreować środowisko wolne od przemocy wobec dzieci, w szczególności poprzez zwiększenie świadomości dorosłych mieszkańców na temat negatywnych konsekwencji stosowania przemocy w procesie wychowania, przy jednoczesnej edukacji w zakresie innych skutecznych i bezpiecznych dla rozwoju dziecka metod wychowawczych, poprzez warsztaty i zajęcia organizowane dla rodziców.
- W ramach prowadzonej działalności edukacyjnej ważnym elementem będzie włączanie i angażowanie się w ogólnopolskie kampanie edukacyjne dotyczące profilaktyki rozwiązywania problemów alkoholowych, w tym przy udziale lokalnych i regionalnych VIP-ów (osoby, które są znane w środowisku lokalnym, sportowców, artystów i innych autorytetów), a także liderów rówieśniczych ze szkół.
- Prowadzenie w placówkach opieki zdrowotnej wstępnej diagnozy zjawiska przemocy domowej u nowych pacjentów.
- Rekomenduje się prowadzenie działań edukacyjnych, itp. w kierunku osób zaangażowanych w lokalny system wsparcia, w celu zwiększenia skuteczności ich działań. Pomocne będzie również prowadzenie interdyscyplinarnych spotkań, konferencji lub szkoleń, na których obecni będą przedstawiciele wszystkich instytucji. Ponadto konieczne jest systematyczne podnoszenie kompetencji służb i przedstawicieli instytucji realizujących działania zapobiegawcze tego typu problemom, m.in. w zakresie zasad podejmowania interwencji w przypadku przemocy w rodzinie.
- Konieczne jest upowszechnienie informacji w lokalnej społeczności o miejscach, w których świadczona jest pomoc medyczna, psychologiczna, prawna, socjalna oraz zawodowa osobom dotkniętym przemocą. Obecnie najbardziej rozpowszechnionym źródłem informacji jest Internet, dlatego warto tego rodzaju działania podejmować za pośrednictwem strony internetowej Urzędu Gminy, GOPS, GKRPA czy innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przemocy na terenie Gminy Siechnice.
- Dobrą praktyką będzie tworzenie, wspieranie i finansowanie miejsc pomocy dorosłym i dzieciom oferujących kompleksową pomoc: psychologiczną, terapeutyczną, socjoterapeutyczną, socjalną w przypadku doświadczenia przemocy w rodzinie (np. punkty konsultacyjne, grupy samopomocowe), a także popularyzowanie ich działalności.

- Pozytywny efekt może przynieść również prenumerata lub zakup specjalistycznych opracowań, czasopism, publikacji, czy też materiałów multimedialnych, w celu wspierania rozwoju zawodowego i kompetencji osób pracujących zawodowo w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, a także udostępnianie ich w miejscach publicznych wraz z informatorem – przewodnikiem po miejscach wsparcia dostępnych w Gminie.
- Niezbędnym elementem przeciwdziałania przemocy będzie również podejmowanie stałych działań monitoringowych wskazujących na obecną skalę problemu. W tym celu konieczne jest prowadzenie statystyk przez podmioty zaangażowane w rozwiązywanie problemów społecznych, prowadzenie diagnoz lokalnych oraz ewaluację prowadzonych działań i programów.
- Prowadzenie działań profilaktycznych w szkołach powinno obejmować dystrybucję materiałów edukacyjnych, w tym również wśród rodziców i opiekunów, którzy powinni zostać poinformowani o podejściu szkoły do przemocy, rozwiązań i procedur w tym zakresie oraz o możliwych działaniach, które należy podjąć, gdy dziecko doświadcza tego problemu.
- Niezbędne jest prowadzenie zajęć psychoedukacyjnych w klasach w obszarze doskonalenia umiejętności radzenia sobie ze stresem, wzmacniania poczucia własnej wartości, rozwijania umiejętności asertywnego zachowania się, a także podnoszenia ich wiedzy na temat możliwych form pomocy w przypadku doświadczania przemocy zarówno w szkole jak i w domu oraz w jaki sposób mogą reagować, jeśli będą świadkiem agresji.
- Działaniem o potwierdzonej, wysokiej skuteczności będzie realizacja programów rekomendowanych obejmujących zagadnienia związane z zapobieganiem zachowaniom ryzykownym i problemom młodzieży, w tym ograniczanie natężenia przemocy rówieśniczej.
- Zaleca się wprowadzenie programów rówieśniczych jako pomoc koleżeńska w nauce, rówieśniczy doradcy, czy rówieśniczy mediatorzy. Program wsparcia rówieśniczego opiera się na założeniu, że w wieku dojrzewania rówieśnicy wywierają na siebie nawzajem silny wpływ, a pozytywne relacje rówieśnicze mogą zostać wykorzystane w organizowaniu konstruktywnych działań pomocowych na terenie szkoły.
- Dbanie o klimat szkoły zwłaszcza relacje społeczne – zarówno pomiędzy nauczycielami a uczniami, jak i personelem szkoły a rodzicami.

- Zaleca się również systematyczne prowadzenie badań związanych przede wszystkim z diagnozą zachowań problemowych oraz ewaluacją programów profilaktycznych.
- Zalecanym działaniem jest również rozwój lub tworzenie placówek wsparcia dziennego, które odgrywają istotną rolę w systemie pomocy zwłaszcza dla dzieci z rodzin z problemem przemocy oraz zwiększenie dostępu do alternatywnych form spędzania czasu wolnego, poprzez rozwój miejsc spotkań dla dzieci i młodzieży, w tym placówek kulturalnych i obiektów sportowo-rekreacyjnych na terenie Gminy, a także wzbogacenie oferty edukacyjno-wychowawczej.

Bibliografia

1. Frysztacki K., Socjologia problemów społecznych, Warszawa 2009.
2. <http://www.niebieskaLinia.info>
3. Nowak S., Metodologia badań społecznych, Warszawa 2007.
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
5. Pilch T., Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003.
6. Przewłocka, J., Bezpieczeństwo uczniów i klimat społeczny w polskich szkołach. Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2015.

Spis tabel, wykresów i rysunków

Wykres 1. Wiek: N=316	12
Wykres 2. Klasa: N=316	13
Wykres 3. W jaki sposób najbardziej lubisz spędzać swój czas wolny? N=316	14
Wykres 4. Czy kiedykolwiek spożywałeś/aś alkohol w przeciągu ostatnich 3 lat? N=316	15
Wykres 5. W jakich miejscach na terenie Gminy masz możliwość samodzielnego zakupu alkoholu? N=316	20
Wykres 6. Jak często zażywałeś środki psychoaktywne w przeciągu ostatnich 3 lat (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia)? N=316	20
Wykres 7. W jakich miejscach na terenie Gminy masz możliwość samodzielnego zakupu narkotyków/dopalaczy? N=316	24
Wykres 8. Jakie według Ciebie mogą być negatywne konsekwencje związane z zażywaniem alkoholu, narkotyków i dopalaczy? N=316	25
Wykres 9. Które z poniższych uzależnień Twoim zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=316	26
Wykres 10. Z jakich urządzeń elektronicznych korzystasz najczęściej? N=316	27
Wykres 11. Jak często w ciągu ostatnich 3 lat grałeś/aś w gry na pieniądze? (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=316	30
Wykres 12. Jaka forma zajęć profilaktycznych dotyczących uzależnienia i przemocy jest według Ciebie najciekawsza? N=316	33
Wykres 13. Do kogo najczęściej zwracasz się lub zwrócił(a)byś się o pomoc mając problem związany z alkoholem, narkotykami/dopalaczami oraz przemocą? N=316	34
Wykres 14. Czy wie Pan/i gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=115 ..	38
Wykres 15. Gdzie Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej spożywają alkohol? N=115	39
Wykres 16. Czy po okresie trwania pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i, że uczniowie ze szkoły, w której Pan/i pracuje sięgają po alkohol częściej niż zwykle? N=115	39
Wykres 17. Czy zna Pan/i w swoim otoczeniu rodzica/rodziców, którzy nadużywają alkohol? N=115	40
Wykres 18. Gdzie Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)? N=115	41
Wykres 19. Czy wie Pan/i gdzie dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=115	42
Wykres 20. Czy po okresie trwania pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i, że uczniowie z Pana/i szkoły sięgają po substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze) częściej niż zwykle? N=115	43
Wykres 21. Z jakich powodów Pana/i zdaniem uczniowie najczęściej spożywają alkohol oraz zażywają substancje psychoaktywne (narkotyki, dopalacze)?	44
Wykres 22. Jak często uczniowie zgłaszają Panu/i potrzebę rozmowy na temat uzależnień (np. w rodzinie)? N=115	45
Wykres 23. Co Pana/i zdaniem należy do czynników ryzyka powstawania uzależnień behawioralnych? N=115	47
Wykres 24. Czy zaobserwował Pan/i, któryś z poniższych problemów uzależnień behawioralnych wśród uczniów? N=115	48

Wykres 25. Czy Pana/i zdaniem korzystanie z urzędzeń elektronicznych stanowi istotny problem wśród uczniów z Pana/i szkoły? N=115.....	49
Wykres 26. Czy Pana/i zdaniem sytuacja epidemiologiczna (pandemia COVID-19) przyczyniła się do tego, że dzieci i młodzież poświęcają więcej czasu na korzystanie z urzędzeń elektronicznych? N=115	49
Wykres 27. Wiek: N=407	50
Wykres 28. Jak ocenia Pan/i swoją sytuację materialną? N=407.....	51
Wykres 29. Stan cywilny: N=407	51
Wykres 30. Czy Pana/i dziecko kiedykolwiek spożywało alkohol? N=407	52
Wykres 31. Czy Pana/i dziecko kiedykolwiek zażywało narkotyki/dopalacze? N=407	53
Wykres 32. Jakie są Pan/i zdaniem przyczyny sięgania po środki psychoaktywne oraz alkohol przez młodzież? N=407	54
Wykres 33. Czy rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o zagrożeniach związanych z alkoholem i innymi substancjami psychoaktywnymi (narkotyki/dopalacze)? N=407	55
Wykres 34. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=407	56
Wykres 35. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=407.....	57
Wykres 36. Które z poniższych uzależnień Pana/i zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=407	58
Wykres 37. Ile czasu w ciągu dnia Pana/i dziecko korzysta z urzędzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy)? N=407	60
Wykres 38. Czy rozmawiał/a Pan/i ze swoim dzieckiem o zagrożeniach związanych z korzystaniem z urzędzeń elektronicznych? N=407	62
Wykres 39. Jakie działania powinna podejmować szkoła, do której uczęszcza Pana/i dziecko w celu ograniczenia skali występowania problemu przemocy oraz uzależnień od alkoholu, narkotyków, itp. wśród uczniów? N=407	63
Wykres 40. Wiek: N=266	67
Wykres 41. Wykształcenie: N=266	68
Wykres 42. Miejsce zatrudnienia: N=266.....	68
Wykres 43. Czym w Pana/i opinii jest alkoholizm? Proszę zaznaczyć najtrafniejszy opis. N=266	69
Wykres 44. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić alkohol? N=266	70
Wykres 45. Czy Pana/i zdaniem na terenie Gminy należy ograniczyć ilość punktów sprzedaży napojów alkoholowych (sklepy, lokale gastronomiczne)? N=266	70
Wykres 46. Jak często spożywał/a Pan/i alkohol w przeciągu ostatnich 3 lat? N=266	71
Wykres 47. Jak często zażywa Pan/i środki psychoaktywne w ciągu ostatnich 3 lat? N=266.....	75
Wykres 48. Gdzie Pana/i zdaniem dzieci z terenu Gminy mogą samodzielnie zakupić narkotyki/dopalacze? N=266.....	77
Wykres 49. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto nadużywa, którejs z poniższych substancji? N=266	78
Wykres 50. Jak często w ciągu ostatnich 3 lat zdarzyło się Panu/i być świadkiem sytuacji w swojej miejscowości, kiedy ktoś prowadził pojazd pod wpływem alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych? N=266.....	79

Wykres 51. Proszę ustosunkować się do poniższych stwierdzeń. Proszę zaznaczyć X w wybranym polu. N=266	80
Wykres 52. Które z poniższych uzależnień Pana/i zdaniem można zaliczyć do uzależnień behawioralnych: N=266	81
Wykres 53. Proszę o ustosunkowanie się do poniższych stwierdzeń zaznaczając X w odpowiednim miejscu. N=266.....	82
Wykres 54. Jak często korzysta Pan/i z urządzeń elektronicznych (komputer, tablet, telefon komórkowy, konsola do gier itp.)? N=266	83
Wykres 55. Jak często grał/a Pan/i lub obstawiał/a gry na pieniądze w ciągu ostatnich 3 lat (np. zdraпки, lotto, gra na automatach, zakłady bukmacherskie itp.)? N=266.....	85
Wykres 56. Z jakich dostępnych form pomocy w zakresie uzależnień i przemocy korzystał Pan/i na terenie Gminy: N=266	87
Wykres 57. Od ilu lat pracuje Pan/i w punkcie, gdzie prowadzona jest sprzedaż alkoholu? N=46	89
Wykres 58. Proszę ocenić czy sprzedaż alkoholu na przestrzeni ostatnich 3 lat w Pana/i	89
Wykres 59. Proszę ocenić czy na przestrzeni ostatnich 3 lat wzrosła liczba sprzedaży napojów alkoholowych o małej pojemności tzw. „małpek”? N=46.....	90
Wykres 60. Proszę wskazać kto najczęściej kupuje alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie: N=46	90
Wykres 61. Proszę wskazać w jakim przedziale wiekowym są najczęściej klienci kupujący alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie: N=46.....	91
Wykres 62. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba niepełnoletnia chciała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=46	92
Wykres 63. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie niepełnoletniej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=46	92
Wykres 64. Czy często zdarza się , że nieletnie osoby proszą o kupno alkoholu dorosłych klientów? N=46	93
Wykres 65. Czy pyta Pan/i o dowód osobisty młodo wyglądających klientów? N=46	93
Wykres 66. Czy zdarzyło się Panu/i, że osoba nietrzeźwa próbowała kupić alkohol w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=46	94
Wykres 67. Czy zdarzyło się Panu/i sprzedać alkohol osobie nietrzeźwej w ciągu ostatnich 12 miesięcy? N=46	94
Wykres 68. Jak często zdarza się Panu/i wzywać policję z powodu zakłócania porządku przez osobę pod wpływem alkoholu na terenie punktu sprzedaży alkoholu lub w jego najbliższej okolicy? N=46.	95
Wykres 69. Czy zna Pan/i ustawę o Wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi odnoszącą się do odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=46.....	95
Wykres 70. Czy w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie znajdują się informacje na temat: N=46.....	96
Wykres 71. Czy w ciągu ostatnich 2 lat brał/a Pan/i udział w szkoleniu dotyczącym odpowiedzialnej sprzedaży alkoholu? N=46.....	97
Wykres 72. Komu zabrania się sprzedaży i podawania napojów alkoholowych według ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi? N=46.....	97
Wykres 73. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) zaobserwował/a Pan/i wzrost ilości sprzedanego alkoholu w obsługiwanym przez Pana/ią punkcie? N=46.....	98
Wykres 74. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Siechnice w latach 2019-2021	145

Wykres 75. Liczba rodzin korzystających ze wsparcia GOPS z powodu alkoholizmu i narkomanii na przestrzeni lat 2019-2021.....	146
Wykres 76. Średni dochód otrzymany z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych przypadający na 1 mieszkańca w Gminie Siechnice, województwie dolnośląskim i w całej Polsce w 2020 roku	147
Wykres 77. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Siechnice na przestrzeni lat 2019-2021	148
Wykres 78. Jak często zdarzyło Ci się doświadczyć przemocy w okresie ostatnich 3 lat? N=316.....	173
Wykres 79. Jak często zdarzyło Ci się zastosować przemoc wobec drugiej osoby w przeciągu ostatnich 3 lat? N=316	175
Wykres 80. Czy w Twoim domu członkowie rodziny stosują przemoc? N=316.....	176
Wykres 81. Czy w Twojej szkole występuje problem przemocy między uczniami? N=316.....	178
Wykres 82. Czym według Ciebie jest cyberprzemoc? N=316.....	179
Wykres 83. Czy doznałeś/aś w przeciągu ostatnich 3 lat cyberprzemocy (czyli przemocy	179
Wykres 84. Czy stosowałeś/aś w przeciągu ostatnich 3 lat cyberprzemoc (czyli przemoc w Internecie)? N=316.....	180
Wykres 85. Czy czujesz się zaniedbany/a przez swojego/ich rodzica/rodziców, ponieważ:.....	181
Wykres 86. Czy w rodzinach Pana/i uczniów występuje przemoc? N=115.....	182
Wykres 87. Jak zareagowałby/aby Pan/i w sytuacji, gdyby dostrzegł/a Pan/i ślady przemocy u ucznia? N=115	184
Wykres 88. Jak oceniłby/aby Pan/i poziom natężenia problemu przemocy rówieśniczej w szkole, w której Pan/i pracuje? N=115.....	185
Wykres 89. Jak oceniłby/aby Pan/i poziom natężenia problemu cyberprzemocy wśród dzieci i młodzieży na terenie Gminy? N=115	186
Wykres 90. Jakie działania w Pana/i opinii mogłyby być odpowiedzią na problem przemocy rówieśniczej w Gminie? N=115	188
Wykres 91. Czy Pana/i zdaniem uczniowie wiedzą do kogo mogą zwrócić się w razie problemów uzależnień oraz przemocy? N=115.....	189
Wykres 92. Czy uważa Pan/i, że zasoby na terenie Gminy wspierające osoby uzależnione oraz borykające się z problemem przemocy są: N=115.....	190
Wykres 93. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (przystawki „klaps”) jest dobrą metodą wychowawczą? N=407.....	191
Wykres 94. Czy Pana/i dziecko doświadczyło przemocy w szkole w ciągu ostatnich 3 lat? N=407....	192
Wykres 95. Czy Pana/i dziecko doświadczyło cyberprzemocy w ciągu ostatnich 3 lat? N=407	193
Wykres 96. Czy zna Pan/i kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu? N=266.....	195
Wykres 97. Jak często, w okresie ostatnich 3 lat zdarzyło się Panu/i doświadczyć przemocy? N=266	196
Wykres 98. Czy Pana/i zdaniem stosowanie kar fizycznych w stosunku do dzieci (przystawki „klaps”) jest dobrą metodą wychowawczą? N=266.....	198
Wykres 99. Czy postrzega Pan/i przemoc w rodzinie jako znaczny problem występujący na terenie Gminy? N=266.....	198
Wykres 100. Jakie działania według Pana/i byłyby najskuteczniejsze wobec ofiar przemocy domowej? N=266	199

Wykres 101. Procedury „Niebieskie Karty” prowadzone w latach 2019-2021 według roku wszczęcia i zakończenia (N=138)	230
Wykres 102. Zamknięte procedury „Niebieskie Karty” według czasu prowadzonych w ich ramach czynności (N=138)	230
Wykres 103. Liczba procedur „Niebieskie Karty” według podmiotów zakładających (N=138)	231
Wykres 104. Udział Policji jako podmiotu wszczynającego procedurę „Niebieskie Karty” w Gminie Siechnice w latach 2019-2021 (N=115) - porównanie do Polski	232
Wykres 105. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według osoby zgłaszającej przemoc (N=138)	232
Wykres 106. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według powodów zamknięcia (N=138)	233
Wykres 107. Liczba osób głównych i dodatkowych, które doświadczyły przemocy wskazane w procedurach „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 (według wieku)	235
Wykres 108. Liczba głównych ODP według wykształcenia (N=139)	235
Wykres 109. Liczba głównych ODP według statusu na rynku pracy (N=139)	236
Wykres 110. Profile ODP wskazanych w procedurach „Niebieskie Karty” (N=138)	237
Wykres 111. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według sprawców przemocy (N=140)	237
Wykres 112. Liczba OSP według wieku (N=140)	238
Wykres 113. Liczba OSP według wykształcenia (N=140)	238
Wykres 114. Liczba OSP według statusu na rynku pracy (N=140)	239
Wykres 115. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według osób w rodzinie (N=138)	242
Wykres 116. Model rodziny objętej procedurą „Niebieskie Karty” (N=138)	243
Wykres 117. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według liczby dzieci w rodzinie (N=138)	244
Wykres 118. Problemy występujące w rodzinach (N=138)	245
Wykres 119. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według rodzaju występującej przemocy (N=138)	246
Wykres 120. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według formy przemocy fizycznej stosowanej wobec ODP (N=138)	247
Wykres 121. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według uszkodzeń ciała wskazanych przez ODP (N=138)	247
Wykres 122. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według występujących form przemocy psychicznej stosowanych wobec ODP (N=138)	248
Wykres 123. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według innych rodzajów przemocy doznawanych przez ODP (N=138)	249
Wykres 124. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” według czasu trwania przemocy wskazanego przez ODP (N=138)	250
Wykres 125. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, w których wskazano świadków przemocy (N=138)	251
Wykres 126. Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, których członkowie skorzystali z poradnictwa (N=138)	252
Wykres 127. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu przemocy w rodzinie w latach 2019-2021	256

Wykres 128. Liczba porad udzielonych w Punkcie Konsultacyjnym w Gminie Siechnice w latach 2019-2021.....	257
Wykres 129. Liczba osób doświadczających i stosujących przemoc w rodzinie, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym w latach 2019-2021	258
Tabela 1. W jaki sposób otrzymałeś/aś – zdobyłeś/aś alkohol po raz pierwszy? N=76	16
Tabela 2. W jakim wieku pierwszy raz spożyłeś/aś alkohol? N=76	16
Tabela 3. Ile razy piłeś/aś alkohol w ciągu ostatnich 30 dni? N=76	16
Tabela 4. Jaki rodzaj alkoholu próbowałeś/aś? N=76	17
Tabela 5. Gdzie najczęściej dotychczas spożywałeś/aś napoje alkoholowe? N=76	17
Tabela 6. Z jakich powodów sięgnąłeś/aś lub sięgasz po alkohol? N=76.....	18
Tabela 7. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane ze spożywaniem alkoholu? N=76	19
Tabela 8. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po alkohol częściej niż zwykle? N=76	19
Tabela 9. W jakich okolicznościach zażyłeś/aś środki psychoaktywne (narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia) po raz pierwszy? N=19	21
Tabela 10. Ile miałeś/aś lat, kiedy po raz pierwszy zażyłeś/aś jakieś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia? N=19	21
Tabela 11. Jak często zażywałeś/aś narkotyki, dopalacze, leki w celu odurzenia w ciągu ostatnich 30 dni? N=19	22
Tabela 12. Jakie były to substancje N=19.....	22
Tabela 13. Czy miałeś/aś jakieś przykre doświadczenia związane z zażywaniem narkotyków lub dopalaczy? N=19	23
Tabela 14. Czy w okresie trwającej pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgałeś/aś po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=19.....	23
Tabela 15. Ile czasu w ciągu dnia poświęcasz na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=300	27
Tabela 16. Z jakich powodów najczęściej korzystasz z urządzeń elektronicznych? N=300	28
Tabela 17. Czy doświadczyłeś/aś któryś z poniższych negatywnych konsekwencji związanych z korzystaniem z urządzeń elektronicznych? N=300	29
Tabela 18. Czy zdarzyło Ci się kłamać aby ukryć prawdziwą ilość czasu spędzanego na korzystaniu z urządzeń elektronicznych np. przed rodzicami? N=300.....	29
Tabela 19. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 korzystałeś/aś z urządzeń elektronicznych częściej niż zwykle (nie wliczając nauki zdalnej)? N=300	30
Tabela 20. W jakie gry na pieniądze zdarzyło Ci się grać? N=96	31
Tabela 21. Proszę się ustosunkować do poniższych twierdzeń: N=316.....	32
Tabela 22. Jak często dochodzi do występowania poniższych zachowań wśród uczniów ze szkoły, w której Pan/i pracuje? N=115.....	37
Tabela 23. Skąd Pana/i uczniowie ze szkoły, w której Pan/i pracuje biorą: N=115	38
Tabela 24. Czy szkoła w związku z nadużywaniem alkoholu przez rodzica/rodziców podejmowała interwencje? N=40	40
Tabela 25. Czy zauważył/a Pan/i negatywny wpływ spożywania alkoholu przez rodziców na.....	41
Tabela 26. Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat szkodliwości poniższych substancji oraz.....	46

Tabela 27. W jaki sposób szkoła interweniowała w przypadku wystąpienia problemu uzależnień behawioralnych wśród uczniów? N=94.....	48
Tabela 28. Jak zareagował/a Pan/i na spożywanie przez dziecko alkoholu? N=3.....	52
Tabela 29. Jakie Pana/i zdaniem można wyróżnić czynniki powstawania uzależnień behawioralnych? N=355	59
Tabela 30. Jak ocenia Pan/i swoją wiedzę na temat niżej wymienionych problemów? N=407	59
Tabela 31. Czy Pana/i zdaniem czas spędzany na korzystaniu z urządzeń elektronicznych przez Pana/i dziecko jest zbyt długi? N=400	61
Tabela 32. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 Pana/i dziecko korzystało z urządzeń elektronicznych częściej niż zwykle (nie wliczając nauki zdalnej)? N=400.....	61
Tabela 33. Czy podejmował/a Pan/i próby kontrolowania lub ograniczenia ilości czasu jaką Pana/i dziecko poświęca na korzystanie z urządzeń elektronicznych? N=400.....	62
Tabela 34. Jaki rodzaj alkoholu pije Pan/i najczęściej? N=202.....	71
Tabela 35. Ile porcji alkoholu wypija Pan/i w ciągu całego dnia, w którym Pan/i pije? N=202	72
Tabela 36. Z jakich powodów sięgnął/ęła lub sięga Pan/i po alkohol? N=202.....	72
Tabela 37. W jakich okolicznościach najczęściej spożywa Pan/Pani alkohol? N=202.....	73
Tabela 38. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgał/a Pan/i po alkohol częściej niż zwykle? N=202	74
Tabela 39. Czy doznał Pan/i przykrych konsekwencji związanych z używaniem alkoholu? N=202	74
Tabela 40. Proszę zaznaczyć na poniższej liście, które substancje psychoaktywne stosował/a Pan/i? N=57	75
Tabela 41. Czy zdarzyło się Panu/i kierować pojazdem pod wpływem narkotyków, dopalaczy bądź innych substancji psychoaktywnych? N=57	76
Tabela 42. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) sięgał/a Pan/i po substancje psychoaktywne częściej niż zwykle? N=57.....	76
Tabela 43. Ile godzin poświęca Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych i Internetu w ciągu dnia, w którym ich Pan/i używa (nie wliczając w to godzin pracy):N=242.....	83
Tabela 44. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 poświęcał Pan/i na korzystanie z urządzeń elektronicznych więcej czasu niż przedtem (z wyłączeniem pracy zdalnej)? N=242	84
Tabela 45. Czy zdarza się Panu/i korzystać z urządzeń elektronicznych/Internetu dłużej niż wstępnie Pan/i zakładał/a? N=242	84
Tabela 46. Jaką kwotę pieniędzy jednorazowo przeznaczają Pan/i na gry na pieniądze? N=98	85
Tabela 47. W jakie gry na pieniądze zdarzyło Ci się grać? N=98	86
Tabela 48. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Siechnice wobec osób uzależnionych w latach 2019-2021	146
Tabela 49. Dane statystyczne dotyczące działań podejmowanych przez funkcjonariuszy Policji na terenie Gminy Siechnice w latach 2019-2021	149
Tabela 50. Kto stosował wobec Ciebie przemoc? N=95.....	173
Tabela 51. Jakiego rodzaju przemoc doznałeś/aś? N=95	174
Tabela 52. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 doświadczyłeś/aś przemocy częściej niż zwykle? N=95	174
Tabela 53. Jakiego rodzaju przemoc zastosowałeś/aś? N=75.....	175
Tabela 54. Wobec kogo zdarzyło Ci się stosować przemoc? N=75	176
Tabela 55. Jakiego rodzaju przemoc jest stosowana w Twoim domu? N=76	177

Tabela 56. Jakie uczucia towarzyszą/ły Ci w związku z występowaniem przemocy w Twoim domu? N=76	177
Tabela 57. Jakiego rodzaju przemoc jest najczęściej stosowana przez uczniów z Twojej szkoły? N=155	178
Tabela 58. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) doświadczałeś/aś cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=31	180
Tabela 59. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 (okres izolacji) zastosowałeś/aś cyberprzemoc częściej niż zwykle? N=7	181
Tabela 60. Jaki rodzaj przemocy jest stosowany w rodzinach Pana/i uczniów? N=21	182
Tabela 61. Czy przemoc w rodzinie miała wpływ na funkcjonowanie Pana/i ucznia? N=21	183
Tabela 62. Czy po okresie izolacji spowodowanej pandemią COVID-19 zaobserwował/a Pan/i zwiększenie się skali problemu przemocy w rodzinach Pana/i uczniów? N=21	183
Tabela 63. Jaki rodzaj przemocy rówieśniczej zaobserwował/a Pan/i najczęściej? N=97	185
Tabela 64. Czy po okresie pandemii COVID-19 zaobserwował/a Pan/i zwiększeni się skali problemu przemocy rówieśniczej? N=97	186
Tabela 65. Czy szkoła podejmowała interwencje w związku z doznaniem lub stosowaniem cyberprzemocy przez uczniów? N=77	187
Tabela 66. Jakiego rodzaju przemocy w szkole doznało Pana/i dziecko? N=87	192
Tabela 67. Jakiego rodzaju cyberprzemocy doświadczyło Pana/i dziecko? N=23	193
Tabela 68. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 Pana/i dziecko doświadczyło cyberprzemocy częściej niż zwykle? N=23	194
Tabela 69. Jakiego rodzaju przemocy doznaje/doznają osoba/osoby w Pana/i otoczeniu? N=132 ..	195
Tabela 70. Kim jest osoba, która doświadcza przemocy w swoim domu? N=132	196
Tabela 71. Jakiego rodzaju przemocy Pan/i doznał/a w ciągu ostatnich 3 lat? N=69	197
Tabela 72. Kto stosował wobec Pana/i przemoc? N=69	197
Tabela 73. Czy w okresie trwania pandemii COVID-19 doświadczył/a Pan/i przemocy częściej niż zwykle? N=69	198
Tabela 74. Status OSP w relacji do głównej i dodatkowej ODP według liczby przypadków	240
Tabela 75. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021 według miejscowości zamieszkania (N=138)	241
Tabela 76. Dane statystyczne dotyczące funkcjonowania Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych w latach 2019-2021	257
Tabela 77. Liczba osób, z którymi kontaktowała się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z problemem przemocy w latach 2019-2021	258
Rysunek 1. Płeć: N=316	12
Rysunek 2. Struktura badanej grupy	36
Rysunek 3. Podział respondentów ze względu na płeć: N=407	50
Rysunek 4. Płeć: N=266	67
Rysunek 5. Podział respondentów ze względu na płeć. N=46	88
Rysunek 6. Liczba wszczętych procedur wobec osób zgłoszonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w latach 2019-2021, które poddano analizie	138

Rysunek 7. Łączna wartość sprzedanego na terenie Gminy Siechnice alkoholu w latach 2019-2021	147
Rysunek 8. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Siechnice, województwie dolnośląskim i całej Polsce w 2020 roku.....	149
Rysunek 9. Liczba procedur „Niebieskie Karty” prowadzonych w latach 2019-2021, które poddano analizie (N=138).....	229
Rysunek 10. Główne i dodatkowe ODP w podziale na osoby dorosłe (według płci) oraz dzieci w prowadzonych procedurach „Niebieskie Karty” w latach 2019-2021.....	234
Rysunek 11. Liczba rodzin z dziećmi objętych procedurą „Niebieskie Karty” wraz liczbą rodzin, w których dzieci wskazano jako ODP	244